

Cod. lat.

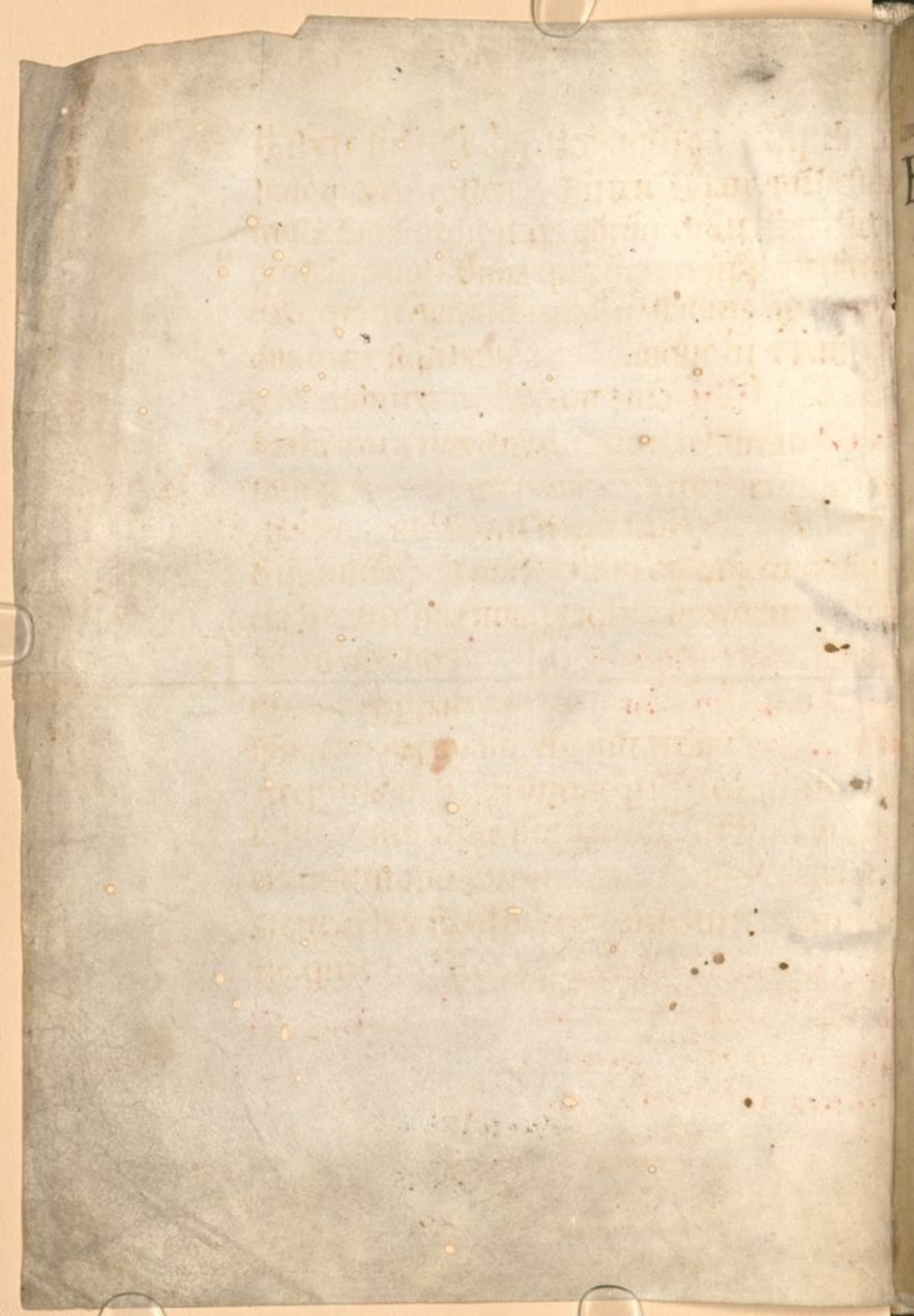
14523.

Uem.

397

510

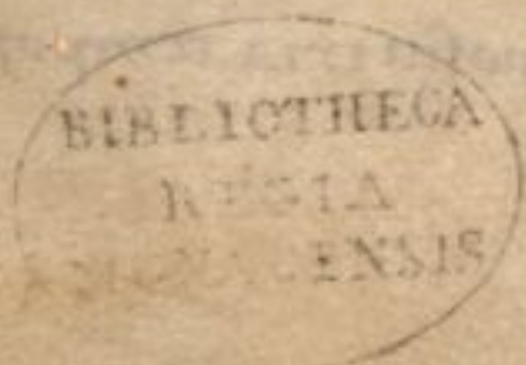
362

Bissenis aprilis habes uernale kalendis
 Pars spatium noctis & pariter diei
 Solstitium feruens duodenis aequae kalendis
 Iulius aestiuum. feret q. refert q. tibi
 Noueris octimbrem ternis denis kalendis
 Noctis & aurorae. aequatene re loca
 Ianus in australi dinoscitur aequa terras
 Cursibus & denis. figure solstitium

Itē DE CIRCOLO DE CENNO VENNALI.

Ergo decemte nouennalis sic ordine cyclis
 Tempora dat paribus disparibusue modis.
 Primus in his modulis gaudet communibus annis
 Alter ab hoc aequae munere non rapitur.
 Sumit & augmentum diffusis tertius horis.
 Quartus item breuior dicitur in numero.
 Quintus par quarto cursu non gaudet ad aucto.
 Sed sextus uoluit proffusus abere moras
 Septimus ad longos sese non ducit honores.
 Tenditur octauus callidus inde magis.
 Nam nonum placuit breuioribus indere summis
 Quid decimum sibi met assimulare queat
 Undecimus potuit longis distendier horis
 Ille duodecimus sed minuit numerum.
 Tercius hinc decimus non est aetate p. fusus.
 Sed quarto decimo longae dedit spacio.
 Inferior decimus numero stat deniq. quintus.
 Iam sextum decimum ad simulando sibi.

Rursus habet decimus plura agmina septimus ille
Octauum decimum iuribus exsuperans
Ultimus ille iacet saltim minuat ad epto
Maior unum est unus respicit atq. capit.

X. ITE. DE INITIIS. IIII. VICISSITUDINUM VERSUS EIUDEM.

Idibus intrat hiems septenis durans uembris
Quatuor & ternas februi uer optin & idus
Quinq. duasq. idus aestas capit optima mai
Augustus septem autum nodat feruidus idus.

VERSUS EIUDEM DETERMINIS QUADRAGESIMALIB.

Octonas mastis coepit lex quinque librorum

Ast idus februi ternas ds unus honorat

Nonarum senas secum sex uasa tulerunt

Vndenas capiunt mastis duo iussa klendas

Idibus inferus alacres statit quinq. puellae

Terna kalendarum tria munera signare portant

Quatuor & dene sex excreuere diebus.

Marcus in nonis bis bina elementa creauit.

Sexta kalendarum septem ferre & normalucernas

Idibus in februi sociata trina potestas

Nonarum speciale gerit baptisme quaternas

Bis bina cursus capimus uirtute nouenos

Quartanas idus vii coluere ministri

Sensibus exquinis martis scruta kalendas

Vna fides putuit duodenas ferre kalendas

Septem idus ornant paradisi quatuor amnes

Testamenta duo quartas dant ire kalendas

Quindenae stolidae capiunt uix quinq. sorores

Prudie nonarum posuit tria tempora seculi.

INCEPIT PROLOGUS HRABANI ABBATIS

Dilecto filio marchario monacho. Hrabanus peccator
in xpo salute. Legimus scriptum in puerbis. melior est
sapientia cunctis piosissimus & omne desiderabile ei non potest
comparari. Ideo fr. dilectissime. gratias ago do qui tibi ei
amorem inspiravit. cuius possessio mundi. diuitias cor-
ruptum. neque reddidit suo fulgore decoratum.
& proximis tuis profec tuosum. Pecebas ergo ut quibus-
dam de computo propositionibus earumque perfectis respon-
sionibus quas mihi protuleras. nescio a quibus con-
fectas. stilam adhiberem. easque tibi lucidiores reddere.
feci quantum potui. sed non eo ordine quo ibi positas rep-
peri. quia confusa series cum cognoscendi. l. f. ulet. & ite-
diuilectionis inuexit. Illerq. ergo que mihi magis
necessaria uidebantur addidi. & ordinem in ipsis rebus
disponere contendi. Inde quoq. euenit du breuitati stu-
derem. & tamen ipsarum reru ueritatem patefacere
uellem. quod diuini libri quantitatem deuotare non
possem. Composui quidem ex numero. & temporum ar-
ticulis. quendam dialogum. & nomen tuo ipsu dicaui. In
quo que necessaria mihi uidebantur interrogandi discipu-
li nomine. & que respondendi magistri uocabulo p. notau.
Et non hec tantum modo p. p. ratio nationib. sed etia ex am-
quorum dictis & scoru patrum. sententiis enodare cura-
ui. Ideo frat. carissime hec legens scias me non dif-
ficultati uerboru. aut obscuritati sententiarum studu-
isse. Immo magis plana quaeq. faciliaq. collegisse & que
ex p. p. inferui. ad lucidandam ipsam ueritatem.

laborasse magis quā aliorū inperitis insultasse. Nulli enī
 me pfero. sed bene quaerentibus & fidem catholicā rite ser-
 uantibus. p modulo meo comitem spondeo ac iuniorē subdo.
 Quod mihi diuina gratia concedat ut quādiu uiuā seruorū
 xpī seruator. & benedocentium auditor. Et bene laborantium
 aliquantulus adiutor existam. Dilectionē tuā maiestas
 xpī nunc & in ppetuū conseruare dignetur. scē frat me
 morē nrī opsecro. ut quāto citius possis exemplū istius
 libri quod tibi adrescribendū direxi. absoluas & mi-
 hi remittas. Vale. **EXPLICIT PROLOGUS**

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI SEQUENTIS

- I De numerorum potentia. **XVI** De minuto.
- II Vnde dictus sit numerus. **XVII** De puncto.
- III De speciebus numero. **XVIII** De hora-
rum diuersis. **XVIII** De quadrante.
- IIII De numeri demonstratione. **XVIII** De die.
- V Quomodo numeri. **XX** De partib; diei.
litteras notantur. **XXI** De nocte.
- VI Quomodo digitus significentur. **XXI** De partib; noctis.
- VII De grecorum notis ad numerū. **XXII** Ibidies incipiat
aptatis. **[sionib; ; [scilicet finatur & ubi pñ dies seculi**
- VIII De uentiariū figuris & diu. **XXIII** De epdomoda; **[fuerit**
- IIII De tempore. **[temporis. XXIII** De speciebus epdomadarum.
- X De trimoda discrecione. **XXIV** De nominatione dierum.
- XI De atomo. **XXV** De feris;.
- XII De ostento. **XXVI** De mensibus;.
- XIII De momento. **XXVII** De hebreorū mensibus;.
- XIIII De partibus. **XXVIII** De egypriorum mensibus;.

xx Degrecorum mensibus	I Designus stellarum in quibus
xxi De mensibus romanorum	extra zodiacum sunt
xxii De kalendis nonis et idibus	li De cometis
xxiii De quatuor vicissitudinibus temporum	lii De solis et equinoctiis
xxiv De annis	liii De bissexto in solis et lunae cursu
xxv Quot species sint annorum	liiii Argumentum ad bissextum inveniendum
xxvi De planetis et origine nominum earum	lv De saltu lunari
xxvii De planetarum cursu	lvi De decem novenali circulo
signiferum et natura signiferi	lvii Argumentum ad inveniendum quotus sit annus circuli decem novenalis
xxviii De xii signis	lviii De communibus annis et embolismis
xxix De monstratio signorum per solis cursum	lviiii De octiduo et undeciduo
xl De lunae cursu per signa	lx De annis dominicae incarnationis
xli Argumentum ad inveniendum lunae cursum	lxi Argumentum ad inveniendum annos domini
xlii Argumentum de quo quot horis luna luceat	lxii Quot sunt anni a passione domini
xliiii De magnitudine solis et lunae	lxiii Ubi passio domini primum celebrata sit
xliiiii De natura et situ lunae	lxiiii Numerus annorum ab initio mundi usque ad adventum domini
xlv De eclipsi solis siue lunae	lxv De indictionibus
xlvi Eclipsi ubi non sit et quare	lxvi Argumentum de indictionibus
xlvii De indictione et qualitate planetarum	
xlviii De natura caeli	
xlviiii De quinque circulis mundi	

Lxxviii De pactis lunaribus; **Lxxxvii** Item de eadem re argumentum

Lxxviii Argumentum de eis uersibus; comprehensum

de metactis **Lxxxviii** Argumentum ad inueniendum

Lxxviii De regulis lunaribus; initium primi mensis

Lxx De concurrentibus; **Lxxxviii** De die dominico pasche

idem epactis solaribus; **Lxxxv** Opinio diuersorum ubi primum

Lxxi De regulis solaribus; sit dominica dies resurrectionis

Lxxvii Argumentum de solis et lunae dñi celebrata

cursum per die anni **Lxxxvii** Argumentum ad inueniendum diem

Lxxxiii Item argumentum per dies dominicam pasche

mensis de eadem re **Lxxxviii** De luna dominici pasche

Lxxxiii De editu et computo **Lxxxviii** Argumentum ad ipsam lunam

articulorum utriusque inueniendam

epactarum solis et lunae **Lxxxviii** Item aliud argumentum

Lxxxv De circulo lunari **Lxx** Quid distet ut pascha et aeterna

Lxxxvi Argumentum lunaris cycli **Lxxi** De mystica significatione pasche

Lxxxviii Argumentum quanta sit luna in kelt. ian. **Lxxii** De circulo magno pasche

Lxxxviii De xiiii luna pasche **Lxxiii** De seculis

Lxxxviii De xiiii luna pasche **Lxxiiii** De etatibus

Lxxxviii Argumentum de eadem **EXPLICIT UNUM CAPITULUM**

luna xiiii

Lxxx Item aliud argumentum

Lxxxvi Item aliud argumentum

de terminis paschalibus et de ac

censione primae lunae

primum mensis et de terminis

qua drag. qualem concor

diam inter se habeant

INCIPIT IPSE LIBER

HRABANI DE COMPUTO

Quia te uenerande preceptor sepius audiui denumeris
disputantem discipulisq. tuis huius artis disciplinam de
monstrantem. praecor ut nobis etiam quimaturioris
sumus aetatis non pigriteris aliquod conficere opusculum.
quo nam possimus excitare inertiam et aliquantulum denume
rorum capere peritia. **DE NUMERORUM POTENTIA**

M Bene etiam dilecte fr. rogas. quia huius disciplinae cupis habere
notitiam. quam constat omnium disciplinarum esse magis
ita. non enim ratio numerorum contempnenda est. quia in multis
sacrarum scripturarum locis quantum mysterium habet elucet.

Non enim frustra in laudibus dei dictum est. Omnia in mensura
et in numero et in pondere fecisti; per numerum siquidem nec non fun
damur instrumur. Tolle numerum a rebus omnibus.
et omnia pereunt; Adhuc scito compositionem. et omnia
caeca ignorantia complectuntur. nec differre possunt
a ceteris animalibus. qui calculi nesciunt rationem.

Sed tu quia ad exponendum huius uim et rationem me
prouocasti. de his quibus te instr. uere uelis procede interrogando.
et sic te subsequar. quantum dominus concesserit respondendo.

Δ Haec ergo ratio numerorum unde primum processit; **M**
A domino scilicet; Quia omnis sapientia a domino deo est. ex quo sunt
omnia. **Δ** Dic ergo quando primum inuenta est ista ratio;

M Ex illo tempore quo factae sunt creaturae. hoc est ab origine
saeculi; Tunc enim primus numerus rebus innotuit sicut
in genesi legitur et factum est uespere et mane dies unus;

Tunc ergo dixit de nocte et de die. quando dixit de uespe et de mane.
Numeri autem ratione ostendit. quando dixit dies unus;
et dies secundus. et dies tertius. Sicq. usq. ad diem septimum.

I tem numerū significauit . quando dixit desole et luna .
Et sit insigna et tempora . et dies . et annos . Quando dixit
dies . et tempora . et annos . tunc denumero dixit . Quis enim
potest intellegere dies . et . . . et annos . nisi per numerum .

I nde dixit boetius . Omnia quaecumq; a prima
rerum natura constructa sunt . numerorum uidentur
ratione formata . Hoc enim fuit principale exemplar
in animo conditoris . Hinc enim quatuor elementorum
multitudo mutata est . hinc temporum uices . hinc motus
astrorum . caeliq; conuersio intellegitur . Proprie ipsa natura
numerorum . omnis astrorum cursus . omnisq; astro
nomica ratio constituta est . Sic enim ortus . occasusq;
colligimus . Sic tarditates uelocitatesq; errantium siderum
custodimus . Sic desumus et multiplices lunae uariationes .

UNDE DIXIT SIT NUMERUS (agnoscimus
Δ Numeri namq; nomen eiusq; etymologiam mihi explana
Numeri scilicet nomen apud quamq; gentem secundum
proprietaem linguae suae constat . Apud latinos uero .
Numerus ex nummo et ruo uidetur nomen traxisse .
S uie enim ex ruo nummorum . idest ex multitudine census;
qui reddebatur regib; et imperatorib; numerus nomen
accepit . Unde hisidorus dicit . Nummus numero nom
dedit . et a sui frequentatione uocabulum indidit
S uie numeria . Hinc augustinus ait numerus a numeria
quidam dea nominatur . Cuius sacerdotes retro
uersis uultib; dona ferebant . et post oblata munera
retro pgebant **Δ** Numerus quomodo definitur
Hisidorus ergo ita diffinitur dicens . Numerus est

multitudo exunitatib; constituta. Nam unum semen
numeri ēē. non numerum dicimus; Item alibi scriptum
est unus non est numerus sed ab eo crescunt numeri.

Tunc donatus etiam unum pronumero posuit dicens
Numerus est singularis. ut hic magister Item augustinus
dicit; Numerus est singularis corporis ac uocis significatio

DESPECIEBUS NUMERORUM (ms lectio)

Quot species sunt numerorum. **¶** Plures quidem species
numerus habet; sed tamen omnes ab una origine nascuntur.

Quia aut cardinales sunt numeri ut unum duo tres quatuor.
quinque sex; et ceteri iuxta hunc ordinem; Aut ordina

les ut primus. secundus. tertius. quartus quintus cetera

Aut aduerbiales. ut semel. bis. ter. quater. quinque. sexies. et c.

Aut dispartiti. ut singuli. bini. terni. quaterni. quini. semi. et cetera

Aut ponderales. ut simplum. duplum. triplum quadruplum.
et reliqua. Aut denummatiui ut solus. aliter.

uel alius. Insuper uero ad alios numeros reuertere.

Sunt item numeri multiplicatiui ut simplex. duplex.
triplex. quadruplex. et cetera. Sunt item aduerbia

liter prolata. ut simpliciter. dupliciter. tripliciter. et c.

Sunt et aliae species derivatiuum numerorum a superiorib;

derivatae. ut est singularis. dualis. ternarius. quaternarius.

atq; in hunc modum ceteri. Item assis. tussis. dipondius.

tresis. quādrasis. quinquis. sexis. septusis. octusis. nonusis

decus. t decusis. uicesis. tricesis. quadragesis. quinquagesis.

sexagesis. septuagesis. octagesis. nonagesis.

centusis. Post quem numerum. teste uarrone non con
ponuntur cum asse numeri. Item nomina unitarū

ut deunx. dextans. dodrans. beffis. septunx. quincunx.
 triens. quadrans. sextans. sexcunx. sextula. libra. et inde
 dirivata. bilibris. trilibris. quadrilibris. et similia. Item ab an
 no dirivata. ut annuicirculus. t. annuus. biennus. triennus.
 quadriennus. et his similia. Item biuus. triuus. quadriuius.
 et similia. Bipēs. tripēs. quadrupes. decempēs. et decem pedes.
 et his similia. Biceps. triceps. quadriceps. centiceps.
 et his similia. Bisariam. trifariam. quadrifariam. et similia.
 Biduum. triduum. quadriduum. et his similia. Bicorpus.
 tricorpus. et similia. Bipatens. tripatens. et similia. Bilinguis.
 trilinguis. et similia. Biuium. triuium. et similia.
 Bifidus. trifidus. quadrifidus. et similia. Bisulcus. triful
 cus. et similia. Geminus. tergeminus. centumgeminus;
 et similia. Unimanus. centimanus. et similia. Uniformis.
 biformis. triformis. et cetera. Duum uis. trium uis.
 quinq. uis. septem uis. decem uis. centum uis. et similia;
 Bige. trige. quadriga. et similia. Biugus. unde. uirgt.
 in. u. Biugo certamine campum corripuerit. et bigatinum mi.
 Trigus. quadriugus. et similia. Triangulum.
 quadrangulum. quinquangulum. sexangulum. et similia;

DE NUMERI DEMONSTRATIONE

Δemonstratio ergo numerorum quomodo constat. **¶** Duobus
 modis. **Δ** Quomodo; **¶** Aut enim litteris numeri notantur.
 aut digitorum inflexionibus exprimuntur.

QUOMODO NUMERILITER NOTENTUR

Primum de litterarum notatione dic. **¶** Septem ergo
 litteris numeri notantur
 Idest. i. u. x. l. c. d. m. que aut

solae posite. numeros significant. ut. i. unum. ii. quinq. . x. .
decem. l. quinquaginta. c. centum. d. quingentos. m. mille.
Aut compositae cum aliis. ut. ii. et i. sex. significant. x. et i. un
decim. x. et l. quadraginta. l. et. x. sexaginta. et l. anteponitur. sic. x. ante
c. quando nonaginta sig. d. et c. sexcentos. aut multiplicati p se
ucluti. i. multiplicatum duo significat. triplicatum
tres. quadruplication. quatuor. x. duplicatum. uiginti.
triplicatum. triginta. c. duplicatum. ducentos. triplica
tum. trecentos. quadruplication. quadringentos. Nulla aut no
ta apud Latinos multiplicatus p se magis quam p uior. uices
Aut cum aliis multiplicantur. uti. cum. ii. quando septem
figeat. t octo. t nouem. et. x. cum. l. quando septuaginta
t octoginta significat. item. ccum. d. quando septuaginta
octinginta. t nongenta figurat.

QUOMODO DIGITIS SIGNIFICENTUR

Δ **Q**uomodo ergo numeri digitorum inflexionibus ex
primuntur. **M.** Igitur. tres digiti in sinistra manu. idest
articularis. medicus. et impudicus. ab uno. usq. ad nouem
continent numerum. et duo digiti in eadem manu. idest
index. et pollex. x. usq. xc. continent numerum. Item duo
digiti in dextra manu. idest pollex et index. a centum usq.
nongentos continent numerum. et tres digiti in eadem manu
a mille usq. ad nouem milia continent numerum
idest articularis impudicus et medicus. Item sinistra
manus per artus diuersos corporis continent numerum
a. x. milibus usq. ad. xc. milia. Et contrario dextra manus
continet numerum per iuncturas. et dispositiones membroru
a centum milibus usq. ad dcccc milia.

A Haec ergo omnia precor ut speciatim mihi pace facias .oo.

Cum dicis ergo unum minimum in leua digitum inflectens in medium
palmae artum infiges. Cum dicis duo secundum primo flexu
ibidem inponens. Cum dicis tria tertium similiter adflectes.
Cum dicis quatuor ibidem minimum leuabis. Cum dicis quinque
secundum primo similiter eriges. Cum dicis sex tertium nihil
omnius eleuabis. Medio dum taxat solo qui medicus appellat.
In medium palmae fixo.
Cum dicis septem minimum solum ceteris inter im
leuatis super palmae radicem pones. iuxta quem
cum dicis octo medicum. Cum dicis nouem in pudicum
eregione compones. cum dicis decem unguem in medio figes artu
pollicis. Cum dicis uiginti summam pollicis inter medios
indis et in pudici artus immittes. Cum dicis triginta unguem in
dis et pollicis blando coniunges amplexu. Cum dicis quadraginta
interiora pollicis lateri et dorso indicis superduces ambob; dumtax
at erectis. quinquaginta pollicem exteriori artu instat gre
ce littere gammae curuatum ad palmam inclinabis. Cum dicis
sexaginta pollice ut supra curuatum indice circumflexo dili
genter a fronte precinges. Cum dicis septuaginta indice
ut supra circum flexum. pollice immisso super implebis
ungue dumtaxat illius erecto. trans medium indicis artum.
Cum dicis octoginta indicem ut supra circum flexum.
pollice in longum tenso implebis ungue uidelicet illius
in medium indicis artum infixio. Cum dicis .xc. indicis
inflexi unguem radicem pollicis erecti infiges. hactenus
in leua. Centum uero in dextera quomodo decem in le
ua facies. cc. in dextera quomodo .xx. In leua .ccc.

in dextera. quomodo xxx. in leua. eodem modo. & ce
tera usq; ad. dccc. Item mille in dextera. quomodo unum
in leua. ii. in dextera. quomodo duo in leua. iii. in dexte
ra. quomodo tria in leua. & cetera usq; ad. viii. Porro. x.
cum dicit leuam medio pectori supinam appones. digitis
tantum ad collum erectis; xx. cum dicit eadem prona
sedere te pollicem cartillagini medi pectoris. In mites. xl.
cum dicit eadem in umbilico erectam supinabis. **Q**u
quaginta milia cum dicit eus de pnc sedere te pollice umbilico
impones. lx. cum dicit eadem prona foemur leui de super
comprehendis. lxx. cum dicit eadem ^{supl} prona femori suppones.
lxxx. cum dicit eadem prona femori superpones.
xc. cum dicit eadem lumbos adprehendes pollice ad
inguem uerso. At uero. c. & cc. usq; dccc. eodem qd dixim or
dine in dextera corporis parte complebis. Decies autem cente
na milia cum dicit. ambas sibi manus insertas in uice
digitis implereabis. Est & alterius modi computus ar
ticulatum decurrens. qui quo specialiter ad pasce rati
onem ptinet. Cum adhuc ex ordine uentum fuerit
oportunius explicabitur.

VIII DE CRI COR VNOTIS. AD NUMEROS. AP TAIIS

Quid de grecorum computo ais qui ut audiui numeros
ppriis litteris denotent. Verum ut asseris ita est.
cum toto alphabeti sui karaktere in numerorum
figuras expenso. tres qui supersunt numeros notis sig
gulis depingunt. eundem pene numeri figurandi
quem scribendi alphabeti ordinem sequen
tes hoc modo.

DE LINCIIARUM FIGURIS. ET DE VISIONIB;

Купи.

1	Libra uel as siue assis	xii. uncie	7	Sescunx siue sescuncia	
m	Deunx siue iabus	xi. uncie		i. uncia & semis.	
fn	Decunx siue dextans	x. uncie		1 uncia xxiij scripuli.	
h	Dodrans siue doras	viii. uncie	3	7 Semi uncia xii scripuli.	
h	Bes siue bisse	viii. uncie		11 Duæ sextule siue sescula	
h	Septuox siue septus	vii. uncie	3	viii. i. iii partes uncie.	
s	Semis	vi. uncie	7	7 Sicilius vi scripuli.	
h	Quincunx siue uciis	v. uncie	3	1 Sextula siue sex. cle. iiii.	
z	Triens siue treans	iiii. uncie	3	11 Dimidia sextula si	
z	Quadrans siue quadras	iii. uncie		ue sescle	
7	Sextans siue sextas	ii. uncie	3	1 Scripuli sex filique	

Hec inquam ponderū uocabūlat characteres non
modo ad pecuniam mensurandā. Uerū adque uis
corpora siue tēpora dīnīdīenda ueniunt; siue

8
igitur horā unā siue diem integrum. siue mensē
siue annum. seu certe aliud aliquod maius minus. ue
temporis spaciū in xii partiri ius ipsa xii pars unctā est. 7
reliquas. xi deuncem appellānt. Si in sex partiris
sexta pars sextans. quinq. relique dextans. ut alii distas
uocantur. Si in quatuor. quarta pars quadrantis
nomen. Residue tres dodrantis accipiunt. Porro si per
tria quid dēdere cupis. tētiā partem trien.
Duas residuas bissem nuncupabis. Si per duo. dimidium
semis appellatur sic & cetera.

VIII. **DE TEMPORE**

Δ Hæc quidem gratanter accipio. & quia de temporum
diuisionibus ac ratione nobis disputandum est. Primum
mihi dic quid sit tempus. **••** tempus est mundi instā
bilis motus rerumq. labentium cursus. **Δ** Unde
dicitur tempus. **••** Scilicet a temperamento siue
quod unum quicq. illorum spaciū separatim tem
peratum sit. **••** seu quod momentis horis. diebus. mensi
bus. annis seculisq. et ætatibus omnia mortalif **TEMP**
uitæ curricula temperantur. **DE TRIMODA DISCRETIONE**

Δ Temporū ratio quomodo constat. **••** Trimoda
ratione computus temporis est discretus. **Δ** Aut enī
natura. aut consuetudine. aut certe auctoritate
decurrit. **Δ** Quomodo ergo natura temporum cur
sus & ratio consistit. **••** Quia natura duce reper
tum est solis annuum **tempus** ccc lxxv
diebus & quādrante confici. Lunę uero annum si cō
munisset. ccc. l. iiii. Si embolismus. ccc. lxxx.

III. diebus terminari. totumq. lune cursum
decennouennali circulo comprehendere. Sed & cete
ra errantia sidera suis q. q. spatibus zodiaco circumferri.

▲ Quomodo consuetudine. *o. e.* Consuetudine ergo hu
mana firmatū ē ut mensis. xxx. diebus putaretur.

Cum hoc nec solis nec lunae cursui conueniat. Si quidē
lunam xii. horis minus saluatione saltus. solē uero. x.
horis & dimidia plus habere sollerti exquisitio ne
compertū ē. ▲ Quomodo quoq. auctoritate. *o. e.* Auc

toritas quidē bifarie ē diuisa. quia aut humana est.
auctoritas aut etiā diuina. ▲ Quomodo humana auc

toritate tēpora ordinantur. *o. e.* Quia uidelicet
ab hominibus constitutū ē. olī pīēdas. III. anno rū.

Nundinas. viii. dierum. Et indictiones. xv. annorum

ambitu celebrari. Diē quoq. qui ex quadranti b; con
ficitur mense februario. t. augusto. inter Kalari

greci egyptii. romani. prosuo qui q. captus an xer.

▲ Diuina aut auctoritate quomodo. *o. e.* Quod septima

die sabbatā magi. et septimo anno arurali ope
re uacari. quinquagesimum q. annum iubeleum

uocari dñs in lege precepit. Nam & si barbare gen
tes ebdomadas habere cpbentur. a populo ta

men di mutuas se non latet. ▲ Diuisiones tem
poris quot s. *o. e.* Quatuordecim. ▲ Quae.

o. e. Atomus. Ostentum. Momentum. Partes. Minu
tum. Lunctus. Hora. Quadrans. Dies. Mensis.

Uicissitudo. Annus. Saeculum. Aetas. *min*

DE ATOMO XI.,

Horuna p[ri]malu[m] die mibi u[er]est quid sit atomus. • • •
 mult[is] philo[s]ophi uocant quasdam immundo minu-
 tissimas partes corporum ita uocant uisibile[m] pa-
 teant, nec sectionem recipiant. Unde & Atomum
 dictum est. nam atomus grece diuisio de h[ab]itum[us] indiui-
 sio. Deniq[ue] h[ab]itum[us] illucq[ue] uolitant atq[ue] ferunt sicut tenuis-
 simi pulueres qui infusi p[er] fenestras adius solis fugantur. Δ
 Quia audiuit e[ss]e dicent[em] solum in tempore sed etia[m]
 in corporibus e[ss]e h[ab]itum[us] quos sunt genera h[ab]itum[us] in
 s[ub]stantia mibi. • • • Quinq[ue] ergo species sunt h[ab]itum[us] in
 id e[ss]e h[ab]itum[us] in corpore h[ab]itum[us] in sole h[ab]itum[us] in
 ratione h[ab]itum[us] in numero h[ab]itum[us] in tempore. Δ
Horum si quidula rogo ut mibi edisseras. • • • Atomus quoq[ue]
 in corpore est cum corpus aliquod in partes diuidis
 partesq[ue] illas in alias partes & hoc totiens donec
 ad tales minutias peruenies quae ob sui paruitate[m]
 ullo modo diuisi non possint. Atomus in sole
 est ille tenuissimus puluis quē dixim[us] radius solis
 fugari. Atomus in ratione est minima portio ut est
 littera. Cum enim parte[m] qualibet orationis diuidis
 in syllabas syllaba denuo in litteras sola littera non ha-
 bet quo soluat[ur]. Atomus in numero est unu[m],
 cum ergo numerum aliquem disparties uerbi-
 gratia octo. si diuidas in bis. iiii. quatuor in bis. binos
 item. binos in singulos sola unitas indiuisibilis per-
 manet. Deniq[ue] atomus in tempore de quo incipie-
 bam[us] disputare taliter constituitur. cum maiora
 spacia t[em]poris sicut est dies & hora per punctos ut. Δ

etiam ceteras minores partes diuidens ad talem par-
ticulam peruenias. quas ob sui pusillitatem nul-
lam habeat moram talem que ullo modo diuidi
possit. sicuti velocissimus ictus est oculi ipsam scias ee-
batumum. Est ergo hatum trecentesima. & sexua-
gesima sexta pars unius ostent. DE OSTENTIO: XII.

xii. **O**stentum quid est. Sexagesima pars unius hore.
atque in se continens. CCC. LXX. ii. DEMOMENTO

xiii. **Q**uid est momentum. Certus lectus solis
in celo hoc per quadraginta uices ita emensum hora-
iam reddit integram. Unde dicitur momentum.

xiiii. **A** motu siderum celerrimo cum aliquid sibi breuis-
simis spatiis incedere atque succedere sentitur. Caput
ergo unum momentum ostentum & dimidium
mus quoque. D LXX. DE PARTIB; **Q**uid nominantur
incomputo partes. partes a particione circuli 70
diaci uocantur. quem tricentis diebus per men-
sis singulos findunt. Recipiunt aut singule partes
momenta. ii. & duas partes unius momenti. osten-
ta. iii. hatumus. m. d. iii. DEMINUTO;

xv. **Q**uid est minutum. Decima pars hore. Unde
dicitur minutum. A minore interuallo quasi
minus momentum. q minus numerat quod ma-
ius imple. habet ergo minutum partem unam
& dimidiam momenta. iii. ostenta. ii. atu-
mos. ii. cc. L. vi. DE PUNCTO

xvi. **P**unctus quid est. Quarta pars unius hore.
Unde dictus est punctus. a paruo puncta trans

censu qui fit in horologio; punctus quippe apungendo
dictus est. eo qđ quibusdam punctioribus certe de
signationis in horologis designatur; punctus aut
habet minuta duo & dimidium. partes tres & semis
sem. & quadrante unius partis momenta. x. ostenta
xii. habemus. N. Dc. xl; quatuor ergo puncti unam
horā faciunt. DE HORA **lxvii.**

Quid est hora? **De** certus terminus tēporis. siquidem
hora xii pars est diei. Dñō attestante quia ait. non ne
xii. hore sunt diei. Siquis ambulauerit in die non
offendit. ubi quamuis allegorice se diem. discipulos
vero quia se inlustrandierant horas appellauerit. soli
to tamen more humane computationis uulgarem
expressit diem. **A.** hora unde nomen accepit. **De** ho
rologio sicut horologium de hora nomen sumpsit. hore
nomen qđ ex greca origine descendens interpretatur
series tumbra. siue & iam finis inde horas maris.
& fluuiorum. & uestimentorum dicimus extre
mitates siue terminos. **A.** Nunquid eodem modo
scribitur hora temporis & hora ceterarum. quis pre
dixit rerum. **De** Aspiratione quoq; sola discer
nuntur. quia hora temporis cum aspiratione.
ceterorum autem sine aspiratione scribuntur. **A.**

Hora quas sub diuisiones habet. **De** habet quoque
punctos in in solari computatione. in lunis autem
quibusdam computationibus punctos quinque sicut post
hec ostendunt. habet & minuta x. partes. xii. momenta.
Cum xl. ostenta. lx. atom. xxii. d. lx. DE Quadrante

Quadrans autem quid est. **Q**uadrans siue quadras. est quarta pars libe. habens uncias iii. sicut supra ostendimus. quicquid in corporibus siue reponibus mensuraueris. eius quartam partem quadrantem. tres vero reliquas doctantem appellare debes. & ob hoc quarta pars diei quadrans dicitur. quatuor quadrantes. diem integrum reddunt. Dies enim cum nocte. xx.iii. horas habet. **DE DIE. XX.iii.**

Dies quid est. **A**er. sole inlustratus. nomen inde sumens quod tenebras disiungat ac diuidat. Nam ds dixit in principio fiat lux & facta est lux & diuisa lucem a tenebris appellauit q; lucem diem & tenebras uocauit noctem. **Q**uibus modis dicitur dies. **N**aturaliter & uulgariter. **Q**uomodo naturaliter. Naturalis quippe ac dies legitimus est ab ortu solis donec rursus oriatur. & hic dies xx.iii. horas habet. **Q**uod sunt diuisiones diei naturalis. **P**rimipalis diuisio istius diei duo habet spatia. idest diurnum & inter nocturnum. ceterum per horas & punctos. & ceteras minores particulas omnis dies subdiuiditur. Recipit autem dies naturalis xx.iii. horas. punctos xcii. minuta cc. xl. partes ccc. lx. momenta d. cc. lx. ostentia i. cccc. xl. atomi d. xl. i. et cccc. xl. **Q**uis demonstrat quod uocabulum diei noctem cum die simul comprehendat. **S**criptura ergo diuina hoc ostendit ubi legitur. & factum est uespere & mane dies unus. uespere noctem & in mane

lucis tempus denotans. **A.** Quia naturalem diem
ostendisti. uulgare quoque rogo ut exprimas.

Vulgaris siue artificialis dies est ab ortu solis usque ad oc-
casum. Omne tempus lucis super terram.
Complexus. sicut e contrario. nox est absentia lucis
super terram. Omne quippe tempus quo sol ab occa-
su ad ortum redit nox dicitur. **DE PARTE**

A. Quas sub diuisiones dies uulgaris siue artificialis habet.
tres. **A.** Quas. mane. meridiem. et supremum.

A. Mane quid est. Mane est pars diei prima. ab ortu
uidelicet solis usque ad horam quartam. **A.** Unde dicitur
mane. **A.** Mane ut aliqui uolunt. amanio dicitur
manum antiqui bonum dicebant enim. Quid enim
melius est luce. Siue ergo mane dicitur amanibus.
id est diis inferorum. Gentes uero estimabant
quando sol recedit quod dii inferorum illum ad
se traxissent.

A. Meridies quid est. pars
media diei. ab hora quinta usque ad horam octauam.

A. Unde meridiem nomen traxit. Meridies dicitur
quasi medius dies. siue meridiem dicitur. quasi purus
dies. In toto enim die nihil purius est meridie.

antiqui enim merum purum dicebant. **A.** Quid
est supremum. pars diei extrema ab hora nona

licet nona usque ad occasum solis pertingens. **A.**
Supremum quare dicitur. **A.** A supremo mendo.

Tunc enim sol quasi cursum super primam inclina-
tur ad occasum.

A. Hec ergo tria spatia
artificialis diei secundum quod ordinantur.

Secundum cursum utiq' solis quia mane est ab or-
tusolis usq' dum sol ascendit in altitudinem cæli;
Meridies autem. sole per medium cælum inalti-
tudine corrente; Supremum uero quando sol
de altitudine cæli uertit ad occasum. **A.** ergo
quia de uno spatio naturalis diei satis mihi fecisti.
de altero quoque spatio eius quod nox est ut edis-
seras flagito. **De** faciam quod petis. tu qui de mmo-
retuo precede interrogando; **DE NOCTE;**

.xxi. **A.** Nox quid est. **De** Solis absentia terrarum
umbra conelita. donec ab occasu redeat. ad exor-
tum. **A.** unde dicta est nox. **De** Quod
noceat aspectibus uel negotiis humanis. siue qd
inea fures et latrones nocendi aliis occasionem
nanciscuntur. **A.** Ob quam causam facta est nox.
De Pro temperantia laboris humani ut corpo-
ra requiem haberent. et ut animalibus quibus-
dam solem non ferentibus uictum quæ sitandi
daretur occasio. **DE PARTIBUS;** Noctis.

.xxii. **A.** Noctis partes quot sunt. **De** Septem sunt. **A.**
Quæ. **De** crepusculum. uesperum. conticinium.
Interpestum. gallicantum. Matutinum. diluculum.
A. Horum proprietates per singulas species edicito.
De Crepusculum est dubia lux. Nam crepusculum dubium
dicimus. hoc est inter lucem et tenebras. Vesperum
ab appa rente stella eiusdem nominis dicitur.
de qua poeta ait; Ante diem clauso componet
uesper olimpo; Conticinium. quando omnia

conticescunt. id est silent. Intempestum me dia nox
 id est quasi inactuosum. quando omnibus sopore
 quietis. nihil operari di tempus est. Gallici nam
 quando galli cantum leuant. Matutinum inter
 abcessum tenebrarum et aurore aduentum.
 Diluculum quasi iam incipiens parua diei lux. hec et
 aurora pertingent usq. ad solis exortum. **A** **H**a
 rum ergo partium naturalis diei quae praecedit
 in tempore utrum nox seu dies. **De** dies sine
 dubio ab initio mundi usq. ad resurrectionem xpi.
A resurrectione autem xpi usq. ad diem iudicii.
 nox praecedit quia diuina auctoritas quae homini
 casuro aparaclisi lumine in hanc conuallem
 laetiarum. In genesi dies a mane cum sequenti
 uespere usq. ad mane alterum computando esse
 decreuit. eadem in euangelio a peccatorum tene
 bris ad ueram lucem recedentibus totius diei tem
 pus a uespera inchoari. Et sic cum sequenti die con
 summati sanxit in uesperam; **UBI DIES INCIPIT**
XXIII SEU FINIATUR. ET UBI DIES SECTI FUERIT;
A **U**bi dies naturalis rite initium finemq. sortitur. **De** di
 uerse secundum uariarum gentium libitū dies natu
 ralis incipere dicitur. **A** Quomodo. **De** Nam hebrei.
 caldei. et p se sequentes iuxta primae conditionis
 ordinem diei cursū a mane inchoantes ad mane
 deducunt. umbrarum uidelicet tempus luci sup
 ponentes. At contra aegyptii ab occasu ad occasum.
 Porro romani a medianoctis. In medium umbrae;

et atheniensis a meridie in meridiem dies suos computare
maluerunt. **A.** Quo sane in loco primus dies seculi exiit.

De Quinta decima kalendarum aprilium. quo
videlicet die lucem formatam p'mitus credimus.
et sic tres illos dies primos absq. ullis horarum di-
mensionibus. ut pote nondum factis si de tabulis cucur-
risset. quarto demum mane hoc est. xii. kt. apt.
sol et sidera conditasunt. ut essent insignia et
tempora et dies et annos. **DE EBDO MADA;**

xxiii. **E**βδομαδα quid est. **De** septem dierum cursus. **A.**
Unde dicitur ebdomada. **De** A septenario utiq. nu-
mero ebdomada nomen accepit. Nam ebdomada agre-
ce septimana dicitur latine eo quod .vii. dies id
est .vii. dies in se complectatur. **xxiv.**

DE SPECIEBUS EBDO MADARUM;

Aebdomada species unisformis an poli formis est.
De Poliformis utiq. quia scripture scē auctoritate
multis speciebus est insignis. **A.** Quomodo. **De**
Prima ergo ac singularis illa ebdomada et aque
ceterae formae capes sunt. diuina est operatione sublimis
quia dñs sex diebus mundi ornatū complens septima
requieuit ab operibus suis. Ad huius exemplum diui-
nae ebdomadis. secunda hominibus obseruanda mandatur
dicente dño. Sex diebus operaberis et facias omnia
operatua. septima autem die sabbati dñi tui nō facias
omne opus. et r'tq. Tertia species ebdomadis ince-
bratione penite costes agitur. septem videlicet sep-
manis dierum. et monade hoc est quinquaginta diebus

impleta qua dicitur et moyses in monte legem a domino acce-
 pit et christus in linguis ignis spiritus sancti gratiam de caelo misit.
 Quarta septimi mensis erat ebdomada quae sollemnitatibus
 praeclaris pene totus expendebatur. Quando et dies propitiatio-
 nis et festiuitas tabernaculorum secundum legem celebrabantur. Quinta ebdoma-
 da est septimi anni. quo toto populus ab agri cu-
 lantio opere legis imperio uacabat. dicente domino.
 sex annis serues agrum tuum. septimo cessabis.
 Sexta anni iubelei hoc est remissionis ebdoma-
 da est. quae uel ebdomada duabus annorum. hoc est. xii.
 nouem annis. texitur. quae expleta hoc est. quinquage-
 simo demum anno incipiente tubae clarius
 resonabant. et ad omnes iuxta legem possessio
 antiqua reuertebatur. Septima species ebdoma-
 da est. quae propheta daniel utitur. more quod-
 dam legis septenis annis singulas complec-
 tens ebdomadas. sed noua ratione ipsos an-
 nos ad breuiantes. duodeenis uidelicet mensibus lunae
 singulos determinans. et menses uero in sex.
 qui de annis unde cum epacta rursus diebus
 ad crescere solent. non lege patria tercio et
 altero anno singulos adiciens. Sed ubi ad duo-
 decimum numerum augescendo peruenirent
 pro integro anno pariter inter serens. **A.** Si haec
 vii species ebdomadarum aliquid mysticum
 significant. rogo ut dicas. **o o** ergo nisi fallor
 cunctae hae species ad unum finem spectant. Nos quidem

animantes. post operum bonorum perfectionem
in sps sci gratia perpetuam sperare quietem.

DE DE MO MINA CIONE DIERUM

xxvi. **Q**uae autem sit recta et autentica dierum ebe-
domada nuncupatio pfer. **De** Ebdomada ergo an-
tiquitus sic computabatur in populo di. Prima sabbati
t una sabbati siue sabbatorum. Secunda sabbati.
tercia sabbt. Quarta sabbati. Quinta sabbati. Sexta sabbati.
Septima sabbati t sabbatum. Non qd omnes sabbatorum
hoc est requiecionum dies esse potuerunt. sed quod
a requiecionum die quae suo cultu et nomine singu-
laris excelebat. prima. t secunda. t tertia. t ce-
terae suoqueq. cense rent ex ordine. **Et** unde istae
nuncupationes quarum moder nuntur uenerunt.

De Ex antiqua scilicet aet huiusmodi supstitione.
uerum cum gentiles obseruationem a populo isrl
ebdomadae ediscerent. mox hanc in laudem suorum
deflexere deorum. Primam uidelicet die soli.
Secunda lunae. tertia marti. Quarta mercurio. quin-
ta ioui. Sexta ueneri. Septima saturno dicantes.
eisdem utiq. monis tris suos dies qui bus
et errantia sidera consecrantes. Existimabant
enim se habere a sole spm. a luna corp. a mer-
curio feruore. a mercurio sapientiam et uerbum. a ioue
reuerentiam. a ueneri uoluptatem. a saturno
tarditatem. Et ob hoc tanto errori se dediderunt
eligentes potius seruire creaturae quam crea-
tori. **De** **Fe** **R** **l** **s**. **xxvii.** **¶**

¶ Sed si errori huic aliquod medicamentum in-
uentum sit dic. **o. o.** Inuentum est utiq; nā sil-
uester papa ferias habere clerum edocuit. **2.**
et primā quidem diem quā t lux facta est
in principio. et xpi est resurrectio celebra ta
more antiquo dominica nuncupa uit. dein
secundam feriam. Terciam feriam. Quartam
feriam. Quintā. Et sextam de suo adnectens.
sabbatum ex ceteri scriptura retinuit. **¶** Unde
dicitur feria. **o. o.** **¶** fando scilicet. et ideo dominicus
dies in quo dixit dñs fiat lux prima feria dici po-
test. deinde ceterae feriae a pri manu metantur.
¶ Et bdomada quot horas continet. **o. o.** **¶** **o. lxxii.**
¶ Quot punctos. **o. o.** **¶** **o. lxxii.** **¶** Quot minuta.
o. o. **¶** **o. lxxx.** **¶** Quot partes. **o. o.** **¶** **o. lxx.** **¶** Quot
momenta. **o. o.** **¶** **o. lxx.** **¶** Quot ostenta. **o. o.** **¶** **o. lxxx.**
¶ Quot atomos. **o. o.** **¶** **o. lxx.** milium et dccc xccc i. lxxiiii.
¶ **M**ensis quid est. **o. o.** **¶** Lunaris p zodiacum. [DEM SIB;
circuitus. **¶** Unde dicitur mensis. **o. o.** **¶** Aluna quae greco
sermo ne moene dicitur. nam et apud eos menses uocantur
moenes. Sicut et apud hebreos hieronimo teste
luna quam lare nominant m sibus nom dedit.
Unde & ihs filius sirache de luna loquens ait. Msis
secundum nom est eius. **¶** Utrum ad lem an lunam
mensis pertinet. **o. o.** **¶** Ad utrosq. Sed magis
ad lunam. Ileoq. rectius ita diffinien du puto.
Quod msis sit luminis lunaris circuitus. ac recte
gratio deno ua ad noua. Solaris autem mensis

digressio solis est. post duo decima parte zodiaci
id est signiferi circuli. quae xxx diebus. et x semis
horis impletur. xx duabus uidelicet horis. ac dimidia
lunari mensae p ductior. Siquidem solaris mensis
qua diuisione toto anno p xii. partito continet dies.
xxx. x horas. ac semis sem. x luna ris uero continet natu
raliter dies. xx. viii. & xii. horas. sed quia haec est puta
tio difficilis fuit. antiqui romanorum decet ne bant
aliquos solarium mensium dies habere xxxi. aliquos
uero. xxx. Quendam aut. xx. viii. lunares autem
mensis sex uoluerunt habere. dies. xxx. alios quoque vi.
xx. nouem. **A.** Quis sunt solarium mensium. q. xxx. i.
dies habent. **De** vii. id est. ian. mar. maius. iul. aug.
octob. et dec. **A.** Quis qui xxx. **De** iiii. apr. iun.
sept. et nou. feb. uero solus. xx. viii. dies habent. **A.** Lu
narium mensium quos dies habere dies. xxx. **De** lunaria
mensium mensis. et martii. mai. et iul. septembris. et no
uebris. **A.** Quis qui xx. viii. tenent. **De** ceteri omnes.
A. Qui primi rationem mensium inuenier. **De** Ni sal
lor caldei a quibus tota astrologiae disciplina.
coepit. de quibus abraham patriarcha. ut iosephus testa
t. edoctus domini caeli siderum conuersione cognouit.
ipsamque mox disciplinam ueracius intellectam aegip
tiorum cum apud eos exularet genti aduexit. sed
licet scriptura patet non dicat. tamen non est cre
den dum antiquos quante diluuium uenerat huius peri
tiae penitus ex parte fuisse. cum plerique illorum
de placuisse leguntur sicut abel iustus. et enoch.

quicum dō ambulauit & translatus est & noe qui fuit
uir perfectus in generationib; suis;

DE HEBREORUM MENSIBUS;

A Qui primi menses obseruare leguntur. **H**ebrei xxiiii;
uidelicet quib; legis lator ait. de paschali mense
mensis iste uobis principium in suū sit in mensib; anni;

Quomodo hebrei menses suos nominant & quoto ordine
numerant. **H**ebrei ergo qui secundū lunę cursū
menses suos computant. primum mensē in quo
pascha celebrat Nisan appellat scdm iā nominant
tertius siuā quartū chamul Quintū alo Sextum
elul Septimum tēser octauum mare suā nouum
ksaleu decimum tebech. xi sabath. xii adar. quos
uidelicet menses propter lunę curculū qui uigin
ti nouē semis diebus constat tricenū. unde
tricenūq; dieb; alternantes secundo demum ter
cio anno exacto mensem supsuū qui ex annuis
xi. epactarum diebus confici solent intercalant.

Primū ergo hebreorū mensem cum mensiū roma
norū rectissime deputant. **A**prelio uidelicet
q. meo aut luna paschalis finitur aut neo incipiens
ex maxima parte decurrit. **DE EGYPȚIORUM MENSIB;**

Egypti uero quos abraham constat didicisse astro
logiam. quomodo menses suos computant. **S**ecun
dū solis utiq; cursū & singulos menses sōs tricenū
includunt diebus. **Q**uomodo eos uocant. **E**
primum ergo mēse quē autumnū tēpore. id est
mikel septēbris incipiunt. Thoth uocant scdm

faoui. tertium athir. Quartum choeac. Quintum
thubi. Sextum mechr. Septimum famem noth
octauum far muthi. nonum pachom. Decimum paum. Unde
cimum. episi. Duodecimum mesori. quae decimo kalenda
rum septebrium die terminantes residuos. & dies epago
menos. & interkalares siue additos uocant. quib; & iam
quarto anno diem sextum quib; quadrantibus confi
ci solent adnectunt. Unde fit ut eorum anni pri
mi abis sexto tertio kalendarum septeb ceteri uero quar
to kalendarum earundem die sortiantur initium. Nec
ullomodo post inter kalatum quadrante ante nostrae
interkalacionis tempus quid sit. vii. kalendarum marcia
rum die incomputo lunae. & eorundem festiuitate die
rum possunt cum nostri anni curriculo recipere concordiam
DE GRECORUM MENSIBUS; XXXI;

Quia de hebreorum & egiptiorum mensibus dixi sup
est ut de grecorum & romanorum quos constat a grecis
liberales disciplinas accepisse mensibus usque dicat.

Prope ergo par sit series mensium grecorum & roma
norum. excepto quod nullam in suis mensibus greci
kalendarum nonarum. & iduum distinctionem obser
uant sicut nec egipti sed simpliciter ab exordio
usque ad finem numero discurrente computant;
Siquidem greci fixum. in xii. mensibus anni uertentes
ordina uero circulum. quorum plerique alii decem
tribus. suum inchoantes annum eodem quo ro
mani menses suos dierum numero perstringunt. No
catur autem apud eos ipse decem apileos. iam eudofmicos

feb. perios. martius. distros. aplis. xanticus. maius.
arte. musicis. iunius. desios. iulius. panemos. augustus.
loos. Septēber. qor. pios. october. r. per. ber. h. eos. nouēb.
dios. **DE MENSI BUS ROMANO RUM, XXXII.**

Menses autē romanorū quib; autoribus sunt ordinati.
• Primus apud eos romulus. x. menses ordinauit. Alios
xxx. alios uero xxx. & i. dierum. & a martio incipiens
decembrem nouissimū posuit. Sed cum hic numerus
neq. solis cursui neq. rationibus lunae conueniret.
secutus numa pompilius quin quaginta dies addi
dit. ut intercentis. l. iiii. diebus quibus xii. lunae
cursus confici credidit annos extendere atq; his. l.
diebus a se additis adiecit alios. sex retractor illis
sex mensibus qui xxx habebant dies idē de singu
lis singulos. factosq; l. & vii. dies induos nouos menses pa
ri ratione diuisit. ac de duob; priorē ianuarium nun
cupauit. primumq; anni mensem esse uoluit. Se
quentem uero februarium nominauit pauloq; post
numa in honore imparis numeri unum adiecit
diē quē ianuario dedit. Sed cū hec ratio adhuc
fixa non ēē uidebatur comparata a siderū cursum
tandē gaius iulius cesar imitatus aegyptios ad
numerū solis annum sic hodie seruatur instituit
x. uidelicet dies obseruationi ueteri supadiciens
ut annū. ccc. lxxvi. dies quib; ipse zodiacū lustrare
efficeret & ne quadrans deesset instituit ut quar
to quoq; anno sacerdotes qui curabant mensib; ac
dieb; unum interkalarent diem eo scilicet mense.

aloco quo & iam apud ueteres mensis intercalaba-
tur: id est ante quinq; ultimos mensis februaridies
idq; bis sextum censuit nominandum. **A**gensium
uocabula quot modis constant & unde originem sump-
serint exponere. **Q**uatuor ergo modis menses nomi-
nuntur hoc est sub idolis sub reb; sub regibus sub nume-
ris. **Q**uot modis iam dictus est. **I**am aut duob; modis
nomen accepit hoc est ex idolo & re. ex idolo ergo
hoc est ex iano bifronte. simulacro uidelicet iani epi-
rotarum regis qui argumento excogitato semet ipsu
igni tradidit. et ex hoc romanis uictoriam peperit
bifrons aut iani simulacrum erat quod ex una
parte uiri ex altera femine adorabant & inde ia-
nuarium uocauerunt bicipitis diei mensis fesi-
cientem transacti anni finem ac prospicientem futurum
anni principium. ite iam ex re dicitur eo q; sit ianua
uiri hoc est principium. **F**ebruarius unde dicitur
ex idolo & re. **Q**uo modo. **E**x idolo ergo februo
plutone hoc est qui lustratione potentis agentis
credebatur. **F**ebruarius est nominatus; lustrationem
eo mense ciuitatem romam necesse erat quo statuta
iussa hoc est sacrificia duob; manib; soluerent. siue
feb dictus est a febre. hoc est a frigore ppt frigidum
tempus ipsius mensis. **M**artius ergo unde dictus
a Marte idolo. qui pater romuli et romane gentis auc-
tor ee estimabatur. Siue re hoc est marib; nomen
accepit martius. Nam et eo tempore ciuita an-
nua terra mares desiderant ad concumbendi

uoluntatem. **Δ** Quibus modis aprilis dicitur. **☞** Duobus
 modis sub idolo id est uenere matre ut ferunt
 aeneae. **Δ** Fronemim. g. spuma interpretatur. unde
 uenus orta credita est. quae afrilis siue afromia
 apud grecos nominata est. **Et** subre hoc ē aperiendo
 quasi aperilis. **In** hoc enim mense remotis nubibus
 & pruinis ac tempestatibus hibernis. caelum. terra.
 & mare. nautis agricolis & horoscopis aperitur. **Arbo**
 res quoque & herbae. sed & animalia q. q. in prolem
 se aperire incipiunt. **Δ** Quot modis maius dicitur. **☞** Duobus modis
 hoc est sub idolo maio. quem iouem esse uoluerunt. quasi maius tate
 precipuum siue amala mercurii matre. **Et** subre
 hoc est amaioribus romanorum. quem romulo ita uocari
 placuit. **Iunius** unde nomen habet. **Δ** iunone
 filia saturni sorore iouis siue iunioribus. romanorum
 qui armis defendebant rem publicam. **Δ** Iulius
 unde nomen accepit. **☞** Hoc est iulio cesare
 quia in quarta idus iulii mensis. creatus gais iulius caesar.
 qui primus arripuit imperium apud romanos. Nam
 antea amartio mense. numeratus quintilis a numero
 sortitus est nomen. **Δ** Augustus nomen unde accepit.
☞ Ab octauiano caesare augusto. qui in kel
 istius mensis antonium & deo patriam uicit.
Et imperium populi romani firmavit. **Cum** autem
 augusti nomen ille inde assumpsit ex se natus
 consulto mensem ob memoriam sui nomen hoc habere uoluit.
Δ September unde uocatur. **☞** A numero.
 eo quod sit septimus imo amartio. **Octobrem** et go

noeuembrem. & decembrem unde iudicas esse dictos

De numero quippe similiter. & ab imbribus quia his temporibus
imbres terre imminant.

DE KALENDIS

xxxiii

A De kalendis ergo nomis & idibus peto ut mihi edisseras

De Iaciam. Kal ergo agria origine nomen traxerunt quia
calo uerbum grecum est id est uoco. Priscis ergo temporibus
pontifici minori haec prudentia delegabatur. Ut nouis
lunae primum obseruare aspectum. usumque

regis sacrificulo nuntiare. Itaque sacrificio a rege & minore
pontifice caelebrato. Idem pontifex kalata id est uocata
in capitolium plebe iuxta curiam calabram quae casae
romuli proxima est. Quot numero dies a kalendis ad nonas
super essent pronuntiabat. Et quintanas quidem dicto
quinque uerbo kalo septimanas repetito septies praedicabat.
Et hunc diem qui ex his diebus qui kala remur
primus esset placuit kal uocari. & hinc ipsi curiae ad quam uoca
bantur kalabre nomen datum est & classi quod omnis in ea
uocaretur populus. Ideo si minor pontifex numerum
dierum qui ad nonas super esset kalando prodebat
quia post nouam lunam oportebat nonarum die popu
larem qui in agris essent confluere in urbem accepturos
causas feriarum a rege sacrorum. Scituosque quid esset
comense faciendum. Unde quidam hinc nonas
existimant dictas quasi nouis initium obseruationis
uel quod ab eo die semper ad idus. VIII dies putarentur.
Porro idus uocare placuit diem qui diuidit mensem
iduat enim & rusea lingua diuidere est.
Unde uidua quasi ualde idua id est ualde diuisa

aut uidua idest auro diuisa. Nonnullis placet idus dictas
uocabulo greco specie quae apud illos idea uocatur

quod eadie plenam speciem luna demonstrat. **Δ** Mensis
quot horas habet. **Θ** Mensis proprius, qui xxx dies
habet horas continet. **ϞϞϞϞ**. **Δ** Quot punctos.
Ϟ **ϞϞϞϞ** **ϞϞϞϞ**. **Δ** Quot minuta. **Ϟ** **ϞϞϞϞ**.
Δ Quot momenta. **Ϟ** **ϞϞϞϞ** **ϞϞϞϞ**. **Δ** Quot ostenta.
Ϟ **ϞϞϞϞ** **ϞϞϞϞ**. **Δ** Quot atomos. **Ϟ** **ϞϞϞϞ** & sexages.
Ϟ milia & **ϞϞϞϞ** **ϞϞϞϞ**.

DE VICISSITUDINIBUS TEMPORUM

Δ Vicissitudinem ergo quam in serie temporum numerabas
uellem atque audire quod significaret. **Ϟ** Vicissitudines
ergo quas alia tempora nominant. **Ϟ** **ϞϞϞϞ** hiems. uer.
estas. autumnus. **Δ** Unde dicuntur vicissitudines.
Ϟ **Ϟ** quod uicibus sibi cedunt, succeduntque. **Δ** Unde
easdem tempora nominant. **Ϟ** Quia quadam suae
similitudine qualitatis adinuicem comparata uoluntur
ac terrenis fructibus nascendis maturandisque tempera
menta custodiunt. **Δ** Quomodo. **Ϟ** **Ϟ** Hiems
enim ut pote longius soleremoto. frigidus est
& humidus. **Ϟ** uer illo super terras redeunte. humidum
& calidum. **Ϟ** estas illo super **Ϟ** uenit calida & sicca.
autumnus illo ad inferiora descendentem. siccus & frigidus.
sicque fit ut amplexantibus singulis medio moderamine
quae circa se sunt orbis instar adinuicem cuncta
concludantur. **Ϟ** Quibus aequae qualitatibus
disparibus quidem perse. sed alterutra adinuicem
societate conexas. ipsa quoque mundi elementa

ϞϞϞϞ

Sat conférat²

constat esse distincta. 7 Terra namq: sicca. & frigida.
aqua frigida. & humida. aer. humidus. & calidus. ignis
calidus. & siccus. 7 Ideoque haec autumnus. illa hiems. iste
uer. ille con paratur aestati. 7. **A.** Vnde uer uocatur.
• **Q**uod in eo cuncta uernent hoc est uirescant. **A.**
Vnde aestas. • **A**b estu quoniam maturandis fruc
tibus datur. **A.** Vnde dicitur autumnus. • **D**e au
tumnatione fructuum quoniam colliguntur. 7. **A.**
Vnde hiems. • **A** frigore. porro hiems a doctoribus
frigus interpretatur. & sterilitas. 7. **A.** Vbi quodq:
istorum temporum sortitur initium. • **H**isidorus
namq: his palensis epus hiemem. VIII. K. decembris. 7
uer. VIII. Kt. mar. aestatem. VIII. K. iunias. autumnum
x. Kt. sept. habere dixit exortum. **G**reci autem
& romani quorum rationem in huiusmodi disciplinis
potius quam hispanorum auctoritas sequi consuevit.
hiemem. VII. idus nouembris. Ver. VII. idus feb.
aestatem. VII. idus mai. autumnum. VII. idus. **A**ugustinus inchoare
decernunt. 7 Hiems uidelicet & aestatis initia
uesperino. uel matutino. uigiliarum ortu. occasuq:
signantes. 7 Item ueris & autumnicumplicia des media fere die. in nocte
oriuntur & occidunt. Ponentes ingressum. **I**t plinius secundus in libro
secundo naturalis historiae eodem modo distinguenda iudicauit. **S**ed &
homo celestis scilicet anatholius in opere suo paschali ita ait. hoc autem nignores
quod ipsa. III. que p diximus temporum confinia. licet mensium sequen
tium. K. adproximentur unum quodq: tam medium te poz. **I**dest uerni
& aestatis. autumnus & hiemis. tenent. & nec inde temporu principia
inchoantur. Vnde mensium kalende initiantur.

sed ita unum quodq; inchoandum est tempus ut a prima
die ueris tempus aequinoctium diuidat. **I**t aetatis
solsticiu aetiuu. autumnu quoq; aequinoctium
autumnale. & hiemal. solsticiu brumale
simuliter diuidat. **A.** Numquid ergo haec quatuor
tempora parem longitudinem habent. **R.** Habent
uniquae & secundum aequam partitionem recipit unum
quodq; menses. iii. dies. xxi. horas. iiii. & dimidiam.

A. Quomodo ergo secundum horarum diuisionem & ceteras
subdiuisiones unum quodq; tempus tenent.

R. Habet ergo unum quodq; tempus secundum horarum
subputationem. ii. c. xxi. & unam horam ac semissem.

Secundum punctos. iiii. dcc. lxxvi. **S**ecundum uero
minuta. xxi. dxxxvi. **S**ecundum momenta. lxxx.

VI. **L**x. **S**ecundum ostenta. cxxx. i. xxi. **A**tomos. quater
centies. & nonagies. centum milia. & dxxvi. **DE ANNIS.**

A. Quid est annus. **R.** Solis circuitus a creditus p. xii. menses.

A. Unde dicitur annus. **R.** Ab inno uando cuncta que natu
rali ordine transierint. ut a circuitu temporis annus
nomen accepit quia ueteres annum pro circuitu
ponere solebant ut cato dicit in originibus

oratorum. annum terminum id est circum terminum
& ambire dicitur percircuire. **QUOT SPECIES SINT ANNORUM.**

A. Quot species sunt annorum. **R.** xvii. **A.** Quomodo.

R. Nam lunae annus. v. species habet. Solis uero. iiii.

Sunt & anni singularum planetarum id est errantium
siderum. a stellis quibus seruiunt nominati.

Ist annus hebdomadarum. est annus septimus requies.

xxxv.

secundum legem. est & iubilaei est & annus omnium
planetarum qui uocatur magnus. Δ Haec per singulas
speciales rogo ut exponas. 1. J. C. Primus modus
de luna est cum luna: xxxviii diebus. & octo horis
Zodiacum percurrentis ad id signum ex quo egressa est
revertitur; 11. Secundus duobus diebus & quatuor
horis est prolixior. 7 111. Tertius qui xii mensibus huiusmodi
id est diebus. ccc l 1111. expletur. & uocatur communis. 7
1111 Quartus qui embolismus grece dicitur id est sup'aumentu.
Et habet xiii menses id est dies. ccc lxxxiii. 7 11. Quin
tus est dum luna per .x. & .ix. annos. etiam saltu
transacta ad eandem recurrit aetates. 7 11. Sextus
annus est solaris cum sol ad eadem loca siderum redit.
per actis. ccc lxxv. diebus. & sex horis. 7 111. Septimus est
item solaris dum quarto anno bis sextus insertitur. & fiunt
dies. ccc lxxvi. 7 1111. Octauus est item solaris dum sol per
xx octo annos circulum concurrentium complēt. 7 11111. Nonus
annus est secundum stellam que uocatur mercurius qui ccc
xxx. 11111. diebus expletur. 7 x. Decimus annus est scdm stellā que
uocatur uenus qui. ccc. xlvi. diebus expletur. 7 xi. Undecimus est
annus secundum stellam que uocatur mars qui per actis
duobus annis completur. 7 xii. Duodecimus annus est
secundum stellam que uocatur iouis qui per actis duo
decim annis impletur. 7 xiii. Tertius decimus est
annus secundum stellam que uocatur saturnus qui per
actis. xxx. annis impletur. 7 xiiii. Quartus decimus
annus est secundum ebdomadas totius anni
id est quinquaginta duas qui habet dies. ccc. lxx 1111. 7

XV. Quintus decimus est annus requies septimi anni secundum legem quo iubeatur populo dei arurali opere uacare. 7

XVI. Sextus decimus annus est species anni iubilei qui est

annus remissionis & l. annis impletur. XVII. Septimus decimus annus est qui uocatur magnus annus planetarum dum omnia sidera ad locum reuertuntur. ubi primum statuta fuerunt. & d. xxxxi annis impletur. Δ.

Annus ergo solaris qui ccc lxxv. diebus & quadrante constat quot horas amplectitur. 3. Unq. viii.

ccc lxxvi. Δ. Quot punctos. 3. c. xxx. v. c. xc. Δ.

Quot minuta. 3. c. lxxxvii. dclxx. Δ. Quot momenta. 7.

3. c. ccc lxxv. Δ. Quot ostenta. 3. c. dxxvccc lxx.

Δ. Quot atomos. 3. c. Decies. nouies. centies. centum

milia. & nouies centum milia. & quater mille milia. & ccc xxxix. 7

DE PLANE TIS ET ORIGINE NOMINUM EARUM

Δ. Quia de solaribus & lunaribus annis dicent de annis quinq.

xxxvii

planetarum adiunxisti. precor ut ipsorum siderum

proprietaem non graueris explanare. 3. c. Septem

enim sunt planete que aduerso cursu contra mundum

feruntur hoc est sol. luna. mercurius. uenus.

mars. iouis. saturnus. 7. Hae ergo cum sphaera

caelestis ab oriente in occasum seuerget recurrunt

orientem uersus per Zodiacum. 7. Et ut

sapientibus istius mundi uisum est caeli temperant

uelocitatem. neminus cursus sui rotatu

pre capietur. Δ. Unde sol dicitur. 3. c. Quod solus int.

omnia sidera luceat. oriente enim sole cetera

sidera mox radios suos abscondunt. 7. Et ut qui

busdam placet ipse. lunae & stellis omnibus suo aspectu
tribunt ut lucere ualeant. quia non proprio sed mu-
tuato a solis lumine respondent. unde poeta ait. 7
Lucentem q. globum lunae titaneaq. astra sps intus
alit; Δ. Unde dicitur luna. Ὡς. Luna dicitur quasi lucina
ablata media syllaba. 7 De qua uirgo ait casta faue lucina
sumpsit autem nomen per diuinationem a solis luce eo qd ab eo
lumen accipiat acceptumq. reddat; Δ. Unde dicuntur Stelle.
Ὡς. Astando quia fixae sunt semper in caelo nec cadunt. 7
Nam quod uidemus a caelo stellas quasi labi. non sunt
stellae sed igniculi ab aethere lapsi qui sunt dum uentus
alciora petens. & herium ignem secum trahit.
qui tractu suo imitatur stellas cadentes. nam stelle
cadere non possunt immobiles enim, ut praedictum est
sunt. & cum caelo fixae feruntur; Δ. Si stelle in caelo
fixae sunt ut asseris unde planetae dicuntur. Ὡς. Pla-
netae autem solummodo non sunt fixae ut reliquae sed in
aere feruntur. 7 Dicte autem planetae a potes planes
i. ab errore. nam inter dum in austrum interdum
in uentrionem; Plerumq. contra mundum non numquam
cum mundo feruntur. haec & retro gradus & anomala. 7
& anti gradus & statua dicuntur. 7 Δ. Quomodo. 7 Ὡς.
Nam retro gradatio stellarum est dum stella motum
suum agit simul & retro submoueri uidetur. 7
Anomala dicuntur quando particulas addunt uel
detrahunt. 7 Anti gradus t. praecedentia sunt dum motum
suum consuetum agere uidentur & tamen aliquid
praeter consuetudinem praecedunt; Statua dicuntur

quia dum stella semper mouetur tamen in aliquibus locis stare uidetur;

DE PLANETARUM CURSU PER SIGNIFERUM ET NATURA SIGNIFERI.

Ad quia audiunt dicentem planetarum transitum esse in Zodiaco ipsius Zodiaci proprietatem & cursum earum in eo rogo exponas; **¶** Et faciam; Zodiacus est signifer est circulus obliquus xii. signis constans per quem errantes stelle feruntur; Nec aliud habetur in terris quam quod illi subiacet; Reliqua apolis squalent; Est autem signifer. ecc. lxxv. partibus & quadrante unius partis peracti ambitum longus. & xii. partibus latus pertransuersum; Veneris autem tantum stella excedit cum binis partibus; Luna quoque per totam latitudinem ei uagatur sed omnino non excedens eum; Ab his mercurii stella laxissime ut tamen eduo denis partibus. tot sunt enim latitudinis ut diximus non amplius octonas per erret. neque has equaliter sed duas medio eius. & supra. iiii. infra ii. sed in medio fertur inter duas partes flexuoso draconum metu inaequalis; Martis stella. iiii. medius iouis media & super eam duabus. Satur duabus ut sol.

DE DUODECIM SIGNIS.

A Signa autem Zodiaci uellem ut ediceret unde traxerint nomina; **¶** Et A causis ergo annalibus gentium fabulis nomina sumpserunt signa duodecim; Nam arietem marto mense ppt. hammonem ioué tribuunt. Unde & in eius simulacro arietis cornua fingunt. Taurum a preli propter eundem iouem quod in bouem sit fabulose conuersus; Castorem & pol lucem maio ppt. insigne uirtutis; Porro cancerum.

xxxviii

xxxviii

iunio quando sol ad inferiora redit quod cancer
impulsus retro cursum dirigere solet; Leonem
quem occidit hercules iulio ppt' ium feruoris
ad signant; Virginein augusto quod tunc exhausta
caloribus tellus nihil pariat; Libram sept' ob aequali
tatem diei & noctis; Scorpium & sagittarium
equinis cruribus deformatum ppt' fulmina mensum
ipsorum. October & nouember accipiunt; Capricor
num. december pp' capram iouis nutricem. Cuius
extrema pisci similia pinguntur. quod huius mensis
ultima sint pluualia; Aquarium ianuario; Et
piscis obmensis imbriferos tradunt; Singulis autem
signis xxx partes; Tercie uero decades putantur
eo quod sol xxx diebus & x semis horis percurrat
amedio mensis idest xu. kalendarum die semper
incipiens; Vnde & quibusdam ueterum placuit
sequentis mensis esse signum cuius ad usque medi
etate unum quodque pertendit. eique adscribi
sicut ille qui uersibus inde cecinit heroides ita.

Respicis apriles aries fruxee kalendas. Mauius
agenorei miratur cornua tauri. & cetera eodem
modo. Sunt autem haec signa tante magnitudinis
ut non minore quam duarum spatia horarum torri
t occidere. t de loco possint moueri.

. xl. DEMONSTRATIO SIGNORVM PER SOLIS CURSUM

A Vellem quide ut aliquam notitiam mihi incedares.
Nottia ergo horum signorum melius ac conlo
quente. & digito demonstrante quam ascribente

percipitur. Quia per stellas incis dispositas notabiles
 fiunt. & haec nisi ab eo quia astronomiae disciplinam.
 Et siderum loca intumare ac demonstrare nouerit.
 nullatenus ediscipulenter quaeunt. Sed horum tamen
 signorum curiosus inquisitor potest aliquam accipere
 notitiam. si diligenter solis ac lunae incis ob
 seruaerit cursus. aditus. & recessus. Siquidem sol
 moratur transiens in uno quoque signo xxx. dies
 x. horas ac semissim. ac deinde in aliud ingreditur
 signum. Quod similiter in xxx diebus. & x. ho
 ris ac semisse pertransiens tertium intrat. Si que
 illud signum quodiem pridem reliquerat. stellis
 apparentibus a oriente ante aurore exortum no
 tabile reddet. Sunt quidem tria signa semper circa
 solem diurno lumine plena. i. hoc quod nuperrime
 ipse reliquerat. Et ipsum in quo praesens est. & illud
 in quod proxime ingresurus est. Luna quoque similiter
 suo cursu signa demonstrat. Nam ipsa binis diebus
 & semis horis ac bisse unus hore singula signa plabitur.
 Et si calculator ueraciter argumentum quod de eius
 transitu per signa factum est perdisce. poterit
 ex eius statu signorum conicere loca.

DE LUNAE CURSU PER SIGNA
 Ipsum argumentum uellem ut mihi edisseres. **DC.**
 Luna cotidie quatuor punctis siue crescit. A sole
 longius abit. Seu decrescit soli uicinius quam
 pridie fuerat redditur. Singula aut signa decem
 punctos habent idest duas horas sicut superius

XL1

ammonuimus. U. enim puncti in luna horam faciunt.
 Et ideo si uis scire in quo signo luna est. Sume lunam quam
 uolueris ut pote quintam multiplica per .iiii. fiunt .xx. parte
 p .x. bis deni uies duob; ergo signis quinta luna semp a sole
 distat. Item sume octauam lunam multiplica p .iiii. fiunt
 triginta duo; Parte p .x. ter deni trices & remanent duo
 trib; ergo signis & duob; punctis octaua luna semp a sole
 dirigitur. Duos aut punctos .vi. partes intellege. i. quantum
 sol in zodico. uidelicet; conficit itineris. punctus siquidem
 habet .iiii. partes quia signumq; .x. punctos .xxx. habet
 partes. Et ne supitio tibi forte argumenti fallentis inci
 dat. quare addiametrum celi quod quinta decima luna
 tenere nemo quid uideat. Multiplica .xii. per .iiii. fiunt .Lx. parte
 p .x. sexies deni sexies sex enim signis .xii. luna semp id est dimi
 dio sphere celestis a sole discernitur siue ante seu & retro respexeris.
 Denique orbe lune quotiens plenissime est Contra solem cerni sub po
 situm humilem uidelicet sole sublimi. Et sublimem humili quia
 nimirum cum sole aestiuum tenente circulum plena est.
 In perate & brumalem. Cum sole de uexo in brumalem
 plena est ipsam solsticiali scandere circulo nox longissi
 ma p dicitur; At cum iste hoc equinoctium impleri lumio
 tum illa alterum seruat. Et quot partibus sol equinoc
 tium. ut solsticium quod nuper time. huius traueat
 transit. totidem partibus luna plena uel equinoc
 tium. uel solsticium. quod contra est patet esse
 transgressa. Δ . Post quot dies sol illam partem
 caeli conscendat ad quam luna .iii. perueniet.
 Et Mense toto & diebus sex.

ARGUMENTV ET INVESTIGANDV LUNE CYRSV
Δ Ostende mihi quomodo ꝛc. Soligitur cotidie partē
 unam zodiaci suū complet. neq. enim aliud partes zodiaci
 quā cotidianos solis in celo sentire debemꝝ ꝑgressus. Lunū
 cotidie. xiii. partes. eiusdē zodiaci. conficit hoc ē punc
 tos. iiii. et unam partē. Et qā illa xiii. partes. solū
 complet. Inde fieri ut supra documꝝ. non plus cotidianꝝ ꝑgr
 su asole quā quā tēnis punctis. hoc est duodenis partibꝫ elongetꝝ.
 ꝑ oriat ergo lunam ubilibet computare uoluerit ut puta in ietia
 nuarius primꝝ. hanc ubi primꝝ noctem diemq. transegerit
 illū celi locū tenet. quem sol xiii. eidem m̄sis dieꝝ completo.
 ubi secunda ē multiplicā ii. ꝑ iii. fiunt viii. Itē ut de
 punctis ad partes ꝑ uenas multiplicā viii. ꝑ tria fiunt xxiiii.
 illam ergo celi partē tenet lunꝫ secunda iiii. nonis ian.
 quā sol xxiiii. ab hinc die confecto. ubi uero tēcia ē multi
 plicā iii. ꝑ iii. fiunt xii. partes ꝑ x. decies assē decus
 cetemꝝ nent ii puncti idē vi partes. illā ergo celi partē
 tenet lunꝫ iii. in iii nonis ianuarias. quā sol m̄se toto. et
 diebꝫ vi. post tercium nonis ianuarius exactis. i. sexto
 post tēcium nonis februiarias die ē sumꝝto. et ut ad summā
 ꝑ ueniamus. Sume tēcesimꝫ lunꝫ quā tunc fit
 tēcia kē feb multiplicā ꝑ iii. fiunt cxx. partes
 ꝑ x. duo decies den. cennies. illa celi parte luna
 tēcesimꝫ currit. quā xii. m̄sibus exactis. i.
 tota anni circulo transacto. sol ob tenuitꝫ est.
 Et notandum qđ x semis horæ quæ extra tricenis
 partes in uno quoq. signis ꝑ plenꝫ partē. xxiiii. horarū
 ꝛ reddunt simul ēputari negligunt sed infra ꝑ dictū

numetum xii. in sum conprehendunt.

XLIII. A Vellem ut per argumentum aliquod mihi intus res. quomodo possim conprehendere quot horis per singulas noctes sua aetatis lux luceat. &c. Si vis scire quot horas luceat lux. quolibet teneatate lune de qua ingris multiplici ann. quapm lux in punctis lucet. Adicit q. hic numerus a secundalun. cotidie usq. ad plene lunium. Detrahiturq. parib; de hinc spaciis in diminutione lucetq. parimodo lux p m et xxx sexta cxxxviii. Et ideo si visse uelis. ubi gratia qe horis luceat lux quanta multiplica v. p iii fiunt. xx. partit p v. quat qm fiunt xxiii. horas luceat lux v. similiter xxv. ite si visse qe horis luceat lux x. multiplica x. p iii. fiunt xl. partit p v. octies qm fiunt xl. octo horas luceat lux x similiter et xx. **DE MAGNITUDINE SOLIS ET LUNAE.**

XLIII. A De magnitudine solis et lune uelle ut aliqua diceret. &c. Solis igne dicunt aqua nutrimus multoq. hunc lux amplio rem. Lunam uero terra et maiorem. Unde et cunctis unius magnitudinis appareat. Qd enim sol cubitalis uidet animi celsitudinis distantia facit; Alioquin maior indit oriens. Et brittanus apparere occidens. quicquid natura sit ignis motu quoq. nullo calorem adauget. hic cursu uariante dies et menses tempora diuidit & annos. aerisq. temperiem accedendo et recedendo ptemporū ratione dispensat. nec se p in his de moraret locis. alia calor. alia frigus. absumeret.

XLIV. DE NATURA ET SITU LUNAE.
Lunam non minui nec crescere dicunt sed a sole illustrata

a parte quā habet ad eum paulatim t ab eo recedendo t ei
ad p p in quando nob candelā partem reuol uere. t atrā
et die quide crescente sup in cern nouā lunā utpote
superiore soli. et ad aquilonia subeunte.

DE ECLIP SIN SOLIS SI VE LYNAE;

xlyi.

A Defectus luminis utriusq. sideris unde sit rogo ut edis
seras. ꝛc. Solē int uentū lunā. lunā q. terrā obie
tū nob phibent occultari. sed solis defectū n n sinouis
sin p m ue fieri lunā quā uocant cortū. Lunā aut n n si
plenā. N possit uero totū n solē adimit ris int cedente
lunā. Sit ita m ior eet quā lunā. Omnib; aut amiss fieri
utriusq. sideris defectus. statutis dieb; horisq. sub t rā.
nectari cū n sup ne fiant ubiq. cerni. sed aliquando

p p t nubila sepius globo t rā obstante conueritatib;
mundi; VBI ECLIP SIN NON SIT ET QUARE;

xlyii.

Defectus solis a lunā uesp tinos orientis incolae non
sentiant. nec m tatinos ad occasum habitantes ob
stante globo t rā tū. Neq. enim nox aut dies
quā uis eade toto orbe simul est obpositu globi noctū
aut ā bitudinem adferente. Tempore enim alexan
dri m gni lunā defieit in arabia hora noctis secunda.
Eadeq. in sicilia exorietis. Et solis defectum qui fuit
ipsa nio. Et fronte regio ē silib;. ii. hēt m i cā pama
hora diei int vii. et viii armenia int x. et xi sensit;
DE IN DICIO ET QVA LITATE PLANETARVM;

xlyiii

A Dic mihi quo colore sint planetae si pos simeas inde
cognoscere. et utq mutant colores annon. ꝛc.
S uis quidem unicuiq. color est. Saturno candidus.

iovis clarus. mercurii igneus. lucifero gaudens. vespe
rosus fulgens. Mercurio radians. lune blandus. soli
cum notatur ardens. postea splendens. Sed colores ratio
altitudinem te perat. Siquidem earum similitudinem
trahunt in quatuor aere uenere sub cuncto. In quibus
adpropinquantes utralibet alieni meatus circulus
frigidus in pallorem. ardentior in ruborem. uentuosus
in horrorem. Sol atque comitatus apsidum extremaque
orbis atra in obscuritate. Δ. Quo autem in locis
in quibus signis sunt in praesentia. DC. Modo autem
idem anno dominicae incarnationis. Dcccc. xx. in
se iulio. id est a die in qua est sol. in uicesima et octava parte
canceri. Luna in nona parte tauri. stella saturni
in signo arietis. iouis in libra. mercurii in piscium.
Veneris quoque. stella et mercurii quae iuxta solem
in luce diutius modosunt. non apparet in quo
signo morientur. Δ. Cetera quoque sidera
quae extra zodiacum sunt peto ut breuiter enu
meres. Et quae ad extra parte ipsius zodia
ci quae uel a sinistra sunt edisseras. DC. Siderum
planetarum tantum est centum et sex. laesa
tibi dictum esse putare. sed quoniam nimium cu
riosus ad cetera signa quae per totam sphaeram ce
lestis ambitum consistunt inquirendo progre
deris necessarium reor ut ipsius sphaerae situm
et naturam prius exponam secundum meritorum
sententiam breuiter. Et sic tuae in
terrogationi de ceteris respondeam.

DE NATURA CELI

XLVIII

Vtinam facias. M. celum subtilis ignisq. nature
 rotundumq. & a terre centro aquis spaciis
 undiq. collectum est. Unde & conuexum mediūq;
 quacūq. cernitur. Inenarrabili celeritate cot-
 tidie at cum agi sapientes mundi dixerunt.
 Ita ut rueret si non planetarum occurſu moderaret;
 Argumentoſiderum nitentes quē fixo ſemp curſu
 circum uolant; Septentrionalibus breuioreſgr̃os
 circa cardinem peragentibus cuius uertices
 extremos quos circa ſph̃era uoluitur polos nuncu-
 pant glaciali rigore tebeſcentes. horum unus
 ad ſeptentrinalem plagam conſurgens porcus
 Alter diuexus in auroſtros terreq. depositus
 auſtralis uocatur. quem interiora auſtri
 ſcriptura ſc̃a nominat; In qua ſpera. V. circulos
 eſſe ſapientes mundi dixerunt;

.. p. b. m. to

DE QVINGVE CIRCULIS MUNDI

L

Quorum primus eſt ſeptentrionalis
 frigore inhabitabilis. Cuius ſydera nobis numquā
 occidunt. Secundus ſolſticialis. a parte
 ſigniferi Excelsiſſima nobis ad ſeptentrinalem

plagam uersus temperatus habitabilis
 Tercius equinoctialis medio ambitu signiferi
 orbis incedens torridus inhabita bilis
 Quartus brumalis a parte humillima signiferi
 ad austrinum polum uersus temperatus habitabilis;
 Quintus australis circa uerticem austrinum
 quarta tegitur frigore inhabitabilis
 Tres autem mediū circuli inaequalitates temporum
 distinguunt. Cum sol hunc solsticio. Illum equinoct.
 Tercium bruma teneat. Extremi enim semper sole
 carent. Unde & arctic insula unius diei nauigatione
 ad aquilonem mare congelatum inuenitur.
 DE HIS SIGNIS STELLARVM QVAE
 INTRA ZODIACVM SUNT

Δ **H**aec quidem probo & cum gratia accipio.
 sed de positione siderum sicut mihi promissisti p̄vō
 ut expleas. M. Sunt ergo signa, extra ea quae in
 Zodiaco consistunt. ut arati phēnomene testantur;
 Numero xxx. quorum alia horoscopus ad septentri
 onem. Alia ad austrū sequestreat. Δ. Quae sunt illa
 quae ad septentrionem sunt. M. Dux uidelicet
 primum ursae hoc est helix quae & arcturus maior.
 & phœnx siue cinosura quae & arcturus maior
 dicitur & draco qui continet utrosq; arcturos
 helix subra uolvens caput & phœnicis circum
 cingens caudam; Deinde hercules sup anguē incūpens
 genu flexu. claua reiecta pelle leonis operitur dicitur

/ debis quae uidentur

Postea corona habens stellas VIII. incircutu positas;
 Tunc serpentarius qui & asclepius uocatur stans subra
 scorpionem tenet serpentem in manibus. Item
 archas qui & bootes fertur esse custos plaustrum pre
 cedit arcturum maiorem quem & ipse sequitur;
 Cepheus & aquila tunc splendidis stellis cas si epra
 & andromeda dinoscunt²; Deinde pseus & agnator
 cum edis suis clarescunt; Bellorofons qq & del fin.
 cignus. & lira suis in locis & trigon sup caput aridis
 splendore notabiles sunt. A. Que sunt illa que
 zodiacus ad austrum sui secludit. M. Orion scilicet
 & canicula. lepus & argo. Cetus & eurus. qui & eridanus.
 cui subiacet stella que dicit^r canopos splendens quae
 timonem narius tangit. piscis magnus qui & auster dicit^r.
 Saccarius centaurus cu bestia quam manu tenet;
 Serpens sup suam cauda coruum sedere dicunt. & in
 medio urna asserunt; Utamur omnium anticanus est
 situs subieminis. & ideo anticanus uocatus qd contrarius
 sit cani. & mira gentilium stultia. quod sidera que ds.
 ad honorem nominis sui creauit. & in celestibus constituit.
 ea ipse secleratis hominibus & brutis animalibus
 interra creatis adscripserunt. preter hec omnia
 & lacteus circulus est figura candidior p medium
 celi uerticem. quem uulgo dicunt ex plenidore solis
 meo currentis ita fulgere. sed frustra cum ab illo
 numqua nisi in parte sagittarii uel geminorum tangatur
 in quibus candidum circulu signifer cingit.
 A. Adquid ergo hec sidera legentibus pdes. & in quo adiunxit

computistam. M. Addi noscendū ergo horas nocturnas non parum adiuuant calculatorem. nec non & uatoribus & nautis ualde necessaria sunt. qui obseruant colores earū & cursus; Et futuram tempestatem seu serenitatem inde coniciunt.

DE COMETIS

[Lii]

Δ **C**ometas ergo audiui quasdam stellas nominari. sed has innumerando stellas pretergressus es; M. non enim quasi obliuiscendo illas pretergressus sum. sed ordinem seruauit ut decet seorsum dicere. quarum qualitas & cursus ac ceteris stellis separata est; Comete quoque sunt stelle flammis crinitae repente nascentes. regni mutationem. aut pestilentiam. aut bella. uel uentos. estusue portendentes. quarum aliae tenduntur errantium modo. aliae immobiles herent. Omnes fermae sub ipso. VII. trione aliqua eius parte non certa sed maxime incandida. quae lactei circuli nom. accepit. breuissimum quo cernerentur spacium. VII. dierum adnotatum est. longissimum. lxxx. sparguntur aliquando & errantibus stellis ceterisque crines. sed cometes nunquam in occasura parte celi est. *cedo*

DE SOLSTII CUIS ET EQUINOCTIIS

[Liii]

Δ **P**ostquam de stellarum situ & ratione satis dixisti. necessarium reor. ut de maximis luminariibus. id est sole & luna adhuc referas. & ostendas ubi equinoctii & solsticii proprius locus sit. M. Solsticia apud plerosque bina putantur. hoc est. VIII. & uin & uulgas

24
similiter & equinoctia bina id viii. k. april
& octo. octauis scilicet impurab; capricorn;
& caneri. arietis. & librae. Verum
quia sicut in ratione pascale didicimus
equinoctium uernale xii. m. kalendas
die aprilium cunctis orientalium

fontibus & maxime egyptiorum quos calculan
di esse peritissimos constat specialiter annotatur.

Ceteros quoque tres articulos temporum putamus
aliquando priusquam uulgaria scripta continere esse
notandos. Ut enim de equinoctio uerno quod
caput esse memoratum. uiii. mutatio num. annaliu
mundi origo docet. breuiter loquamur. Regula
tenet ecclesiasticę obseruationis alicuius confir
mata concilio. Ut pasce dies ab xi. k. april
usque in septimum k. mai. inquiratur.
Item catholice institutionis regula
precepit ut ante uernalis equinoctii
transgressum pascha non celebretur.
Quingitur octauo kalendas aprilium
die putat equinoctium. Necessesse est
idem aut ante equinoctium pascha cele
brari licitum dicat. Aut ante septimum
kalendarum aprilium diem pasce celebrari
licitum negat. Ipsum quoque pascha quod
dominus pridie quam pateretur cum discipulis
fecit. Aut nono kalendarum aprilium die
non fuisse aut ante equinoctium fuisse e firmat

Non enim nostri tantum temporis sed etiam
legalis & mosaica decernit institutio.
Non ante transcensum huius equinoctii
diem festum paschalis esse celebrandum.
Sicut attestante anatholio euidenter
doctus filo & iosephus. Sicut eorum
antiquiores agathobolus & abeo eruditus
eruditus aristobolus ex pane adaquinius eximus
lxx senioribus qui missi fuerunt a pontificibus
ad ptholomeum regem ebreorum libros
inter pretari iugre cum sermonem. Quibus
multa ex traditionibus mosi proponenti regi
per contantique responderunt. ipsi quoque
cum questiones exodi exponerent dixerunt
pascha prius non esse immolandum quam equinoec
tium uernale transire. Unde nos necesse
est opseruandam ueritatis regulam dicamus
aperte & pascha ante equinoctium tenebrasque
deuictas non immolandum. & hoc equinoctium
xii. kalendarum aprilium die ueraciter
adscribendum. Sicut non solum auctoritate
paterna sed et horologica consideratione
docemur. Sed & cetera tria temporum huius
modi confinia similitudine aliquot diebus
ante octauum kalendarum sequentiarum
essenotanda. Igitur sicut supra
de iiii. uassitudinibus diximus ita & nunc
de istis iiii. terminis dicimus quia a xii. Kal.

quod est æquinocetium uernale usque in xiii. k. iul. ut
sunt dies xc. & i. æquinoct. iul. usque in xiii. k. octob.
similiter x. dies & i. æquinoct. oct. usque in xv. k. ian.
similiter sunt dies xc. & unus æquinoct. ian. usq. in xiii. k. april.
similiter sunt xc. & i. sunt omnes simul dies ccc.
lxi. & remanet dies unus de anni circulo & i. hore
que per unumquemq. annum ppter rationem bissexti
ad crescere probantur. Que si diuidantur per iii.
partes & fuerint adiecte partibus superiorem
erunt unicuique parti dies xc. & unus & vii hore & dimidia
hora. sed notandum qd æquinocetialis dies omnimundo
equalis est. Vario aut lucis incremento in merore longissim.
dies xii. horas æquinocetiales & octo partes unius hore
colligit. Alexandria uero xiiii horas in Italia. xv.
in britannia xvii. ubi estate lucide noctes haud dubie
testantur. Id quod cogit ratio credi. Solstitia uero
diebus accedente sole propius uerticem mundi angusto
lucis ambitu subiecta terre continuos dies habere
senis mensibus noctesq. ediuerso ad primum remotum
quod fieri in insula thylepithe mansiliensis scripsit.
Sex dierum nauigatione in septentrione a britannia
distante.

A DI BISSEXIO IN SOLIS ET LUNAE CURSU
Bissexti rationem rogo ut edicas mihi atque edisseras.
M. bissextus ex quadratis ratione per quadriennium
conficitur dum sol ad id signum ex quo egressus est
Non inter centis lxxv. diebus sed quarta diei parte
subiecta reuertitur. Verbi gratia. Si nunc æquinocetiale

celi locum sol oriens intrauerit. In hoc anno
sequente meridie tercio uespere quarto medio
noctis quinto rursum in exortu reuertens
necessario diem premonet augendum
nisi forte non addatur per trecentos lxxv. annos
equinoctium uernale primali die proueniat.
Quem egyptii anno suo expleto idest iiii k septembris
romani vi k marci unde & nom accepit interponunt.
Breuiori autem & uulgari ratione bis sextum retardatio
generat solis non ad eandem lineam peractis ccc
lxxv diebus plene redeuntis. Quem si uer bigratia
in equinoctio uernali quod iuxta egyptios ix
calendarum aprilium die prouenit surgentem
a medio orientis diligenter adnotaueris. Hunc
anno sequente die uidelicet eodem inferius oriri
aliquanto. & tercio uero quinto que anno eandem
diminutionem intentionem augere reperies ut nisi die
ante sup adicias xi k april equinoctium facturis anno
die surgat orientis. eandem scilicet tarditatem inceteris
seruaturus ex ortibus. An quid in luna cursu quadran
tis rationem obseruare debemus. M. Debemus utique quia
silunt quadrantem accommodare negaueris. sed bis
sextuli anno eiusdem quantitatis in semilunare feb cuius
& antea solebas aptaueris. Et pfecto ut ex quatuordecim
ma luna paschalis eiusdem anni pridie qua debuerat adue
niat. Ideoque paschalis ratio uacilla & totus mox anni cursus
tardus & statusque ille semper inuolabilis circuli decem nonen
nalis magis magisque turbatus cunctatur. Quare oportet

ut sicut dictante quadrantis ratione quarto anno que
bissextile dicimus unū diē solari adiciam anno. Similiter
lunari unam diem adiciam. eamq. lune mensis februaru tribuam.
siue illam ante intercalatū quadrantem seu postmodum
terminari cūgit. Vt ceteris annis xxviii dierum. Anno aut
bissextile cū triginta computet. Ipse q. annus si cōmuni sit
cum ccc lxxxv. cōpleatur. Sic q. si in una eadēq. sexta kildas
martiorū linea & sole & luna numerus geminē. Vt
in presenti anno. uerbi gratia sexta septimāq. ponam feriā
ita ibidē sexta septimāq. ponam lunā. Itac sēp industria
pungilēs. ut cū lunā m̄sis februi. in anno bissextile xxx ha
re fecerim. Indieb. tūc kildarū martiarū excepto solū xmo
circuli decemno ualis anno. ipsā quā d. ante ē sueta luna
seruetate. Quib. aut quantisue tēporū partibus
sdo lunę quadrans ad crescat maiore questu indige
Namq. cum ipso quadrante etiā crebra embolismo
interruptio & saltus quoq. ratione tota discussus
lunaris mensura ad parum ne dinosci queat opsisit.

cu ccc lv dieb;
si embolismi.

LV. ARGUMENTVM AD BISSEXTIVM INVENIENDVM

A Vellem ut aliquot argumētū mihi dares p qd scire posse
utrū bissextilis annū fieret. antea p parationis bissexti.

M Si hoc nosse desideres sume annos ab incar natione dñi quot
cūq. fuerint ut puta in p̄senti. dccc xx hos partire p̄m. quia bissext
p̄uor. annos pactos int̄ uenit. Quāt ergo cē dccc quater vxx
& quia nihil remana. xvi ē bissextilis. Si ergo unū remanserit
primū est anni p̄parationis bissexti. Si duo secundus. Si tres tertius.

De saltu lunari.

A De saltu lune posco ut similē m̄hi rationē pferas sicut
et de bissexto fecisti. M Saltū lunę locū & hora cicior incensionis

eius p̄ viii annos efficit. Quāuis etiā quidā singulas
lunas xxviii semis dieb; cōputantes incensio nesecū
medio diei & medio noctis sēp alt̄ nent. Nū hoc tam
ueritatē naturę sed calculandi facilitatē inquit. Nā si
naturā queras. luna primū sis. quę nunc uerbi gratia
meridie & secūdu. quę nunc in medio noctis accenditur
anno futuro hora & x mōtis & dimidiū mōtis & xviii
parte dimidiū mōtis ante mediū diei ut noctis inlustret
Nec tam hac distinctione ad certū ēbulismi tēmonis sanz
tminū sed ad equā diuisionē xviii. tendit annorum
Sicq; p̄ xviii annos lunaris accensio sese p̄occupando unus
diei spaciū amittens ultimū dec̄ en nouennalis celi
annū ccc lxxx in dieb; facit cōputari. Quid si facere
nec legas p̄ xv. decennouales ciclos xvma luna ubi prima pu
tatur p̄ocurrat. A Quātū muno anno ad crescit de saltu luna
ri. M. Hora & uipunct & xviii pars unū puncti siue alio modo
dicas hora & x mōtis & dimidiū mōtis & xviii pars dimidiū
mōtis sic supra ostendim. A Quātū muno m̄se lunari. M. Quat
tuor mōtis & v. ostenta. In uno quoq; m̄se quattuor. mōtis & v.
ostentis desit. qđ una lunatio ad xxviii dies & cxi horis plenitu
dinē n̄ pueniet. & in dimidio lunari m̄se. duo mōtis & duo ostenta
& dimidiū ostentū. A Vbi ergo locus istius saltus est. M. Aliquib; ergo
xii kalendariū apertū die uidet̄. anno reddendū p̄p̄t originē ēditionis
fiderū ut luna m̄sis marti quę eo sit die uicesima nona de hinc
uertat̄ in nouā. Sed s̄ quib; hoc nobis in luna. no uebri m̄sis augendū
magis autument. quatenū huius modi impedim̄tis cū p̄cedentis
anni fine absolutis nouū dec̄ & v̄o annū libro possint cōputo
ingredi iuxta exēplū uidelicet egiptiorū quib; hoc penultimo

annis suis mense qui est noster iustus facere prohibent. Sed siue hic siue
illuc siue alibi feceris necesse est ibidem in fallor tres pariter menses
unde tricenorū computare dierū

Decenno uennalis ergo circuli ratione
quis altū lunare gignit & lunę cursum ordinat uellem
ate audire & argumento conicere. M. Circulū decenno
uennale ppter xiiii lunas paschales micena sino dus instuit.
eo qđ ad eundē annis solaris diem unaqueq; luna pxxviii
annos inerrali cursu redeat quid diuidit in octo das &
endecades hoc est in octo & xi annos. Octo enī anni lunares
& tot idē annos solares duob; tantū dieb; transcendit quorū
alter ad explemtū occurrit endecadis altē ratione saltus
absumitur. Alioquin endecas solaris uno die transcendit &
lunare licet quidā uolent hos dies ex bis sextis octo annorū
implere nituntur cū bis sextis solet in mense februario soli
supersus & lunę futuro tēpori nihil p iudicare & ipsi nullū
endecadi bis sextū addant. ut ergo apertis dicā duo lunę dies
qui sup sunt in octo das duos quides in endecade cōplebunt

Si ergo uelis argumēto agnoscere quot sit annū circuli decenno
uennalis sume annos ab incarnatione dñi quot fuerit & unū
sep adice hos partire pxxviii qđ remanet ipse ē annū dñi
decenno uennalis. Similiter remanserit nouus decimū est
uerbi gratia ut in p̄sentis dcccxx. his adice unū quia
in secundo anno circuli decenno uennalis dñs incarnatus
est & fuit dcccxxi hos partire pxxviii quadragies deni
& noueni dcc lx hē ter deni & noueni Lxii qui superiori

numero copulati efficiunt numerum decem & sex
& quia ut ex annis prioris numeri remanent quartus
annus est circuli decennouennalis.

Quid de communibus annis & embolismus
dicam expecto. M. Diuiditur aut circulus idem in em-
bolismos annosque communes quos hebreorum quoque pris-
corum auctoritate constat obseruatos. Communes aut
annos id trecentos & lxxi diebus xii embolismos autem
id ccc lxxxviii diebus continens vii. Primus namque & sextus
annus sunt communes. tertius embolismus iustus utique
communis. Sextus embolismus. Septimus com-
munis. Octauus embolismus. nonus & xii communes xiii
embolismi. xii & tertius decimus communes. inter decimus
embolismus quintus & sextus decimus communes. undecimus
embolismus. Octauus decimus communis. Nonus decimus embolis-
mus. Quotique sic & supra dictum est ab exordio primis
que hebrei nisan uocant hoc est ab ascensione lune paschalis
inueni sumus. Cuius exordium mensis hac regula debet obserua-
ri. utrumquam luna pasche xiiii a uernum precedat æquinoctium
Sed ut in ipso æquinoctio hoc est xii & daru aprilis die tertius
gresso legitima precedat. Embolismorum autem sic diuisionis aut
istatio probat existere. quod annosque communium uidentur da-
na supplere quatenus ad solare tempus lunaris exsequitur excessus
Quia uis enim solis annum circuli per singulos menses luna circueat
tam eius perfectione xii suis mensibus implere non ualeat. Denique
in annis communibus ad rationem solaris anni xii dies lune decem
cernuntur. in embolismis uero x & vii diebus eundem annum uidetur
solare luna transcendere & hebrei quidem qui solos lunares
in lege non uerant & obseruabant menses iuxta naturalem

lunę cursum tricenarius unde tricenisq; dieb; cōmuniū annorū
m̄ses duo denos explicabant. Et t̄cio t̄ secundo ubi decebat
anno t̄ciū decimū in fine anni m̄sem xxx dieb; adponere
ēbolismū. Porro romani q̄ dispares habeb; m̄ses n̄ uno quolibet
in loco ēbolismos cōputando ut p̄ponere uoluer̄. Sed potius
ubi libet m̄dis anni t̄porib; uacuum congruū q; in kalendas
locū uenire potuisset. Primā igit̄ embolismos x lunā iiii
id̄ decēbris secunda iiii n̄ septēbris tertia prid̄ martias quarta
prid̄ n̄ decēbris quinta iiii n̄ nouēbris. Sexta iiii n̄ augustas
Septima iiii n̄ martias nasci dixer̄.

Quia octoades & endecades m̄tione breuit̄ superius fecisti
p̄vō plenius ut dicas ob quā utilitatē primitus talis diuisio
facta sit. M̄. It̄ qd̄ octauo & undecimo uidelicet anno luna
paschalis sup̄ p̄mas suae natiuitatis metas subeat. & utrūq; cōp
insolito embolismis more unus cōmunis p̄cedat annus uel
certe quia antiquis uisū ē octo annos solares totidē
lunari b; annis dieb; numero equari qd̄ aberuditionibus
et uo sequente doctorib; expertū est nisi annus xxi diebus
nequaquā fieri posse. Ad indicium ergo utriusq; obseruationis
ogdoadib; est & endecadib; tota lunę digesta conuersio
Nigretes quondā quos & antiquissimi romani exhibent
imitati cū ad lunę cursū adhuc annos cōputarent.
Octo cennis cōmunib; par ratione confectis embolismos
triū m̄sū sic enim octies undeci & quartā parte
uolueris supputare. xc dies hoc est tres m̄ses efficiet
Nec tam hac ratione ad statū ueritatis puenire potuerat
qd̄ unicuique t̄tē calculanti & octo adis seu endecadis ad purū
liquebit numerus ueracit̄ cōsideranti. Igit̄ numerus ipse pulsandus

est uidentur qđ octo anni solares habent dies excep-
 tis bissextis. ii. dcccc. x. Octies enim trecenteni sexageni
 & quini faciunt. ii. dcccc. x. Nam lunares totidē anni uide-
 quot habeant dies. Octies trecenteni quinquageni & qua-
 trini faciunt. ii. dccc. xxx. ii. Adde x. trium mensium
 embolismoru dies fiunt. ii. dcccc. xxx. ii. Sed duo qui-
 mini habent in ogdoade solari duoru bis sextoru sicut
 sup̄ ostendim̄ sperant adiectione suppleri. Videam̄
 & endecade utriusq. sideris si forte ibi sol bis sextile
 querat auxiliū. Vtrumq. n̄ temp̄ necesse ē una regula
 complectat̄. Undecies trecenteni sexageni & quini fiunt
 iiii. x. hē undecies trecenteni quinquageni & quaterni fiunt
 iii. dccc. xc. iii. Adde embolismos m̄siū dies cxx. fiunt. iiii.
 x. Tolle unū saltus diem remanent. iiii. x. Unde igitur
 sibi opus abeat endecas solis subsidio bissextile ut additis
 uidelicet duob; trib; dieb; lunare cōpensare sufficiat ende-
 cade. Non ergo duo dies qui in ogdoade solis a lunari ogdo-
 de minus sunt duoru in scalatione bissextos sed duo se-
 magis dierū qui in endecade ei a lunari plus sunt adiectione
 suppleant̄. Nec nocet qđ saltus lune quē qđcūq. in ogdoade
 initio ponunt in endecade ponendū memorauim̄. Vbi cūq.
 enī int̄posueris. eodē int̄posita questio sine soluōe & habet
 circulus decennouennalis m̄ses solares cc. xxviii. lunares cccc. v.
 dies exceptis bissextis iii. dcccc. xxxv. qđ ita aparē. Nam
 decies nouies trecenteni sexageni & quini fiunt. Vnde cccc.
 xxxv. hē decies nouies trecenteni quinquageni & quaterni
 vnde cccc. xxxvi. Adde embolismos vii. m̄siū dies cc. decē fiunt
 vi. dcccc. xxxvi. suptrahē unū saltus lunaris diem & uno eodēq.

dierum numero solis & lunę cursu decennouennale
ei clu includere pbabis. Itē ogdoas solis habet menses
xcvi. lunę aut xcvi. endetas uero solis menses habet. cxxxi
lunę aut cxxvi. De numero dieſe ſupra dictu eſt

lxi DE ANNIS DOMINICE INCARNATIONIS

Δ Quia ergo decennouennalis circuli ratione coepisti
explanare ꝑcor ut ꝑ singulos tramites eius plenā ra
tionē mihi reddas. & primū quid primus uersus
contineat edic. M. Primo decennouennali circuli
uersu tēpoſe ordo ꝑfigitur quē greci calculatores adio
eletiani principis Annis oꝑſeruari. ſed dionisius uenerabi
lis abbas romane urbis. & utriusq. lingue gręce uidelicet ac
latine n̄ ignobili ꝑditus ſcientia paſchales ſcribens circulos
noluit eis ſicut ipſe teſtat memoria impij & ꝑſecutoris inne
ſtere. ſed magis elegit ab incarnatione dñi nr̄i ihu xpi
anno ſe tēpora ꝑnotare. quatenus exordiū nr̄e ſpei
nocius nobis exiſteret & cauſa reparationis humane
id paſſio redētoris nr̄i uidentius duceret quū primo
ſuo circulo quingentiſimū triceſimū ſecundū dominice
incarnationis Annū incipite ponendo manifeſte docuit
ſecundū ſui circuli Annū ipſū eſſe quo eiſde ſacro ſcē incar
nationis myſterium coepit. Δ Ipſius ergo circuli quę fuit
cauſa componendi. M. Propt̄ ſolis lunęq. conuentionem
quia enim lunaris circulus decennouennalis eſt. Solaris aut
xx & octo conſicit Annis multiplicatis ꝑ ſe inuice ambobus
Suma quingentoſe xxx & duorū colligit̄ annos. Qua tandē
replicata totius ſolaris lunarisq. curſus ordo in ſe ſupueſtigia
reuoluit̄. tūde decennouennalis lunarisq. cicli annū. Eiſde

epactas lunę. Solis quoque dies concurrentes eandem quod xiiii
lunę. eundem dominicę diem a lunę ipsius ordine
restituens. quod ergo secundo anno circuli que primus dionysius
scripsit quingentesimo tricesimo tertius ab incarnatione
domini completus est. Annus. Series annorum domini manifestat. ipse
enim iuxta concursus et siderum ille in quo incarnari
dignatus est. quia hic ii. annus decennouennalis octauus decimus
est circuli lunaris xi. epactas habens. V. concurrentes septi
mane dies. lunę pasche xiiii. vii. & aprilis omnia tunc
fuerunt simillima & si esset quicquid pasce amore nunc ecclesie
usitato die dominico faceret. ipsa nimirum dies quomodo hic
adnotatum est. vii. aprilis uenerat ad lunę habens xv. Denique
dionysius ipse nobis quodam modo tacite que dicimus in paschalibus
que scripsit argumentis ostendit. ubi ad inueniendum quot sit
annus circuli decennouennalis. sumere annos domini & prius
quam hos per x. & viii. partiamur. & preceptum adicere significans
illo incarnato unum circuli decennouennalis. annum iam
fuisse impletum. A. Quot anni ab incarnatione domini
presenti edisserere. M. Dece. xx. ARGUMENTUM AD INVENI-

DELXII Proba ergo argumentum **IN DV ANNOS DNI.**

quod dicis. M. Si uis scire quod anni ab incarnatione domini
querere periculosum indicium quod per incarnationem eius completi
sunt. Computa ergo quin quagies & ter xv sunt dec. xxv.
adde x. regulares quia quando incarnatio domini facta est
xii. annis de illo circulo indicationis in quo dominus incarnatus est
remanserunt xii. ergo additis ad predictum numerum sunt dec.
& vii. adde indicationem quam cum quod uolueris ut puta presentis
annus xii. indicationem fuerit dec. xx. iste est numerus

annorum dñi anno p̄senti. Cum autē ad plenitudinem circuli id est
ad xv indictionem perueneris. i. semper adicere memento q̄ p
circulos indictionū quaeris & sic annos dñi sine ullo errore reperies

QVOT SVNT ANNI DE PASSIONE DÑI

Quod sunt anni a passione dñi. M. DCC LXXXVII. habet enī nīfallor
aeternae fides dñm incarnē plus quam xxx. iii. annos usque ad suae
tempora passim̄ uixisse. Quia uidelicet annos x fuerat baptizatus
xxx. sicut euangelista lucas testatur & tres semis annos p̄ baptisma
p̄dicauit. sicut non solum in euangelio suo iohannes commemorato rede
untis pascae tēpore p̄docet. Sed & in apocalipsi sua. Daniel quoque
suis uisionibus p̄phetice designat; quō igitur ut supra memora
uimus. d. xxx. ii. t̄pocius xxx. iii. ut ipsū illum quo passus ē dñs
attingere possis annum. fiunt. d. lx. vi. ipse ē ergo annus domi
nicae passionis & resurrectionis annos tuus. quia sicut quingentesim̄
tricesim̄ t̄cius primo. ita quingentesim̄ sexagesim̄ sextus t̄cius gen
tricesimo quāto per uniuersos solis & lunae concordat discursus
VBI PASSIO DÑI. PRIMVM CALEBRATA SIT.

Quo mense & qua die n̄sis creditur crucifixus & ubi resurrectio ei
primū celebrata sit. M. Hoc autē diuerse a patribus nuntiatum est
Namq; q̄doctauo kalendarū apr̄l die resurrexerit. multorum latae
doctorū aeclesiasticorū constat sententia diuulgatū ut beatus
hieronymus in mastirūlogio testatur dies viii. k̄ apr̄l hierosolima
dñs crucifixus est. & vi. k̄ apr̄l. hierosolima resurrectio dñi
n̄ri ihu xpi celebrata est. Augustinus quoque in libro
de sc̄a trinitate qūsto ita dicit. Octauo enī k̄ apr̄l conceptus
creditur quo & passus. ita monumento nouo quo sepultus
est ubi positus erat nullus mortuorum nec ante nec
postea. Conguit uterus uirginis quo conceptus est

ubi nullus seminatus est mos talium. Contra theophilus
cesariensis antiquus uidelicet. uicinusq. apostolicorū doctor in epistola synodica
quam aduersus eos quidam lun. cum iudei pascha celebrabant. unacum ceteris
palestine epis scripsit. ita dicit. & impium non est ut passio dominica
tantum sacramenti mysteriū foras lunę excludatur. Passus namq. est
dn̄s ab xi. k. apr̄l. qua nocte a iudeis est traditus & ab octauo k. apr̄l. resurrexit.
Quomodo. iudies foras terminū excludit. Constituitq. In illa synodo
ut ab xi. k. aprilis usque in xi. k. maias pascha debeat obseruari. &
in eodem libro superius scriptū ē. Nam galli quacumq. die oct. k. aprilis
fuisset. quando xp̄i fuisse tradebat̄ resurrectione. Pascha semp celebrabant.
Et ideo circulis beati dionisii aptis. si quingentesimū sexagesimum sex
tum ab incarnatione dn̄i contiges annum. quāta decimā lunam
in eo viii. k. apr̄l. quinta fr̄a repperies & diem paschae dominicam
vi. k. apr̄l. luna septima dec̄. A go dō gratias quia qđ querebas sic ipse p
misit te inuenire donauit. Nā qđ dn̄s x̄y ma luna fr̄ vi. cruce ascendit
& i. sabbato x̄ hoc est die dominica resurrexit amos tuus. nulli licet
dubitare catholico. ne logi quae agnū pascale xiiii. die primi mensis
ad uesperā immolari precepit parit̄ & euangelio. quod dn̄m eadem
uespera tantum a iudeis & mane vi. fr̄ crucifixum ac sepultū. Prima
sabbata resurrexisse phibet. uideat̄ incredulus. si uero annū quālē
querebas. in loco quē putabas inuenire n̄ poteris. t̄ chronographos & incu
riae t̄ tuae potius tarditati culpā adscribe. Tantū diligentissime cauens
ne chronichos scripta defensando intermetabile legis t̄ euangelii te
stimonium uidearis impugnare.

IN ADVENTU DNI
NUMERVS ANNOR. AB INITIO MUNDI USQ.

Quot anni ab initio mundi usq. in aduentū xp̄i. M. Secundū hebraicam ue
ritatē anni. iii. Deccc lvi. Secundū uō lxx interpretēs anni. xc. viii.
Colliguntur aut̄ anni om̄s a creatione primi hominis usque in septi

num annum hludouici imp̄ scđm hebraicam ueritate. iiii Dec. lxxvi.

Secundū quoq. lxxvi. x & viii. DE INDICATIONIBUS

Quid in secundo tractatu circuli decennouennalis continet. M. Indictiones. xv. annos. & circuitus in sua semp uestigia reduces. A. Unde uō hac pri-
mum indictiones & pp̄t quid ordinatae sūt. M. Antiqua romanose
industria comperim̄ eas ad cauendū errorē qui de tēporibus forte
oriri poterat institutis. Dum enim uerbigratia quilibet imp̄r medio anni
tempore uitā regno decederet. poterat euenire ut eundē annū un
historicus eidē regis tēporib. eo qđ ei p̄stē regnaret. Alter uero historicus
eundem successorū illius potius ad tribulandū putaret eo qđ & hic p̄stē
aequae ei haberet in regno. Verū ne huiusmodi dissonantiā error
tēporib. inolefceret. statuerunt indictiones quib. utq. scriptor immo
& iā uulgus om̄e tēporū cursū facillime cōseruaret. quas p̄ facili-
tate quoq. calculandi. xv. esse uolues. ut planissimo numero & ad
multiplicandū p̄cipitissimo. compendiosius transacti tēporis
status in memoria possit reduci. Quidā aut̄ putant quia quondā in re-
publica p̄ censū quinto annū pactū urbs roma lustrabat ad indiculū
ternae lustrationis & census. Indictiones esse conditas. Incipiunt aut̄
indictiones ab oct̄ k oct̄ ibidēq. terminant̄.

ARGUMENTUM DE INDICATIONIBUS

Argumentū aut̄ ad inueniendas ipsas indictiones uolo it̄m h̄ cōponas.
Si aut̄ uelis argum̄to cognoscere quota sit indictio sume annos dñi quot
cūq. fuerint. ut puta in p̄senti. Dcccxx. adde regulares. i. quia quando
Incarnatio dñi facta ē. iii. anni de illo circulo indictionū qui tunc fuit
precesses. Quib. additis ad priorē numerū. fiunt simul anni Dccc
xxiii. hos diuide p̄ xv. Quinquages & quat̄ quindenī faciunt Dccc
x. & remanent xiii. xiiima est indictio anno p̄sente.

DE PACTIS Lustrationis

O epactis ergo lunariibus iam nunc reor te perusade ut dicas; M. Est itaque
 quia etiam prefati circuli linea continet epactas lunares. quae adcur-
 sum solis annuatum undenis diebus ad crescere solent. Inde quippe epac-
 tae greco uocabulo id est adiectiones sunt dictae. quod per annos singulos
 xi. dierum ut diximus accumulentur augmēto. tēste quia ad inueniendas
 quotae sint lunae kalendae. xii. p totū adieciuntur annū. Et quidem p
 totum annis uestentis orbe. suas quaeq. dies habet adiectiones lunas
 xi. Nam uerbi grā. si hodie cū scribo in xi k aug. v. i. ma ē luna
 Post annū in p s i s k t. octauadecima ē. Post duos annos xxviii
 Nec eadem huc quae nunc ē. priusquam xxviii annorum p a c t o
 circulo redit. Sed p p r i e quae in circulo decennouennali annotat
 sunt epactae lunam quota sit in xi k apr. ubi paschalis ē festi prin-
 cipium signant. Hanc p f i x ā sui cursus regulam semp obseruantes. ut
 quoties minorē. xvi^{no} numerū habent. paschale lunā preferant. quo-
 ties autē maiorem. insequentē lunam pascha querendū demon-
 strant. quia nimirum lunae paschalis plenitudo. nō equinoctium p-
 ire. sed sicut in principio creaturae ordinatū ē sequi potius debet.

ARGUMENTUM DE EPACTIS

Argumentū de eisdem epactis inueniendis dicto M. Si uis cognoscere
 quotae sint epactae. Sume annos dñi quot fuerint. ut puta in p s e n t i s
 anni xiii indictione Dccc xx pasture p x & viii. quadragies
 & tē deni et nouem. faciunt Dccc x et vii et remanent. iii.
 illud item p x multiplica. quia undenario numero epactae
 crescunt. fiunt xxxiii. tolle xxx & remanent. iii. iii. epactae
 sunt anno p r e s e n t i. quando autē p quā diuisionem annorum
 dñi numerus recipit nullae sunt epactae

DE REGULIS LUNARIBUS

Illi ergo numeri qui p singulos menses epactis lunarib. associantur

unde originem sumpserunt. M. Ex consideratione lunæ quæ eo anno
 quo nulle epactæ sunt. Aliquam in kalendis mensium necesse est
 habeat ætatem. Primo ergo decennouennalis circuli Anno In
 quo nulle sunt epactæ. In kalendas ianuarias. viii est
 luna. In k̄l febr. x. In k̄l mar̄ viii. In k̄l apr̄l x.
 In kalendas maias xi. In k̄l iun̄ xii. In k̄l iul̄ xiii.
 In k̄l auḡ xiiii. In k̄l sept̄ xv. In k̄l octobr̄ xvi. In k̄l nov̄ xvii.
 In k̄l decembr̄ xviii. Hos tibi numeros pro regularibus singulorū
 mensium sume. quib. annuas addens epactas. lunam quota sit per
 k̄ quasq. sine errore reperies. Si enim uis scire quota est luna
 in k̄ ianuar̄. anno secundo circuli decennouennalis. tene viii.
 regulares adde epactas xi. fiunt xx. vicesima est luna. Si uis
 scire quota est luna in k̄ iun̄ anno tertio tene regulares xii. ad
 de epactas anni illius xii. fiunt xxiiii. tolle xxx remanent. iiii.
 iiii. est luna in k̄ memoratas. Δ. Numquid hæc regula argu
 menti fixa manet p̄ totum circulum decennouennalem. M. Manet
 p̄ter annos. iiii. in quib. idem argumentum stabilitatem sui te
 noris conseruare nequeat. Octauus uidelicet. undecimus
 & nonus decimus. Cui causam nutandi uaria facit ac dispersa p̄
 annum embolismorū infestio. Siquidem anno octauo luna kalen
 das maias iuxta rationē quidem argumenti uicesima octaua compū
 tatur. Sed p̄pter embolismū qui in mart̄ mense insertus. xx.
 vii. pbatur existere. Item in k̄ iul̄ iuxta argumentū. xxx.
 fieri potuit luna. sed p̄pter adiectionē dier. quem supfluitas
 embolismi attulerat. sit xxviii. Itē anno xi quia luna em
 bolismi. ii. nonas decembr̄ accendit. facit lunā in k̄ mar̄ xx.
 ee & viii. Cū hanc ratio argumenti. xxviii. tunc existere do
 ceat. Itē anno xvi. q̄ luna embolismi. iii. die nonas mart̄ uas.

incipit. cogit lunam in k'mai xxviii computari. cum xxviii. scdm ar-
gumeta calculatione canatur. Notandum autē qđ hoc argumen-
tū a septembrio quidam incipiunt. ponentes eidē septē regulares. v.
octobrio. v. Nouemb. vii. Decemb. vii. cetera ut sup̄ nos posuimus.
qđ ob auctoritate egyptiorum rationabilē. p̄sus agunt. ut
a quibus origo computandi sumpta ē. horū quoq. incomputando
anni principium mittent. Verum aliis aptius multo et expeditius
uidet. ut computatio originis. quantū non necessitas rationis obsistit.
a principio anni sui & iā apud romanos incipiat. & usq. ad termi-
num anni. rati et in temerato ordine p̄currat.

DE CONCURRENTIBUS IDEST EPACTIS SOLARIBUS:

Δ De epactis solarib. ordo exposcit ut dicas. quia de lunarib. iam
dixisti. M. Quas to igitur decennouennalis circuli tramite
signantur epactæ solis. id est concurrentes septimanę dies unus
semper tertios per annos. Duorū autē per annum bis sex-
tilem. usq. ad septimum numerū adiectione crescentes.
Quas & circulus habet annos quater septenos. id est xxviii.
quia nimirū non ante potest consummari. quam bis sextus
qui quas to redire solet anno cunctos septimanę dies contingat.
Dominicā uidelicet. vi. feriam. iiii. feriam. ii. feriam. sabbatū.
v. feriam. iiii. feriam. hoc & enim illos ordine per cur-
rit. Cuius circuli talis est cursus. ut quęcumq. bis sextili
anno sunt concurrentes. ipse & ante quinquenniū fuerint. &
p̄. vi. annos future sint. Quę primo p̄ bis sextum anno sunt.
eadē & ante annos xi transierint. & post vi. redeant. Quę ii.
post bis sextum. eadem & ante vi. annos ierint. & post
xi remeant. Quę tertio post bis sextum. ipse & ante vi.
annos p̄terierint. & post v. reuestantur. Et huius ordo

discretionis cunctos annos & uestentium complectitur dies.

Δ. Numquid hic circulus epactarū solis decennouennalis circulos aliq̃ modo ordinat. R. Etiam. nam huius g̃iri solaris qui xxviii annis peragitur causa facit decennouennales circulos xxviii debere compleri. priusquam idem p̃omnia paschalis obseruantie cursus in seipsum redext. ut omnis nimirum huius circuli annus. caput circuli decennouennalis instituatur. Itemq. annus quisq. circuli decennouennalis huius caput adsequatur. ac p̃ hoc tota paschalis obseruantie series non minus quingentis xxx duob. annis explicetur.

ARGUMENTUM DE EPACTIS SOLARIBUS

Δ. S. I aliquod sit argumentum de epactis solarib. peto ut p̃feras
M. Siuis argumento conicere. quot sint adiectiones solis idest concurrentes septimanę dies. Sume annos ab incarnatione dñi quot fuerint. ut puta in p̃senti dccc xx per indictionem xiiiiā et annorum qui fuerint quāstam partem semper adice id nunc. ccv. quia iiii to anno semper bissextus adici solet. Nec aliter diuisio p̃septenarium rata erit. nisi bissextiles dies adiciantur. His ergo additis. fiunt simul mille xxv. his item adde. iiii. quia quattuor concurrentes fuerunt eo anno. quando incarnatio dñi facta est. fiunt mille xxviii. diuide hunc numerū totum. p̃ vii. centies ergo septem sunt. Dcc. Item quadragies septem. cc lxxx. et septies septem. xl viii. Iunge ergo hos numeros idē. Dcc. et cc lxxx. ac xl viii. fiunt mille xxviii. et quia nihil remanet vii. sunt concurrentes quando autē aliquid remanserit ipso numero. ostendet quot sint eiusdem anni concurrentes. Δ. unde ergo concurrentes isti nascuntur. M. Ex uno die qui in anno solari super .l. & duas ebdomadas remanet. quia annus

solis eadem die qua incipit. eadem finitur nisi bis sextus eueniat
Sicutem bissextilis annus erit. secundo die finitur. Verbigra
presens annus primam diem habuit dominicam. et quia bissex
interuenit nouissimam diem habebit secundam feriam.

DE REGULIS SOLARIBUS

A. **R**egulares igitur qui dicuntur ad epactas solis adiecte unde
nascuntur. M. Ex numero uidelicet illo qui ultra septenariu
excedit. Nam ianuarius habet regulares duos. febr. v.
mar. v. april. i. mai. iii. iun. vi. iul. i. aug. iiii. sept. vii. oct. ii.
nou. v. dec. vii. Regulares namq. isti. hoc specialiter indi
cant quota sit fer. p. k. singuloru mensium. eo anno quo
vii. concurrentes adscripti sunt dies. Ceteris uero annis
addis concurrentes quotquot in presenti fuerint adnotati.
ad regulares mensium singulos. et ita diem kalendas sine
errore semp inuenies. Hoc tantu memor esto. ut cum
imminente anno bissextili. unus concurrentium inter mit
tendus est dies. eo tamen numero que inter missurus es
in ianuario februarioq. utaris. At in k. primu martis
p. illum qui circulo continet solis computare incipias
Cum ergo die kalendas. Verbi gra ianuariu querere
vis dicis. ianuarius duo. adde concurrentes septima
na dies qui fuerint anno quo computas ut puta
iii. fiunt v. quinta fer. intrant kalendas ianuarij.
Ite anno qui vi. habet concurrentes sume v. regular
mensis mar. adde concurrentes vi. fiunt xi. tolle vii. rema
nent. iiii. iiii. fr. sunt k. mar.

ARGUMENTUM DE SOLIS ET LUNAE CURS. P. DIES ANNI.

A. **N**umquid aliud argumentum de epactis solarib. exstat. M. Illud

utique paramento ponunt. quod quota fuerit fr̄ in nona k̄
 aprit̄ tot concurrentes erunt p̄ singulos annos. Sed est uetus
 argumentū n̄ modo de kalenda k̄. uerū et de quoslibet in
 ter k̄ dierum. luna t̄ fer̄ dinoscendū repositum. Aliquan
 to quidem grauius addiscendum. sed maiorū tamen no
 bis auctoritate contraditum. atq. ideo minoribus nr̄a
 aequē sollestia tradendum. Si ergo uis scire hoc t̄ illo die
 quota sit luna. computa dies a principio m̄sis ianuār. usq.
 indie de quo inquiris. & cum scieris adde etatē lunae
 quē fuit in k̄ ianuār. pastire omnia p̄ l̄ viii. & si am
 plius xxx remanserint. tolle xxx. et qd̄ super est. ipsa ē
 luna diei quam quaeris. Item si uis scire hoc t̄ illo die quota
 sit feria. Computa dies a k̄ ianuār usq. indiem de quo
 inquiris. & cum noueris feriā adde quē fuit die kalen
 darum ianuariarū. & si bissextilis annus est. etiā bis
 sexti diē. postquā transierit argumentare memento. Pasti
 re om̄a p̄ vii. et quot remaneant diē tibi septimanē quē sit ubi
 cumq. queris ostendit. Quod ita solum sine labore currit
 argumentum. si numerū mensiū singulorū. p̄ k̄. non. et id
 memoriter decantare consuefeas. ita. ianuār in k̄. ccc lxxvi.
 in nonis v. in id̄ xiii. febr̄. in k̄ xxx ii. in non̄ xxx vi. in id̄
 xl iii. Mar̄ in k̄. lx. in non̄. lxvi. in id̄ lxxiii.
 Aprit̄ in k̄. xci. in non̄ xcv. in id̄ ciii. Maī in k̄. c xci
 in non̄ cxxvi. in id̄ cxxxv. Iunius in k̄. c. lxi. in non̄. c. lvi.
 in id̄. c. lxxiii. Iulius in k̄. c. lxxxii. in non̄. c. lxxxviii. in id̄.
 o xcv. Auḡ. in k̄. cc xiii. in non̄. cc. xvii. in id̄. cc. xxv.
 Sept̄ in k̄. cc. xliiii. in non̄ xl viii. in id̄. cc. l. vi. Octob̄ in k̄. cc.
 lxxiii. in non̄. cc lxxx. in id̄. cc. lxxxviii. Nouemb̄ in k̄. cccv.

in nono ccc viii. in idu ccc xvii. Decemb in k ccc xxxv. In nonis
 ccc xxxviii. In idu ccc xl vii. Si uis ergo scire uerbi gratia anno
 presenti quota est luna in k aug. dicto. augus in k cc. xiii. adde die
 bissextile quia bissextus hoc apud fuit. adde et lunam xiiiiam
 que fuit in k ianuar. fiunt. cc. xxvi. subtrahere unum. quia die
 kalendas ianuarias bis adnumerasti in principio dierum
 anni & in lunatione mensis ianuar. fiunt cc. xxv. pastire
 pl. viii. ter t. viii. clxxvii. et remanent xl viii. recide
 xxx et remanent x et viii. tolle die bissextile. quem in luna
 febr. mensis addidisti. et restant x et viii. xviii est luna
 anno presenti in k aug. Item si uis scire quota sit fer. in ipsis. k.
 dicto. aug. in k cc. xiii. subtrahere unum. & adde feriam que
 fuit in k ianuar. id est primam. adde et die bissextilem. fi
 unt item. cc. xiiii. pastire omnia p. vii. triet septem
 cc. x et remanent. iiii. quanta fer. est in k aug.

ITEM ARGUMENTUM PER DIES MENS DE EADEM RE.

A. Adiciunt et aliud argumentum per dies mensis secundum solem & se
 cundum lunam ita: Si uis scire quota sit feria de quocumque die
 inquirere uolueris. accipe dies ipsius mensis preteritos. & u
 num semper subtrahere. adde et numerus quota fuerit feria
 in k ipsius mensis. pastire omnia p. vii. & quot remanserint
 tota feria erit illius diei de quo inquiris & de luna similiter
 Si uis scire quota luna est in una quaque die presenti. collige
 simul epactas que fuerunt in k mensis cuiuscumque uolueris &
 dies mensis illius usque in presentem quolibet die. Dimitte semp
 unum. hoc est illud die. k. quia illum computasti cum
 epactis. ne te se debeas computare cum dieb. mensis
 & si ille mensis xxx lunam debet habere. dimitte xxx

Aut si $xxviii$. lunam solet habere. dimitte $xxviii$ quot
 numerus remanserit. tota erit epacta in illa die. Si autem ille nu-
 merus epactarum que currunt in k . m^osum. & dies x mensi
 numerus simul non puenierit ad xxx & $xxviii$. quot nu-
 merus fuerit tota erit luna p^osens. ET LUNAE.

DE REDITU ET COMPUTU ARTICULARI UTRARUMQ. EPACTARUM SOLIS

Quia de epactis solis et lunae n^o parum iam dixisti. sup^o est

ut quomodo asticulari digitorum computo conueniant dicas.
 M^o Quidam autem ob compendium calculandi utriusq. sideris
 ordinem circuli et solaris uidelicet et lunaris transferunt
 in asticulos. Nam quia manus humana asticulos habet
 adiunctis unguibus. $xviii$. singulis his singulos aptantes
 annos lunarem cursum in leua manu intrinsecus a radi-
 ce pollicis incipiunt. & in ungue minimi digiti intrin-
 secus eundem consumant. Item quia manus binæ asti-
 culos exceptis unguibus habent $xxviii$. his singulos.
 annos singulos aptant. inchoantes a minimo leue digito
 & in dextre pollice complentes. Non ut lunari ciclo
 singulos ex ordine digitos expedientes ad numerum.
 Sed ob rationem quadrantis per quatuor transuersum digitos.
 quadrienniū omne signantes. ita ut in quibus. bis terni
 asticuli digitorum totidem bis sextiles contineant annos.
 Item proximorum minimis bis terni asticuli digitorum
 proximos abis ternis bis sextis. annos totidem
 explicent. Secundi similiter secundos. et. iii. digiti
 tertios totidem a quatuor aequa
 ratione complectantur. Porro
 septimus bis sextilis cum trib. sesequentibus. annis.

bis binos sibi pollicum uindictet asticulos. hec siue hoc siue
alio quisq. sibi calculator ordinare uoluerit modo nihilo
minus circulu utriusq. sideris libenter capient man.
Sed innumera huiusce discipline. sicut et ceteraru astru melius
uiue uocis alloquio. qua stili signantis tradunt officio.
DE CICLO LUNARI.

A Cidilunarisuolo etinhianter cupio ate ratione audire.
M. Ciclus ergo lunaris nra regione circuli decennouennalis
includitur. Anno eius incipiens. & .iii. complet in anno
Quippe romanos & et ad mensem ianuarius pertinens. Nam
sicut annus quisq. decennouennalis circuli ppter legalem
hebreos & obseruatione apaschali mense inchoat. ibidemq.
finitur. Ita et hic romanos & institutione a luna ianuarii
mensis inchoat atq. ibi finit. Sic ille. sic & iste primus. &
secundus. communes annos. iiii. habet embolismum. iiii. &
v. communes. vi. embolismum. vii. commune. viii.
embol. endecas qd. cicli lunaris instat decennouennalis
circuli. vii. annos communes et. iiii. embol. continet. &
habere communes anni menses lunaris xii. id est dies ccc. l. iiii.
embolism. aut menses xiii dies uidelicet ccc. lxxxiii. p. i.
du taxat. xvii cicli huius anni. qui e decennouennalis
primus. In quo unus ratione saltus lunaris intercipit.
Notandum aut qd. primus cicli lunaris annus. ideo in
iiii. decennouennalis circuli anno incipit. quia. tunc
tunc habet luna in k ianuarius. et sic p diuersa loca ce
teris annis inchoans. tandem p xlviii annos ad eundem locum
reuestitur ARGUMENTUM LUNARIS CICLI

A Argumentu eiusde cicli ex prime. & Siuis posse ciclus

lunę quotū annum agat. sume annos dñi. ut puta deccc xxiis sub
trahere. ii. q̄ quando dñs incarnatus ē. ii. anni de illo ciclo lunari
remanferunt. subtrahatis ergo. ii. remanent deccc xxi. hos parti
re p̄ xxi. quadragies deni et noueni dcc lxx. itē ē deni
et noueni. lxx. qui superiorib. iuncti faciunt deccc et xxi
et remanet. i. primus annus ē cycli lunaris. Quotiens autē nihil
remanferit. xxviii ē annus.

ARGUMTUM QUOTA SIT LUNA IN K. IANUAR.

Suero uelis nosse quota fuerit luna kalendę ianuariatũ uer
bigratia anno p̄ senti decennouennali. iiii. lunari primo sume
cyclum lune primũ. multiplica p̄ xi. undeciesi. fiunt xxi
adde unum regulare hoc ē k. kalendę ianuariatũ die
fiunt xxi. xxi luna fuit in k. ian. itē si uelis nosse anno lu
nari quinto quota sit luna in k. ian. multiplica. v. p̄ xi. fiunt
lv. adde. i. sēp regulare fiunt lvi. partire p̄ xxx. remanent xxvi.
xxvi ē luna in k. ian. Anno quinto cycli lunaris. itē sume viii.
multiplica p̄ xi. fiunt lxxxviii. adde. i. regulare & partire
p̄ xxx. remanet xxviii. xxviii ē in k. supra scriptis.
Anno cycli lunaris viii. Tantū memor esto. xxi. xxviii.
xxviii. cycli memorati anno. n̄ unū ut in reliquis sed du
os adicere regulares & lunā kalendariũ ianuariatũ
sine errore reperies. v
DE XIIII LUNA PASCHAE

Nunc iā in fallor locus expetit & ordo ut de xiiii. luna
paschae dicas. quę nrm pascha demonstrat. M. Igit̃
ita ē ut asseris. sextus sepe dicti circuli locus aplectit̃ lunas
xiiii. mas. primi m̄sis quib. ueteres secūm legem moysi pascha
celebrabant. Ipseq. paschae dominici diem singulis annis

absq. omni ambiguitate demonstrant xpianis. Nam quæ post
quarta xma luna dominica dies occurrat. Ipsa ÷ paschalis domi
nica resurrectionis dies quæ quidē xma luna primū in æquinoctio
id est kalendas aprilii. Ultimū uicesimo nono ab hinc die
id est xiiii kalendas maias suū uespere processū terris ostendit
Quib. terminis p annos denos & nouenos legalitē pascalis obser
uantia discussus ēē cōprehensis constat & si fieri possit itea
dem omnib. annis sabbati die luna quarta decima contigis
set. Nihil nræ paschalis obseruantiaē tempus a legali discreparet
Nam & ipsi iuxta legis edicta semper quarta decima luna
primi mensis ad uesperam immolantes & comedentes agni imma
culati carnem. sanguinemq. illius ad repellendum exterminato
rem nr̄is postib. aspergentes. id baptismi & paschalium celebra
tes sollemnia missas & spiritalem superaremus ægyptum. atq.
in lucis centumane in luna xv. mensis eiusdem primum azimo
rum diem intraremus; Septemq. dies eius celebritatis legiti
mos amare. quinti decimi diei usq. ue in uesperam
uicesimi primi mensis ipsius id est ad dominico pasce usq. in do
minicum octauum paschæ debita ueneratione completemus
Sed quō lunæ dies eadem diuersas septimanae deuoluitur inferias
Inde fit ut qui propter resurrectionem nostri redemptoris in
dominicum diem paschæ initium reseruare docemur. Ali
quotiens nostra festiuitas vii post legalium azimorum exordium
die sumat ingressum. Non tamen unquam contingat. Ut non nr̄a
sollemnitās paschalis aliquem legalium paschæ dierum sepe aut
omnes in se complectatur

ARGUMENTUM DE EADEM LUNA XIII
CUM QUARTA DECIMAE LUNAE RATIONEM

dare expecto quod argumtis ea cōpbes atq. affirmes. M. Deniq. multi-
plicia inde extant argumta. Sed primum oportet calculatorem quē
que pettum. Quasas decimas lunas prima m̄sis. sic & epactas lunae
annuas retinere memoriter. Sed & si quis has quoq. argumto muenire
desiderat. Uideat quot sint epactae lunares anni cuiuscumque computa-
re uoluerit. & si quidem xii. uel xv. mensis undecima kalendas
aprilium. uel kalendas eorundem die quasam decimam lunam
uenire cognoscat. Quia nimirum ximo kalendas supra scriptas
sicut sepe dictum est proprius est omnium locus epactas;
Sin autem pauciores sunt epactae dimittat eas crescere per
dies usque dum quasam decimum impleant numerus. &
ibi se lunam paschae quasam decimam habere n̄ dubitet;
Porro plures quindenario numero si habuerit epactas & has usq.
ad tricesimum numerus. id ipsius terminū mensis per dies cre-
scere sinat. & sic a noua luna inchoans atq. usq. ad quasam deci-
mam ex ordine percurrentis diem uotis paschalib. aptum rite
reperiet; Sed & hoc notandum quia quasam decima luna si
communis est annus. xi. diebus prius. si uero embolismus
xviii diebus tardius. quam praecedente anno transierat semp
redire consuevit. Excepto uno dumtaxat. primo circuli decen-
nualis anno. In quo ppter rationem saltus lunaris. xii. dieb.
annotinum cursum praecurrere solet; Querenda est igitur
natiuitas lunae quasae decimae. ab octauo iduum martia-
ris usq. in nonas ap̄lis quae primi mensis nouorum initium
ostendit. a xii. k ap̄lis usq. in quasam decimo k mai in quacūq.
die. xii. luna occurrerit ipsa ad celebrationem sc̄i paschae
perducet; **LI. IM ALIUD ARGUMENTUM. LXXXII.**
Est etiam alia ratio qualiter terminus paschalis inueniri possit

Marcius habet regulares xxxvi. ap[osto]lic[os] xxxv. Si uis inuenire
terminum in martio aut in ap[osto]lic[is] subtrahere de ipsis regula
ribus in quo mense edubus computare uis epactam que
eodem anno currit. & si plus xxx. habueris. tolle etiam
xxx. & quanti superfuerint totidem dies infra ipsum m[en]se[m]
habebis terminum. Uerbi gratia anno presenti terminus
paschalis fuit iiii. n[on] ap[osto]lic[os] mensis ap[osto]lic[os] habet regulares xxxv.
tolle epacta ex his que hoc anno est id iii. & remanent xxxii.
recede xxx & restant ii. Secunda die m[en]sis ap[osto]lic[os] fuit tem
pus paschalis. Item anno futuro quando terminus
paschalis erit xi. te ap[osto]lic[os]. Ita argumento conuenit
illum; Mar[cius] habet regulares xxxvi. aufer ab eis
epacta ipsius anni hoc est xiii. remanent xxiii. uicesima
die secunda m[en]sis mar[cius] erit terminus paschalis anno futuro.
Si aut[em] feriā argum[en]to comprehendere uelis in qua terminus
paschalis conflet. sume regulares ipsius m[en]sis ad hoc
dispositas. & sic sine errore illud reperies; quia mar[cius] ha
bet reg[ularem] iiii. ap[osto]lic[os] uero vii. coniunge illos ad numeru[m]
dieru[m] m[en]sis illius de quo inquiris quos habet ad terminu[m]
paschale. iunge & concurrentes simul pastore o[mn]ia
per septenariu[m] numerare. & quot remanserint talis feria
erit; Si aut[em] nihil remanserit sabbat[um]; Uerbi gratia
anno p[re]senti tene duos dies m[en]sis ap[osto]lic[os] iunge reg[ularem]
vii. ipsius m[en]sis & concurrentes. vii. p[re]sentis
anni sunt lxxvi. diuide o[mn]ia per vii. bis vii. xiiii. &
remanent ii. secunda feria fuit anno h[uius] terminum
paschalis; Item anno p[ro]ximo tene xxii. dies mar
m[en]sis qui sunt usq[ue] ad terminu[m] pascale adde & reg[ularem]

et concurrentem: qui in ipso est anno fiunt simul xxvii.
partire per vii ter septenxxi & remanent vi. sexta
feria erit terminus paschalis anno futuro. A. Numquid
aliquod inde detat argumentum unde scire possit
utrum in martio aut in apti sit terminus paschalis
I x epactis utiq. facillime agnoscere poteris quarum pro
prie locus est in x. te aptis utrum in martio a N
in apti. xiiii. luna eueniat. quia si plus xv. aut minus
v. epactis habueris in predictis te aptis. xiiii. luna depu
tatur. Si uero minus xv. aut plus v. habes cum martio. A.
I pso ergo regit quos dixisti martio ee. xxxvi. Apti uero xxxv.
Vellem ut enarrares unde uenirent. M. Ex auctoritate egi
ptiorum qui v. dies quos epagomenos uocant post fine
nouissime mensis adiciunt. Ita enim hic quinque dies ad nume
rum dierum quos uterque mensis habet adiciuntur
Videlicet martius qui xxxi. & aptis qui xxx. dies continet.
U tablati epactis eiusdem anni de quo inquiris certus
remaneat numerus qui terminum pascalem demonstret
V erbi gratia. Primo anno circuli decennouennalis quan
do tricesimus est epactarum numerus. Recede a regulis
aprilis mensis xxx. remanent v. quinta die eiusdem
mensis est terminus paschalis. Lxxxiii.
I TEM ALIUD ARGUMENTUM PASCHALIBVS DE
TERMINIS; ET DE ACCENSIONE LUNAE PRIMIMENSIS.
ET DE TERMINIS QUADRAGESIMALIB; QVALEM
CONCORDIAM INTER SE HABEANT
Sicut regulatur dominica dies festi paschalis ad xiiii.
lunam primi mensis. Ita initium quadragesime regulatur

& obseruat secundam lunam martii mensis. quae cumq; enim
dominica secuta fuerit quartam decimam lunam primi mensis
sine dubio festi paschalis erit. Ita & quaecumq; dominica ad
secuta fuerit. secundam lunam mensis martii initium erit
quadagesimae. Et quacumq; die septimanae fuerit xiiii.
luna paschalis in illa die semp erit accensio lunae primi
mensis. Et in illa eadem die erit secunda luna mensis martii.

Hic ē terminus quadagesimalis a quo regulatur initium quadra-
gesimae. & sicut xiiii. luna paschalis habet xviii. dies inter
duos menses solis p̄ xviii. annos quid dicuntur terminus paschales hoc
ē nonas apr̄. viii. k̄ apr̄ & reliqua. Sic etiam accensio lunae pri-
mi mensis p̄ xviii. dies solis discurret q̄ s̄ x. k̄ apr̄. iiii. id mart̄
& r̄. tot etq̄ terminos p̄ x & viii. dies mensis solaris habet secun-
da luna martii mensis aqua regulatur initium quadagesimae hoc ē
viii. k̄ martii. iiii. id febr̄ & r̄. & secundū ordinē quo scripti sunt
terminus paschales x. iiii. Sic termini accensionis lunae primi mensis
x & viii. & termini secundae lunae xviii. sibi inuicem respondent
& conueniunt. & in luna & in feriis & in regularibus. Sicut enim lu-
na paschalis habet x & viii. regulares qui simul & concurrentes cu-
iuslibet anni p̄ sentis conueniunt demonstrant diē septimanae in
xiiii. luna paschali. Ita idē regulares termini initii superpositi
& concurrunt p̄ sentis cuiuslibet anni demonstrant diē septima-
nae in secunda luna initio quadagesimae. Notandū tām quod quadra-
gesimalis terminus quando ante v̄kt̄ mart̄ fuerit. & bis sextus eodē
anno euenerit nō obseruat p̄ scripta loca terminos p̄ p̄bis sextū in luna
quē febr̄ addi debere dixim⁹ & ob hoc in sequente diē transferendus
ē ut cōcordet cū termino paschali in feria. Verbigratiā in p̄mo anno
terminus quadagesimae q̄ scriptus ē in x̄kt̄ mart̄ translatus ē in x. k̄ mart̄

ppbis sextu que in luna feb m̄sis x̄te m̄ar inferum hos aut terminos qua
 dragimalis & ascensionem lune primi m̄sis & terminos paschales & eorum
 regulares & terminos rogationu quis in uicesima prima luna m̄sis m̄ar
 & ad aetate lune in tempore lactanaru & ascensionis dñi inueniendam
 promptissimi existunt. haec aut omnia subiecta descriptio demonstrat
 congruentissime per illas columnas

TERMINI QVA	REGV	TERMINI	LUNA	CON
DRAGESIMALIS	LARES	ACCENSIONIS	PRIMI	CVR
		LUNAE PASCH	MENSIS	REN
Viii k̄ m̄ar	V			
iii id̄ febr	I	xi k̄apt	x̄ k̄apt	B 1
vi non̄ m̄ar	VI	v id̄ m̄ar	iiii id̄ m̄ar	111
xi k̄ m̄ar	II	iii k̄apt	ii k̄apt	B VI
vi id̄ febr	V	xiii k̄apt	xii k̄apt	1 VII
iii k̄ m̄ar	III	viii id̄ m̄ar	vii id̄ m̄ar	B 111
xiii k̄ m̄ar	VI	v k̄apt	iiii k̄apt	V VI
non̄ m̄ar	III	xvii k̄apt	xvi k̄apt	B 11
vi k̄ m̄ar	VII	lrid̄ non̄apt	non̄ apt	111
id̄ febr	III	viii k̄apt	viii k̄apt	V
iiii non̄ m̄ar	I	iii id̄ m̄ar	lrid̄ id̄ m̄ar	B VII
viii k̄ m̄ar	III	v non̄apt	iii nō apt	1
iii id̄ febr	VII	xiii k̄apt	xi k̄apt	11
k̄ m̄ar		v id̄ m̄ar	v id̄ m̄ar	111
xii k̄ m̄ar		iii k̄apt	iii k̄apt	B V
vii id̄ febr	III	xv k̄apt	xiiii k̄apt	VI
iii k̄ m̄ar	II	non̄ m̄ar	viii id̄ m̄ar	VII
xv k̄ m̄ar	V	vii k̄apt	vi k̄apt	I
lrid̄ non̄ m̄ar	III	xviii k̄apt	xvii k̄apt	B 111
		non̄apt	lrid̄ nō apt	V VI

TERMIN	REC	TERMIN	FRACTAE
PASCH	LARES	ROGATIONV	
non apr	v	vi id mai	Nullae
viii kapr	i	ii k mai	x i
id apt	vi	xviii k iun	xx ii
iii non apr	ii	viii id mai	iii
xi kapr	v	v k mai	xiii
iiii id apt	iii	xv k iun	xxv
vi kapr	vi	iiii non mai	vi
xviii k mai	iiii	viii k iun	xvii
vii id apt	viii	iii id mai	xxviii
vi kapr	iiii	vi non mai	viii
xv k mai	i	xii k iun	xx
prid non apr	iiii	vi id mai	ix
viii kapr	vii	iii k mai	xii
prid id apt	v	xv k iun	xxiii
k apt	i	Non mai	iiii
xii kapr	iiii	vi k mai	xv
v id apt	ii	id mai	xxvi
iii kapr	v	iiii non mai	vii
xv k mai	iii	x k iun	xviii

Lxxxv
Argumentum
ad inuentionem
mensis

Hos quidē regt qui superius conscripti sunt simul cū terminis paschalib; quidam uersib; cōprehendit quos alius in eam tractatione pariter dinoscētur ita

Nonas aprilis norant quinos Octone kalende assi deprimunt
Idus aprilis & iam fecis None quas tunc namq; diponio
Idem undene ambiunt quinos Quattuor idus capiunt ternos
Ternas kalendas titulant sene Quattuor dene cubant inquadris

S eptenas idus septus digunt

D enas septenas dunt assi

N ouene notantur namq. septenis

A prilis kalendas unus exprimit

S peciem quinta speramus duob.

Q uindene constant trib. adeptae.

Sene kalende solum ternos

Prudias nonas porro quaternis

Iridias idus panditur quinis

Duodenas namq. docte quaternis

Quastane kalende quinq. continent

His ergo regularibus additis anni praesentis concurrentibus totaq.

summa in septem distributa: quotus numerus remanserit tota

erit feria inter termino paschali. Si autem totum numerum per vii.

partitus fuerit sabbato erit ille terminus paschalis. Scias autem

eosdem regulares esse terminus quadagesimalibus & terminus

paschalibus sicut supra diximus. Quia in eadem feri fiunt semper terminus

quadagesimalis & dies ascensionis lune primi mensis & terminus

paschalis. Est autem aequalis ratio & aequalis observatio inter accensione

lune primi mensis & xiiii luna paschalem & initium quadage

sima. Sicut enim accensio lune primi mensis discurret inter xxviii

dies: hoc est a nonas mar. usq. in ii nonas apr. ita prima luna primi mensis

ab octavo id mar. usq. ad nonas apr. uariatur. Et sicut etiam xiiii luna

paschalis inter xxviii discurret dies: id est a xii k apr. usq.

ad xiiii k mai. ita ergo & accensio lune initium quadagesime.

inter xxviii dies uariatur: hoc est a nonis febr. usque intertia non

mar. discurret. Ille autem terminus quadagesimalis ab vii id feb.

incipit usq. ad nonas mar. xxviii dies sunt: inter istos duos termi

nos. Sic etiam & terminus rogationum inter xxviii dies discur

rent: hoc est a vi k mai. usque viii k iun.

ARCUMENTVM AD INVENIENDVM. INITIV PRIMI MENSIS

Si aliquod adhuc restet argumentum de termino paschali. Nunc rogo
te docere. M. Est ergo de notatione primi mensis tale

argumentum. Si enim uelis agnoscere initium primi mensis. hoc est
 ubi principium stolunae paschalis. Scias eodem anno de quo inquiris
 quot epactae sint in te. Et quot luna fuerit. tot dies in martio mense
 a fine retro subtrahas & ubi deuenieris. ibi initium primi mensis inue-
 nies. Exceptis embolismis id est in nouissimo embolismo octiduo
 et primo embolismo endecadis & nouissimo embolismo endecadis
 in nouissimo enim embolismo octiduo. Initium primi mensis in nono aprili
 inuenitur. In primo autem endecadis. in nono nono aprilis inuenitur.
 In ultimo uero embolismo endecadis. in nono nono aprilis primi principium
 mensis inuenitur. haec observatio numquam fallit.

LXXXVI

DE DIE DOMINICA PASCHAE

Δ. **D**enro ergo pascha ualde desidero ut plenam rationem reddas
 qualiter ut reor xiiii lunae antiqui uidelicet iudeorum pasche
 rationem utiliter tenemus. Si pascha uerum secundum aposto-
 lum quod immolatus est xps ueraciter & congrua religione ob-
 seruemus. Ita est ut asseris quia finis legis xps est ad iustitiam omnium
 -M. danti. Septimo ergo decennouennalis circuli titulo dies pasche
 dominicus comprehenditur. qui de dominica nri saluatoris resur-
 rectione amosius exordium cepit. Nam cum in ueteri testimonio
 tribus argumentis inducens. paschale tempus sit obseruari pre-
 ceptum. Videlicet ut post aequi nocturnum. ut mense primo. ut
 festiva eius septimana. id est a uespera xiiii lunae quod est initium
 xvi mai usque in uesperam. id est terminum ieiuniae pri-
 mae celebretur. Quarta in eiusdem observatione regula est nobis
 a tempore dominicae resurrectionis imposita. ut cum equino-
 ctio transcendendo lunam primi mensis. Quarta decimam
 uespere ostium facere uiderimus. Non statim ad faciendum
 pascha psiliamus. sed dominicum diem. quod ipse pascha. latransi

tum de morte ad uitam. de corruptione ad incorruptionem. de poe-
na ad gloriam resurgendo facere dignatus est. Expectantes
in ipso tandem congrua paschae sollemnia celebremus.

Quod si quis obiecit non aequinoctii memoria. sed tantum
primi mensis. & testis in eo septimanę posuisse legiferum.
Sic quia et si aequinoctium nominatum non exprimit. in hoc tamen
ipso quod a plenilunio primi mensis pascha faciendum precipit.
aequinoctii transcendens plenaria ratione deprimat. Quoniam
absque ulla dubietate constat. eam quae primo transito
aequinoctio. plenum suum globum ostenderit primi mensis
existere lunam. Quotiens ergo diem dominicum mox aduen-
tante xv luna habemus. Nil nostrum tempus paschale a legali
dissonat. Quamuis aliis sacramentorum generibus eiusdem pas-
chale sollemnia colamus. Quotiens uero secundo uel tertio uel
quarto t quinto t sexto uel septimo. ab hinc die idem domini-
cus occurrat. Nec sic quidem legem aut prophetas soluimus.
sed euangelice potius gratiae sacramenta adimplemus.
Quia enim & saluator noster sicut theophilus uenerabilis alexan-
driae episcopus scribit. xiiii. quidem est traditus luna hoc
est quinta die post sabbatum. quinta decima autem crucifixus
die. tertio resurrexit. hoc est septima decima luna quae
tunc in dominica die uidetur inuenta. Sicut ex euange-
liorum obseruatione comperimus. habemus ergo solatium
quo recte facere possimus pascha. Etiam si dilatio fuerit
consecuta. propter incurrentem necessitatem. ut si xiiii. luna
primi mensis in sabbato euenit luna aut si maius ante
sabbatum diebus. septimanę sequentis acciderit. sine dubi-
tatione pascha celebramus. Si uero in dominicum inciderit

omnimodo in septimanam sequentē differamus. *propter* eas
 quas testamur causas. Primum quidem ne xiiii^{ma} luna in
 uenta in sabbati die soluamus ieiunium. qđ consequens n̄ est.
 quod nec ipsa lex precipit. Maxime. cum et lumen ipsius lune
 in p̄ adhuc in p̄prio globo esse uidetur. Deinde ne dom̄ica die
 luna xiiii^{ma} constituta ieiunare cogamur. indecentem rem
 illicitamq. facientes. Hoc enim manicheorum recte con
 suetudo possedit. Quoniam igitur nec xiiii^{ma} luna uemen
 te in dominicum diem ieiunare debemus. neq. consequens est
 ut in sabbati die xiiii^{ma} eueniat soluamus ieiunium. Necessa
 rio adserimus hoc in septimanam sequentē debere differri.
 sicut paulo superius comprehendī. N̄ tamen ex hac dilatione.
 p̄uariatione aliqua circa paschale calculum p̄petrata. quē
 admodum enim decimus numerus complectitur nonum.
 Sic et quotiens xiiii^{ma} dominicum incurrit diem. eo qđ
 in eo ieiunare non liceat. in p̄ximā septimanam differre
 necesse est diem pasche. Nulla enim ex hoc imminutio fieri
 pasche uidetur. q̄ ipsi sequentes dies complectunt et reliquos.
 OPINIO DIUERSORUM UBI PRIMU SIT DOMINI
 CA DIES RESURRECTIONIS DNI CELEBRATA

Lxxxvii

Δ

·M·

Vbi autē dominicę resurrectionis dies primū fuerit cestiū
 habere uellem. Varie autē id refertur. Et quidē ut supra
 memorauimus. quidā octauo kalendas apriliū. Sed alii^{to} vii.
 nonnulli quinto kalendas earum dē die fuisse asseuerant.
 Ubi notandum quia si octauo kalendasū memorata sūt. ut anti
 quiores scripsere resurrectio dñi facta est. Quintus p̄fecto
 circuli decennoualis tunc agebat̄ annus. habens concur
 rentes vii. et lunā xiiii. sic semp̄ xix k̄l apr̄. Sicut vi k̄l

ap̄ dñs resurrexit. testis decimus circuli p̄facti annus exigit .
 v. habens concurrentes. et lunā xiiii. ut sem̄ p̄. viii. k̄ ap̄. Por
 ro si quinto kalendas & supra scriptas resurrectione celebrata ē
 xpi. secundus circuli decennialis exigit. annus concurrentes
 habebat. iiii. & lunam xiiii. sicut sem̄ p̄. viii. k̄ ap̄. O
 que cuncta. & viii. lune et in qua die dominica p̄prio.
 sacro sc̄e resurrectionis sunt acta mysteria cursu pandunt
 indubio. tantum diligentissime cauendum. ne hanc. xvi.
 luna. ut quidam patram confirmando. insolite inuentabile
 n̄e calculationis dispendiu. sed et grauissimū catholicę fidei
 incurramus periculum. r

ARGUMENTUM AD INVENIENDUM DIEM DOM. PASCHAE

A. Numquid ē aliquod de dominica pasche arguendum. sic et de xiiii.
 luna. cō ostendisti. M. Illud p̄argumento. ponunt. q̄d quot dies
 ante prid̄ id̄ ap̄ habueris pascha. tot dies ante k̄ mar̄. habe
 bis initium quadragesimę. & quot dies post prid̄ id̄ ap̄ ha
 bueris pascha. tot eorū dies post k̄ mar̄ habebis initium
 quadragesimę. & si prid̄ id̄ ap̄ pascha habueris. k̄ mar̄ in
 itium quadragesimę habebis. Quot dies ante k̄ ap̄
 habueris pascha. tot diebus ante x̄n k̄ mar̄ habebis in
 itium quadragesimę. et quot dies post k̄ ap̄ habueris pascha.
 tot dieb. post x̄n k̄ mar̄ habebis initium quadragesimę.
 Et si in k̄ ap̄ pascha cōgerit. in ip̄s x̄n k̄ mar̄ habebis initium
 quadrag. A. In quot dieb. euert nobis pascha celebrare.
 M. xxxiii. t̄ xxxv. id̄ ab x̄n k̄ ap̄ usq. in x̄n k̄ mar̄. et hoc
 in decennuali ciclo fit p̄p̄ concordia epactarū. Isti. x̄n k̄ mar̄ dies
 s̄inde. q̄ usq. in ccc. l. iii. dies ann̄ cōmunes p̄grediunt. & ann̄ embo
 lismusq. in ccc. lxxiii. p̄n cōmunib. ann̄ ante ccc. l. iii. dies pascha n̄ licet celebrare.

supra uero licet. In embolis mo autem anno ante ccc lxxxiii non
debet celebrari. supra uero debet. Iste ergo numerus dierum in
communib; annis & embolis mis in celebratione pasche obseruan
dus est. **DE LUNA DOMINICA PASCHAE.**

lxxxviii

Oultimo tramite decennouennalis circuli nunc nifallor ordo
exposcit ut dicas. Ultima sane memorati circuli meta pandunt
luna dominice pasche ppter uariantē eiusdē dominici occursum. vii
dierū ambitu incluse idē a xv. usq; ad xxi. qui pcesto dies
celeberrima sunt. Legi adnotatione pfixi. dicente dno. Primo
mense decim die m̄sis comedetis azima usq; ad diē xxi. eiusdē
m̄sis ad uesperā vii. dieb; fermentatū n̄ inueniet in domib; ur̄is.
Eius primū m̄sis septēq; eius dierū azimosa. Nunc regulata
lūse. ut que post equinoctiū xv luna occurrat. p̄m̄ m̄sis intellogat.
Et hec quocūq; n̄ dierū idē a xv. usq; ad xxi. primi do
minicū acciperit paschalis festi gaudiis aptū porrigat.

xc

ARGUMENTUM AD IPSAM LUNAM IN UENIENDAM
Suis agnosce quota luna festiuitas paschae occurrat. si m̄
mar m̄se pascha celebret. Computa menses a septēbrio hoc ē ab
initio anni scdm̄ egyptios. quorū rationē hic sequit̄ dionisi
usq; ad febr. hoc ē usq; ad finē anni scdm̄ antiquos romanos vi. m̄
sess. Hissēp ad diē iū regnū. sūnto xpm̄ adde epactas id adiectiones
lunares. Verbi gratia anno futuro xxi. indictione xiiii
sūnto xxi. adde et diē m̄sis mar. usq; in dominicū pasche
qd̄ sit viii. k̄ apr. sūnto xlv. tolle xxi remanent xvi. xvi
luna erit in pascha. id viii. k̄ apr. quando resurrectio dñi
celebrat̄. Si aut̄ uehis intellere quota luna est in pascha
quando cumq; mar m̄se celebratur. computa m̄ses a septēbre
usq; ad mar. q; ut ab iopmarit̄. quando cūq; mar pascha

46
celebratur. mar̄ finis est anni. Quando autē in mar̄ pascha inue-
nitur. tunc mar̄ primus mēsis dicit̄. A septembre ergo usq. ad
mar̄ vii menses sunt. his adde semp regular. ii. fiunt viii. adde epac-
tas lunares cuiuslibet p̄sentis anni. Verbi gratia ut in hoc annos
iii. fiunt xii. adde & dies mensis apr̄ qui sint usq. in pascha. hoc
est vi. id apr̄. fiunt simul xx. xx luna fuit hoc anno in die
resurrectionis dñi. ITEM ALIUD ARGUMENTUM.

xc
Notandum autē quod om̄s paschalis luna cuiuscūq. etatis: si de-
trahis ab ea xii fiat tibi etas lunæ. que fit initio quadr̄g. Verbi
gr̄a si xv. luna ē paschalis. tolle de xv. xii. et remanent. iii.
Tertia ē luna in initio quadr̄g. eo anno quo xv. ē luna die dom̄ica
paschae. & cetera similiter.

xcii
QUID DISTET INTER PASCHA ET AZIMA

Uerum quia de utriusq. paschae ratione & illius scilicet qd
scdm legem xiiii luna primi m̄sis a veterib. coleb̄t̄. Et n̄r̄i
qd post xiiii. lunā p̄xima dominica in memoria resurre-
ctionis dñi colitur satis mihi fecisti. peto ut quid int̄ pascha
& azima distet edicas. Leguntur enim hec sepius in illis locis
ubi de pasche primū obseruatione dispositum est. M. Ergo
iuxta legis scripturā. alia pasche. alia solemnitas ē azimorum.
Vna quippe dies paschae id̄ transitus ē ^{ma} xiiii uidelicet primi
mensis. in qua uesperascente agnus immolari iussus est.
& mox sequente nocte transiit dñs egyptiorū primo-
genita percussit. & signatas agni sanguine domos filiorū
isrl̄ liberatis. Sequentes uero dies vii. id̄ a quinta decima
usq. ad xxma primi mensis eiusdem. azimorū pprie uocant̄
sic libri testantur legis & iosephus scribit in libro antiqui-
tatu xiiii. ita dicens. xiiii. luna primi mensis

agnus immolatur. Quinta decima autem succedit festiuitas azimorum
quae vi diebus celebratur. Sexta uero azimorum die quae est sexta
& decima frugum primitias quas metunt offerunt. quae lega-
lum more sacrorum. etiam nunc ecclesiae consuetudo non ignobili-
mitatur. Vna uidelicet nocte transitus dominici id est resur-
rectionis eius amotus. qua impios triumphando fideles
saluare dignatus est. principaliter obseruans. In cuius ex-
ositu sanguis ipsius uidelicet agni immaculati. populum eius
fonte regenerationis ablutum mundat ab omni peccato. De de-
inde alios. vii. dies in memoria eiusdem domini resurrectionis
congrua festiuitate subiungens. Verum quia ipsa quoque dies
paschae a fermento castigari precipitur. hanc euangelii scri-
ptura aliquando primam azimorum cognominat. & primo in-
quirit die azimorum quando pascha immolabatur. dicunt ei discipuli.
Quousque et parem tibi ut manduces pascha. hunc die ^{mi} xv. mensis primae
aqua dies. vii. azimorum inchoant. prope uicinia paschae nomine
uocat illius cum die. & ipsi introierunt in portum ut notauerunt
sed manducarent pascha. Non quia lex contraria est euangelica
scriptura sed quia sacramentum quod decebat. huc nobis societa-
te uocabulorum uinculorum inculcare curauit. Salua enim subtiliori dis-
cussione possumus intellegere. quod mystica paschae solenne singuli nostrum
indie baptismatis egerint. spiritale uidelicet excommatorem signo pro-
prios sanguinis euadendo. spiritales transeundo tenebras. toto
autem uitae perficiemus tempore. quod deinceps in hac peregrinatio-
ne gerimus. Vii. dies azimorum celebremus. quibus sic apostolus edo-
cet. non in fermento maliciae & nequitiie. sed in azimis sincerita-
tis & ueritatis epulari debemus. et quoniam in baptismo ut de potesta-
te sitis in pastem sordis scorum transire. quem sinceritate

& ueritate tenere necesse est. Itemq. toto nre peregrinationis
tempore qd septenario dies & numero uoluitur. cotidiano
pfectu ad meliora transire pcepimus. Quasi & in pascha ahi
msuesci. & in dieb. amoru pascha spitaliter agere cognoscim.
DE MYSTICA SIGNIFICATIONE PASCHAE

CVIII

Quia de mysterio pasche aliqua dixisti. peto ut si aliqua ad
huc supsint dicas. M. Sunt utiq. quia aurelius augustinus in
epta sua de pascha adianuariu hinc plura retulit. Quae tam huc tan
tummodo commemorasse n pleniter posuisse ppter breuitatem
nre disputationis censemus. Primum qd post equinoctiu idest post
uictoria lucis de umbra noctis pascha celebrat. significat quod
post uictoria xpi de morte. pascha rite celebrant. in mense
nouoru id in nouitate uite. & in spe immortalitatis & resur
rectionis nre. In plenilunio. t post pleniluniu id in plenitu
dine fidei t sensus. & pagnitione grae t mysterioru di. in tertia
ebdomada eiusdem mris. hoc e initio tempore huius seti
ldi. post patriarchas ante lege. post pphetas sub lege. in initio
grae et noui testamenti xpi triumphu qui tertia die resur
rex a mortuis ueneram. Quod aut pascha timor rite colit cu glob.
lunae. luce de inferiorib. ad superiora traxerit. sigf nos debe
re omne nre nris intentione. ab ambitione uisibiliu. ad inuisibi
luu amore uestire. xpm q. n in terra adhuc plauit. sed in celis
iam regnante inspicere. Qd in die dominica sem pascha celebrant
in qua primu lux creata e. xps quoq. resurrex. & que nram re
surrectione pfigurat. admonet nos p luce fidei et bonoru ope. &
cotidie passionib. xpi comuneantes glam cum eo tenenda desi
derare celestem. Quod ergo vii dieb. hanc scissima columus. sol
lemnitate. sci sps gratiam significat. tota pectam inlustrasse

catholicam. Que gratia post resurrectionē xpi manifeste aptis &
ceteris collata est fidelib. Hec nos breuiter commemorasse
sufficiat. ceterū qui plenius uult nosse. legat p̄dictā eptam. &
ibi inueniet. **DE CIRCULO MAGNO PASCHAE**

xcviii

Circulus magnus ē paschae qui multiplicato p̄ inuice solari aelu
nari ciclo. d̄^{us} xxx ii. conficitur annis. Siue enim decies nouies uice
ni & octem. seu uicies octies. deni aut nouem multiplicent̄. d̄ totū
xxx duorū numerū complent. Unde fit ut idem circulus magn'
decennouennales lune circulos xc viii. Solis aut qui uicenis & oc
tenisq. consummare solent annis x & viii habeat circulos. bissex
tos decies nouies septenos id ē xxx vi. Menses solares uicies octi
es. cc x & viii. id ē vii ccc lxxx iiii. Menses aut lunares uicies octi
es. ccc xxx v. id ē vii d̄ lxxx. dies exceptis bissextis uicies octies
vi d̄ cccc xxx v. id ē xē iiii c lxxx. Appositis aut bissextis cē c
iii. ccc x l vii qui ubi memoratā ex ordine m̄siū dierūq. sumā
compleuerit. Mox in se ipsū reuolutus. cuncta que ad solis & lune
cursū p̄tinent. eodē q̄ p̄tinerant sēp tenore restaurat. Tantū a
q̄ dom̄nec incarnationis suo ceste tramite p̄ficiant in maius. &
indictiones q̄q. ferant̄ in ordine. Nil siderū cursū. xq. ideo
nil paschalis calculi ordinē mouent. **DE SAECULIS**

xcv
Δ

Quia de temporū partibus. & compoti ratione pleniter quan
tū breuitas dialogi n̄r sinebat exposuisti. sup̄ ē ut de saeculo
qd̄ p̄ annū in serie tēporū posuisti breuiter dicas. M̄. Seta genera
tionib. ēstare. et inde seta dicunt̄ qd̄ se sequant̄. Ab euntib. enī
aliis alia succedunt. hoc q̄dā. l̄. annū dicit̄ que iubeleū uocant̄
O bhane causā & ille hebreus qui p̄p̄t uxore ediberos uolans
dom̄nū suū aure p̄tusa aut seruitio sub iugat̄ seruire iubet̄
in sctm. hoc ē usq. ad annū. l̄. Aliquando tam sctm in p̄phe

ticis libris. paeterno positū repperimus sicut ē illud psalmistę.
 Confitemini dñō quē bonus quō in sctm mīa ei. & laudatio ei manet
 in sctm scti.

DE AETATIBUS

xcvi

Nunc iam libellum nrę disputationis claudens. unde dicat
 aetas pfer. & qđ significet. & qđ in se cōtineat. ut ita soluaris
 tandē amez interrogacionis stimulo. & tue responsions debito.
 M. facia et utinā sic saltim ab impoſtunitate tua qui eſcaſ et feriatiū
 ſtilū p aliquđ tēpus me habere pmittas. Aetas plerūq. dr̄ & p uno
 anno ut in annalib. & p vii. ut in hominis. & p c. & p quouis
 tempore. Unde et aetas dr̄ tempus qđ de multis ſctis instru
 itur. & dicta aetas quasi ſuitas. id ē ſimilitudo cui. Nā ſuum eſt
 aetas ppetua. cuius neq. initū. neq. extremū noſcit. qđ greci
 eonas. qđ aliquando apud eos p ſcto. aliquando p pterno po
 nit. Unde & apud latinos deriuatū ē hoc nom. Aetas autē p prie
 duob. modis dr̄. aut enim hominis ut tēporalis ſignificat
 a ſticulos. ſic ē infantia. iuuentus. ſenectus. aut mundi curſum.
 ut ſunt. vi. etates ſamoſiſſimę quas libri tractatorū ſepius
 memorant. Sed quia de utraq. etate iam aliqua p libauim. de
 inceps ſimul de utriſq. dicemus.

Prima ē ergo mundi huius etas ab adam uſq. ad noe. cōtinens annos
 iuxta hebraicā ueritatē. m. ſexcentos. l. vi. iuxta loc intp̄tes. uice
 xl. ii. generationes iuxta utrāq. editionē numero. x. quę unū ſali
 ē dēta diluuiō. Sic primā cuiusq. hoīs obliuio demergere con
 ſueuit etatē. quotuſem̄ quiſq. ē qui ſua recordet infantiam.

Secunda etas anoe uſq. ad abrahā generationēſ iuxta hebraicā
 auctoritatē complexa. x. annos autē cc. xc. ii. porro iuxta loc intp̄
 anq. m. lxx. ii. generationē uero xi. hęc quaſi pueritia fuit gene
 riſ populi dī. & ideo lingua inuenta ē hebraea id ē a pueritia.

namq; homo incipit nosse loqui post infantiam quae hinc appellata
est quod fieri non potest.

III

Tertia ab abraham usq; ad dauid generationes iuxta utramq; aucto-
ritate. xiiii uero annos deccc xl uel complectens. Hec uelud quodam
adulescentia fuit populo di. A qua etate quia incipit homo posse
generare. propterea matheus euangelista generationum ex abra-
ham sumpsit exordium. qui etiam pater gentium constitutus
ē quando mutatum nomen accepit.

IIII

Quarta ad dauid usq; ad transmigrationē babilonis annos habens iux-
ta hebraicā ueritatē. cccc lxxiii. iuxta lxx translationē xii an-
plius generationes. iuxta utrosq; codices xvn. quas tamen eu-
angelista matheus celsū mysterii gratia xiiii ponit. Aqua uelut
iuuēnti etate in populo di regū tempora coeperunt. Hec namq;
in hominib; etas apta gubernando solet existere regno.

V

Quinta quasi senilis etas a transmigratione babilonis usq; ad uentū
dñi saluatoris incarnē. generationib; & ipsa xiiii. porro annis
o lxxx viii extenta. in qua ut graui senectute fessa malis ere-
briorib; plebs hebraea quasi satur

VI

Sexta quae nunc agitur etas nulla generationū t̄ temporū se-
rie celsa. sed ut etas decrepita ipsa totius seculi morte con-
sumenda. has erumnosas plenasq; laborib; mundi etates quicq;
felici morte uicerunt.

VII

Septima iam sabbati perennis aetate suscepta

VIII

Octauam beatę resurrectionis etatē in qua semp cum dño regnent
expectant. Ad quam nos feliciter sua gratia puenire
ipse concedat qui cuncta tempora creauerat. & eternitate
semper manet perenni. trinus et unus om̄s dñs. qui est
benedictus in saecula. **A M E N.**

Musica

Dardanideq

Assu pncipio

INCIPIT EPISTOLA S. HIERONIMI DE CARMINIB.

Cogitate ut tibi dardane de alius generibus musicorum sicut
res docet quae uel uisione uel auditu comprobauit breui sermone
simplicique respondeam. Mucenim per rerum absentiam conleptare
uel fatiscere ad lucidum proferre non possum. quia uisus cuiusque peritiae
secundum ingenium eius est. Quae uero possunt narrari libenter explicabuntur.

Primo omnium ad organum. eo quod maius est his insontibus et fortitudine
nimis computatur et conaris ueniam. Deducibus elephantum pellibus
concauum coniungitur. et per xii. fabrorum sufflatoria compensatur. per xii.
cicutas aereas insontium nimium quae in modum tonitruum concitatur. ita
ut mille passus sine dubio sensibiliter. aures utique. amplius auductur. sic
apud hebraeos de organis. quae et hierusalem usque ad montem oliuam et ampli
us sonantes audiuntur comprobatur. **D**uo organa genera aplerisque
est dominus. Primum est quod praediximus. Et aliud quod de peregrinatione in templum
apud babilonios inscribitur dicentis. Super flumina babilonis. iretisque usque orga
norum. Haec totum spiritalem christi euangelium significat. quod et illud duabus pellibus
id est duarum legum asperitate coniungitur per xii. sufflatoria fabrorum. id est
patriarcharum et prophetarum. Per xii. cicutas aereas id est per apostolos sonum
nimium emittit. sic scriptum est. Vox tonitruum in uota. Per mille passuum
id est perfectum numerum. x. uerborum legis impletur sonus eius. In salicibus id est
placbare unius cuiusque doctoris liberiorum euangelium predicatur.

Tubae quoque de qua in danieli hebraeis scribitur. Cum audieris uocem tubae. fistulae.
et tubae. iretis. diuersis formis ac figuris efficitur. Alii enim est tubae
congregationis populi. alii conductionis. alii uictoriae. alii conclusionis
ciuitatum. alii persequendi inimicos. **T**uba autem consuetudinis apud
rerum peritissimos haec modo intellegitur. Tribus fistulis praefixis in capite
angusto inspiratur. In capite lato per iii. uocidulas praefixas. quae per primum
fundamentum ceteras uoces producant. Mugitum nimium ueterrimumque profert.
Ita euangelium uerna confessione trium personarum scilicet trinitatis in capite
angusto. id est in unitate christi diuinitate inspiratur. et per iii. uocidulas
aereas. id est per iii. euangelistas. Per primum fundamentum. id est per stabilitatem
fidei et operum. in totum orbem uocem nimio clamore. quae in modum tubae
congregationis fortiter permittit. **F**istulae quoque. artis esse musicae

sicut simfonides earū rerū adformat reperitur. Ita quæsi bumbulæ
 æreum ductile quadratum latissimumq. quæsi in modum caluminae cū
 fistula æreo ferreoq. commixta atq. in medio concusso. quod in ligno æreo
 speciosoq. formicæ superiori capite constringitur. Altero capite densū
 dimisso se terra non tangit. apleris quo putatur. et p singula litteræ xii.
 bumbulæ æræa. cū xii fistulis in medio positis in catenis fixis dependent.
 Idest tres bumbulæ una in littera. p circuitū utiq. figurantur. Et coniectato pri
 mo bumbulo. et coniectatis bumbulorū. xii fistulis in medio positis. elemo
 rem magnū fragorēq. nimium supramodum simul proferunt. Bum
 bulæ itaq. cū fistulo idest doctor in medio ecclesie est cū spūscō loquit in ea.
 Constringitur in ligno æreo idest in xpō. quia sapienab. ligno urte cōparatur.
 Idest in catena idest in fide. et non tangit terrā. idest opera carnalia. Duo decim
 bumbulæ idest xii. apti. cū fistulis idest cum diuini eloquiis. **C**ythara
 uero de qua in xl. m. psalmo scriptum est. Confitebor tibi in cythara
 dñi dñi m. Proprie consuetudinis apud hebreos quæ cū chordis xxiiii.
 quæsi in modū deltae litteræ sicut peritissimi tradunt. utiq. compo
 nitur. et p digitos pindæri uasis uocibus tinnulisq. ac tepidis induer
 sos modulos coniectatur. Cythara aut de qua sermo est. ecce tiam spiri
 talit̃ quæ cū xxiiii. seniorū dogmatibus trinac formā habens quasi
 in modū deltae litteræ p fidem scæ trinitatis manifestissime utique
 significat. et p manus pt apostolici qui p dicator illius est. induer sos
 modulos ueteris et noui testamti. alit̃ in littera. alit̃ in sensu figu
 ralit̃ coniectatur. **S**ambucca itaq. etiā apud peritissimos hebre
 orum ignota res est. Antiquis aut tēporib. apud caldeos fuisse
 repperitur. Sicut scriptum est. Cū audieris uocem tubæ
 fistulæ. cytharæ. et sambucæ. Buca uero. tuba apud hebreos.
 Deinde p diminutionē bucinae dñi. Sam aut sol apud hebreos int̃ptatur.
 Unde dñi samson sol eorum. Propt̃ hoc sambucca apud eos scribitur.
 quia multa corticem edicuius arboris putant eē. et p solilitatē mel
 lis lignæ ac nobilitatē quæsi in modū tubæ de ramis arboris mo
 ueri potest. Arbores enim scdm cōmunē consuetudinē. tipus eorū
 qui in bonis suis dñm laudat. et in tempore frigoris idest in tēp
 tribulationis et psecutionis eum laudare non possunt. propter

infideliumque abundantius dicitur suorum. **P**salterium
quod hebraice nablum. grece autem psalterium. latine laudatorium di-
de quo in l. iii. psalmo scribitur. Exsurge psalterium ecclesiarum non
quasi in modum cytharae sed quasi in modum clipei quae data confirmatur
cunctis cordis sicut scriptum est. In psalterio x. corda psallunt illi. Sed
hinc inde corda eorum contrariae sunt. ut et sursum gentes ab inferis ad caelum
regna per iudicii manuum conentaretur ab imo in altum significarent. Pre-
terea itaque cum x. cordis. ecclesia cum x. uerbis legis contrariis contra
omnem heresim quadrata per quatuor euangelica intelligitur.

Timpanum paucis uerbis explicari oportet quia minima res est. eo quod in manu
mulieris portare potest. sicut scriptum est in exodo. Sumpsit autem ma-
rice prophetisse soror aaron timpanum in manus sua. et est quasi tuba cum
uno fistulo in capite angusto per quod inspiratur. id est sapientiae minime
legis ueteris in manu iudeorum synagoga. ante quod temporibus fuit.
Chorus quoque pellis simplex est cum duabus ciculis aereis et per prona in-
spiratur. per secundam uocem emittit. Typus est populi prioris qui per
angustam intelligentiae legem uiceperat. et per angustam uoluntate predicationis
omnia infirmis nuntiavit. Si autem terrena sapientiae ac diligenter respi-
ciamus. spiritaliter ac mystice intelligenda sunt. **EXPL. EPISTOLA**

SCILICET DE CARMINIBUS.

ITEM ISIDORUS IN TERTIO LIBRO SIC AIT.

Ad omnem autem sonum quae in aere cantilenarum est. triformis con-
stat eorum natura. Prima est armonica quae ex uocum cantibus con-
stat. Secunda organica quae ex flatu constat. Tercia rhythmica
quae pulsuum digitorum numeros recipit. Nam aut uoce edicitur sonus.
sicut per fauces. aut flatu sicut per tubam. aut pulsu sicut per cytharam.
aut per quodlibet aliud quod percussione canorum est. Symphonica est modu-
lationis temperamentum & graui et acuto concordantibus sonis. siue in uoce.
siue in flatu. siue in pulsu. Per hanc quippe uoces acutiores grauior-
esque concordant. ita ut quisque ab ea dissonuerit. sensum auditus offen-
dat. Cui contraria est diafonica. id est uoces discrepantes uel dissonas.
Eufonica est suauitas uocis. haec & melos a suauitate & melle dicta.
Tuba primum aegyptiensi est inuenta. Tibia ex coactis in frigida

Lib. III. de uocibus

Cap. 19. 21

Cap. 20. 23

24

Cap. 21. 23

ferunt. tibiae autem appellatas putant. quod primo de coruinis. et
 cruribusque hinulorum fierent. deinde per abusionem ita ceptas uocari.
 etiam si non de coruinis ossibus ut eent hinc et tibi cen quasi tibi corum
 cantus. Fistulae dicta quod uocem emittat. Nam grece for. uox.
 istolice missae appellatur. Lyra dicta est apotolirni. id est auari
 etate uocum. q. diuersos sonos efficeret. Tympanum est pellis uel
 corium ligno ex unaparte extensum. Est enim pars medica sympho
 niae in similitudinem embri. Tympanum autem ut symphonice adur
 gulum percutitur. Symphonice uulgo appellatur lignum caui
 ex utraque parte pelle extensa. quam uirgulis hinc et inde musici
 ferunt. Et quae in ore ex concordia graui et acuta suauissimus cantus.
 Cymbelae acitabula quaedam sunt quae prae se inuicem se tangunt
 et sonum faciunt.

FINIT

XXII. CICUTA E AEREA:

**ORGANUM
DE QUABUS
PELLIBUS**

**ELEPHAN
TUM CON
FECTUM.**

**DUODE
CIM**

**FABRORUM
FOLLES**

LIGNUM ALTUM

BUNIBULUM AEREUM DUCTILE QUADRATUM CUM
FISTULO AEREO FERREOQUE COMPOSITUM
III FISTULI AEREI FORMAE TUBAE

PSALTERIUM DECACORDARUM IN MODUM CLEPELI QUADRATI.

ALIUM PSALTERIUM SIC
PINGUNT

IN MODUM
DELTAE
LITTERAE

TIMPANUM

CICUTA FREA

CHORUS

Cicuta Frea

erthiera uttueroni
museli. in modu
de l'ce l'it'ere
cu. xx. iij
cordis

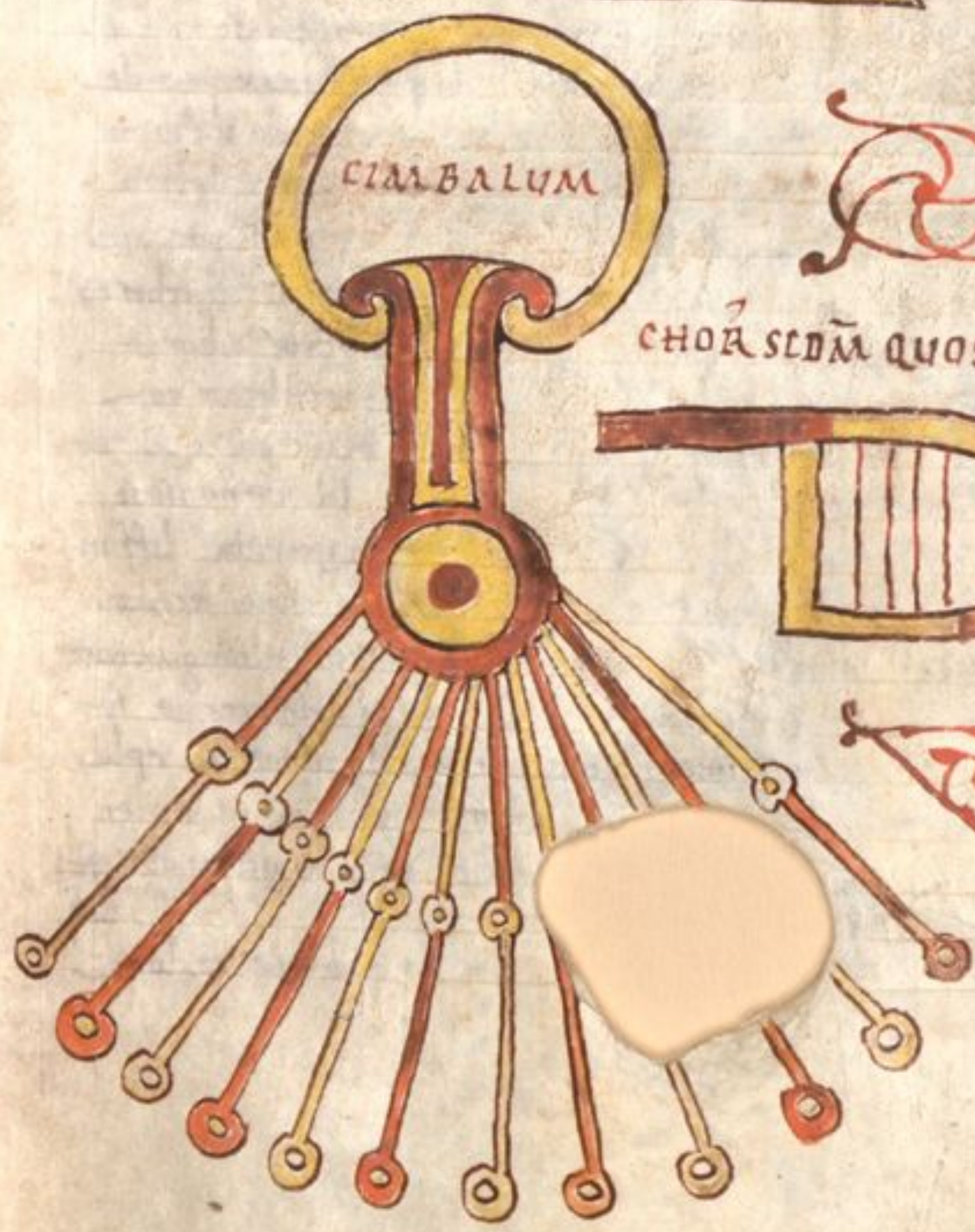

erthiera scdm quordecim

choa scdm quos dā. cū

iiii.
cor
d
i
s

**PROHEMIUM. MUSICAM NATURALITER NOBIS
CONIUNCTAM. ET MORES. VEL HONESTATEM. VEL
VERITATEM.**

J¹

Omnium quidem perceptio sensuum. ita sponte
ac naturaliter quibusdam ^{sensuum} uiuentibus. deditur. ut sine his animal non possit
intelligi. sed non aequae eorundem ^{ad sapientiam} cognitio ac firma perceptio animi
inuestigatione colligitur. In laboratum est enim quod sensum
percipiendis sensibilibus rebus ^{per se} adhibemus. quae uero sit ipsorum sensuum
secundum quas cognimus natura quae rerum sensibilibus proprietas.
id non obuium neque cui libet explicabile esse potest. Nisi quem conueni-
ens inuestigatio. ueritatis ^{in se} contemplatione direxerit. Adest
enim cunctis mortalibus. usus. qui utrumque uiuentibus. ad uisum figuris.
an ad sensibiles radios emissis efficiatur. inter doctos quidem dubita-
bile est. uulgi uero ipsa dubitatio praeterit. Rursus cum quis tri-
angulum respicit uel quadratum. facile id quod oculis intuetur agnoscit.
Sed quae nam quadrati uel trianguli sit natura a mathematico necesse
est perquiri. Idem quaque de ceteris sensibilibus dici potest. maximeque de
arbitrio aurium. quorum uis ita sonos capiat. ut non modo de his iu-
dicium capiat. Differentia quoque cognoscit. uerum & iam delectetur
saepius si dulces coaptataque modi sint. Angatur uero si dissipata atque
incoherentes feriant sensum. Unde fit cum sint quattuor matheseos
disciplinae ceterae quidem inuestigationem ueritatis laborent.
musica uero non modo speculationi uerum & iam moralitati con-
iuncta sit. Nihil est enim tam proprium humanitatis. quam re-
mitti dulcibus modis. astringi contrariis. Id quod non se se
in singulis uel studiis uel uoluntatibus tenet. uerum per cuncta diffun-
ditur. Et infantes ac iuuenes nec non & iam senes ita natu-
raliter ^{valent} affectu quodam spontaneo modis musicis adiunguntur.
ut nulla omnino sit aetas quae cantilena dulcis delectatione se-
iuncta sit. Hinc & iam inter nosci potest quod non frustra apla-
udone distulit. mundi ^{animam} musica conuenien-
tia fuisse coniunctam. uinctam conuenien-
delectamur.

Cum enim eo quod in nobis est
terque. ^{comparatio illud occupat in se} eoque.
Nos quoque ipsos eadem

In ea ratione
et uoluntate
et in ea per

apre-
tuen-
entia
emul-
est

puerorum animus quos acceperat erudiendos officere. & auit
 tutis modestie p̄pedire. et q̄d armonia quā modestam susce-
 perat. ingenus chromaticum quod est mollius inuertisse.
 Tanta igitur apud eos fuit musicae diligentia ut eam animos
 quoq. obtinere arbitarentur. Vulgatum quippe est quā
 saepe iracundias cantilenae represserit. Quam multa uel in
 corporū uel in animorū affectionib. miranda. Cui enim est illud
 ignotum. quod p̄thagoras ebrium adolescentem tauro mentanū.
 Sub phrygi modi sono incitatum. Spondeo succinente redi-
 derit mitiorem. et sui compotem. Nam cum scortum in tri-
 ualis domo eēt clausum. atq. ille furens domū. uellēt amburere.
 Cumq. p̄thagoras stellarū cursus utriusq. nocturnus inspiceret.
 Ubintellexit sonophrygi modi incitatum. multis amicorū moni-
 tionib. a facinora noluisse desistere. Mutarimadum p̄cepit.
 atq. ita furentis animum adolescentis ad statum mentis pacatissime
 temperauit. Quod scilicet marcus tullius cōmemorat in eolibro
 quem de consiliis suis cōposuit. At quidem sed hoc modo. Sed ut
 aliqua similitudine adductus. Maximis minime conferam. ut
 oum uino lena adulescenter abiarum & iā cantu ut sit in stincta.
 Mulieris pudice fores frangerent admonuisse tibicinam ut spon-
 deum caneret. p̄thagoras d̄r quodcum illa fecisset tarditate modorū.
 et grauitate canentis. illorum furentem petulantiā contēdit. Sed
 ut similia breuiter exempla conquiram. terpander atq. acman me-
 thymneus. lrbios atq. ionet grauissimis morbis. cantus eripuerē p̄si-
 dio. lsmenius uero thebanus. boetiorum plurib. quos schiactici doloris
 tormenta uexebant. Modis ferarū cantat abstergisse molestias.
 Sed em pelocles cumeus hospitem quidam gladio furibundus inuadere.
 q̄d ille patrē eus accusatione damnaisset. Inflexisse madum dicitur
 canendi itaq. adulescentis iracundiam temperasse. ut tantum uero
 priscæ philosophiae studiosius musicae artis innotuit. Ut phrygi
 rici cum diurnis insomnis resolverent curas. Quibusdam canile-
 nis uterentur. ut eis lenis & quiescentis sapor inreperet. itaque
 experiret alius quibusdā modis stuporem somni. confusianem que

purgabant. Idemurā scientes quod tota nrā animae corporisq.
compago musicae coaptatione coniuncta sit. Nam ut sese corporis
affectus habet. ita etiam pulsus cordis motib. incitantur. Quod
scilicet democritus hippocrati medico tradidisse ferur.

^{democritus}
Cum etiam quae si utin sanum cunctis democriti. ciuib. idopinan-
tib. incusto dicem. edendi causa uiseret. Sed quor sum istae.
quia non potest dubitari. quin nrā animae et corporis statū
eisdem quodam modo proportionibus uideatur esse composit.
quib. cermonica modulationes posteriar disputatio coniungi
copulariq. monstrabit. Inde est enim quod infantes quoque
cantilenae dulcis oblectat. Aliquid uero asperum atq. nimis
ab audiendi uoluptate suspendit. Nimirū id etiam omni aetate
patitur omnisq. sexus. Quae licet sit altib. distributa sunt. una
tam musicae delectatione coniuncta sunt. Quid enim sit cum
infantibus ludus ipsos modulantes dolentes. Quod maxime mu-
liebre est ut cū cantico quodam dulciore sit causa deflendi. Id uero
etiam fuit antiquis in more. ut cantus tubae luttib. praeretur.

Ita est papinū tatur hoc uersu. Cornu graue mugit ad unco.
tibia curteneros suetum pducere manes. Et quis uauē canere
non potest. sibi tam aliquid canit. Non quod eum aliqua
uoluptate id quod canit adficiat. sed quod quicquid in se dulce-
dinem ex anima proferant quo quomodo praferant delectantur.
Nonne illud etiam manifestum est in bellū pugnantiū animos tuba-
rum cecamine accendi. Quod si ueri simile est ab animi pacceto
statu quemquam ad furorē atq. iracundiam posse proferri.
Non est dubium quod conturbata mentis iracundiam. uel nimiam
cupiditatem modestior modus possit adstringere. Quid quod
cū aliquis cantilenam libentius auribus atq. animo accipit. Ad
illud etiam non sponte conuertitur. Ut motū quoq. aliquem
similem. audite cantilenae corpus effingat. Et quodammodo
aliquid melos auditū sibi memor animus ipse decerpit. Ut
ex his omnib. perspicue nec dubitant appereat. Ita nobis musica
naturaliter esse coniuncta. ut ea ne si uelimus quidem carere possimus.

non sibi sponte
ad illud conuertitur
sed naturaliter

Quodcirca intendendum mentis est. ut quod quod natura est insit
scientia quaque. possit comprehensum teneri. Sicut enim in visu quoque.
non sufficit eruditus colores formasque conspiceret. nisi etiam quae
sit horum proprietates inuestigauerint. Sic non sufficit can-
tilenis musicis delectari. nisi etiam qualem se conuinctae sint
uocum proportionem discatur.

RES. II.

MUSICAS. IN QVO. DEVI. MUSICAE.

Prinicipio igitur de musica differenti. illud interim
dicendum ui- detur. quod musicae genera ab eius studi-
asit comprehensa esse nouerimus. Sunt autem tria. Et prima
quidem mundana est. Secunda uero humana. Tertiaque
in quibusdam constituta est instrumentis. ut in organa uetibus
ceterisque. quae cantilenae famulantur. Et primum ea quae
est mundana in his maxime perspicenda est. quae in ipsa caelo
uel compage elementorum uel temporum uarietate uisuntur.

Quem fieri patet ut tam uelox caeli machina tacto silentioque.
cursum moueatur. et si ad nostras aures sonus ille non puenit. quod
mutus fieri de causis necesse est. non poterit tamen motus tam
uelocissimus ita magnorum corporum nullos animos sonos cedere.

Cum praesertim tanta sit stellarum cursus coaptatione coniuncta. ut
nihil aeque compaginatum. nihil ita commissum possit intellegi.

Namque adu excelsiores. adu inferiores feruntur. atque ita omnes equali
inrotatione uoluuntur. ut disparis inaequalitatis rarus cursuum
ordo ducatur. Unde non potest ab hac caelesti uertigine rarus
ordo modulationis absistere. Nam uero quattuor elementorum
diuersitates contrariasque potentias. Nisi quaedam armoniae con-
iungantur. qui fieri possent utinam corpus a machina conuenirent.

Sed haec omnis diuersitas ita et temporum uarietatem parit
et fructuum. ut tamen unum animi corpus efficiat. Unde si quid
horum quae tanta uarietatem rebus ministrant animo et cogitati-
one decerpas. cuncta pereant. Nec ut ita dicam. quicquam con-
sonum seruent. Et sicut in grauius chordis. si uocis est modus ut
non ad tactum nitatem grauitas usque descendat. atque in acutis

ille custoditur acuminis madus. Nemenus: nimum tansi uocis ten-
uitas rumpitur. 2. sectotum sibi sit consensaneum atq. conueniens.
Ia etiam inmundi musica puidemur. nihil trasse nimum posse ut
alteru pppria nimietate dissoluat. Verum quicquid illud est aut
suos affert fructus aut aliis auxiliatur ut afferant. Nam quod constri-
git hiems. uel laxat. torrens aestas. maturat autumnus. temporaq;
uicissim. uel ipsa suos cefferunt fructus uel alius ut afferant sub
ministrant. de quibus posterius studiosius disputandū est.

2^a musica
Humanam uero musicam quisquis in se ipsum descendit intel-
legit. Quid est enim quod illi in corpore uel rationis uel uacitatis cor-
pori miscet. nisi quaedam coaptatio et uelut grauium leuiumque
uocum. quasi unam consonantiam efficiens ^{si nisi musica} temperatio. Quid est aliud
quod ipsius in se pater animi iungat. quae ut aristoteli placeat. extra
rationabili in rationabiliq. communis est. ^{si nisi musica} Quid uero quod corporis elemta
p miscet. aut pates sibi in rata coaptatione continet. sed de hac
quoq. posterius dicam. Tertia est musica quae in quibusdā consistere
dicitur instrumentis. Haec uero administratur aut intentione ut
neruis. aut spiritu ut tibis. uel his quae ^{ut in graui} uelut ^{ut in graui} mouentur. aut
p cussione quae dam. aut in his quae in concaua quae dā cetera ferunt.
atq. inde diuersi efficiuntur soni. De hac igitur instrumentorū musicae
primò hoc opere disputandū uidetur. Sed proemii satis est. nunc de
ipsis musicae elementis est differendum. **DE VOCIB; AC DE MUSICAE**

ELEMENTIS.
at gerit
Consonantiae quae omnem musicae modulationem
regit. Praeterea fieri non potest. Sonus uero p̄t quendā pulsū per
cussionemq. non redditur. Pulsus uero atq. p cussio nullomoda eē potest
nisi p cesserit motus. Si enim cuncta sint immobilia. n̄ poterit alterū ab altero
concurrere. ut alterū impellatur ab altero. sed cunctis stantib. motuque
carentibus. nullū fieri necesse est sonum. Idcirco definitur sonus. p cussio ae-
ris in dissoluta usq. ad auditū. Motuū uero alii sunt uelociiores. alii tardi-
ores. Eorundemq. motuū alii rariiores sunt. alii spissiores. Non si quis in
continuum motum respiciat. ibi aut uelocitatis aut tarditatis necesse est
comprehendat. Si uero quis moueat manum. aut frequenter eā motu mo-
uebit aut raro. Et si tardus quidem fuerit acrior motus. graues

necesse est sonos effici ipsa tarditate & raritate pallendi. Sin uero
 sint motus celeres ac spissi. acutus necesse est reddi sonos. Idcirco enim
 idem neruus si tendatur amplius. acutum sonat. si remittatur graue.
 Quanto enim ¹⁷ tensior est. uelociorem pulsus reddit. celeriusque reuer-
 titur. et frequenter ac spissius aerem ferit. Qui uero laxior est. so-
 lutus ac tardus pulsus offert. rarusque ipsa imbecillitate feriendi.
 nec diutius tremit. Neque enim quoties chorda pellitur. unus et
 tantum putandus est sonus. aut unam inhuc esse percussionem. Sed totiens
 aer fertur quotiens eam chorda tremebunda percussit. Sed quoniam iunc-
 ta sunt uelocitates sonorum. nulla inter capedo sentitur auribus.
 Unus sonus sensum pellit. uel grauis. uel acutus. quocumque uterque
 ex pluribus constat. grauis quidem ex tardioribus et rarioribus.
 Acutus uero ex celerioribus ac spissis. Velut si conumquem turbine
 uocant. quis diligenter extorreat. ei que unam uirgulam coloris rubri
 uel aliterius ducat. et eam quae potest celeritate conuertat. tunc
 totus conus rubro colore uidetur infectus. Non quia totus ita sit.
 sed quo partes puras. rubrae uirgae uelocitas comprehendat. Quae
 parere non sinat. sed de his posterius. Igitur quoniam acutae uoces spissi-
 oribus et uelocioribus motibus incitantur. graues uero tardioribus ac raris.
 liquet additione quaedam motuum ex grauitate acumen intendi. detrac-
 tione uero motuum laxari ex acumine grauitatem. ex pluribus enim
 motibus acumen. quam grauitas constat. In quibus autem pluralitas
 differentiae facit. eam necesse est in quaedam numerositate consistere.
 Omnis uero paucitas ad pluralitatem. ita sese habet. ut numerus ad nu-
 merum comparatus. Eorum uero quae secundum numerum conferuntur.
 partim sibi sunt aequalia. partim inaequalia. Quocirca soni quoque
 partim sunt aequales. partim uero sunt inaequalitate distantes. Sed
 in his uocibus. quae nulla inaequalitate discordant. Nulla omnino
 consonantia est. Est enim consonantiae dissimilium inter se uacuum in
 unum reducta concordia.

De speciebus inaequalitatis.

LIII

Quae uero sunt inaequalia. quinque inter se modis inaequalitatis monita
 custodiunt. Aut enim alterum ab altero multiplicitate trans-
 cenditur. aut singulis partibus. aut pluribus. aut multiplicitate.

et parte. aut multiplicitate et partibus. Et primum quidem in
aequalitatis genus multiplex appellatur. Et uero multiplex.
ubi maior numerus minorem habet in se totum. uel bis. uel
uel quater. ac deinceps. nihilque deest. nihil exuperat. appellaturque
uel duplum. uel triplum. uel quadruplum. atque adhuc ordinem
in infinitum progreditur. Secundum uero inaequalitatis genus est quod
appellatur superparticulare. Id est cum maior numerus minorem nu-
merum habet in se totum. & unam eius aliquam partem. eamque uel dimi-
diam. Ut tres duorum. et uocatur sesquialtera proportio. uel terna
ut quattuor ad tres. et uocatur sesquitercia. atque adhuc modum & c.
in posterioribus numeris. Pars aliquae a maioribus super minores numeros
continetur. Tertium uero genus inaequalitatis est. quotiens maior
numerus totum intra se minorem continet. et eius aliquantas in superpartes.
Et si duos quidem super continet. uocabitur proportio superbi partiens. ut sunt
quinque ad tres. Si uero tres super continet. uocabitur supertripartiens.
Ut sunt septem ad quattuor. & in ceteris quidem eadem esse similitudo
potest. Quartum uero est inaequalitatis genus. quod ex multiplici et super-
particulari coniungitur. Cum scilicet maior numerus habet in se mino-
rem numerum. uel bis. uel ter. uel quotiens libet atque eius unam aliquam
partem. Et si eam bis habet. & eius dimidiam partem. uocabitur duplex
super sesquialter. ut sunt quinque ad duo. Si uero bis minor continebitur
& eius tertia pars. uocabitur duplex super sesquitercia. ut sunt
septem ad tres. Si uero tertio continebitur. & eius dimidia pars
uocabitur triplex super sesquialter. ut sunt septem ad duo. atque eadem
modum in ceteris & multiplicetatis et superparticularitatis uocabula
uariantur. Quintum est genus inaequalitatis quod appellatur mul-
tiplex superpartiens. quando numerus numerum habet in se totum plus
quam semel. & eius plus quam unam aliquam partem. Et si bis maior nu-
merus minorem numerum continebit. Duasque eius in super partes
uocabitur duplex superbi partiens. ut sunt tres ad octo. et rursus triplex
superbi partiens. Ac de his ideo nunc strictim ac breuiter explica-
mus. quoniam in libris quos de arithmetica institutione conscripsimus dili-
gentius enodauimus. *Quae inaequalitatis species consonantius depu-*

Ex his igitur in aequalitatis generibus postrema duo quae ex superioribus mixtae sunt relinquuntur. De tribus uero prioribus speculatio facienda est. Optinere igitur maiorem ad consonantiam potestatem uidetur multiplex. Consequenter autem super particularibus. Suppartiens uero ab armonicae continentiae separatur. ut quibus per ptolemeum uidetur.

Cum multiplicatae et super particularitas consonantiae deputentur. I. vii

Eanarumque probantur coaptationi consentanea quae sunt naturae simplicia.

Et quoniam grauitas & acumen in quantitate consistunt. (eam maxime uidebuntur seruare naturam continentiae. quae discretam proprietatem quantitatis poterint custodire. Nam cum sit alia quidem discreta quantitas. s. alia uero continua. ea quae discreta est in minimo quidem finita est. Sed in infinitum per maiora procedit. Namque in ea minima unitas. eademque finita est. in infinitum modus uero pluralitatis augeatur. Ut numerus quicumque finita incipiat unitate. crescendi non habet finem. Rursus quae est continua tota quidem finita est. sed per infinita minuitur. Linea enim quae continua est in infinita semper partem. donec diuiditur. cum sit eius summa uel pedalis. uel quaecumque alia finita mensura. Quocirca numerus semper in finita crescit. continua uero quantitas in infinita minuitur. Multiplicatae igitur quoniam finem crescendi non habet. Numerum maxime seruatur naturam. super particularitas uero quoniam in infinitum minorem minuit.

Proprietatem seruatur continue quantitatis. Minuit autem minorem. cum semper eam continet et eam uel dimidiam partem. uel tertiam. uel quartam. uel quintam. Nam semper pars a maiore numero denominata. ipsa decrescit. Nam cum tertio a tribus denominata sit. quarta uero a quatuor. quae quatuor tres superat. quarta potius quae tertio minuitur inuenitur. Superpartiens uero iam quodammodo a simplicitate discedit. Duas enim. uel tres. uel quatuor. habet in super partes. & a simplicitate discedit. Exuberat ad quandam partium pluralitatem. Rursus multiplicatae omnis in integritate se continet. Nam duplum bis habet totum minorem. triplum tertio tertio continet totum minorem. Atque adeundem modum cetera. Super particularitas uero nihil integrum seruatur. sed uel dimidio superat. uel

Nam si maior numerus est quam duo. sed inquantitate minor est. sed quatuor quae tertio superat.

tertia. uel quarta. uel quinta. secundam diuisionem singulis
 ac simplicibus partibus operatur. Suppartiens autem inequalitas.
 nec seruatur integritas. nec singula admittit partes. Atque idcirco
 secundum phitagoricam minime musicis consonantiis adhibetur. phito-
 lomeus tamen. & iam hanc proportionem inter consonantias ponit.
 ut posterius ostendimus. **QUAE PROPORTIONES QUIB;
 CONSONANTIS MUSICIS ADIACENTUR.**

vij

Illud tam esse cognitum debet. quod omnes musicae consonantiae
 aut in duplici. aut triplici. aut in quadrupla. aut in sesquialtera.
 aut in sesquitercia proportionem consistant. Et uocabitur
 quidem quae in numeris sesquialtera est. diatessaron in so-
 nis. quae in numeris sesquialtera. diapente appellatur in uocibus.
 Quae uero in proportionibus duplici est. diapason in consonantiis.
 Triplauero. diapente ac diapason. Quadrupla autem bis diapason.
 Et nunc quidem uniuersae atque indistinctae dictum sit. posterius uero
 omnis ratio proportionum lucebit. **QUID SONUS SIT. QUID IN-
 TERUALLUM. QUID CONSONANTIA.**

viii

Sonus igitur est uocis casus emmeles. id est aptus melo. in unam intensio-
 nem. Sonum uero non generalem nunc uolumus definire. Sed eum
 qui grece dicitur pthongos dictus a similitudine loquendi. id est. $\phi\theta\epsilon\tau\alpha\iota$.
 Interuallum uero est. soni acuti grauisque distantia. Consonantia
 est acuti soni grauisque mixtura. suauiter uniformiterque auribus accedens.
 Dissonantia uero est duorum sonorum sibi in se permixtorum ad aurem ueniens
 aspera atque inuocunda percussio. Nam dum sibi in se miscerunt. &
 quodammodo integer uterque. nititur peruenire. cum quilibet alteri officit.
 ad sensum insuauiter uterque transmittitur. **In qua de sensuum fallacia.**
non omne iudicium de condito esse sensib. sed amplius rationi esse credendum.

$\phi\theta\epsilon\tau\epsilon\epsilon$
 $\theta\alpha\iota$. $\phi\theta\epsilon\tau$
 $\tau\alpha$. u. loquer.
 uel sono

viii

Sed de his ita proponimus ut non omne iudicium sensib. deum. quamquam a sensu
 aurium huiusce artis sumatur omne principium. Nam si nullus ex auditoribus
 nulla omni no disputatio de uocibus existisset. sed principium quodam modo
 & quasi admonitionis uitam tenet & auditus. Postrema uero perfectio
 agnitionisque uis in ratione consistit. Quae cepit regulis sese tenens
 nunquam ullo errore prelabitur. Nam quid diutius dicendum est de errore.

sensuam. Quando nec omnib. eadem sentiendi vis. Nec eadem hominib.
 semp. ^{audientibus} aequalis est. Frustra uero iudicio quisquā committat
 quod ueracit. adfectu inquirere. Idcirco phytagorici medio quodā
 feruntur tenere. Nam nec omne iudicium dedit auribus. et quodā
 tam ab eis non nisi auribus explorantur. Ipsas ⁷ enim consonantias aure
 metuantur. quibus uero int. se distantius consonantiae differant.
 Idcirco non auribus quarum sunt obtusa iudicia. sed regulis rationique
 pmittunt. Ut quae si ab oediens quidā famulus qu. esit sensus. Iudex
 uero atq. imperans ratio. Nam licet omnium pene certum atq.
 ipsius uiae ^{in q. similes & dissimiles} momenta ^{u. iudicio} sensuum occasione pductasint. nullū tam in his iu.
 diu certum. nulla uerit est comprehensio si arbitrium rationis abscedat.

Ipsē enim sensus aequē maximis minimisq. corrumpitur. Nam neq.
 minima sentire propt. ipsorū sensibilibus paruitatem potest. & ma.
 ioribus saepe confunditur. Ut in uocibus. quāssimime sint diffici.
 lus capiat auditus. si sint maxime ipsius sonitus intentione surdescent.
**QUEM ADMODUM PYTHAGORAS PROPORTIONEM CON
 SONANTIARUM INUESTIGAUERIT.**

Haec igitur maxime causa fuit cur relictis aurium iudicio. Pytha.
 goras ad regularum monumenta migrauerit. Quinullis humanis
 aurib. credens. quae par tim natura. partim etiam extrinsecus acciden.
 tibus pmutantur. partim ^{ipsis} uariantur aet. tibus. Nullis etiam de de.
 ius instrumentis. Penes quae saepe multa uarietas atq. inconstancia
 nasceretur. dum quicquidē sine uis uelis aspicere. uel aer. uisidior
 pulsus optunderet. uel sicior ^{acutior} excitaret. uel magnitudo chordae graui.
 orem redderet sonum. uel acum subtilior tenuaret. uel alio quodā modo
 statum prioris constantiae pmutaret. Et cum idem eēt in ceteris in.
 strumentis. om̄a haec insula minimeq. aestimans fidei diuq. p. stans
 inquirebat quā ratione nam firmit. & constantē consonantiarū momenta
 p. diceret. Cum int. ea diuino quodam num. p. teriens fa.
 brorū officina pulsos malleos exaudiret. ex diuersis sonis
 unam quodammodo concinentiā p. sonare. Ita
 igitur ad id quod in inquirebat accitatur. accessit ad opus diuque
 considerans. arbitratus est diuersitatem sonorū ferientium uires efficere.

Atque ut id aptius conliquetur. mutare in se malleos imperavit. Sed sono-
rum proprietas non in hominum lacertis hererebat sed malleorum malleos co-
mitabatur. Unde dicitur animadvertit. malleorum pondus exami-
navit. Et cum quinque essent forte mallei dupli reperiuntur pondere qui
sibi secundum diapason consonantiam respondebant. Eundem alio quid duplus
et alio. sesquitercium alterius comprehendit ad quem scilicet diatessaron
sonabat. Ad alium vero quendam qui eidem diapente consonantiae iungebatur.
Eundem superioris dupli repperit esse sesquialterum. Duos vero hi ad quas
superior duplex sesquialterus. et sesquialter esse probatur est. Ad se-
mutem sesquialtera proportionem perpensis sunt custodire. Quintus
vero reiectus qui cunctis erat inconsonans. Cum igitur ante pythagoram
consonantiae musicae. partim diapason. partim diapente. partim dia-
tessaron. Quae est consonantia minima uocarentur. primus pythago-
ras haec modo repperit quae proportionem sibi inter. haec sonorum concordia
iungeretur. et ut sit clarius quod dictum est. Sine uerbis igitur malleorum
quattuor pondera quae sub scriptis numeris continentur. xii. viii.
vi. vi. Huius mallei qui xii. & vi. ponderibus uergebant. Diapa-
son in duplo convenientia psonabant. Malleus uero xii. ponderum. ad
malleum. viii. & malleus vii. ponderum. ad malleum vi. ponderum. Secun-
dum partitam proportionem. Diatessaron consonantiae iungebatur. Nunc uero
ponderum ad vi. et xii. ad vii. Diapente consonantiae pmisscebant.
viii. ad vii. in sesquialtera proportionem resonabant tonum.

**QUIB. MODIS VARIAE APYTHAGORA PROPORTIONES
CONSONANTIARUM PERPENSAE SINT.**

Hic igitur domum reuersus. uaria examinatione ppendit. an in his propor-
tionibus ratio symphoniarum tota consisteret. Nunc quidem aequa
pondera neruis aptans. Eorumque consonantias audire diiudicans. nunc
uero in longitudine oculorum duplicitate. meditationeque. restituit. cete-
rasque proportionem aptans. integerrimam fide diuersa ex-
perientia capiebat. Saepe etiam p mensuram modo cy-
athos aequarum ponderum acetabulis immittens. Saepe
ipsa quoque acetabula diuersis formata ponderibus. uirga uel aerea
ferreaue percussens. nihil sese diuersum inuenisse lucet. Hinc

Etiam ductus longitudine crassitudinemq. chordeoru ut examinare ad gr̃
 sū est. Itaq. inuenit regula. de qua posterior loquemur. quae exre
 uocabulū sumpsit. Non quod regula sit lignea p̃ quā magnitudines chordeoru
 sonorumq. metimur. sed quod regula quaedam sit huiusmodi inspectio fixae
 firmaq. ut nullū inquirentem dubio fallat indicio. **DE DIVISIONE**
VOCEM EARUMQUE EXPLANATIONE Jxii

Sed de his hactenus nunc uocum differentias colligamus. Omnis uox aut
 cū nexu est. quae continua. aut ΔΙΑΘΜΑΤΙΚΗ. quae dī cum int̃
 uallo suspensa. Et continua quidem est quae loquentes uel prostram orationē
 legentes uerba p̃curramus. festinat enim tunc uox. non herere in acutis
 et grauib. sonis. sed quam uelocissime uerba p̃currere expediendisq. sensib.
 exprimendisq. sermonib. continuas uocis impetus operatur. ΔΙΑΘΜΑΤΙΚΗ.
 aut̃ est. ea quam canendo suspendimus. in qua non potius sermonib. sed mo
 dulis inseruimus. Estque uox ipsa tardior. et p̃modulanda uarietates q̃
 dam faciens int̃ uallū. non tamen uocis sed suspensae. ac tarde potius
 cantilenae. His ut albinus ait additur tertia differentia. quae
 medias uocis possit includere. Cum scilicet herum poema legimus. neque
 continuo cursu ut prostram. neq. suspensa signari q. modo uocis ut canticum.

Quod uocis uocum humana natura fit uocis. Jxiii

Sed quae continua uox est & earumq. quae decurrunt cantilenā. Naturalit̃
 quidem infinita est. consideratione enim accepta. Nullus modus uel
 euoluendis sermonib. fit. uel acuminib. attollendis. Grauitatib. que
 laxandis. sed uerisq. naturalis humane fecit proprium finem. Continuae
 enim uoci terminum humanus sp̃s fecit. ultra quem nulla oratione
 ualeat excedere. tantū enim unusquisq. loquitur continue quantum
 naturalis sp̃s sinat. Rursus ΔΙΑΘΜΑΤΙΚΗ. uoci naturalis hominū
 terminum facit. quae acutam em̃ uocem grauemq. determinat.
 Tantū enim unusquisq. uel accipit ualeat extollere uel deprimere graui
 tatem. quantum uocis ei naturalis patitur modus. **Quis modus sit audi** Jxiv

Nunc quis modus audiendi sit disseramus. Tale enim quid **endi.**
 fieri consuevit m̃uacib. quae de cūpaludib. uel quae ex aquis iactu
 eminus mergitur saxum. Prius enim in paruissimū orbem undam
 colligit. Deinde maiorib. orbibus undarum globos spargit. atque

eo usq. dum defatigatus motus ab eliciendis fluctibus. conquiescat. se p q.
 posterior & maior undula pulsu debiliore diffunditur. Quod si quid
 sit quod crescentes undae possint offendere. statim motus ille reuertitur.
 et quasi ad centrum unde profectus fuerat eisdem undulis rotundatur.
 Ita igitur cum aer pulsus fecerit sonum. pellit alium proximum. &
 quodammodo rotundū fluctū aeris ciet. Itaq. diffunditur. & om
 nium circū stantiū ferit simul auditum. Atq. ille est obscurior uox.
 qui longius steterit. qm̄ ac deum debiliore pulsū ac eris unda peruenit.

De ordine theorematū id est speculationum.

His igitur ita propositis dicendū uidetur quot generib. om̄s cantilena
 texatur. De quib. armonice inuentionis disciplina considerat.
 Sunt autē haec. diatonū. chroma armonica. De quib. ita demū expli
 candum est. si prius de terra chordis differemus. et quē ad modū
 auditus neruorum numerus. quonuno pluralitatis ē usq. puenit.
 dant fieri si prius cōmemoremus quib. pportionib. symphonicae
 musicae miscantur. p. **De consonantiis & tono & semitono.**

DIAPASON EST DYAPENTE V DYATESSERON TON V HAC SESQ.
SYMPHONIA EST QVE COMEST QVE IN OCTAVA PPORTI
QVE FIT HOC STAT HIS HAC PPORTIO ONE CELOYDIT. S.
MODO NUMERIS. NE FIT. IN HOC NDV EST
CONSONANTIA

DYAPASON VET BVS DYN DYAPENTE
DYAPEN PASON AC DYATES
TETR I QVADRV
PLA CON PLA COL SE RON V
PARATIO LATIO NV MPER
NE CO LINE PER FI CIVNT
L I O I FI CI
T V R T V R DYAPASON
H O C H O C
M O D O M O D O H O C M O D O.

Omnes ergo supparticulares numeri ut boetius in primo libro de arithmetica xxvi cap narrat
 una sepm minore quipis in emissione succrescunt. siue sit sesquialter siue sesquialter. siue quaelibet cum his
 sequens. ut est sesquialter. excepto primo loco. Nam primi numeri sine ulla in medio posito transeunt
 secundum ponunt. i. tertius duo. quartus. iii. & deinceps. primum naturalis numeri series inuestigatione
 supparticularium ponendus est. Deinde ei tripliciter sesquialter quicquid tunc ad quod sesquialtera ppositio
 insuratur. si uero sesquialter ponitur post naturale numerum quadruplus ei scribat. deinde sesquialter
 Si autem sesquialter primum p naturale numerum noucuplus ei ponatur deinde sesquialter secundum hunc

modum horum pingatur descriptio
 SESQUIALTER

1.	ii.	iii.	iiii.	v.	vi.	vii.	viii.	ix.	x.
iii.	vi.	ix.	xii.	xv.	xviii.	xxi.	xxiv.	xxvii.	xxx.
ii.	iii.	vi.	x.	xii.	xv.	xviii.	xxi.	xxiv.	xxvii.

SESQUITEATIVS.

1.	ii.	iii.	iiii.	v.	vi.	vii.	viii.	ix.	x.
iii.	vi.	xii.	xxi.	xx.	xxiii.	xxviii.	xxxii.	xxxvi.	xl.
iii.	vi.	xii.	xxi.	xx.	xxiii.	xxviii.	xxxii.	xxxvi.	xl.

1.	ii.	iii.	iiii.	v.	vi.	vii.	viii.	ix.	x.
iiii.	xviii.	xxxii.	xxxvi.	xl.	liii.	lxxvii.	lxxxii.	lxxxvi.	lxxx.
iiii.	xviii.	xxxii.	xxxvi.	xl.	liii.	lxxvii.	lxxxii.	lxxxvi.	lxxx.

Tonus enim comparatio maioris numeri ad minorem noucupli ad octuplum. ut secundum philolaum nume-
 rus est xxvii. ad xxiiii. ternario quipsu supgradit. iii. enim octaua pars est in xxiiii. Ex hoc igitur
 ut xxvii. duas philolaus pythagoricus efficit partes. unam quae dimidio sit maior. eamque apom-
 men uocat. reliquam quae dimidio sit minor. eamque rursus diesin dicit. quae postea semitonium mihi
 appellauerunt harum differentia comae. ac primum diesin. in xiiii. unitatibus constare arbitrat
 Reliqua xxvii. numeri parte quae xiiii. unitatibus comae aut apomen esse constituit. sed
 quoniam in xiiii. et xxvii. unitas differentia facit. unitatem loco comae censet esse ponendam. totum
 tonum in xxvii. unitatibus locet

Nam si uox uoce duplosit. acuat grauis. Diapason consonantice fit. Si uox
 uoce sesquialtera ppor tione sit uel sesquitercia uel sesquioctaua. acutior
 grauior q. diapente uel diatesseron uel tonu consonantia reddet. Item
 si diapason. ut duo et quattuor & diapente ut sex et quattuor coniungant.
 Tripla quae est diapason. et diapente efficient. Quibus diapason fiant.
 ut. ii. ad. iii. et. iii. ad. vii. quadrupla fit consonantia quae est bis diapason.
 Quae si sesquialtera et sesquitercia. id est diapente & diatessaron. ut
 duo. ad. iii. et. iii. ad. vii. coniungantur. Dupla diapason numeru nascitur
 concinentiae. Quattuor enim ad. iii. sesquitercia optinent ppor tionem.

I res uero ad binarium . sesquialtera conlatione iunguntur . & idem quae
 ternarius ad binarium appositus duplici cōparatione copulatur . Sed
 sesquitercia diatessaron . sesquialtera propositio . Diapente consonanti-
 uam creat . Dupla uero diapason efficit symphoniam . Diatessaron
 igitur ac diapente unice diapason concinentia iungunt . Rursus tonus
 inaequae diuidi non potest . Cur autē posterius liquebit . Nunc haec tantū
 nosse sufficiat . qđ nūquā tonus ingemine aequae diuiditur . Atq. ut
 id facillime cōpberetur sit sesqui octaua proportio . viii . et viii . Horū
 nullus naturalis medius numerus incidet . Et si igitur binario multipli-
 cemur fiuntq. bis . viii . xvi . bis viii . xviii . Inter xvi . autē ac xviii .
 unus numerus naturalis incidit . qui est scilicet xvii . Qui disponantē
 in ordine xvi . xvii . xviii . Igitur xvi . ac xviii . copulati sesqui octa-
 uam retinent proportionē . Atq. idcirco tonum . Sed hanc proportionem
 xvii . numerus medius . nō inaequae diuiditur . Comparatus enim ad
 xvi . habet in se totū xvi . et eius sextādecimā partem scilicet unitatem .
 Si uero ad eū id est ad xvii . tertius xviii . numerus cōparetur . Habet autē
 totum et eius septimādecimā partem . Non igitur hisdem partibus &
 minorē superat . & maiore superatur . Est minor pars septima x .
 Maior xvi . Sed utraq. semitonica nuncupatur . Non qđ omnino semito-
 nica ex aequo sint mediae . sed qđ semum dici solent qđ ad integritatē
 usq. nō puenit . Sed ut haec unum maius semitonium nuncupatur aliud
 minus . *In quibus primis numeris semitonium constat .*

Quod uero sit integrum semitonium aut quibus primis numeris constet .
 nunc euidentius explicabo . Idem qđ de diuisione toni dictū est .
 non adhuc ptime ut semitoniorū modis uoluerimus ostendere . sed ad
 id potius quod tonū ingemine aequae diceremus nō posse diuigi . Diates-
 saron quae est consonantia . uacuum quidem est quattuor . interualloz
 trium . Constat autē ex duob. tonis & integro semitonio . Sit enim
 subiecta descriptio . c . xxi . c . xxi . c . xlii . c . l . xi . Si igitur c . xxi . numerus
 c . l . xi . cōparetur . sesquitercia proportio fiet . ac diatessaron concinentia
 resonabit . Sed si . c . xxi . ad . c . xxi . cōparemus sesqui octaua proportio ē .
 Est enim eorū differentia xxiii . quae est octaua pars . de centū . x . duob.
 est igitur tonus . Rursus c . xlii . si . c . xxi . cōparetur . erit altera

sesquialtera proportio. Nam eorum differentia xxvii. pars ducentorum. xvi. probatur octava. Restat comparatio ducentorum quinque-
ginta sex. Ad. cc. xl. iii. quorum differentia est tredecim. Qui octies
facti. medietatem ducentorum xl. trium. non videntur implere. Non
est igitur semitonium sed minus a semitono. Tunc enim integrum est semito-
nium iure putaretur. Si enim differentia quae est xvi. facta octies medie-
tatem ducentorum xl. trium numerorum potuisset aequare. Estque verum se-
mitonium minus ducentorum quadraginta trium ad. cc. lvi. comparatio.

DIATHESSERON AB DIAPENTE TONO DISTARE.

Rursus diapente consonantiae. uocum quidem est quinque. Intervallorum quat-
tuor. trium tonorum et minore semitono. Ponatur enim idem numerus
excii. & eius sesquialtera sumatur quicquidum diapente faciat consonantiam.
Signetur numerus. cc. lxxxviii. igitur horum & superius dephen soru. c. xc. ii. po-
nantur in medio numeri hi. cc. xvi. cc. xliiii. cc. lvi. Est ita huiusmodi formae de-
scriptio. c. xc. ii. cc. xvi. cc. xliiii. cc. lvi. cc. lxxxviii. Insuperiori igitur descrip-
tione. c. xc. ii. et. cc. lvi. Duo tonos & semitonium continere monstrati sunt.
Restat igitur comparatio ducentorum. lvi. ad cc. lxxxviii. Quae est sesquialtera
id est tonus & semitonium quae differentia est xxxii. quae est octava pars ducentorum. lvi.
atque sex. Itaque monstrata est diapente consonantiae ex tribus tonis semitonoque.
consistere sed dudum diatessaron consonantia. A centum & duobus numeris
usque ad ducentorum. lvi. uenerat. Nunc uero diapente ab eisdem. c. xc. duobus
numeris usque ad. cc. lxxxviii. distenditur. Superatur igitur diatessaron
consonantiae. ad diapente ea proportione quae inter ducentos. lvi. sex. et. cc. lxxxviii.
numerus continetur. At est hic tonus diatessaron. Igitur symphonia
ad diapente tono transcenditur.

Diapason quinq. tonis & duob. semitonis iungi.
Diapason consonantiae constat ex quinque tonis & duobus semitonis. quorum unum
non impleant tonum. Quoniam enim monstratum est diapason ex diatessaron
& diapente consistere. Diatessaron uero probata est ex duobus tonis semito-
noque constare. Diapente ex tribus tonis & semitono simul iuncta efficiunt
quinque tonos. Sed quoniam duo illa semitonia non erant integra medietas eorum
coniunctio ad plenum usque non puenit. sed medietatem quidem superat
ab integritate relinquatur. Estque diapason secundum hanc rationem. ex quinque
tonis & duobus semitonis quae sicut ad integrum tonum non adspirant.

ita ultra integrum semitonium pdeunt. Sed quae horum ratio sit uel quem
admodum ipsae consonantiae musicae repperiantur. Postea liquidus ex
planabitur. in ea praesentis disputationi sub mediocri intelligentia credulitas ad
hibenda est. Tunc uero firma omnis fides sumenda est cum proprie unum
quodque demonstratione claruerit. His igitur ita dispositis paulisper de
his cytharae ac de eorum nominibus quaeque modo sint additis differam.
Quaeque eorum causas sit nominum. huius sum primitus adnotationem ueniens.

facile erit scientiae quae secuntur amplecti. **De additionibus chordarum et**

xx **S**implicem principio fuisse musicam **Nichoma** **rumque nominibus**
cus refert. adeo ut quattuor nervis constaret. Idque usque ad orpheum dura
uit. ut primus quidem nervus et quatuor. Diapason consonantiae resonarent.
Mediuero ad se inuicem adque ad extremos diapente ac diatessaron. nihil
uero inter se et inconsonum. Ad imitationem scilicet musicae mundanae. quae
ex quattuor constat elementis cuius quattuor chordi mercurius dicitur inuentor.
Quintam uero chordam post roebus. Atys filius adun xxi qui fuit ludorum rex.
Hiragnis uero phrix. sextum his adposuit nervum. Sed septimus nervus
interpretando lerbio adiunctus est. Secundum septem scilicet planetarum similitudinem.
Inque his quae grauissima quidem erat uocata est hī pate quasimāior atque
honorabilior. Unde iouem etiam hī patē uocant. Consulem quoque eandē
nuncupant nomine. propter excellentiae dignitatem. Ea quoque saturno est adtri
buita. propter tarditatem motus et grauitatem soni. Par hī pate uero secunda
quasi iuxta hī patē posita et collocata. Lichanos ^{tertia} idcirco quoniam lycha
nos digitus dicitur quem nos indicem uocamus grecus alin gendo lychanon ap
pellat. et quoniam in canendo ad eam chordam quae erat tertia ab hī pate
in dextro digito quiescit lychanus inueniebatur. Idcirco ipsa quoque lycha
nos appellata est. Quarta dicitur mese quoniam inter u. septem media. u. e. quasi
iuxta media collocata. septima autem dicitur nete quod sine aro id est in
ferior. Inter quam neten et paramesē. Sexta quae uocatur para
nete quasi iuxta neten locata. Paramese uero quoniam tertia est a nete.
eodem quoque uocabulo tertia nuncupatur ut sit descriptio haec.

1. l. upmof p. 1.

His octauum sumus lycaon adiunxit. atq. inter paramesen quae etiam
trite dr̄ et paraneten neruū medium coaptauit. ut ipse tertius eā aneto
et paramese quidem uocata est sola. quae post mediā collocabatur. Trites
uero nom̄ p̄didit. postea quā in eā atq. paraneten. Tertius aneto locat⁹
est neruus. Quidigne trites nom̄ exciperet. Ut sit octa chordum
secundū lycaonis additionem hoc.

In superiorib. igitur duob. dispositionib. septachordi. et octachordi. septa
chordum quidem dr̄. Si nemmenon. quod est coniunctū. Octa chordū
uero. Diezeugmenon qd̄ est disiunctū. In septachordo enim est unū
tetrachordū. h̄rpatē. parh̄rpatē. lichanos mēse. Aliud uero mēse.
paranese. paranete. nete. Dum mēsen neraū scd̄ numeramus. Atq.
ideo duotetrachorda p̄mēsen coniunguntur. In octachorda uero qm̄
octo sunt cordae. Superiores quattuor. id est h̄rpatē. parh̄rpatē. licha
nos. mēse. unum tetrachordū explent. Ab hoc uero disiunctū. atq. in
tegrū. inchoat a paramese. p̄greditur qu. ex triten et paraneten. et
finitur ad neten. Et est disiunctio quae uocatur diazeugxis. Tonus q. ē.
distantia mēser et parameser. Hic igitur mēse. tantū quidem nomen
optinuit. Non est mediae positionis quicquid octachordo. Duae quidem semp̄
mediae reperiuntur. sed una media non potest inueniri. Pro phrastis
aut̄ perioter. Ad grauiorē partē unā addidit chordū. ut faceret totū
enneachordum. Quae qm̄ sup̄ h̄rpatē est addita. h̄rper h̄rpatē est
nuncupata. quae prius quidē dū nouē chordorū tantū eēt cythara.
h̄rph̄rpatē uocabatur. Nunc aut̄ lichanos h̄rpatē dr̄. Alius sup̄ addit⁹
in quacordine atq. instructione. Qm̄ ad indicē digitū uenit lichanos appel
lata est. Sed hoc posterius apparebit. nunc uero ordo sese enneachordi sic habet.

Efla eius uero colophonius. Decima in grauiore parte coaptant chordam.
Imo theus uero milesius undecima. Quaeque sup hyraten atq. par hyraten
sunt additae. Hyrate quidem hyraton uocatur et quasi maxime magnarum.
aut grauissime grauium. aut excellentes excellentium. Soluata est pri
ma in xi. Hyrate hyraton. Sexta uero par hyrate hyraton. Quae iuxta
hyraten hyraton collocata est. Tertia quae ducit in ennea chorda hyphyraton
uocatur. Lichanos hyraton est muncupia. Quarta uero hyrate antiquum
tenetur nom. Quinta par hyrate. Sexta lichanos antiquum scilicet habens uoca
bulum. Septima mese. Octaua par mese. Nona trite. Decima paranete.
Undecima nete. Estigitur unum tetra chordum. Hyrate hyraton. par hyrate
hyraton. lichanos hyraton hyrate. Aliud uero hyrate. par hyrate lich
anos mese. et haec quidem coniuncta sunt. Tertia uero est. paramese trite
paranete nete. Sed quoniam in superius tetra chordum quod est hyrate hyraton.
par hyrate hyraton. lichanos hyraton hyrate. Sunt infimum quod est paramese
trite. paranete nete. In positione in medium tetra chordum. Quod est hyrate
par hyrate lichanos mese. Totum hoc medium tetra chordum meson uocatum est
quasi medicorum. Vocaturque cum additamento hoc. Hyrate meson. par hyrate
meson. lichanos meson mese. Quoniam in hoc meson tetra chordum. In
ferius quod est netarum. Disiunctio est mesos scilicet. et paramese inf
erius omne tetra chordum disiunctarum. id est die Zeugmenon uo
catur est cum additamento scilicet hoc. Paramese die Zeugme
non. Trita die Zeugmenon. Paranete die Zeugmenon.
Nete die Zeugmenon. Et sic descriptio haemodo.

HYPRATE HYPRATON
 PARHYPRATE HYPRATON
 LYCHANOS HYPRATON
 HYPRATE MESON
 PARHYPRATE MESON
 LYCHANOS MESON
 MESE
 PARAMESE DIE ZEUC MENON
 TRITE DIE ZEUC MENON
 PARANETE DIE ZEUC MENON
 NETE DIE ZEUC MENON

Estigitur hic inter paramesen ac mesen disjunctio. Atque ideo diezeugmenon
 tetrachordum hoc uocatum est. Quod si paramese auferatur. erit mese trite.
 paranete. nete. Tunc coniuncta id est sinemmenon. Erunt tria tetra-
 chorda uocabunturque. ultimum tetrachordum sinemmenon hac modo.

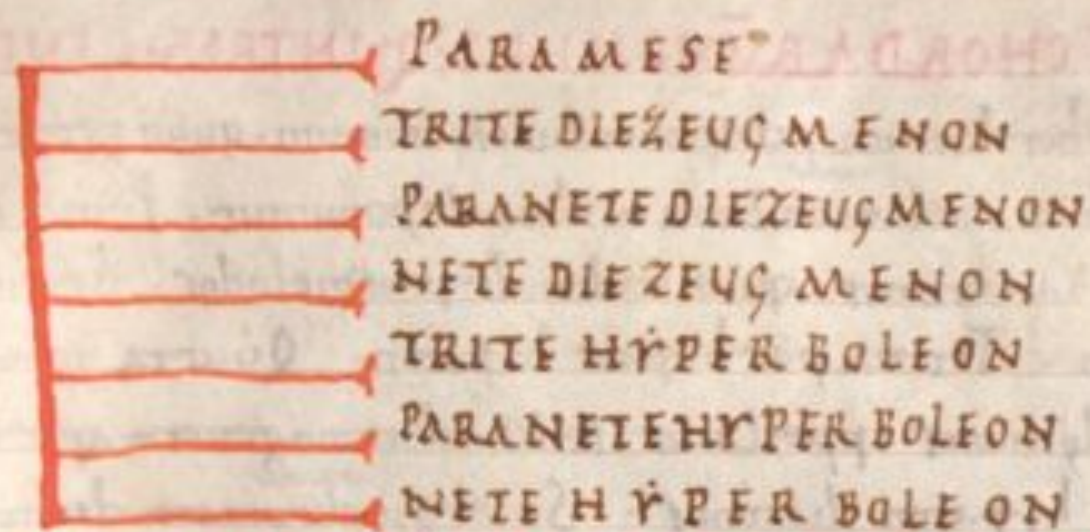
HYPRATE HYPRATON
 PARHYPRATE HYPRATON
 LYCHANOS HYPRATON
 HYPRATE MESON
 PARHYPRATE MESON
 LYCHANOS MESON
 MESEN SYNEMMENON
 TRITE SYNEMMENON
 PARANETE SYNEMMENON
 NETE SYNEMMENON

Sed quoniam in hac uel superiori autem endechordi dispositione mese quae propter
 mediam conlocationem ita uocata est. Nete proxima accedit et longe
 ab hyprat utimus distat. nec proprium ^{distans} retinet locum. Aliud unum
 tetrachordum adiunctum est. super netem diezeugmenon. Quae
 quoniam super uadebant acumine netas superius collocatas. Omne illud
 tetrachordum. hyperbolean uocatum est hac modo.

	HYPATE HYPATON
	PARHYPATE HYPATON
	LYCHANOS HYPATON
	HYPATE MESON
	PARHYPATE MESON
	LYCHANOS MESON
	MESE
	PARAMESE
	TRITE DIEZEUS MENON
	PARANETE DIEZEUS MENON
	NETE ZEUS MENON
	TRITE HYPERBOLEON
	PARANETE HYPERBOLEON
	NETE HYPERBOLEON

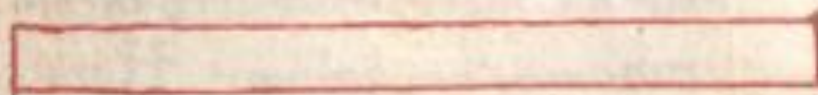
Sed quoniam rursus mese non erat locomedice. Sed magis hypaton ^{ad gressu} accedebat. idcirco super hypaton hypaton ^{ad canentem} addita est unce chorice. quae dicitur proslambanomenos ab aliquibus. aut prosmelodos dicitur tonum integrum. Distans ab ea quae est hypaton hypaton. eipsae quidem id est proslambanomenos. A mese octava est. Resonat cum ea diapason symphonicon. eadem quae ad lychanos hypaton. Resonat diatessaron. ad quartam scilicet. quae dicitur lychanos hypaton. ad mesen resonat diapente symphonica. et est ab ea quinta. Rursus mese a paramese distat. Tonumque eadem mese adneten die zeugmenon. Quinta facit diapente consonantiam. quae nete die zeugmenon adneten hypoboleon. quarta facit diatessaron consonantiam. et proslambanomenos adneten hypoboleon reddidit bis Diapason consonantiam.

	PROSLAMBANOMENOS & PROSMELOS
	HYPATE HYPATON
	PARHYPATE HYPATON
	LYCHANOS HYPATON
	HYPATE MESON
	PARHYPATE MESON
	LYCHANOS MESON
	MESE

DE GENERIBUS CANTILENAE

Hisigitur expeditur dicendum Degenerib. melorū sunt autē tria. Diatonon chroma enarmonium. & diatonon quidem aliquanto durius & naturalius. Chroma uero iam quasi ab illa naturali intentione descendens & immollius decidens. Enarmonium uero. optime atq. apte conuinctum. Cum sint igitur quinq. tetrachorde hīpaton. Meson. Synemmenon. diezeugmenon. hīperboleon. In his omnib. scdm diatonū cantilenae pcedit uox p semitonium. Tonū & tonū in uno tetrachordo. Rursus in alio semitonium. tonū ac tonū ac deinceps. Ideoq. uocatur diatonū quae si qd p tonū ac p tonū p grediatur. Chroma autē qd dr color. quasi iam ab hūi modi intentione. Prima mutatio cantatur p semitonū. Semitonū. & tria semitonia; tota enim diatessaron consonantia. Duorū tonorū ac semitonū scdm pleni. Tractū ē autē hoc uocabulū ut dicere ē chroma a sufficib. Quae cū pmutant in aliū transeunt colorem. Enarmonium uero quod est magis coaptatum est. qd cantatur in omnib. tetrachordis. Per diesim & diesim & diatonum. Diesis autē ē semitonū dimidium. ut sit trium generū discrepantia p omē tetrachordē discurrens hoc modo.

Nunc igitur ordo chordarum disponendus est omnium. quae per tria genera variantur. uel inconstanti ordine disponuntur. Prima est igitur proslambanomenos. quae eadem dicitur prosmelados. Secunda hypate hypaton. Tertia parhypate hypaton. Quarta uniuersaliter quidem lychanos appellatur. sed si in diatono genere aptetur. Dicitur lychanos hypaton diatonos. Si uero in chromate. dicitur diatonos chromatice. uel lychanos hypaton chromatice. Si autem in harmonia dicitur lychanos hypaton enarmonios. uel diatonos hypaton enarmonios. Posthanc uocatur hypatemeson. De hinc parhypatemeson. Atque hinc lychcynosmeson. Simpliciter in diatono quidem genere diatonosmeson. In chromate lychanosmeson. chromatice. uel diatonosmeson chromatice. In harmonia diatonosmeson. In harmonia lychanosmeson enarmonios. Haec sequitur mese. Posthanc sunt duae tetra chordae. Partim synemmenon. partim diezeugmenon. et synemmenon est quod post mesem ponitur. Id est trite synemmenon. De hinc paranete synemmenon. Eadem in diatono. diatonos synemmenon. In chromate uero uel diatonos synemmenon chromatice. uel lychanos synemmenon chromatice. In harmonia uero uel diatonos synemmenon enarmonios. uel lychanos synemmenon enarmonios. Posthas nete synemmenon. Si uero mese neruo non sit synemmenon tetra chordum adiunctum. Sed sit diezeugmenon. Est post mesem paramese. De hinc trite diezeugmenon. Inde lychanos diezeugmenon quae in diatono. Diatonos diezeugmenon in chromate. In diatono diezeugmenon chromatice. In harmonia uero In diatonos diezeugmenon enarmonios. In lychanos diezeugmenon enarmonios. Eadem uero dicitur paranete cum additione diatonis et chromatis et harmoniae. Supra nete diezeugmenon. trite hypboleon. etque paranete hypboleon. eadem in diatono diatonos hypboleon. In chromate uero chromatice hypboleon. In harmonia uero enarmonios hypboleon. Haec uero ultima eaque est nete hypboleon. Et sit descriptio eiusmodi utriusque generum continet dispositionem.

In quibus & similitudinem nominum et differentiam proutabis. Ut si nomen
similes in omnibus, cum eis quibus dissimiles colligantur. Fient simul omnes xxviii.

Hoc autem manifestat subiecta descriptio.

DIATONICI	CHROMATICI	ENARMONII
PROSLAMBANOMENOS	PROSLAMBANOMENOS	PROSLAMBANOMENOS
HYPERATE HYPATON	HYPERATE HYPATON	HYPERATE HYPATON
PARHYPERATE HYPATON	PARHYPERATE HYPATON	PARHYPERATE HYPATON
LYCHANOS HYPATON DIATONOS	LYCHANOS HYPATON CHROMATICI	LYCHANOS HYPATON ENARMONII
HYPERATE MESON	HYPERATE MESON	HYPERATE MESON
PARHYPERATE MESON	PARHYPERATE MESON	PARHYPERATE MESON
LYCHANOS MESON DIATONOS	LYCHANOS MESON CHROMATICI	LYCHANOS MESON ENARMONII
M E S E	M E S E	M E S E
TRITE SYMMME NON	TRITE SYMMME NON	TRITE SYMMME NON
PARAN SYMMME DIATONOS	PARAN SYMMME CHROMATICI	PARAN SYMMME ENARMONII
NETE SYMMME NON	NETE SYMMME NON	NETE SYMMME NON
PARA M E S E	PARA M E S E	PARA M E S E
TRITE DIE ZEUC MENON	TRITE DIE ZEUC MENON	TRITE DIE ZEUC MENON
PARAN DIE ZEUC DIATONOS	PARAN DIE ZEUC CHROMATICI	PARAN DIE ZEUC ENARMONII
NETE DIE ZEUC MENON	NETE DIE ZEUC MENON	NETE DIE ZEUC MENON
TRITE HYPERBOLEON	TRITE HYPERBOLEON	TRITE HYPERBOLEON
PARAN HYPERBOLEON DIATONOS	PARAN HYPERBOLEON CHROMATICI	PARAN HYPERBOLEON ENARMONII
NETE HYPERBOLEON	NETE HYPERBOLEON	NETE HYPERBOLEON

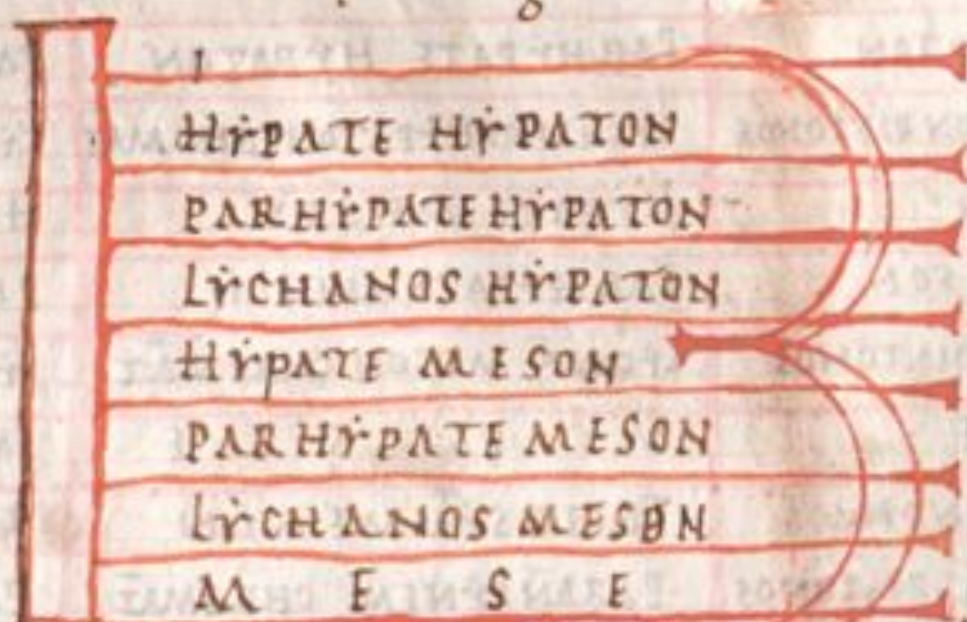
QUAESINT INTER VOCES IN SINCVLIS GENERI BUS PRO PORTIONES.

Hoc igitur modo per singula tetra chorda in generum propriis later facta particula xxiii.
est. ut omnem quidem diatonici generis. I. tetra chorda duobus tonis ac semitono
partiremur. Dicitur in hoc genere tonus incompositus. idcirco quoniam integer
ponitur. Ne aliquod in intervallo aliud iungatur. sed in singulis intervalis
integri insunt toni. In chromate vero semitono ac semitono incompposito quod
trimitonum posita divisio est. Idcirco autem incompositum hoc trimitonium
appellamus. Quoniam in uno conlocatum est intervallo. Potest enim appellari
trimitonium in diatonico genere semitonium a tonis sed non est incompo
situm. Duobus enim id perficit intervallo & in armonio genere idem est.

Constat enim ex die si et die si . et dicitur o in composito . quod scilicet propter
eandem causam in composito nuncupamus quoniam in uno conlocati . e . in uallo .

xxiii.

Sed his ita dispositis constitutisq. **QUID SIT SYNAPHÉ**
tetrachordis synaphé est . quam coniunctionem dicere . Latina
significatione possumus . quoniam duo tetrachorda unius medietatis
termini continuati atq. coniunguntur . ut in hoc tetrachordo .

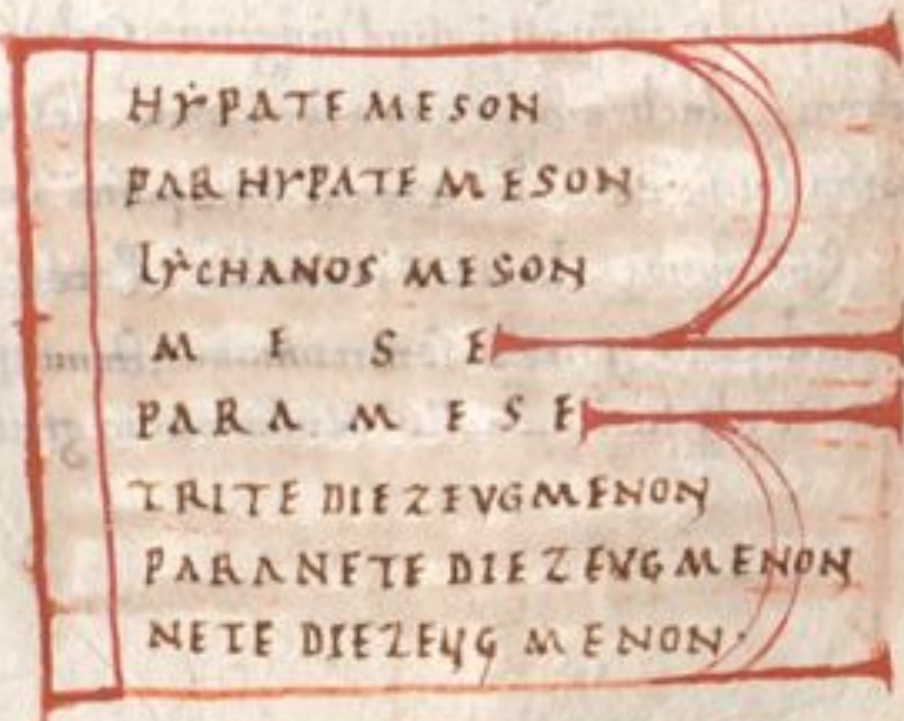

Hic igitur est unum tetrachordum hypate . parhypate . lychna-
nos hypate meseon . aliud uero hypate meseon . parhypate meseon .
lychnanos meseon . mese . In utrisque igitur tetrachordis . hy-
pate meseon . adnumerata est . superiorisq. tetrachordi . Ea est
acutissima . Posterioris uero grauissima . Estq. ista coniunc-
tio unice ad eamq. chordam ut hypate meseon . Duo tetrachorda
coniungens inter eadem hypaton . ac meseon . tetrachorda in supe-
riore descriptione iunxit . Est igitur synaphae quae coniunc-
tio dicitur duorum tetrachordorum uox media superioris
quidem acutissima . posterioris uero grauissima .

xxv

QUID SIT DIAZEVXIS

Diazexis uero appellatur quae disiunctio dicitur quoniam
duo tetrachorda tunc medietate separantur ut in his duobus
tetrachordis

~~HYPATE MESON~~

~~PARHYPATE MESON~~

~~LYCHANOS MESON~~

~~MESSE~~

~~PARA MESSE~~

~~TRITE DIE ZEUC MENON~~

~~PARANETEDIE ZEUC MENON.~~

Duo igitur ex tetrachorde evidentē apparet quando quidem octo sunt chordae. sed die & eu xis est. id est disiunctio int̄ mesen ac paramesen quae int̄ se pleno differunt tono. De quib. evidentius explicabitur. Cum unum quodq. studiosius explanandum posteriori tractatus adsumpserit. sed diligentius inuenta. quinq. non amplius tetrachorde repperiuntur. h̄rpaton meson. synemmenon die & augmenon. h̄rpboleon. **Quib. nominib. neruas appellauerit albinus.**

Albinus aut̄ eorū nomina Latina oratione ita int̄pretatus est ut h̄rpatas principedes uocaret. mesas medice. synemmenas coniunctas. Die & augmenas disiunctas. h̄rpboleas excellentes. sed nob̄ in diuino opere n̄ erit immorandum. **Quinervi quibus comparentur.**

Illud tantū interim de superiorib. tetrachorde addendum aideat. Qd ab h̄rpatē meson usq. ad neten. quasi quoddā ordinis distinctionis quae caelestis exemplar est. Namq. h̄rpatē meson saturno est attributa. Parh̄rpatē uero iouali circulo consimilis est. Lychanos meson marti tradidere. Sol mesen optinuit. Tritem synemmenon uenus habet. Paraneten synemmenon mercurius regit. Ne te uero lunaris circuli tenet exemplum. Sed mercurius tullius contrarium ordinem facit. Nam in sexto libro de re publica sic ait. et natura fert ut extrema ex altera parte grauior. ex altera aut̄ acutior sonet. Quam ob causā summus ille celi stellifer cursus cuius conuersus est contritior acuto et excitato mouetur sono. grauius aut̄ hic lunaris atque infimus. Nam terranonē inmiabilis manens. una sede sephæret. H̄ igitur tullius terram quasi silentium ponit. scilicet immobilem. Post hanc qui proximus silentio est. Dat lunae grauius sonum ut sit lunae proslambanomenos. Mercurius h̄rpatē h̄rpaton.

XXVI

XXVII

Venus parhipate hypon. Sol lycheanor hypon. Mars hypon.
meson. Iuppiter parhipatemeson. Saturnus lycheanor meson. Cae-
lu ultimū mese. Quae uero sine harum immobiles quae uero in totū
mobiles. Quae autē immobiles mobilesque consistant. Cum demono
chordi regularis diuisione tracta uero. Erit locus aptior explicandi.

XXVIII

QUAE SIT NATURA CONSONANTIARUM

Consonantiam uerolice aurium quoque sensus diuident. Tamen ratio p-
pendit. Quoties enim duo nerui uno grauiore intenduntur. si
mulque pulsireddunt pⁱmixtū quodammodo & suauem sonum. Duae
uoces in unum quasi coniunctae coalescunt. Tunc fit ea quae dicitur consonan-
tia. Cum uero simul pulsus sibi quisque irrecipit nec permiscet ad aurem
suauē atque unum ex duobus compositū sonū. Tunc est quae dicitur dissonantia.

XXVIII

UBI CONSONANTIAE REPERIUNTUR

In his autē comparationibus grauitatis atque acuminis has consonantias
necesse est inueniri. Quae sibi commensuratae sunt. Id est quae nota
possunt cōmūne habere mensuram. Ut in multiplicibus duplū quod est
illa parsimeatur. Quae autē duos est terminos differētia^{i. diff.} utant
duo et quattuor binarius utrosque metatur. Intē. 1111. atque sex quae
triplex est binarius utrosque metatur. Intē. 1111. atque 1111. eadē uni-
tas est quae utrosque metatur. Rursus insuper particulatim si sex
quodlibet sit p^{ro}positio ut quattuor uel sex binarius est qui utrosque
metatur. Quae scilicet utrorumque est differētia. Quod si sex
quater sit p^{ro}portio ut sit et osenario comparentur. Idem binarius
utrosque metatur. Id uero non uenit in ceteris generibus inaequalitatis
quae supra retulimus ut insuper partiente. Nam si quinarium ad
ternarium cōparemus binarius quicquid est differētia nostra me-
tatur. Nam semel ternario cōparatus minor est duplicatus excedit.
Item bis quinario cōparatus minor est. Tercio uero sup^{er}graditur.
atque ideo p^{ro}pter inaequalitatis genus a consonantiae natura distin-
gitur. Amplius quod in his quae consonantiae formant multa similia
sunt. in illis uero minime. id probatur. Hoc modo namque duplū.
Nihil est aliud nisi bis simplū. Triplū nihil aliud nisi ter-
tio simplū. Quadruplū uero idem est quod quarto simplū. Sesqual

torum his mediocriter. Sequitur tamen ter pars tertia quod haud facile in ceteris inaequalitatum generibus inuenitur.

QUEM AD MODUM PLATO DICAT FIERI CONSONANTIAM. Jxxx

Plato autem hoc modo fieri in aere consonantiam dicit. Neesse est inquit. uelociorem quidem esse acutiorum sonum. Hic igitur cum graue praecesserit in aere. Celer ingreditur. offensaque extrema eiusdem corporis parte quasi pulsus iterato mature uertitur. sed iam segnior ne orta celeri ut primo impetu emissus euertit. Quocirca grauior quoque. Cum igitur iam grauior rediens. nunc primum ueniens graui sono similis occurrit. misceturque ^{ipse plato} ut ait consonantiam miscet. **QUID CON-**

TRA PLATONEM NICO MACHUS SENTIAT. Jxxxi

Sed id nicomachus non arbitrat ueraciter dictum neque enim similem esse consonantiam. Sed dissimilem potius in unam eandemque concordiam ueniuntium. Grauius uero grauius deatur nullam facere consonantiam. Quia hanc canendi concordiae similitudo non efficit. sed dissimilitudo quae cum distat in singulis uocibus. copulatur inmixta. Sed hinc potius nicomachus fieri consonantiam putat. non inquit unus tantum pulsus est qui simplici modum emittat uocis. Sed semel percussus neruis saepius aere pellens multas efficit uoces. Sed quia haec uelocitas est percussoris. uel sonus sonum quodam modo comprehendat. Distantia non sentitur. et quasi una uox auribus uenit. Suggestur percussiones grauium sonorum commensurabiles sine percussione acutorum sonorum utinam proportionibus quae superius tractauimus. Non est dubium quin ipsa commensuratio sibi in se miscatur. unamque uocem efficiat consonantiam. **QUAE CONSONANTIA QUAM MERITO PRECEDAT**

Sed in omni quae retulimus consonantiarum habendum iudicium est. ut in aere itaque quoque. in ratione quae harum meliorem oportet arbitrari. Eodemque namque modo auribus afficitur sonus. uel oculus aspectu. Quod animi iudicium numeris uel continue quantitate. propositum enim numero uel linea nihil est facilius quam eius duplum. oculum uel animam continere. Item post dupli iudicium sequitur dimidium. post dimidium triplum. post triplum quartum. Quae ideo quam facilius est dupli descriptio. Optimum autem nicomachus putat diapason consonantiam. Post hanc diapente

quae medium tenet. tunc diup^{te} ac diapason quae triplum. Cetera
q. scdm eundem modum formamq. diiudicant. non uero eodem modo
hoc ptholomeus cuius omnem sententia post^{erior} explicabo.

xxxiii.

QUO SINT MODO ACCIPIENDA QVAE DICTA SUNT

Omnia iam quae dehinc diligentius expedienda s^{unt}. Summatim
nunc ac breuiter ^{adsumptamus}. Ut interim insup^{er} ficie quaedam haer
animu^m lectoris ^{faciant}. quia diu^{er}siore scientiam. Posteriore
tractatione discenda. nunc uero quae erat p^{ri}thagoⁿis in
more. Ut cum quid a magistro p^{ri}thagoⁿa diceretur.
Hinc nullus rationem petere audebat. Sed eicerat ratio docentis
auctoritas. Idq. fiebat quia diu^{er}siore animus firmiore doctri
na roboratus. ipse earundem rerum rationem. Nulla uero doctri
te repperiret. Ita etiam nunc lectoris fidei. Quae proponimus
comendamus ut arbitretur. diapason in duplum. Diapente
ac diapason in triplicibus. Diapason in quadrupla proportione
consistere. Diapente in sesquialtera. Diatessaron in sesquialtera
Postuero et ratio diligentius explicabitur. Et quibus modis aurium
quoque iudicia consonantiae musicae colligantur. Ceteraq.
omnia quae superius dicta sunt. Amplius tractatus edisseret.
ut tonum sesqui octauam facere portianem. Eumq. in duo aequa
diuidi non posse. Sicut nullam eiusdem generis proportionem.
id est sup^{er} particularis. Diatessaron etiam consonantiam duobus tonis
semitoniaq. consistere. Semitonium uero esse duomius ac minus.
Diapente aut tribus tonis. ac minore semitonio contineri. Diapason
aut quinq. tonis ac duobus semitonis minores exple^{re}. Neque
ad sexton os ullomodo puenire. Haec omnia post^{erior} & numeray
ratione & aurium iudicio comprobabo atq. haec haltenus.

xxxiiii.

QUID SIT MUSICUS

Nunc illud est intueudum quod omnis ars omnisq. etiam disciplina
honorabiliorem naturaliter habet rationem quam artificium
q^{ui} manu atq. opere artificis exercetur. Multo enim est maius
atq. auctius scire quod quisq. faciat. Quam ipsum illud effi
cere quod sciat. Ac empi artificium corporale quasi seruans

famulatur. Ratio uero quasi domina imperat. et nullum uisum secundum
 id quod ratio sancti officiat frustra sit. Quanto igitur peritior est
 scientie musicae in cognitione rationis. quam in opere efficiendi atque
 altu. Tantum scilicet quantum corpus mentis superatur. Quod scilicet ratio
 nis experte seruatio degit. illa uero imperat atque ad rectum de ducit. quod
 nihil eius preceat imperio. Experti operis ratione turbabit. Unde fit
 ut speculationi rationis operandi altum negeat. Manuum uero operum
 nullas in ratione ducantur. Iam uero quanta sit ista merita quod
 rationis hinc ut ille potest. quod ceteri ut ita dicam corporales arti
 fices non ex disciplina sed ex ipsi potius instrumentis copere uocabula.
 Nam cytharo edus. ex cythara. aulædus. ex tibia ceteri quod suarum instru
 mentorum uoce uocabula nuncupantur. Is uero est musicus qui ratione per
 pensæ canendi scientie non seruatio operis sed imperio speculationis
 adsumpsit. Quod scilicet in aedificiorum bellorumque opere uidemus. In
 contraria scilicet nuncupatione uoce uocabula earum namque nominibus uel edi
 ficia inscribuntur uel ducuntur triumphi. quorum imperio ac ratione
 instituta sunt. Non quorum opere seruatioque perfecta. Tria igitur genera
 sunt quae circa septem musicam uersantur. Unum genus est quod
 instrumentis cogitur. Aliud fingit carmina. Tertium quod instrumentis
 opus carminumque diiudicat. Sed illud quidem quod in instrumentis positum est.
 ibique tota opera consumit. Ut sunt cytharo edus qui organo ceteris
 musicae instrumentis artificium praebant. A musicae scientiae intellectu
 se iunctis sunt. quoniam famulantur ut dictum est nec quicquam adferunt
 rationis sed sunt totius speculationis experti. Secundum uero musicam
 agentium genus poetarum est. quod non potius speculatione ac ratione
 quam naturali quodam instinctu fertur ad carmen. Atque ideo haec quoque
 genus a musica se segregandum est. Tertium est quod iudicandi pertinet
 sumit. ut rithmos cantilenasque. Totumque carmen possit perpendere. Quod
 scilicet quoniam totum in ratione ac speculatione positum est. Hoc propriè musicæ
 deputabitur. isque est musicus cui est facultas secundum speculationem
 rationem uel propositam. ac musicae convenientem de modis ac rithmis
 deque generibus cantilenarum. Ac de permutationibus ac de omnibus de quibus
 posterius explicandum est. ac de poetarum carminibus iudicandi.

EXPL. DEMUSICA. ID. E. ARMONICAE INSTITUTIONIS. LIB. I.
INCIPIT LIBER SECUNDUS

- I. Prohemium.
II. Quid pythagoras ee philosophum constituerit.
III. De differentiis quantitatis et quas eius discipline deputat.
III. De relatiue quantitatis differentiis.
IV. Quur multiplicatas ceteris antecellat.
V. Quid sint quadrati numeri deque his speculatio.
VI. Omne inaequalitate exaequalitate pcedere etq. demonstratio.
VII. Regule quilibet continuas pportiones sup particulares inueniendi.
VIII. De pportione numeroru quid dicitur metiantur.
IX. Quae ex multiplicib. et sup particularib. multiplicatas fiant.
X. Quis sup particularis quos multiplices efficiant.
XI. De arithmetica geometrica armanica medietate.
XII. De continuis medietatibus et dis iunctis.
XIII. Quur ita appellatae sint superius digestae medietates.
XIV. Quemadmodu abaequalitate sup dictis pcesserint medietates.
XV. De armanica medietate deque ea uberior speculatio.
XVI. Quomodo in duos terminos sup dicta medietates uicissim lucent.
XVII. De consonantiaru merito uel modo secundum nicomachum.
XVIII. De ordine consonantiaru sententia ebuldis et hyppari.
XIX. Sententia nicomachi q. quib. consonantiis opponantur.
XX. Quid oporteat pmittere ut diapason in multiplici genere demonstret.
XXI. Demonstratio p impossibile diapason in multiplici genere esse.
XXII. Demonstratio diapente diatessaron et conu in sup particulari esse.
XXIII. Demonstratio diapente diatessaron in maximis sup particularib. ee.
XXIV. Diapente in sesquialtera diatessaron in sesquialtera ee conu in sesquialtera.
XXV. Diapason ac diapente in tripla pportione ee in quadrupla bis diapason.
XXVI. Diatessaron ac diapason n ee sedm pythagoricos consonantiae.
XXVII. De semitonio in quibus minimis numeris constat.
XXVIII. Demonstrationis n ee. cexlmi. ad. cc. lvi. tanta medietatem.
XXIX. De maiore parte conu in quibus minimis numeris constat.
XXX. Quib. pportionib. diapente ac diapason constant et cum diapason sextonis
non constat.

PROHEMIUM.

Superius uolum cuncta digressis quae nunc diligentius demon-
stranda eo proposui. Itaque prius quam ad ea ueniam quae propriis ratio-
nibus probandae sunt paucae praemittam. Quibus elocubratior animus
auditoris ad ea quae dicenda sunt accipiendae ueniet. **QUID PY-
THAGORAS DE PHILOSOPHIA CONSTITUERIT.**

Primus omnium pythagoras sapientiae studium philosophiam nuncupauit.
Quam scilicet eius rationis ac disciplinam ponebat quae proprie
uerum esse dicere et esse aut illa putabat quae nec mentione crescerent
nec diminutione decrescerent nec ullis accidentibus mutarentur. Haec autem
esse formam magnitudinis qualitatis habitudines. ceteraque quae se spe-
culata immutabilia sunt. In ista uero corporibus praemutuantur et multo
dis uariationibus mutabilis rei cognitione uertuntur. **DE DIFFERENTIIS
QUANTITATIS. ET QUAE CUI SIT DISCIPLINAE DEPUTATA.**

Omni uero quantitas secundum pythagoram continua et discreta est. Sed
quae continua est magnitudo appellatur quae discreta est multitudo.
Quorum haec est diuersa et contrariae poene proprietates. Multitudo
enim a finita inchoans quantitate crescit in infinita progreditur. ut nullus
crescendi finis occurrat. Estque ad minus in terminata in minimalis
ad maiusque principium unitas est. quamuis nihil est. Crescit uero
per numeros atque infinita per tenditur. nec ullus numerus quominus cre-
scit terminum facit. Sed magnitudo finitam rursus suae mensurae
recipit quantitatem. sed in infinita decrescit. Nam si sit pedalis
linea. uel cuiuslibet alterius modi. potest in duo aequae diuidi. Eiusque
medietas in medietate secari. Eiusque rursus medietas in alia medie-
tate. ut nunquam ullus secandi magnitudinis terminus fiat. ita magni-
tudo quantae ad maiorem modum terminata est. Itt uero cum decrescere
coeperit infinita. At contra numerus quantae ad minorem modum finitus est.
Infinitus autem incipit esse cum crescit. Cum igitur haec ita sint infinita
tam quae de rebus finitis philosophia praestitit. in quibus rebus infinitis rep-
perit aliquid terminatum. De quibus passim acum proprie specula-
tionis adhibere. Namque magnitudinis aliae sunt immobiles. ut quae
dracum. triangulum. uel circulus. Aliae uero mobiles. ut spera mundi.

Ade eaquidem quantitate discreta **DISCRETA** **DIFFERENTIIS** quae p̄ se est in arithmetica sufficientē diximus. Reliqua uero ad aliquid quantitatis. Simplicia quidem genera sunt tria: unū quēdā multiplex. Aliud uero sup̄ particulare. Tertium sup̄ partiens. Cum uero multiplex sup̄ particulari sup̄ partienti q̄ miscetur, fiunt aliae ex his duae. id est multiplex sup̄ particularis et multiplex sup̄ partiens. Horū igitur omnium talis est regula. si ueritate cantus in naturalinū numero uolueris comparare. Ratus multiplicis ordo texetur. Duo enim ad unum duplex est. Tres ad eundem triplus. Quattuor quadruplus. Et ceteris eodē modo ut subiecta descriptio docet.

1	1	1	1	1	1
11	111	1111	2	2	2

Subiecta descriptio

SES QVART.		SES QQUART ²		SES QVISEX	
II	III	III	V	VI	VII
SES QVITERT			SES QVIRVINT.		

Suppartientes aut talimodo repperias. Disponas naturale numerum
a ternario saluol inchoante. Si uero igitur in miseris super bipartiente
effici poteris. Quod duo super tri partiente. Quod tres super quatuor
partientem idem que inchoant.

Adhunc uero ordinem spectans et cōpositas ex multiplici et sup particulari.
 uel multiplici et sup partiēti. Proportiones lector diligens speculabitur.
 Sed de his tam omnibus in arithmetica expediri distum est.

CUR MULTIPLICITAS LITTERIS ANTICELLAT.

Sed in his illud est considerandū qđ multiplex inaequalitatis genus longe
 duobus reliquis uidetur antiquius. Naturalis enim numeri dispositio
 in multiplicib. unitati quae prima est comparatur. Sup particularis
 uero non unitatis comparatione perficitur. sed ipsorum qui post unitatem sunt
 Dispositio numerorū. Ut ternarii ad binarium quaternarii ad ternarium.
 & in ceteris ad hūc modū. Sup partiētiū uero longe recto formatio ē.
 quae nec continuis numeris comparatur. Sed in missis nec se p aequali in-
 missione. sed nunc quidem una nunc uero duob. nunc uero trib. nunc quā-
 tuor. ita infinita succedunt. Amplius multiplicitas ab unitate incipit.

Sup particularitas abinario. Sup partiētiū ppor tio ^{in nunciata} ternario incipit.
 caput. Sed de his adtenus. nunc quaedā quae quasi axiomatica greci uocant
 pmittere oportebit. quae tunc demū quos spectare uideamur intelle-
 gemus. Cum de unius cuiusq. rei demonstratione tractabimus.

Quadratus numerus. **Quid sint quadrati numeri de q. his specu-**
 est qui gemine dimensione inaequae ē creuerit. ut bis. duo. **Latius.**

ter. tres. quater. quattuor. quinquies. & sexies. &c. quorū ē ista descriptio.

II	III	III	V	VI	VII	VIII	VIII	X
III	III	XVI	XX	XXX	XL	LX	LXX	c.

Superius igitur dispositus numerus naturalis ē. ^{ut latius} quadratorū
 inferius descriptorū. Continui enim naturaliter sunt quadrati qui
 sese in subiecto ordine consequuntur. ut. III. VIII. XVI. & ceteri.
Signatur continuum quadratum minorem. A continuo quadrato maiore
 susculero. Qđ relinquitur tantū ē. qđ ab utrorumque
 quadratorū laterib. iungitur. Ut si quattuor auferam nouenario. &
 sunt reliqui ex duob. et trib. qui sunt utrarūq. quadratorū latera
 coniunguntur. Item nouenarium aufero de eo quī sedecim numeris
 adscriptus est. Septem sunt reliqui qui scilicet ex ternario quater-
 narioque coniunctus est. Qui p ditorū quadratorū latera sunt.
 idemq. est in ceteris. Quod si non sint continui quadrati sed unus in ceteris

Ex ge-
 mina dim-
 sio pno-
 uerunt

transmissus sit eius quod relinquitur mediae. Id quod ex utroque
 laterib. efficitur. Ut si quaternarium de se decem quadrato auferā
 xii. relinquantur. Quorum xii. mediae est is numerus. qui ex u
 trorumq. laterib. conuenit. Sunt aut utroqueq. **L**atera duo
 et quattuor. quae senarium tunc ita efficiunt. atque in eodem
 modus est. Sin uero duo intermittantur. Tertia pars sequitur relinquitur
 id quod utroqueq. latera coniungunt. Ut si quattuor de xxi. auferam
 intermissis duob. quadratis reliqui xxi. sunt. Eorum uero latera sunt duo
 et quinque. qui efficiunt septem qui sunt pars tertia numeri xxi. Atque
 haec est regula. ut si tres intermissis sint. Pars quarta sit id quod ex u
 trorumq. laterib. efficitur eius quod subtrahit minore maiore re
 linquitur. Sin quattuor transmittantur. quinta atque uno plus uo
 cabulo numero partes ueniunt. quam sit intermissio numerorum.

**Omnem inaequalitatem exaequalitate procedere
 eiusque demonstratio**

Est aut quoniam admodum unitas pluralitatis numeri. principium.
 ita aequalitas proportionum. Trib. enim preceptis ut in arithmetica
 dictum est. Multiplices proportionem exaequalitate producamus.
 Ex conuersis uero multiplicib. sup. particulares habitudines peritiam.
 Item ex conuersis sup. particularib. sup. particulas comparationes ef
 ficimus. Ponantur enim tres unitates uel tres binarii. uel tres
 ternarii. uel quilibet aequi terminis. Et sit primus primo aequus in
 sequenti scilicet ordine constitutus. Secundus uero prima a secundo.
 Tertius primus duob. secundis acceptio. Ita enim numero progressio.
 fit duplex multipliciter prima proportio ut de scriptum monet.

I	I	I
I	II	III

Nam unitas in secundo ordine constituta. aequa est primae unitati.
 in superiore loco dispositae. Item binarius aequus est primae
 unitati a secundae unitati. Item quaternarius aequus est uni
 tati primae a duabus unitatib. secundis. Atque unitas refertur
 a est. i. ii. iii. dupla propositio. quod si de his idem feceris tripla
 comparatio procreabitur. Ac de triplo quadruplex. de qua

duplex quinquuplex ac deinceps talis erit habitudo peritatio.
Rursus idem trib. pceptis sup particularibus fient. Ut uno pbamus
exemplo. Conuestamus nunc et priore maiorem numerum disponam.
iii. iii. Ponatur igitur primus primo aequus idest iii. Secundus
primus scilicet et secundo idest vi. Tertius primo duob. secundis
et tertio idest xiii. quib. dispositis sesquialtera notatur ee pparatio.

iiii	xiii	ii
iiii	vi	xiii

Ad q. id si de triplicis fiat sesquialtera. si de quadruplis sesqui quarta.
consimilib. q. in alterutra parte uocabulis proportionalitas
ex multiplicitate nascetur ex sup particularitate uero conuersa
duccitur sup partiens habitudo. Disponatur enim conuersim
sesquialtera comparatio. viii. vi. iii. Ponatur igitur primus primo
aequus idest viii. secundus primo ac secundo idest xv. Tertius
primo duob. secundis et tertio idest xxv. ac disponatur in ordinem
hoc modo.

viii	vi	iii
viii	xv	xxv

Sup bipartiens igitur ex conuersis sesquialteris habitudo pducta est.
Qd si quis ad hanc speculationem diligens scrutator accedat. et ses
quialteris conuersis sup tripartiente pducta. Ceterisq. similib.
uocabulis adaequantis. cunctas ex sup particularitate sup parten
tis species percreari mirabitur. Ex non conuersis aut sup particula
rib. sed ita ut ex multiplici percreatis sunt manentib. necesse est multa
plures sup particulares creare. Ex manentib. uero sup partientib. ita
ut ex sup particularib. pder. non alimisi multiplices sup parten
tes percreabuntur. Ac de his quidem haec ten. Diligentius eni
in arithmeticeis libris de hac comparatione est disputatum.

**Regulae quot libet continuas proportionales
super particulares inuenietur.**

Saepe aut accidit ut tres uel quattuor uel quot libet aequas super
particularium pporiones. De musica disputator inquirat.
sed ne id casu atq. insecta facientes. error ullus difficultatis im
pediat. Haec regula quot libet aequas pporiones ex multiplicitate

vin

xxxx	xxx
xxx	xxx
xxx	xxx

ducemus. Unusquisq. multiplex ab unitate scilicet computatus: Tot
sup particulares habitudines pcedit suas scilicet in contraria parte
^{tersequat} ^{sequat} ^{sequat}
denominationis quotus ipse ab unitate decesserit haec modo ut duplex
sesquialteras antecedit. Triplex sesquitercias quadruplex ses
qui quartas ac deinceps in hunc modum. Sit igitur duploy terminoy
subiecta descriptio:

1	ii	iiii	viii	xvi
	iii	vi	xii	xxiiii
		viii	xviii	xxxvi
			xxviii	lvi
				lxxxi

In superiore igitur descriptione binarius primus multiplex unum
ad ternarium habet qui possit facere sesquialteras proportionem
ternarius non habet uero qui possit esse sesquialter quoniam deficiunt medie
rate. Rursus quaternarius secundus est duplex. Hic duos ses
quialteros antecedit senarium & nouenarium. qui medietate
carent. Atque idcirco nullus ei in habitudine sesquialtera compe
ratur. & in ceteris idem est. Triplu uero eodem modo sesquiter
tios creant. Sit enim similis in triplo descriptio.

1	iii	viii	xxviii	lxxxi
	iiii	xii	xxxvi	ciiii
		xvi	xlvi	cxliii
			lxiii	cxcii
				cclvi

In superiore igitur descriptione sesquitercias proportionem na
turali uideamus. Vt primus triplex unum sequitur tertium antecedit.
secundus duos ^{tres} tertius septemque pars tertia in ultimo numero
naturaliquodam fine claudatur. Quod si quadruplu statueris eo
dem modo sesquiquartos inuenies. quin qui plus ses qui quintos.
Ac deinceps singuli denominatione multiplices. Tot sup particulares
pcedunt. Quot loco ipsi ab unitate decesserint. Una uero totum
quadrupli dispositione ponem. ut in ea sic intellexis lector diligens
acumen mentis exerceat.

1	iiii	xvi	lxviii	cclvi
	v	xx	lxxx	cccxx
		xxv	c	cccc
			cxxv	d
				dcxxv

Haec igitur speculatio adhuc utilitate uidetur inuenta ut quotiens
 cuq. quattuor. t. v. t. quolibet sesquialteris t. sesquialteris t. sesqui
 octauis t. quolibet alia p. portiones quis inuestigare uoluerit nullo
 errore libectur. Utque enonem numerum primo tales p. portiones
 quaerant aptare qui quanta p. posita t. p. cedere et post se habere
 n. possit sed disponat potius multiplices. Videatq. quantos sup. par. acu
 lare requirit euq. multiplicem respiciat quae loco abundantiae reter
 ferit. ut in superiorib. descriptionib. Si tres sesquialteras fortasse
 quaesierit. ut non a quaternario ingreditur inuestigatione. Hic
 enim qm secundus e. duplus. Quas tantu p. cedat. tertium q. ei aptare
 non poterit. sed ut ab octonario medietate t. p. apponere. hinc enim
 qm tertius est. Tres quae quaerit. sesquialteras p. portiones efficiat &
 inceteris eodem modo. est etiam alia ueniendi p. portione uia hoc modo.
 Radices p. portionu dnr in eisdem comparationib. minime p. portiones. dis
 ponatur eni numeri naturalis unitate multiplicatus. ii. iii. iiii. v. vi. vii.
 Minime igitur p. portiones sunt. sesquialtera. iii. ad. ii. Sesquitercia
 iiii. ad. iii. sesquiquarta. v. ad. iii. et deinceps in infinitu etque cuq.
 se p. portiones unitate p. cesserint p. posita. Igitur sic duas sesquialte
 ras p. portiones continua comparatione p. ducere. Summa radicem
 sesquialtera eamq. dispono. ii. et. iii. Multiplico igitur binarium
 p. binarium fiunt. iiii. Item ternarius p. binarium crescat. et. vi.
 Rursus ternarium in semetipsum ducimus. fiunt viii. quid disponant
 hoc modo.

II	III	
IIII	VI	VIII

Inueniemus igitur duas p. positas sesquialteras p. portiones. vi. ad. iiii. &
 viii. ad. vi. Si nunc p. posita tres inuenire. dispono eosde numeros
 quos sup. in exquirendis duob. sesquialteris habitudinib. p. posueram
 ipsasq. sesquialteras p. portiones. Multiplico binario quaternarium
 fiunt. viii. Rursus senarium binario fiunt. xii. Rursus nouena
 rium binario fiunt. xvi. Rursus nouenarium ternario. xxvii.
 disponantur igitur haec modo.

ii	iii	
iiii	vi	viii
xii	xvi	xxvii

et. in. hunc. viii.
et. r. quod. sunt. xii.

Atq. huiusmodi erit in ceteris. ut si sesquiquartas proportionales uelis extendere. Ponas sesquiquartorum radices. Quas sunt ternarius atq. quaternarius ad se inuicem comparati. atq. ad hunc modum multiplices. Quod si sesquiquartas sesquiquartorum dispones radices. ea deq. multiplicatione. Sesquiquartorum quolibet extendas. quantum nobis hic considerantem profint. sequens ordo monstrabit.

DE PROPORTIONE NUMERORUM QUA ALIUS METIUNTUR.

Si duo numeros eorum differentia integra fuerit prima in eadem sum proportionem numeri. Quos si eadem differentia mensa est in quaerit proportionem etiam in numeri secundum quos eos suam mensa est differentia sint enim numeri. l. lx. Hic igitur ad se inuicem sesquidecima habitudine comparantur. Et est eorum differentia quaternarius. qui scilicet est pars decimae numeri. l. Hic igitur metietur quid. em. l. numerum decies. lx. uero undecies secundum x. igitur atq. xi. numeros. lx. et. l. propria differentia in deum quaternarius prometiatur. Et sunt xi. ad x. sesquidecima comparatione composita in eadem igitur sunt proportionem numeri quos propria differentia integra promensa est. ipsa quae sunt hi secundum quos eos propria differentia promensa est. Quod si quae differentiae numerorum ita eos numeros quorum est differentia metiatur. Ut eandem mensuram numerorum pluralitas excedat. Idemq. in utrisq. sit excessus. Et sit diminutio differentiae mensura. quae est pluralitas numerorum maiorem aptum sit proportionem.

Ad se inuicem numeri. huiusmodi quod relinquitur post mentionem retractum sit. quae fuerit integri cum eos propria differentia metiebatur. Si octo enim numeri duo. l. iiii. et l. viii. Hos igitur quaternarius quod est eorum differentia metiatur. Metiatur igitur l. iiii. numerum quaternarius decies usq. ad l. Relinquit uero ternarium. rursus. l. viii. numerum metiatur. Idem undecies r. usq. ad l. v. atq. in eo iterum ternarium derelinquit. Auferatur igitur ex utrisq. ternarius sunt l. et lx. quod disponatur hoc modo.

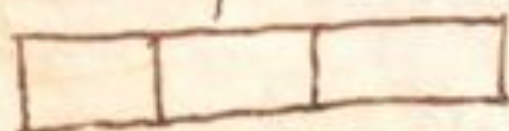
l. iiii.	l. viii.
l.	l. v.

In hac igitur manifestum est maiorem esse proportionem inter l. et lx. quam l. iiii. ad l. viii. in minoribus enim numeris maior semper proportio repperitur. quod paulo posterius demonstramus. Si uero

quart

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and mostly illegible due to fading and the texture of the paper. Some words are difficult to discern but appear to be in a cursive or semi-cursive script.

Omne enim summa quanto numeratior pars in diuisione suscipiet.
 tanto minor est. in quantitate partium diuisarum. ut si grā. dimidia pars
 maior est. quam .iii. et si a maior est. quam .iiii. Quasi si uero pars maior est. qv.
 Ac deinceps eodem modo.

De uero ergo .v. metantur. l. q. si res sup.
 fuerint alicuius mentione quauerunt. hoc est.
 tantum unitate. et quinquagesima .iii. parte habent in unitate.

illud differentiae p^rmensio numerorū multitudinē sup^ruacuat. eadeq^{ue}.
utrosq^{ue}. numeri pluralitate p^rterea. minores erunt. ^{additione & summa} Proportiones nu-
meri superius mensi. cū additione ei^{us} summae. Quam utrosq^{ue}. metiens
sup^ruacuat. quā fuer^{it} ante cū eis p^rpria differentia metiebatur. Si ut
enim numeri XLVIII. et LIII. horum quinaris differentia ē. Metiat^{ur}
XLVIII. numerū quinaris deciens. fiunt L. Sup^ruacuat igit^{ur}. L. numerus
XLVIII. numerū binario idem. LIII. Undecies metiatur. fiunt LV.
qui isdem rursus duob. LIII. numerū sup^ruacuat (addatur utrisq^{ue}.
binarius et disponatur hoc modo.

XL VIII.	LIII.
L	LV.

Minore igitur sunt p^rportione L. ad LV. cōparati cū additione scilicet
binariis q^{ui} differentia eorū metiens sup^ruacuat. quā XLVIII. & LIII.
numeri. quos eadem quinaris differentia mensa est. Maiores
uero et minores p^rportiones hoc modo intelligunt^{ur}. Dimidia pars
mⁱⁿor ē. quā t^{er}tia. T^{er}tia pars mⁱⁿor ē. quā quarta. Quarta
pars maior est q^{uam} quinta. Ac deinceps eodem modo. Unde fit
ut si qualibet p^rportio maior sit sesquialtera. Et si quis t^{er}tia
sesquialtera uincat. Atq^{ue}. idem in ceteris hinc euenit. ut in nume-
ris maiorib. minor sēp uideatur. Proportio sup^rparticulariū nu-
merorū. q^{uod} apparet in numero naturali. Disponatur enim nu-
merus naturalis. i. ii. iii. iiii. v. Binarius igitur ad unitatē duplex est.
Ternarius ad binarū sesquialter est. Quaternarius uero ad ternu-
m sesquialter. Maiores uero sunt numeri ternarius & quater-
narius. Minores ternarius. et binarius unitas. In maioribus
igitur minor. et in minorib. maior p^rportio continetur. Hinc apparet
quod si aliquib. numeris p^rportionem continenabur sup^rparticularem
aequa pluralitas addatur. maiorē eē p^rportionē ante aequa plurali-
tatis augmētū. quā postea quā eis pluralitas aequa sit addita.

AN EX MULTIPLICIBUS ET SUPER PARTICULA- RIBUS MULTIPLICITATES FIANTE.

Illud etiā p^rmittendū uidetur q^{uod} paulo post demonstrabit^{ur}. si multiplex in-
uallū binario fuerit multiplicatū. id ē. uē q^{uod} ex illa multiplicatione nascatur
multiplex eē. Q^{uod} si id q^{uod} ex tali multiplicatione p^rcreatū sit non fuerit

J^x

multiplex. Tunc illud non fuerit multiplex quod binario fuerit multiplicatum.
Ite si supparticularis proportio binario multiplicetur. id quod fit. Neque
supparticularis est neque multiplex. quod si id quod ex tali multiplicatione
nascetur. neque multiplex est neque supparticularis. est. neque multiplex. Tunc
illud quod binario multiplicatum est. particularis t alterius generis. non uero
multiplex. **Quisup particulares quos multiplices**

Hic illud addendum est. duo primi ^{sesquialter et sesquialter}

efficient.

supparticulares primam efficere multiplicem proportionem. ut si sesquialter
et sesquialter aut coniungantur duplicem creant. Sint enim numeri.
ii. iii. iiii. Ternarius ad binarium sesquialter quattuor ad iii. sesquialter
aut iii. ad ii. duplus. Rursus primus multiplex primo additus sup
particulari secundam multiplicem creat. Sint enim numeri. ii. iii. vi.

Quattuor namque ad ii. duplex est. Primus scilicet multiplex. sex ad
iii. sesquialter. qui est primus supparticularis. vi. ad ii. triplus qui se
cundus est multiplex. Quod si triplum sesquialterio addas quadruplus
efficietur. Si quadruplum. sesquialtero. quinquuplus. Atque in hunc
modum iunctis proportionibus multiplicum. ac supparticularium infinitum
multiplices pertineant. **De arithmetice. geometricae. armo**

Quoniam de proportionibus. quae erant interim **arithmetice. geometricae.**
tractanda praediximus nunc de mediis tractandum est dicendum. Proportio enim
est duorum terminorum ad se quendam comparatio. Terminos autem uoco nume
rorum summae proportionalitas est aequorum proportionum collectio. Propor
tionalitas uero in tribus. terminis minimis constat. Cum enim primus
ad secundum terminum. eandem rationem proportionem quam secundus ad ter
cium dat. Haec proportionalitas est quae in tribus terminis medius qui se
cundus. Haec igitur proportionem medius terminum coniungentis tria
partitio est. Aut enim aequa est differentia minoris termini ad me
dium et medii ad maximum. Sed non aequa proportio ut in his numeris
i. ii. iii. In primis quippe. ac ii. et iii. tantum unitas differen
tiam tenet. Non est autem aequa proportio. ii. quippe ad i. duplus est. iii.
ad ii. sesquialtera. Aut est aequa in utrisque proportio non uero aequa
lib. differentia constituta ut in his numeris. i. ii. iii. Nam ii. ad i. tria
sunt dupli. quae admodum quaternarius ad binarium. Sed in tria

N. S. P. portio

N. S. P. portio
a. l. a. l.

narum binariumq. binarius. Inter binarium atq. unitatē unitas differētiā facit. Est uero tertium medietatis genus. qd neq. eisdē ppor-
tionib. neq. eisdem differētiis constat. Sed quē admodū se habet ma-
ximus terminus ad minimum ita se habet maiorū terminorū differe-
rentia ad minorū differētiā t̄ minorū. ut in his numeris. iii. iiii. vi.
Nam. vi. ad. iii. duplus ē. In sex uero. et iii. binarius int̄ est. Inter
quaternarium uero ac ternarium unitas. Sed binarius cōparatus ad
unitatē. rursus duplex est. ergo. Ut est maximus t̄minus ad mi-
nimū ita maiorū differētia ad minorū differētiā t̄ minorum.
Vocatur igitur ille medietas in qua aequae sunt differētiaē. Arith-
metica illa uero in qua aequae ppor-tiones geometricae. Illa autē
quā t̄tia descripsimus armonica. quarū haec subiciamus exempla.

ARITHMETICA.

1	11	111
---	----	-----

GEOMETRICA.

1	11	1111.
---	----	-------

ARMONICA.

111	1111	vi.
-----	------	-----

Non uera ignoramus eē quaq. aliae ppor-tionū medietates quae
quidem in arithmetis dixim. Sed ad p̄sentē tractatū haec sunt
interim necessariae. Sed int̄ has tres medietates ppor-tionalitas
quidem p̄prie et maxime geometrica nuncupatur. Idcirco qm̄
aequis ppor-tionib. tota contextitur. Sed tam eodē utemur p̄miscue
uocabulo. Ppor-tionalitas et̄ ceteras nuncupantes.

DE CONTINUIS MEDIETATIBUS. ET

Sed in his alia continua est ppor-tionalitas **DISIUNCTIS**
alio disiuncta. continua quidem. ut superius disposuimus. Unus
enim idemq. numerus medius. Nunc quidē maiori subponitur.
nunc uero minori p̄ponitur. Quotiens uero duo sunt medi. Tunc
disiuncta ppor-tionalitas nuncupatur ut in geometrica hoc modo.
1. 11. 111. vi. Nam ut est binarius ad unitatē. ita senarius ad ternā-
rium. Et uocatur haec disiuncta ppor-tionalitas. Unde intellegi
potest continuā quidem ppor-tionalitatē in trib. minimis
terminis inueniri. Disiunctā uero in quattuor. Potest autē in. iiii.
et amplius. continuā ēē ppor-tionalitas. Siquidem hoc modo sit.
1. 11. 111. vii. xv. sed hic non ē duae ppor-tiones. sed plures sēp
quae una minimus quam sunt termini constructi.

XIII

CURITA APPELLATAE SINT DIGESTAE SUPERIUS

Ideirco aut unaearū mediæ arithmeticae **MEDIETATES** nuncupatur. quod in minor scdm numerū æquæ est differentia. Geometrica uero scdm qd similis est. quælitat pportionis. Armonica aut uocatur qm est ita concepta. ut in differentia ac terminis æquitas pportionū consideretur. Ac de his quidem diligentius in arithmeticois disputatū est. Nunc uero ut cōmemoremus. tantū ista percurramus. **Quæ admodū ab æqualitate supradictæ processerint. medietates**

Sed paulisper quæ admodū istæ processerint. medietates pportionales ab æqualitate pcreentur dicendū est. Prædictum est enim. qd in numero uel unitas. Idem in pportionib. æqualitate uelere. Et sicut numeri caput est unitas. Ita pportionū æqualitate eē principium. Quocirca hoc modo arithmetice mediæ ab æqualitate nascetur. Positis enim trib. æquis terminis. hi duomodi sunt quib. pportionalitas hæc pducatur. Ponatur enim primus primo æquus. Sed s primo ac secundo. tertius primos secundo ac tertio. quod hoc monstratur exemplo. Sint unitates tres. ponat igitur primus primo æquus id est unus. Sed s primo ac secundo id est duo. Tertius primo. scdm tertio. id est. iii. eritq. dispositio hæc.

1	1	1
1	11	111

Rursus sint. iii. binarii in æquitate constituti. ii. ii. ii. Ponatur primus primo. æquus id est. ii. Secundus primo et secundo. id est. iii. Tertius primo. secundo et tertio. id est. vi. Et erit

DISPOSITIO HAEC	11	11	11
	11	1111	111
	111	111	1111
DETERNARIO;	111	111	1111

RURSUS IDEM

SED IN HIC HOC speculari

du est quod si unitas fuerit ad æqualitatem principium constituta unitas etiam erit indifferentis numerorū. Ipsi uero numeri inter se nullū inmittunt. Sin uero binarius teneat æqualitatem. Binarius est differentia. Quasi in terminos sēp numerus inmittitur. Sin uero ternarius idem differentia est. In numerorū uero duo natu

ralit̄ constituti int̄mittuntur. ac deinceps ad hunc modū est & licet
aliā p̄portionalitatē arithmetice p̄creandi uicē. ponatur enim tres
aequi termini constituantur q. primus primo ac secundo aequus secundus
primo ac duob. secundis. Tertius primo duob. secundis & tertio. ut si
sint tres unitates sit primus primo ac secundo aequus id est. ii. secun-
dus uero primo ac duob. secundis id est. iii. Tertius aut̄ primo duob.
secundis et tertio id est. iiii.

1	1	1
ii	iii	iiii

Hic igitur terminorū differentia unitas tenet. Int̄ binarium enim
& unitatē. atq. int̄ ternarium ac binariū unitas int̄ est. Nullus uero
naturalis numerus int̄mittitur. Post unitatē enim mox binarius ē.
Ac post binarium ternarius naturalit̄ constituitur. idem rursus in binario
fiat. Sintq. tres binari et sit primus primo ac secundo aequus id ē.
quaternarius. Secundus uero primo & duob. secundis id ē. senarius.
Tertius aut̄ primo duob. secundis & tertio id est octonarius.

ii	ii	ii
iiii	vi	viii

Hic quoq. binarius tenet differentia terminorū uno int̄ eos naturalit̄
int̄misso. Nam int̄. iii. ac. vi. quaternarius naturalit̄ int̄. vi. atq. xii.
septenarius collocatur. Quāternarius aequalitatis principium
sit. sicut ternarius differentiae unominus sept̄ numeris int̄missis. Atq.
idem et in quaternario quinarioq. p̄spicitur. Et quoniam p̄ breuitatē
tacemus isdem regulis ex se metipso diligens lector inueniet & geome-
trica uero p̄portionalitas tunc quem admodū inueniri ab aequalitate
possit. ostendimus. Quando quem admodū ab aequalitate omnis in
aequalitas p̄fluat monstrabamus. Nisi tam fastidium est. nunc
quoq. breuit̄ repetendū est. Constituas enim trib. aequis terminis.
Ponatur primus primo aequus. scilicet primo ac secundo. Tertius primo
duob. secundis et tertio. Idemq. fiat continuē. atq. ita ex aequalitate
geometricae p̄portionalitatis principium sumet̄ sed de harum pro-
portionū proprietatib. p̄quā diligentissime in arithmetice dixim̄
quod si adhuc illis instructus lector accedet. nullo dubitationis errore
ut̄ habetur. Armonice uero mediae de qua nunc paulo latius tractandū

est hac ratione pereatur. Constituatur enim siquidem duplex
curamus effingere trib. aequis terminis positus. Primus primo
ac duob. secundis aequalis. Secundus duob. primis et duob. secundis.
Tertius semel primo. bis secundo. et tertio. atq. hoc modo sint unitates.

Constituatur igitur primus primo ac duob. secundis

I	I	I
---	---	---

aequidistans idest ternarius. Secundus uero duob. primis et duob. secundis
idest. iiii. Tertius uero primis duob. secundis & trib. tertius idest. vi.
Et si binarius aequidistans constituitur uel in ternarius eadem ratio medie
tatis appareat duplo a se terminis differentia q. distantia. ut subiecta de

scriptiones movent.

I	I	I
III	III	VI

II	II	II
VI	VIII	XII

III	III	III
XIII	XII	XVIII

Quod si faciendus est in extremitatib. tripla proportio trib. aequis terminis constituitur.

Primus quidem faciendus est ex primo ac secundo. Secundus uero ex primo
ac duob. secundis. Tertius autem ex primo duob. secundis ac trib. tertius ut e.
subiecta descriptio.

DE ARMONICA

I	I	I	II	II	II	III	III	III
II	III	VI	III	VI	XII	VI	VIII	XVIII

MEDIATE ET DE IN UBERIOR SPECULATIO

Sed ingressi armonicam disputationem quae de ea diligentius dici possunt.
Tacite praeterea esse non arbitror collocetur igitur armonicam proportionalitas
in qua ea descriptione superiore ordine terminorum inter se differentiae
disponantur.

DIFFERENTIAE		
I	I	
III	III	VI
TERMINI		

Vides ne igitur ut. iiii. ad. iii. diatessaron consonantiam pdant. vi. ad. iiii. dia
pente concordant. vi. uero ad. iii. diapason miscet symphoniam. Ipseque
earum differentiae rursus eandem statuunt consonantiam. Binarius enim ad
unitatem duplex est. In diapason consonantiae constituitur. Quod si extremita
tes multiplicent. iteque medius sui multiplicata subcreseat. comparati
numeri tunc habitudinem concordiaeque seruabunt. Ter enim vi. effici
unt xiiii. quatuor. iiii. fiunt xvi. sed xiiii. numerus sedecim minoris
parte transcendit. Rursus minimus terminus si se ipse multiplicet ef
ficiet viii. Quod si maior terminus sui multiplicatione concreseat.

efficiet xxxvi. quibuslibet cōparati quacdruplū id est bis diapason conti-
nentiā seruare. Quā si haec diligentius inspiciamus haec erit om̄is uel diffe-
rentia crūt t̄minorū in se inuicē multiplicatio. Minimus enim t̄minus medio
multiplicet̄ fiunt igit̄ xii. t̄minus t̄minus maximo multiplicet̄ fiunt
xviii. Medius uero t̄minus maximi numerositate augeatur fiunt xxiiii.
Rursus minimus t̄minus seipso concreseat fiunt viii. Eodemq. modo medius
fiunt xvi. Senarius uero quae est maxim̄ seipse multiplicet̄ xxxvi reddet̄.
Ita accigitur in ordinē disponantur xxxvi. xxiiii. xviii. xvi. xii. viii. Sunt
igitur diatessaron consonantiā resonantes xxiiii. ad xvi. & xii. ad viii.
Diapente uero xviii. ad xii. et xxiiii. ad xvi. et xxxvi. ad xxiiii. Triplicē
aut̄ quae est diapason. et diapente xxxvi. ad xii. Quacdrupla uero quae
est bis diapason xxxvi. ad viii. Epogdaus uero quintanus est xviii. ad xvi.
cōparatione seruatur. *Quem ad modum in t̄ duos t̄minos sup̄
dictos medietates uicissim Locetur.*

J xvii.

Solent aut̄ duo t̄mini dari pponiq. ut in t̄ eos nunc quidem arithmeticeam.
nunc uero geometricā. nunc armonicā medietatē ponamus. De quibus
in arithmeticeis quoq. dixim̄ idē ipsū. Nunc etiā breuiter explicemus.
Si arithmetice medietas quaerit̄ datorū t̄minorū uidenda est differentia
eāq. diuidenda ac minori t̄mino adicienda. Sunt enim. x. et. xl.
alter in se cui t̄mino constituta. horūq. medietates scdm arithmeticeam
pproportionalitatē quaeratur. Differentiā prius utrorūq. respicio
quae est. xxx. hanc diuido fiunt xv. hanc minori t̄mino id est denario
appono fiunt xxv. Si igit̄ hic in t̄ xl. ac x. medius conlocet̄ fit arithmetice
pproportionalitas haec modo. x. xxv. xl. Item in t̄ eisdem t̄minos medietatē
geometricā conlocemus extremos pproportionalitate multiplico. ut x.
in xl. fiunt. cccc. horū tetragonale latus adsumo fiunt xx. Vicies enim
xx efficiunt. cccc. hos igitur. xx. medios. in t̄. x. ac xl. si conlocem fit geo-
metrica medietas subiecta descriptione formata. x. xx. xl. Si uero
armonicā medietatē quaerā sibi in se ipsi copulamur extremos ut
x. et xl. fiunt l. eorū differentia quae est xxx. in minore t̄mino
multiplicam̄. scilicet in denariū. ut fiant decies. xxx. qui sunt. ccc.
hos scdm l. partimus fiunt vi. quos cū minori t̄mino addiderimus
redduntur xvi. Hunc igitur numerū sunt x. ac xl. medium conlocemus

Harmonice proportionalitas expeditur. x. xvi. xl. *De consonan-*
tium merito uel modo secundum nicomachum

Sed de his hactenus nunc illud uidetur addendum uidetur quod admodum
pythagorici prebent consonantias musicas in predictis proportionibus, inueniri
in qua re scilicet eis ptholomeus non uidentur assensus. De quo paulo pos-
terius dicemus hactenus ponenda est maxime et prima suauisq. consonan-
tia. cuius proprietate sensus aptior comprehendit. Quale est enim unumquodque
per semetipsum. Idem etiam deprehenditur sensu. Singitur cunctis notior est.
Et consonantia quae in duplicitate consistit. Non est dubium primam esse
omnium diapason consonantiam meritoque excellere quam cognitione precedat.
Reliquae uero hunc necessario secundum pythagoricos ordinem tenent quem
dederunt multiplicis augmenta et supparticularis habitudinis
decrementa monstrata quippe est quod multiplex inaequalitas supparticu-
laris proportionis merito antiquitate transcendat. Quo circa
naturalis numerus ab unitate usque ad quatuordecim disponatur. i. ii. iii. iiii.
igitur unibinarius comparatur proportionem duplicem facit. et reddit dia-
pason consonantiam eaque est maxime et simplicitate notissima. Si uero
unitati ternarius comparatur. diapason et diapente concordia persona-
bit. quaternarius uero unitati comparatur quadrupla tenet bis scilicet.
Diapason efficiat symphoniam. Quod si ternarius binario comparatur dia-
pente. Si uero quaternarius ternario diatessaron concinentiam supplet.
Itaque est. horum ordo cunctas ad se inuicem comparatur. namque comparatio restat.
Si quaternarius binario comparatur eadem in duplicem proportionem quae tenebat
ad unitatem binarius comparatur. Itaque maxime distant soni in his dia-
pason cum eadem quadrupla in uacua dimensione distedunt. Minimam uero
in se esse consonantem uidentur soni. Cum acutior grauior tertio grauioris
parte transcendit. ac stat deinceps concinentiarum modus quineque ultra
quadrupla possit extendi. Neque intra partem tertiam coartari. et secundum
nicomachum quidem hic consonantiarum est ordo. ut sit prima diapason.
Secunda diapason et diapente tertius bis diapason. quarta diapente.
quinta diatessaron. *De ordine consonantiarum senten-*
tia eubulidis et hippasii

Sed eubulides atque hippasus alium consonantiarum ordinem ponunt.

Ad iunctum enim multipliciter augmenta super particularitatis diminutioni. ratio
ordine respondere. Itaque non posse esse duplici per dimidium. nec triplum
per tertiam partem. Quia igitur duplici sit ex eo diapason consonantia reddi.
Quia uero sit dimidium ex eo quasi contrarium diuisionem. Sesquialtera id est
diapente effici proportionem quibus mixtus scilicet diapason ac diapente triplicem
percreari. Quae utraque contineat symphoniam. Sed rursus triplici parte etiam
contraria diuisioni partiri. ex qua rursus diatessaron symphonica nascetur.
Triplicem uero atque sesquialterum iunctos quadrupla cooperationem proportionis ef-
ficere. Unde fit ut ex diapason ac diapente quae est una consonantia &
diatessaron. Una contineatur coniungatur quae in quadruplo consistens. bis
diapason nomen accipit. Secundum hoc quoque hic ordo est. Diapason diapente.
Diapason. ac diapente. Diatessaron. bis diapason. **SENTENTIAE NI-**

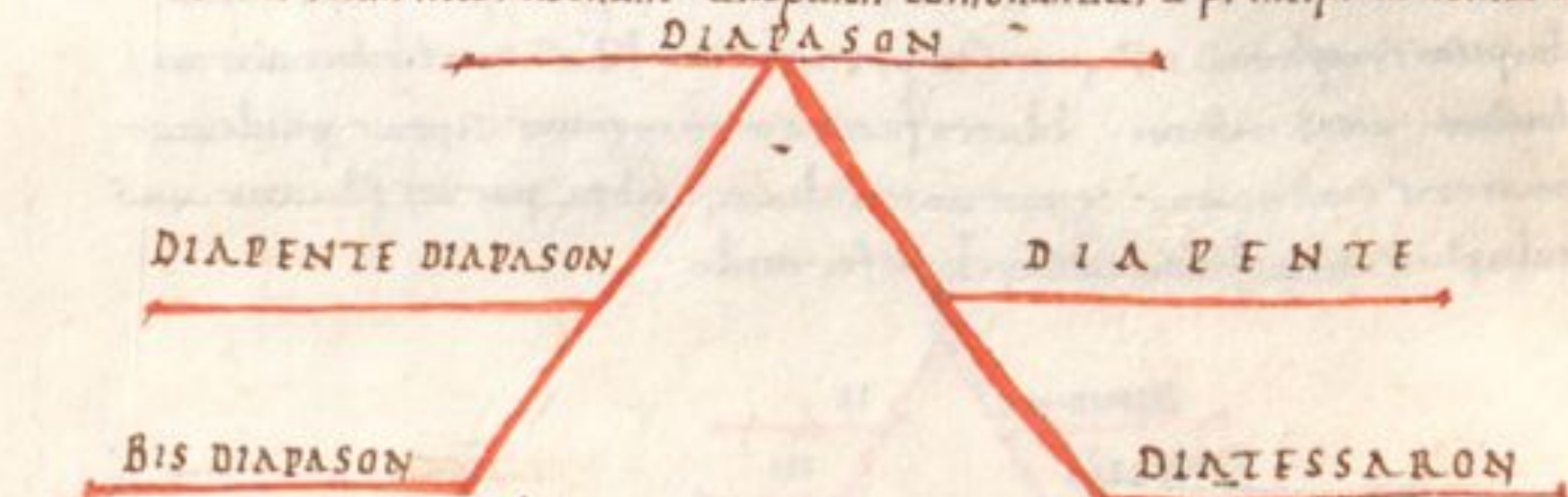
COMACHI quae quibus consonantiis opponuntur.

Sed Nicomachus non eandem esse eis arbitrat contrariam positionem sed potius ut
unitas in arithmeticae crementum erat diminutionisque principium. ita etiam
diapason symphoniam reliquarum esse principium. Illa uero sibi in contraria
diuisione posse constitui. Id uero facilius erit cognitus. si prius prouideatur
in numeris constituatur igitur unitas duaeque ab ea partes fluant. una
multiplicis ad diuisionem sitque haec formula.

Et adhuc madum ad infinita progressio est binarius enim unitas duplex est
contraria uero eius pars eiusdem dimidium unitatis ostendit. Tres triplum
& contraria pars tertia quattuor quadruplus. Parsque contraria quarta
atque ita crescendi et decrescendi in simplici est unitate principium. Idem
igitur nunc ad consonantias conuertamur. Erigitur diapason quidem
quae duplex est supra illo co principii. Quae uero reliquae sunt in contraria
diuisione hoc modo. Sesquialtera quidem triplo. Sesquitercia uero qua-
druplo. Quae tali argumentatione probatur. Idem enim primus est
sesquialtera qui primus triplum scilicet principalis unitatis. Nam tertius

idem primus. triplus est si unitati idem primus. Sesquialter si binario
 cōparetur. Rursus idem ternarius eius differentiae quā ad binarium
 facit cuius naturalit̄ positus probatur eē sesquialter. Triplus ē. cū igit̄ iure
 sesquialter tripli opponatur Diapente consonantie. Diapente ac diapa-
 son consonantie rationabiliter putat̄ opponi. Rursus quadruplus ses-
 quitertiu contrariā diuisionē tenet. Namque est primus quadruplus. Idem
 rursus primus sesquitertiu inuenitur hoc modo. Quaternarius quippe
 primus ē quadruplus si unitati primus. Sesquitertiu si ternario cōparet̄.
 Rursus ei differentiae quā inter se ag ternarium tenet. ipse sit quadruplus.
 Unde fit ut sesquitertiu pportio quae est diatessaron quadruplus pro-
 portioni. quae est bis diapason. in contrariū diuidat̄. Dupla uero qm̄
 nullā habet oppositā pportione. Nec ullus ipsa sesquialtera est aut
 exstat numerus cui possit binarius qui primus est duplus. Sup particulari
 pportione coniungitalem formā contrariae pportionis excedit atque
 idcirco scdm nicomacchum diapason consonantiarū principium tenet hoc m̄.

Sed quamuis ita sese habeat inquit melius tam om̄s multipliciter pportiones
 consonantiarū pcedere sup particularitates sequi sicut ante descripsimus.
 Cum igitur sit consonantie duarū uocū rata pmixtio. Sonus uero modulatus
 uocis casus una intentione pducitur. Sicq. idem minima particula modula-
 tionis. Om̄s uero sonus constat impulsu. Pulsus uero om̄s ex motu fit.
 Cūq. motu alii sint aequales. alii uero inaequales. Inaequalium uero
 alii sunt multo inaequales. alii uero minus. alii uero mediocriter inaequales.
 Ex aequalitate quidem nascitur sonorū aequalitas. Ex inaequalitate uero
 ea quae scdm mediocritatē distantiae inaequales sunt manifeste
 primaeq. ac si simpliciores eueniunt pportiones quae sunt scilicet
 multiplicis ac sup particularis dupli. tripli. quadrupli. sesquialteri.

atq. sesquitercia consonantiae. ex his uero quae in reliquis ppor-
tionib. uel multimodis uel non ita clari uel longe omnino a se dis-
tantib. inaequalitater sunt dissonantiae existunt nulla aut sonorum
concordia pcreantur. *Quod oporteat praemitti ut diapason
in multiplici genere demonstretur.*

Hoc igitur ita distincto demonstrabitur diapason consonantiae quae cunctarum
optimae est in multiplici inaequalitatis genere et dupliciter habi-
tudine repperiri. Ac primum quidem illud demonstrandum quem
admodum in multiplici genere diapason consonantiae possit agnosci.
*P*raeterrandum est igitur ad breue quiddam quo prius cognito facilius de-
monstratio fiat. Ab omni sup particulari si continuam et sup parti-
cularem quis auferat pportionem quae est scilicet minor id quod relin-
quitur minus est et medietas q. de trahatur pportionis ut in ses-
quialtera ac sesquitercia. qm sesquialtera maior est. Sesquitercia
de sesquialtera de trahimus. Relinquatur sesqui octaua ppor-
tio quae duplicata non efficit integram. Sesquitercia ppor-
tionem. *S*ed et distantia minor est quae in semitonio repperitur. Qd ad dupli-
cata sesqui octaua comparatio non est integra sesquitercia simplex.
*S*esqui octaua non est. Sesquitercia ppor-
tionis plena medietas. Qd si sesqui quarta sesquitercia auferas. id quod relinquitur medietatem
sesqui quarti non efficit idemque in ceteris. *Demonstratio per
impossibile diapason in multiplici genere non esse.*

Agenune ad diapason consonantiae redeamus. Quod si ea in multiplici
genere. inaequalitatis cadet in sup particulari inaequalitate generis.
*S*ed igitur sup particulari ppor-
tio diapason consonantiae auferatur ab ea
continua consonantia id est duplicata relinquitur diatessaron. Bis
igitur diatessaron minus est uno duplicata et ipsa diatessaron non implet
duplicata consonantiae medietatem qd est impossibile monstrabitur enim
bis diatessaron tunc ac semitonio consonantiae duplicata transcendere.
quo circa ne diapason quidem in sup particulari inaequalitatis genere
poni potest. *Demonstratio duplicata diatessaron. Et to-
num in super particulari esse.*

Restat igitur ut duplicata ac diatessaron et tunc in super particulari

xxi

xxii

xxiii

ponenda esse monstrum. Nam et si id in prima quoque probatione
ea quae diapason in superparticulari genere non est ponenda monstratum.
Id quoque quod declarationis modo perclaruit. singillatim tam deo ac di-
ligentius pertractem. Nam in superparticulari quae has habitudines po-
nenda esse non duxerit in multiplici genere facietur collocandas.
Nam in superpartienti uel ceteris mixtis cur poni non possint. Superius
ut arbitror. explanatum est. Ponantur igitur si fieri potest in multiplici ge-
nere et quoniam diatessaron consonantiae minor est diapente maior
diatessaron duplici. Diapente uero triplici proportioni multiplici-
tatis aptetur. Verisimile enim est ut est consonantiae diatessaron
consonantiae. Diapente continua ita si diatessaron in duplici statuatur
diapente continua duplici ponitur. id est triplici. Tonus autem quoniam in
habitudinibus musicis post diatessaron locatur. Nimirum in ea pro-
portionem ponatur. quae est minor ad duplici. Haec autem in multiplici generis
genere non potest inueniri. Restat igitur ut in superparticularitatis
habitudine cadat. Sit igitur prima id est sesquialtera toni proportio.
Nam si duplicem auferamus triplici quod relinquitur. sesquialter est. Quod di-
atessaron quidem. duplex est. Diapente uero. triplum. Sublatumque
diatessaron. ac diapente tonus fit reliquus. Nullomodo dubitari
potest quin tonus in sesquialtera debeat proportionem constitui. Sed duae
sesquialterae proportionem duplicem uincunt quae admodum ex arithmeticeis
instructus sibi potest quisque colligere. Duo igitur toni. diatessaron
superabunt quod est inconueniens. Diatessaron enim duos tonos serue
toni spatium transcendit. Nam igitur fieri potest. ut diapente ac diatessaron
in superparticulari inaequalitate genere collocetur. Quod si quis
tonum quoque in multiplici genere esse prescribat. Quoniam quidem tonus minor
quae diatessaron. Diatessaron minor est quae diapente. Diapente
quidem ponatur in quadruplo. Diatessaron in triplo. Tonus in duplici.
Sed diapente constat ex diatessaron et tono. Quae quadruplum igitur secundum
hanc rationem constabit ex triplo ac duplo quod fieri nequit. Rursus sta-
tuatur diatessaron quidem in triplici. et diapente in quadruplo. Si
igitur auferamus triplum a quadruplo. sesquialter tunc relinquetur.
Rursus diatessaron diapente consonantiae subtrahatur fit reliquus tonus.

Tonus igitur secundum hanc rationem in sesquitercia proportionem constabit. Sed tres sesquiterciae uno triplici sunt minores. Tres igitur tunc unum diatessaron nullam rationem supplebunt, quod est falsissimum. Duo enim tunc ac semitonium minus diatessaron consonantiam suppleant. Ex his igitur demonstratur. Diatessaron consonantiam non esse multiplicem. Dico autem quod nec diapente consonantiam in multiplici genere poterit collocari. Nam si in eo statuatur quoniam est minor consonantia. Id est diatessaron non locabitur diapente in multiplici minimo. Id est in duplici scilicet ut sit locus quod diatessaron consonantiam possit aptari. Sed diatessaron consonantiae multiplex generis non est. Quocirca nec diapente in maiore habitudine multiplex quae est dupla quae minima est aptari potest. S igitur diapente in minima scilicet dupla. Diatessaron uero qui minor est in multiplici. quidem aptari non potest. Non est enim quicquam minus a duplici. Sit igitur sesquialtera. Tonus uero sesquiterciae. in continua enim proportionem locabitur. Sed duo sesquiterciae ampliores sunt uno sesquialtero. Duo igitur tunc una diatessaron consonantiam uincant quod nullam rationem continget. Ex his igitur approbat diapente ac diatessaron in multiplici genere collocari non posse. Quocirca in supparticulari inaequalitatis genere iure ponentur. **Demon**

stratio diapente & diatessaron in maximis supparticularibus; ee.] xxiiii
Illud quoque addendum necessarium est quoniam si diapente ac diatessaron supparticulares proportionem tenent in maximis supparticularibus proportionibus collocantur. Sunt autem maxime sesquialtera et sesquiterciae hoc uero adprobatur hoc modo. Nam si in minoribus proportionibus quae sesquialtera uel sesquiterciae. Diapente ac diatessaron consonantiae collocentur. Non est dubium quin sicut aliae quae libet proportionem supparticulares praeter sesquialtera ac sesquiterciae iunctae non efficiunt unum duplum. Ita diapente ac diatessaron unum diapason nullam rationem concludent. Quoniam enim diapason in duplici proportionem esse monstratum est. Duplex uero proportio ex sesquialtero sesquitercioque componitur. Diapason uero ex diatessaron ac diapente copulatur. Non est dubium quin si utrumque diapason in duplici statuamur. Diapente et diatessaron in sesquialtera sesquiterciaque proportionem

sint locandae. Alii enim n̄ potuer̄. diapason iuncte p̄ficere. Quae
consonantia in duplici p̄por-tione consistit. Nisi in his duab. p̄por-
tionib. steterint. sesquialtera scilicet ac sesquitercia. Alii enim p̄por-
tiones sup̄particulares duplicem nulla ratione coniungunt.

Diapente in sesquialtera. diatessaron. in sesquitercia ēē

Dico aut̄. qm̄ propriae diapente *tonū. in sesquiocta uice*
in sesquialtera diatessaron in sesquitercia p̄por-tione consistit.

Qm̄ enim in utraque p̄por-tiones sesquialtera scilicet et sesquitercia.

Sesquialtera maior est. et sesquitercia minor. Qm̄ quae in consonantiis
diapente maior. diatessaron apparet minor. Maiore p̄por-tione
minori ēē consonantiae aptandae. Erigitur diapente quidem in ses-
quialtera. Diatessaron uero in p̄por-tione sesquitercia collocanda.

Qd̄ si diatessaron a diapente consonantia subtraham̄. relinquit̄ spa-
cium qd̄ d̄r̄ tonus. Sesquitercia uero si p̄por-tioni sesquialtere minu-
amus. relinquitur sesquiocta uice p̄por-tio. quos ut tonus in sesquiocta
ua debeat cōparatione constitui.

*Diapason. ac diapente
in triplici p̄por-tione ēē in quadrupla bis diapason*

Sed qm̄ demonstratū ē diapason quidem duplā. Diapente uero ses-
quialtera. iunctas uero duplā ac sesquialt̄ triplicē p̄por-tionē creare.

Ex his & iā illud appareat diapente ac diapason in triplici p̄por-tione
constitui. Sed si quis tripli p̄por-tione sesquitercia habitudine iun-
gat. quadruplā facit. Igit̄ si diapente ac diapason consonantiis
diatessaron symphonice iungat̄. quadruplū spacium uocum qd̄ bis dia-
pason supra ēē monstrauius.

*Diatessaron. ac diapason
ēē scdm̄ p̄thaeoricos consonantias.*

Sed in his illud diligens lector agnoscat. qd̄ consonantiae consonantiis
suppositae alias quas dā consonantias effecer̄. Nam diapente ac
diatessaron iunctae diapason ut dictū est creant. hunc uero idē.
diapason. Rursus si diapente symphonice iungat̄ fit consonantia
quae ex utrisq. uocabulis nuncupatur. Diapason scilicet ac diapente
cui diatessaron addat̄. fit diapason bis quae quadruplā p̄por-tionē
tenet. Quid igit̄ si diatessaron ac diapason consonantias iungamus.
Necne scdm̄ p̄thaeoricos efficiant consonantia minime. Mox

enim insup paruens in aequalitatis genus cadit. nec seruat uel multiplicatis ordinē t sup particularitatis simplicitatē age enim statuatur numeri quib. id facilius ad pbeim. Sit enim ternarius cuius sit senarius duplus scilicet in diapason consistens ppor-tione. huic aptetur sesquitercia quae diatessaron ppor-tionē tenet. qui octonarius ad ternariū cōparatur. habet enim bis. Sed ne sit multiplex habet etiā eius aliquas partes neq. eas simplices duab. enim cum supuenit unitatib. quae sunt diatessaron partes ternarii. quē primū tminū minimū q. locauimus. Sicut igitur termini. hi. iii. vi. viii. Illud quoq. qd int duas sibi continuas consonantias cadit. & enim neq. duplū ē. integrū ut diapason ac diapente efficiat symphoniciā. Cuius tonus addatur mox triplum modū ppor-tionis efficiet. Qm enim diapason ac diapente sibi in eū iuncte efficiunt triplum. Diatessaron uero et tonus diapente consonantiā iungunt. Si diapason consonantiā addat. diatessaron in consonū fit. qm int duplicem ac triplicē. nulla potest naturalit pposita multiplicatur intelligi. Qd si a edicio tonū fiat diapason diatessaron. et tonus qd nihil distabit utrū diapason ac diapente sit. Diatessaron enim et tonus diapente conseruiunt. Sicut enim diapason quidem. iii. et vi. Diatessaron. vi. et viii. Tonus viii. et xiiii.

Diapente vi. et viii. Diapason ac diapente. iii. ac viii. Erigitur sic tripla ppor-tio. iii. vi. viii. xiiii. Sed quae quae de his multa neomacchus. Nostram quae potuimus breuitate partim ea ipsa quae pythagorici affirmant pmentes partim ex his de quae dū consequentia argumētantes pbauim.

Si diatessaron consonantiā et diapason addatur consonantiā. ex his coniungi non posse. Qd uero de his sentiat ptholomeus posterius apponē. sed de his hactenus. nunc de semitonio considerandum est. **De semitonio**

In quibus minimis numeris constat.

Videntur enim semitonica nuncupata. non qd uere tonos sint medietates sed qd sint non integri toni huiusq. spaci. qd nunc quidem semitonium nuncupamus. Apud antiquiores aut limina uel diesis uocabatur hic modus est cum enim ex sesquitercia ppor-tione quae diatessaron est. Duas sesqui octauas habitudines quae toni sunt auferuntur. Relinquuntur spaciū qd semitonium nuncupatur. Quae ramus igitur duos tonos continua dispositione descriptus. Sed qm hi ut dictum est in sesqui octaua

xxviii.

proportionem consistunt. Duasque quioctavas proportionem continuas
 adhibere non possumus. Nisi multiplex ille a quo haberi potest
 reperiatur. Si unitas prima eiusque octonarius octuplus primus. ab
 hac igitur unus sesquioctavus potero derivare. Sed quia duos querimus
 fient octies octo. atque ex eo. lxxiii. explicentur. Erit igitur hinc secundus
 octuplus a quo possumus duas sesquioctavas proportionem educere. Namque
 octo quae est octava pars. lxxiii. unitatem eisdem addita. Totam summam
 lxxii. perficiunt. his vero si sua octava similiter apponatur quae est nonena
 rius. lxxxii. reddunt. eruntque duo huiusmodi continui principali disposi-
 tione conscripti. lxxiii. lxxii. lxxxii. Nunc igitur lxxii. unitatem
 sesquitercium conquiramus. Sed quoniam lxxiii. partem tertiam
 non habere. Si autem huiusmodi ternario multiplicentur. mox eis pars
 tertia contingit. et omnes in eadem proportionem durabunt. quae fuerunt
 antequam his ternarius multiplicatus accederet. Fiant igitur ter
 lxxiii. id est. cxxii. horum tertia lxxiii. eisdem addita. cc. lvi. reddet
 Erit igitur haec sesquitercia proportio diatessaron consonantiam tenens.
 Nunc igitur duas sesquioctavas proportionem ad. cxxii. Duobus se nu-
 meris continenter ratione collocemus. Fiant igitur ter lxxii. id
 est. cc. xvi. Rursus ter. lxxxii. qui sunt cc. xliii. quinque duos supra
 scriptos terminos collocentur. hoc modo. cxxii. cc. xvi. cc. xliii. cc. lvi.
 In hac igitur dispositione proportionum primus numerus ad postre-
 mum diatessaron constituit consonantiam idem vero primus ad se-
 cundum. et secundus ad tertium geminos constituent tonos. Constat
 igitur spacium quod relinquitur ex c. xliii. ad cc. lvi. in quibus minimis
 semitonii formae consistat. **Demonstrationes non esse**
cc. xliii. ad cc. lvi. toni medietatem

XXVIII

Ad probo igitur cc. xliii. ad cc. lvi. distantiam non esse integram toni medii di-
 mensionem. & enim. ^{ca.}cc. ^{ta.}xl. ^{um.}iii. et cc. lvi. differentia xiii. tantum
 unitatibus continetur. Qui cc. xliii. minus quidem quam minimaris. ^{am.}xviii.
 plus vero quam ^{am.}xviii. optinent partem. Si enim octies decies trede-
 cim ducas efficiet cc. xxiiii. qui cc. xliii. nullomodo aequabunt.
 Si decies novies multiplices. superaddent. cum a parteat omne semito-
 nium. Si tam integrum toni dimidium tenet inter ^{am.}xvi. partem.

ac xvii. collocari quid posterius demonstrabitur. Nunc illud
liquebit tale semitonii distantia sibi et geminaculo. unum toni spec
cum non posse complere. Age enim ut sit cel. vi. ad cc. xl. iii. hec
bent tales duas sibi et continuas proportionales secundum superius de
scripta regulam disponamus. cc. enim. et l. & vi. in semet ipsos
multiplicemus. & sit maximus terminus. lxxv. dxxxvi. Item
cc. xlii. propria numerositate concrecant. et sit minimus terminus
lvi. xlvi. Rursus cel. vi. ad cc. xlii. multitudinem con
crecant. Et igitur numerus lxxv. cc. viii. Hoc igitur medius
collocetur hoc modo. lxxv. dxxxvi. lxxv. cc. viii. lvi. xlvi.
Ite adem igitur sunt proportionales cel. vi. et cc. xlii. in qua lxxv.
dxxxvi. ad lxxv. cc. viii. et item lxxv. cc. viii. ad lvi. xlvi.
Sed maximus earum terminus qui lxxv. dxxxvi. ad minimum
qui est lvi. xlvi. Unum integrum non efficiet tonum. Quo si
primi ad secundam proportio quae est ut quae secundae ad tertiam propor
tioni integrum esse semitonium probaretur dimidia iuncta unum
necessario efficerent tonum. Nunc autem cum non sit extremorum
terminorum sesquialtera proportio manifestum est. hanc duos partem proprie
tonorum dimidia non uideri. Quicquidem cuiuscumque est dimidium
id si duplicetur illud efficit cuius dicitur esse dimidium. Si uero illud im
plere non possit geminata particula minus est parte dimidia.
Si uero superflua ac supercedat plus est parte dimidia. Praeterea p
babitur autem lxxv. dxxxvi. non facere sesquialtera proportionem.
Sed lvi. xlvi. unitatibus comparantur. Si octaua pars. lvi. xlvi.
eisdem secundum eas quae in arithmetica dictae sunt regulas aggeratur.
quae quoniam in integris numeris non consistit. Idcirco eandem octauam
partem relinimus lectorum diligenter computanda. liquet igitur eam
proportionem quae in cc. lvi. et cc. xlii. est constituta non esse integrum
dimidium toni. Quocirca id quod uero semitonium nuncupatur
pars toni minor est quam dimidia. **De maiore parte toni**
in quibus minimis numeris consistit.

xxx.

Reliqua igitur pars quae minor est a tota nuncupatur agrecis
a nobis uero potest uocari decisio. Idem natura fert ut quotiens

aliquid secatur. ita ut non æquis partibus dividatur. quanto minor
pars dimidio minor est. tanto maior pars eadem auctior est dimi
dium uincat. Quantum igitur semitonium minus est integro dimidio
toni minus est. tantum apotome toni integrum superat dimidium uincit.
Et quando cum uissem tonium in celvi. et cexliiii. principaliter
stare. Nunc ea quæ apotome dicitur in quibus possit minimis consti
tare numeris ead probemus. Sugitur cexliiii. partem recipere
octauam possent. cum eadem sesquialtauius numerus comparatur. Tunc
celvi. habitudo ead sesquialtauiam summam minimi numeri comparata.

Apotomen necessarice ratione monstrare. Nunc uero quoniam ei pars oc
taua deesse monstratur utriusque numeri obtiens fiant et ex cexliiii.
quidem octies multiplicatus fit numerus. ccc. deccc. xliiii. Quibus si
proprie conferatur octaua qui sunt cexliiii. fient. ii. clxxxvii.

Rursus. celvi. postonariū crescant. fient igitur. ii. xliiii. atque hic
supra scriptorum terminorum in medio collocetur. m. deccc. xliiii. ii. xliiii.
ii. clxxxvii. Tertius igitur terminus ad primum toni retinetur proporti
onem. Secundus uero ad primum semitonii minoris. Apotomes
uero tertius ad secundum atque in isdem primis apotomes uidetur con
stare proportio cum semitonio in celvi. et cexliiii. minimis numeris
spacium continetur. Idcirco aut. m. deccc. xliiii. et. ii. xliiii. in
eadem proportionem sunt. Quia. cc. xliiii. ad. cc. lvi. quoniam celvi. et cc.
xliiii. Octonario multiplicatur. Si enim unus numerus duos quoslibet
numeros multiplicet quæ ex ea multiplicatione nascuntur. In eadem
erunt proportione. quæ fuerit hi numeri quos prior numerus mul
tiplicauit. *Quibus proportionibus diapente et diatessaeron consistunt. Et quoniam du*

Sed quoniam de diatessaeron consonantia latius diximus *diatessaeron. uictonis non con*
breuius et bene puris numeris de diatessaeron. ad diapente conso
nantius differamus. Diapente enim constat ex tribus tonis de se
mitonio id est ex diatessaeron et tono. Disponantur enim
numeri quos superior descriptio comprehendit. cxxii. cexvi. cexliiii.
celvi. In hac igitur dispositione primus terminus ad secundum. et se
cundus ad tertium tonorum retinentur proportionem. Sed tertius ad
quartum. semitonii minoris. ut supra monstratum est. Sugitur

celvi. octaua eisdem quarū octaua est apponatur. fient. cc. lxxxviii. qui. cxcii. cōparati sesquialterū spacium pportionis efficiunt. quo circa tres quidem toni sunt. si primus ad secundū. scds cōtertū. quintus conferatur ad quartum semitonū uero minus tertii ad quartū t̄minū cōparatio tenet. Qd si diatessaron quidem duarum tonoy est ac semitonū minoris. Diapente uero trium tonoy. ac semitonū minoris. lunta uero diatessaron ac diapente. unū diapason uidentur efficere. Erunt. v. toni et duo spacua semitonoy minora. quae unū tonū n̄ uideantur implere. Non est igitur diapason consonantia constans sex tonis ut aristoxenus arbitrat. Qd in numeris quoq. dispositū euidentē appareat. Sex enim toni in ordinē disponantur scilicet in sesquialtera pportione. constituta. Sex uero sesquialtera pportione. Ad sexto octuplo pcreantur. Disponantur igitur sexto octupli haec modo.

1	viii	lxxiii.	cxii	iiii xcv	xxxii de c lxxviii	cc lxxii. cxliiii.
---	------	---------	------	----------	--------------------	--------------------

Ab hoc igitur ultimo numero sex toni in sesquialtera pportione constituti locentur haec modo. Dispositis primū octuplis terminis. ut octauae terminorū partes ipsorū terminorū litteris. adiungantur. Sit autē descriptio talis.

OCTUPLI				SESQUI OCTAUI				PARTI OCTAUAE	
1	viii	lxxiii	cxii	iiii xcv	xxxii de c lxxviii	cc lxxii cxliiii	xxxii de c lxxviii		
						ccxxiiii de cccxii	xxxvi de c c lxxiii		
						cccxxii de c lxxvi	xl cccc lxxii.		
						ccclxxiiii c c xlvi	xlvi de c lvi		
						ccccxxiiii de ccciiii	li cccc lxxxviii		
						cccc lxxii cccxii			
						dxvxi	cccc xli	lvi xlvi	

Huius igitur dispositionis haec ratio est. continuus enim uersus quilibet ducitur octuplos numeros tenet. A sexto uero octuplo sesquialtera pportione dnr. Vbi uero octauas partes scripsimus octauae sunt eorū numerorū partes quib. adiacent. quae si eisdem quib. adiacent apponantur posteriores numeros creant ut in primo qui est. cc lxxii. cxliiii. Huius octaua xxxii. de c lxxviii. his si bime & sic coniungantur posteriore

efficiant numerū quiesc. $\overline{ccxciii}$. $\overline{dccccxii}$. Idemq. in \overline{ccclxi} in
 uentur. Sugitur ultimus numerus quiesc. \overline{dxxxix} . \overline{ccccxl} .
 duplus ē prioris numeris quiesc. \overline{ccclxi} . \overline{exliii} . Recte diapason
 sextonis constare uidetur. Nunc uero siminimi numeri id est prio
 ris duplicem conquiramus. minor erit eorum numero quiesc. maximus
 ac psumus. Nam \overline{ccclxi} . \overline{exliii} . numeri duplus est quiesc. adeū scilicet.
 diapason consonantia tenet. \overline{dxxxix} . \overline{ccccxl} . Hicigit minor ē.
 eorum numero quiesc. tū retinet tonū eo scilicet quiesc. \overline{dxxxix} . \overline{ccccxl} .
 Minor est igitur diapason consonantia sextonis atq. id qd sextoni dia
 pason consonantia supradunt uocacommā qd constat in minimis
 numeris. \overline{dxxxix} . \overline{ccccxl} . et \overline{dxxxix} . \overline{ccccxl} . Sed de his quid
 aristoxenus sentiat quiaurib. dedit omne iudiciū. Alias cō
 memorabo nunc uoluminis seriem fastidii uitatur adstringam.
EXPL. DE MUSICA. IDEST ARMONICA INSTITUTIO
NE. II. INCIPIT LIBER TERTIUS ADVERSUS
ARISTOXINUM DEMONSTRATIO SUPER PARTICULA
REM PROPORTIONEM DIUIDI NON POSSE. ATQ.
IDEO NEC TONUM.

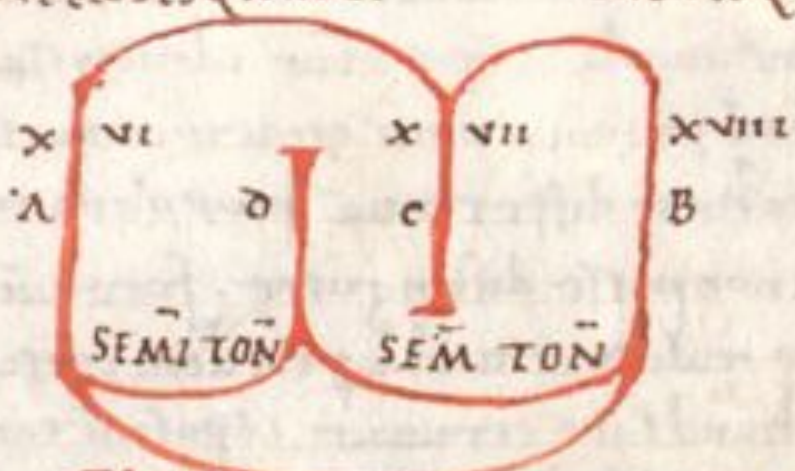
Superiore uolumine demonstratū est diatessaron consonantiā
 ex duob. tonis ac semitonio. Diapente uero ex trib. ac semi
 tonio culpa. sed ea semitonica dimidiū toni integrū nō posse
 pficere. Si singillatim considerata tractentur. atq. ideo diapa
 son ad sextonos nullomodo puenire. Sed qm aristoxenus
 musicus iudicio aurium cuncta pmittens. haec semitonica nō arbitra
 tur ē scd mpr̄ theagoricos contractiora dimidio. Sed sicut semi
 tonica dnr̄ ita ē dimidietates tonorū. De hisdem rursus paulis p ē
 disputandum. Demonstrandū prius nullā sup̄ particulare habitudi
 nem notonumero posse diuidi integra medietate. Int̄ duos enim
 numeros sup̄ particulare p̄portione continentur. Siue illi sint
 principales quorū ē. unitas differentia. siue posteriores nul
 lus ita poterit medius numerus collocari. Ut quāminimū p̄par
 tione tenet ad medium eā medius teneat extremū scilicet in
 geometrica p̄portione. Sed aut differentias aequas facere

potest ut sit æqualitas secundum arithmetice medietate. aut
 arithmetice inter eosdem terminus medius numerus collocatus faciat
 medietate. aut quolibet alio quocumque in arithmetice fecimus
 mentionem. Quod si demonstrabitur ne illud quidem constare
 poterit sesquialtera proportionis quæ tonus est indimidia posse
 discerni. Quamvis quidem sesquialtera omnis in super particulari.
 in æqualitatis genere consistat. Id vero melius inductione monstra-
 bitur. Nam si singulas proportionis consideratione deducta scilicet
 super particulares nulla præter occurrit quæ interpositum medio termino
 æquis proportionibus dividatur. Non est dubium quod super particula-
 ris comparatio non possit in æquæ parti. Quod si videtur auribus. con-
 sonum aliquid canere cum eulibet uocis duo tam ac semitonium
 integrum distans uoculæ comparatur id non esse consonum natura
 monstratur. Sed quoniam sensus omnis quæ minimæ sunt comprehendere
 nequeat. Idcirco hanc differentiam quæ ultra consonum præcedit
 sensum aurium non posse distinguere. fore aut unde reprehendat
 si frequentissime talis particula per eodem crescat errores. Nam
 quod in minimo. haud sane cernitur compositum coniunctumque. cum iam
 magnæ eorum cooperit puidetur. A qua igitur proportionis est ordi-
 endum an compendium dabimus quæstioni siccebo de quo quæritur
 ordiemur. Id vero est tonus in duo possit æquæ parti necne.
 Nunc igitur de tono est tractandum et quæ admodum non possit in duo
 æquæ dividi demonstrandum est. quæ demonstrationem si quis
 ad reliquas super particulares comparationes transferat. similiter
 demonstrabitur super particulare in æquæ noto atque integro nu-
 mero separari non posse. Primi igitur tonum continentes. numeri
 sunt viii. atque xiiii. Sed quoniam seisti ita naturaliter. consequuntur ut
 medius inter eos numerus non sit eosdem binario quo scilicet minimo
 possunt multiplicari sunt igitur xvi. ac xviii. Inter hos uero naturalis
 numerus cecidit. quæ est xvii. Igitur xviii. ad xvi. tonus est.
 Sed xviii. ad xvii. comparatur habet autem tonum. et eius xvi. partem
 Septima decima uero pars minor est. Unde decima naturaliter maior
 est igitur proportio quæ sub xvi. ac xvii. numeris continetur

quanta quae sub xvii. ac xviii. qui disponantur hoc modo. et fit
 xvi. ac xvii. c. xviii. B. Medietas igitur integratoni. int. c. ac b.
 nullomodo cecidit. Minor est enim. c. b. ppor. tio. c. c. ppor. tione
 ad maiore igitur parte. medietas rata ponenda est. Sit uero
 medietas. d. qm igitur. d. b. quidem ppor. tio qd est dimidium toni.
 c. b. ppor. tione quae est minor pars toni. a. c. aut ppor. tio quae
 est maior pars toni. a. d. ppor. tione maior est qd est dimidium
 toni. Est aut. a. c. ppor. tio sesqui sexta decima. c. b. aut sesqui
 septimae decimae n. e. dubium quin integra medietas int. sesqui
 sexta decima. ac sesqui. xviii. cecidat. Sed hac integro numero
 nullomodo poterit inueniri.

SUPER SES Q. XVIII. MA.

SUPER SES Q. XVII. MA.

Quia uero ad xvi. num. ^{TONUS} xvii. numerus cōpocatur. Super
 sesqui sexta decima optineat ppor. tione. Si eiusdem. xvii. numeri.
 xvi. requiramus. Erit unitas atq. unitas. pars xvii. hunc si eadē
 xvii. numero coniungamus. fiet xviii. et pars xvi. Surgit xviii.
 et pars xvi. xvii. numero cōpocatur. Rette toni mensura uideatur
 excedere. Cū ad aī solus xviii. numerus sesqui octauae custodiat pro
 ppor. tionem. Unde fit ut qm super sesqui xvi. ppor. tio toni bis aucta
 transcendat. non sit integrum toni dimidium. quicquid enim bis ductū
 transcendit. Aliquid id ultra dimidium illius eē uidebitur qd trans
 cendit. Quo circa super sesqui decima n. erit toni dimidium. hac p. hoc
 nec ulla alia maior sesqui. xvi. ppor. tione toni poterit eē dimidiū.
 Cū ipsa sesqui xvi. integro toni dimidio sit maior. Sed qm sesqui xvi.
 ppor. tione continuae requiritur. Sesqui xvii. uideamus an ea tonū
 bis multiplicata n. impleat. xvii. Igitur numeri sesqui xvii. parte
 tenet terminus xviii. In eadē igitur ppor. tione si ad xviii. numerū

aliud comparemus - erit xviii. et xvi. pars. Quasi ad xvii. terminum
inter qui. viii. proportionem positum numerum comparemus. fient xviii.
et pars. viii. Maior uero est pars. viii. pars xvii. Maior igitur. e.
proportio numerorum xvii. ad xviii. Et viii. quae ea quae in xvii. ad xviii.
et parte. xvii. continentur. quae sunt scilicet. bis sesqui. xvi. propor-
tiones. Duae igitur sesqui. xvi. Unum totum non uidentur implere.
Non est igitur sesqui. xvi. toni dimidium. quoniam quae duplicata non implent
integrum. Non tenent dimidium. sepe enim dimidium duplicatum est.
cuius est dimidium coaequatur. *[X ses quiterciae proportionem]*

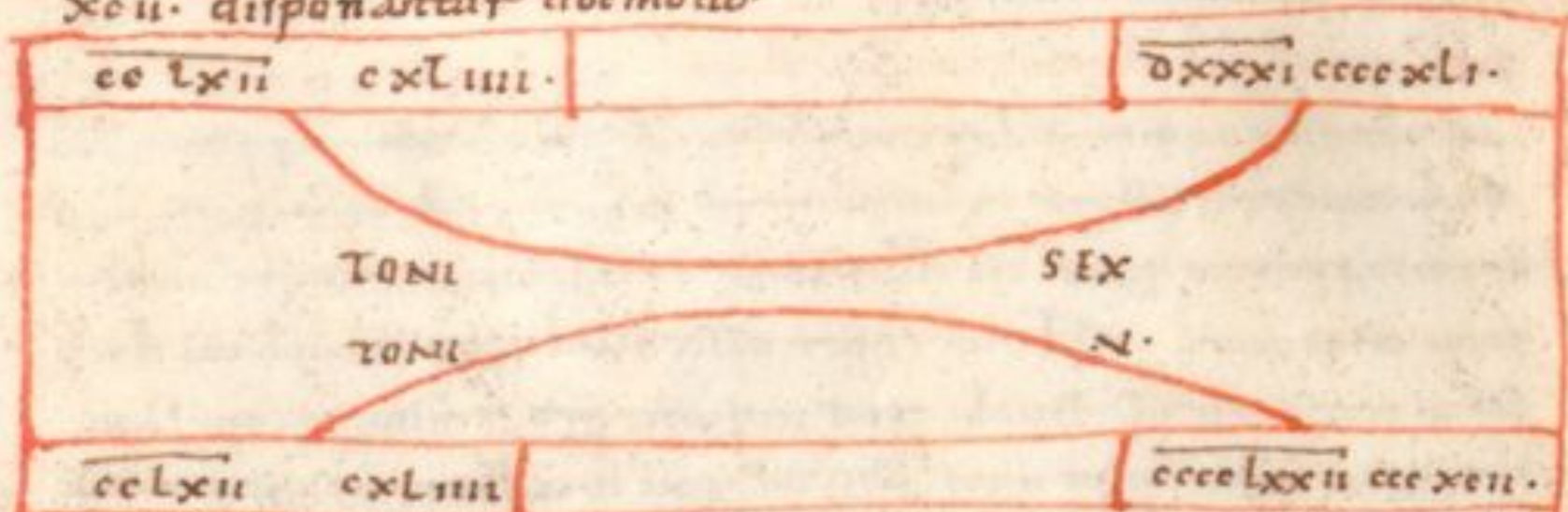
Iii

Ab his duob. tonis toni dimidium non relinquitur
Iam uero si eos numeros disponamus qui de sesquiterciae proportionem
duob. tonis retractatis relinquuntur in his considerare possumus.
Utrum ea proportio quae est duos tonos relinquitur integrum locum semi-
toni censetur. Quasi si reperit illud quoque. e. copulatum diatessaron
consonantiam. Duob. tonis atque integro semitonio copulari.
Erat igitur superius primus terminus. cxxii. adhuc sesquiterciae
proportionem tenebant cclvi. sed ad primum terminum. cxxvi. faciunt
tonum ad. cxxvi. Rursus. cxxliii. toni aptent locum. Est igitur
quod relinquitur ex tota diatessaron proportionem ea scilicet habitudo quae
in. cxxliii. et cclvi. unitatibus. constat. haec igitur si probatur integri
toni esse dimidium dubitari non potest. Diatessaron ex duob. tonis semi-
tonioque consistere. Quoniam igitur demonstratum est toni dimidium inter
sesqui. xvi. et sesqui. xvii. proportionem locari ab hac cooperatione. Quia
de hac proportio metiendae est. Ne enim longius producamus sumo ex
cclliii. xviii. parte ea sit xvi. hanc si eisdem opposuero fient
cclvi. Apparet igitur minorem esse proportionem. cclvi. ad. cclliii.
sesqui. xviii. habitudine quod si dimidius tonus maior quidem est ses-
qui. xvi. minor uero. sesqui. xvii. proportionem. Sesqui. xviii. uero
minor est sesqui. xvii. habitudine. Ducentorum uero cclvi. ad cclliii.
comparatio quae scilicet relinquitur. ex diatessaron duob. tonis re-
tractis. Minor est sesqui. xviii. non est dubium quin haec duorum nume-
rorum proportio semitonio longissime diminutior sit. *Aduersum*
aristoxenum demonstrationes diatessaron consonantiam ex duob.

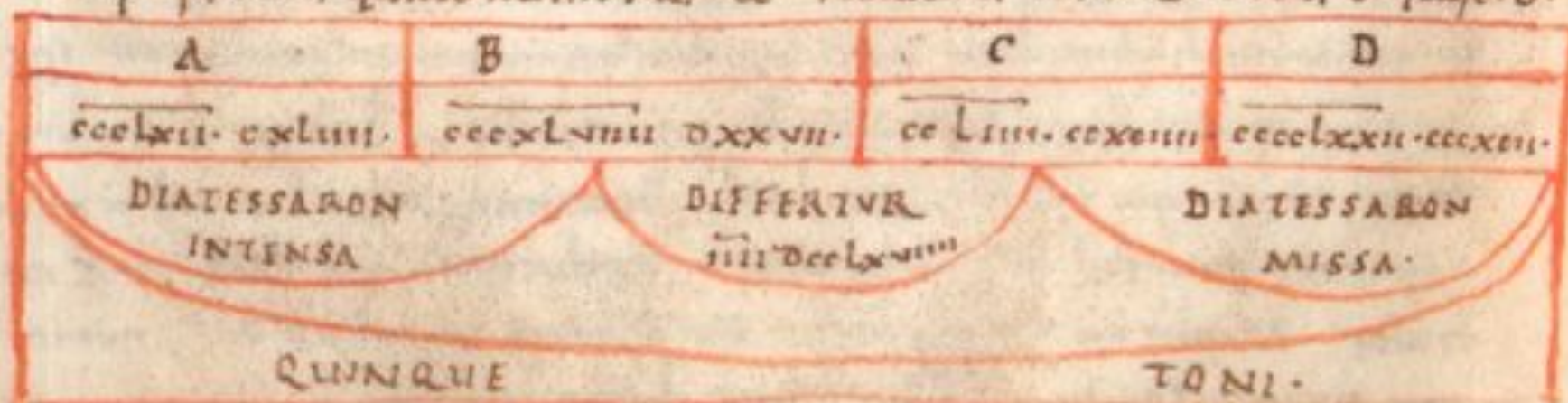
Iiii

tonis. & semitono n̄ constare. nec diapason tonis sex.

Quod si ut ait aristoxenus diatessaron consonantice ex duob. tonis semitonoq. coniungitur duae diatessaron consonantice necessario. v. tonus efficiunt et diapente ac diatessaron iuncte. Sic unū diapason iungunt ita sex tonis continua p̄portione coequantur. & qm̄ paulo ante sex disposuim̄ tonos quorū minim̄ erat numerus. cclxxii. ccllxi. ad hunc uero ultimus in sexto collocabatur tono numerus. dxxxvi. cccc xli. Quintū uero retinebat tonum. cccc lxxii. et. ccc xxi. disponatur hoc modo.

Nunc igitur de morib. numeris. id est quinq. tonis loquemur. Si ergo diatessaron duob. tonis ac semitono bis uero diatessaron quinq. consistere tonis cū ex. cclxxii. ccllxi. Diatessaron intenderem cūq. de cccc lxxii. ccc xxi. Aliud diatessaron remitterem. Idem int̄ utramq. intentionē remissionemue numerus inueniretur. Id aut̄ fit hoc modo a numero qui est. cclxxii. ccllxi. Diatessaron intendo. id est sesquiterciū qui fit in ccc xlvi. dxxxvi. 3 3. Rursus de. cccc lxxii. ccc xxi. numeris remitto. sesquiterciā p̄portione quae fit. in. cc. lxi. ccc xxi. has igit̄ p̄portiones disponamus hoc modo. Et fit primus quidē numerus. a. secundus uero. b. tertius. c. quartus. d.

Qm̄ igitur. a. t̄minus. ad. d. t̄minū. v. remotus ē tonis qm̄ quae

diatessaron in duobus tonis ac semitonio iungitur. ut aristoxenus
arbitratur unumque diatessaron inter a. atq. b. Aliud uero inter c. atq. d.
positum est. b. et c. tamen non oportet eas diuersas. Sed unas atq.
easdem ut integre. v. toni ex duobus diatessarons consonantibus ostendere
uiderentur. nunc uero quoniam est differentia. iiii. dcc. lx. viii. § 2. arguitur
diatessaron minime tonis duobus ac semitonio coniungi. **Diapason** [iii.]
consonantia a sex tonis comate excedi. & quoniam minimum comatis numerus

Sed hanc si quidem integris numeris differentiam collocare quoniam ea
partem quae est pars tertiae si addatur plena efficit unitatem quae pars
tertiarum eadem § 2. Dimidium est scilicet differentiae dimidium eidem
adiectum. Quod est. ii. cclxxxiii. § 2. fit omnis summa. vii. cliii. quae
dudum comatis proportionem tenebat. Coma enim est quae sex tonis
superant diapason consonantiae quae in primis. vii. cliii. unitatibus
continetur. Ut igitur ut differentiae dimidium proprium adiecimus.
ut in vii. cliii. exerceat ita etiam cunctis. ABCD. terminis me-
diatates proprias adiungamus. & eadem erit in omnibus quae super
proportio & quod eadem inter a. tonos ac bis. diatessaron differentiae. quae
est inter sex tonos ac diapason consonantiae differentia scilicet. vii. cliii.
unitates. unde colligitur. a. tonos bis diatessaron et vi. tonos. unum
diapason. tantum comate superare quod in primis. vii. cliii. unitatibus in-
uenitur. Id autem patefaciet subiecta descriptio.

A		B		C		D	
QUINQUE TONI				BIS DIATESSARON			
cclxxii. cxlvi.		ccxlvi. dxxvii.		ccclvi. cexxviii.		ccccxxii. cccxvi.	
SUPERIORUM NUMERORUM DIMIDIA.							
cxxxii. lxxii.		clxxiii. dccxxiii.		clxxxii. cxlvi.		ccxxxvi. cxcvi.	
PRIORES NUMERI CUM DIMIDIIS SUI.							
ccccxvi. cxx. vi.		dxxiii. cclxxxviii.		dxxx. cccc xli.		dcccvi. dlxxxviii.	
DIFFERENTIA MEDIORUM							
		vii		cliii.			
TONIS SEX				DUPLUM			
dxxxii. cccc xli.		ccclxi.		cxlvi.		dxxxiii. clxxxviii.	
DIFFERENTIA EXTREMORUM							
		vii		cliii.			

QUEMADMODUM PHILOLAUS TONUM DIVIDAT

V

Philolaus uero pythagoricus alio modo tonum dividere temptavit. statuens scilicet primor diu toni ab eo numero qui primus cibum a primo impari quod maxime apud pythagoricos honorabile fuit efficere. Nam cum ternarius numerus sit impar tres tertio atque idem si duxeris xxviii necessario exsurgent qui cum xxiiii numero tonos distant. Eadem ternarii differentiam seruans. Ternarius enim xxiiii. sume xiiii. pars est quae eidem. addita primu. annario erbu xx. ac vii. reddit. Ex hoc igitur ducit philolaus efficere partes unaqueque dimidio sit maior eamque apotomen uocat reliqua quae dimidio sit minor eamque rursus dies in dicit. quae posteriori semitonium minus appellauit. Harum uero differentiarum cum ea primu dies in in xiiii. unitatibus constare arbitratur. Et quod haec in cclvi. et cc xliii. puerit sit differentia quod quidem numerus. idem xiiii. ex nouenario ternario atque unitate consistat. quae unitates puncta optineat locum. Ternarius uero primus imperis linea nouenarius primi imperis quae drati. Ex his igitur causis cum xiiii. dies in ponat quod semitonium nuncupatur. Reliqua xxvii. numeri partem quae xiiii. unitatibus continetur apotomen esse constituit. Sed quoniam in xiiii. et xiiii. unitas differentiam facit. unitate loco comate censet esse ponendam. Totum uero tonum in xxvii unitatibus locat. eo quod in cc xvi. ac cc xliii. quinque se distant tono xxvii. sit differentia. **CONSTARE TONUM EX DUOBUS SEMITONIS ET COMATE.**

VI

Ex quibus facile apparet tonum duobus semitonis minoribus et comate constare. Nam si totus tonus ex apotome constat ac semitono. Semitonium uero ab apotome differt comate. Nihil est aliud apotome nisi semitonium minus et comate. Sugitur duos semitonia minore de tono quis auferat comate sit reliquum. **DEMONSTRATIO TONUM DUOBUS SEMITONIS COMATE DISTARE.**

VII

Idem uero haec quoque probabitur modo nam si diapason diatessaron. et tonus ac duobus minoribus semitonis contineatur. Superantque vi. toni diapason consonantiae una comate. Non est dubium quin tonus quoniam ab utroque spatio sublatis fiant reliquae. Ex diapason quidem duos semitonia minora de sex uero tonis tonus atque hic tonus haec duos semitonia

quae relinquuntur uince & cōmate. qđ si duob. eisdem semitonis cōma
reponatur aequabunt tonū. Constat igitur unū tonū duob. semitonis
minorib. etcōmate qđ in u. clui. primis unitatibus inuenitur equari.

DE MINORIBUS SEMITONIO INTERVALLIS

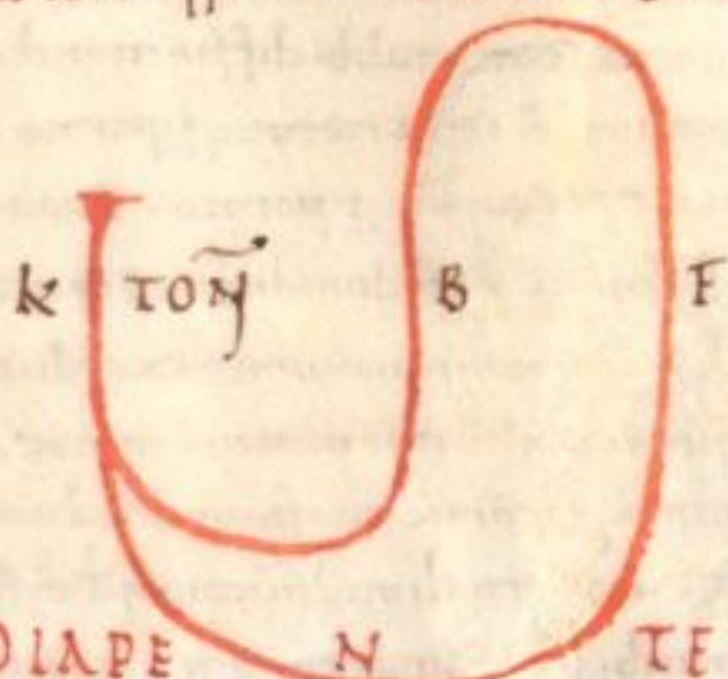
Philolaus igitur haec atq. his minora spatia talib. diffinitionib. includit.
Diesis inquit est spatium quomaior ē. sesquitercia pportio duob. tonis.
Comma uero est spatium qđ maior sesqui. u. pportio. Duob. diesib. idest
duob. semitonis minorib. Schisma est dimidium cōmatis diaschisma
uero. dimidium diesis. idest semitonum minoris. ex quib. illud colligitur.
qm̄ tonus quidem diuiditur principaliter in semitonū minus atq. apotomen
diuiditur & cōma in duo semitonia etcōma quo fit ut diuidatur in duo dia
schismata et cōma. Integrum uero dimidiū toni qđ ē. semitonium
constat ex duob. diaschimatib. qđ ē. unū semitonium minus et schisma
qđ ē. dimidium cōmatis qm̄ enī totus tonus ex duob. semitonis minorib.
etcōmate coniunctus est. Siquis id integre diuidere uelit faciat unū
semitonium minus cōmatisq. dimidium sed unū semitonū minus diuidit
in duo diaschismata dimidium uero cōmatis unū schisma. Recte
igitur dictū ē integre dimidiū tonū. in duo diaschismata. atq. unū schisma
posse parti. quā sit ut integrū semitonium minore semitono uno schimate
differre uideatur. Apotome autē a minore semitono duob. schimatib.
differt. Differt enim cōmate sub duo schismata unū p̄ficiunt comma.

DE TONI PARTIBUS PER CONSONANTIAS SUMENDIS.

Sed de his quidem haec nunc uero illud uidetur eē dicendū quem ad
modū p̄ consonantias musicas imperata passimus spatia nunc extendere
nunc uero remittere. id autē lineariter fiat lineaeq. quae describimus
uocis accipiunt loco. Sed iam sese ratio ipsa demonstrat. Si p̄positū
toni spatium p̄ consonantiā sumere in acutū scilicet atq. graue sit sonus.
B. ab hoc intendendo aliū sonū qui diapente spacio ab eo qđ est. B. distat eum
qui est. c. ab hoc remitto diatessaron consonantiā ad id qđ est. d. &
qm̄ in diapente ac diatessaron tonus differentia facit. d B. spatium
tonus repletur est.

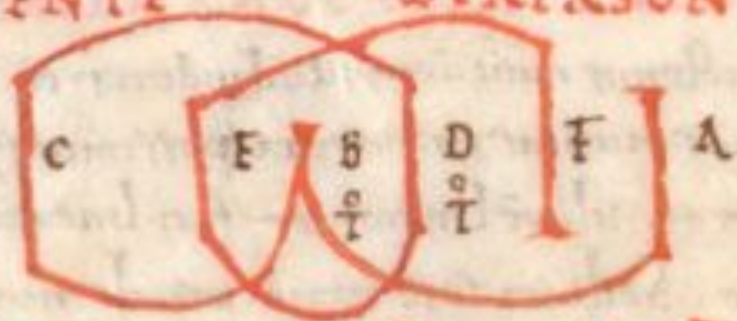

Ad grauiorem uero partem ita modum habemus tonum ab eo quod est. β .
 Diatessaron intendo ad γ . et δ . Diapente remitto ad β . erit igitur
 $\beta\gamma$ tonus. α enim adductus igitur diligens lector ad $\delta\beta$ quidem ad
 acutam partem effectum tonum ad β autem ad grauiorem.

Si propositum minore toni partem per consonantiam sumere in acuta par-
 te atque grauiore minor uero toni pars est spacium quatuor tonos dia-
 tessaron consonantie transcendit. Si enim sonus α intendo ad β .
 diatessaron ad β . Rursum intendo ad γ . diatessaron ad γ . & ab α .
 Remitto diapente ad δ . Tonus est igitur $\beta\delta$. Rursum ab δ . diatessa-
 ron adest. Remitto iterum abest diapente ad γ . tonus est igitur
 $\delta\gamma$. Duo igitur sunt toni. $\beta\delta$. $\delta\gamma$ & erat $\beta\alpha$ integrum diatessaron.
 erit igitur $\gamma\alpha$ minor toni pars quod semitonium nuncupatur.

DIAPENTE DIAPASON

Ad grauiorem uero partem hoc modo sit sonus α intendo duos tonos
 per consonantiam ad γ . diatessaron uero ab γ . Remitto ad β . erit
 igitur $\gamma\alpha$ minor semitonii pars quod oportebat efficere.

Siduo b. tonis diatessaron auferam^{us} apotome fit reliqua. Si
enim tres toni. $\bar{A}\bar{B}$. $\bar{B}\bar{C}$. $\bar{C}\bar{D}$. ab his auferatur. $\bar{A}\bar{E}$. Diatessaron
erit igitur $\bar{E}\bar{C}$. semitonium minus apotome. igitur est $\bar{E}\bar{D}$.

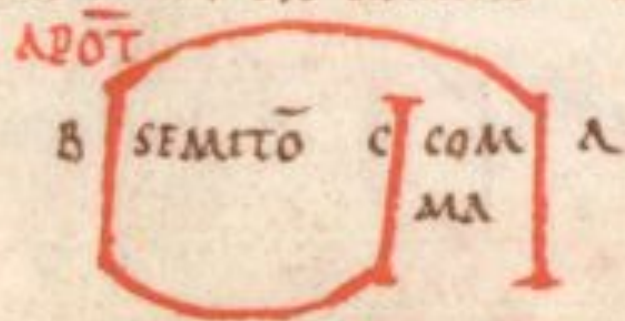
Hanc igitur apotomen si sit comodum sic sumemus
ac primum quidem acutum intendo tres tonos. $\bar{A}\bar{B}$. \bar{A} . eos qui sunt $\bar{A}\bar{B}$.
ex quo quod est \bar{B} . ad \bar{C} . diatessaron consonantiam. Remitto et fit $\bar{C}\bar{A}$.
apotome reliqua

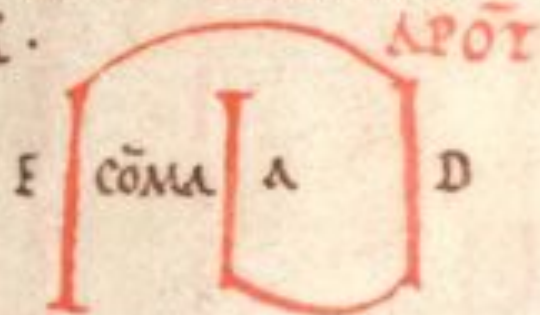
Quod si eadem spacium ad grauem sonum uelim^{us} efficere sit hoc modo sit
sonus. \bar{A} . intendo semitonium. minus id quod est. $\bar{E}\bar{D}$. remitto ab \bar{D} .
tonum eum quod est. $\bar{D}\bar{E}$. Erat igitur. $\bar{A}\bar{E}$. ea quae requirunt apotome.

Suppositum ad acutam partem commasumere sit sonus. \bar{A} . intendo apo
tomen. $\bar{A}\bar{B}$. Remitto semitonium minus. $\bar{B}\bar{C}$. et quoniam semitonium
minus apote minor est comma erit $\bar{C}\bar{A}$.

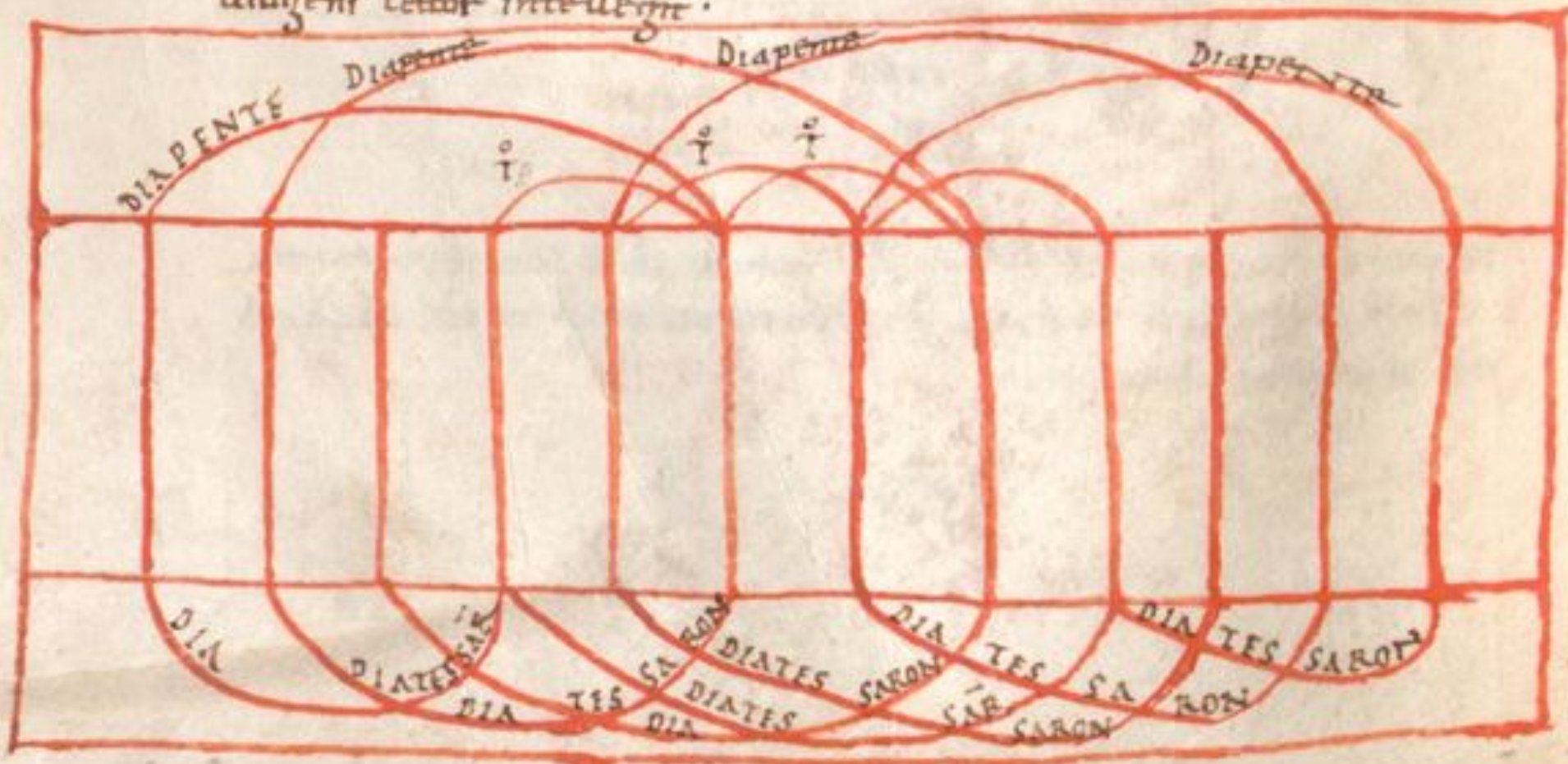

Rursum ad grauem partem hoc modo intendo ab \bar{A} . sono semitonium
minus. id quod est. $\bar{A}\bar{D}$. ab \bar{D} . uero remitto apotomen id quod est
 $\bar{D}\bar{E}$. erit igitur comma. $\bar{E}\bar{A}$.

Oportet uero has omnes consonantias recte esse animo atq. aurib. notas frustra enim haec ratione et scientia colliguntur. Nisi fuerint usu atq. exercitatione notissimae. ut uero id quod institutione musicae adorsus sumus non mox aurib. quodiam puerorum immusica est sed ratione interim censetur. Unum debemus exemplum inueniendi spacia. quod diuidetur esse paulo difficilius. Scilicet semitonii minoris ut in utraque parte acutius scilicet atq. grauius ratio possit ordine repperiri. Sed diatessaron. AB .

Oportet igitur circue. AB . consonantiam minus semitonium ad grauiorem partem acutioremque diducere. Intendo igitur. BC . Diatessaron remitto **R**ursus diapente. CD . Erit igitur sonus. BD . Diatessaron enim consonantiae adiapente consonantiae tono superatur. & CB . spacium. DC . spacio. BD . spacio transcenditur. Rursus intendo diatessaron. DE . Remitto autem diapente. EF . tonus est igitur. DF . sed & DB . tonus etiam semitonium igitur minus est. AF . quod subtrahis duob. tonis. FO . BD . AB . AB diatessaron spacio relinquitur. Rursus remitto diatessaron AG . Intendo diapente. GH . erit igitur. AH . tonus sed erat. AF semitonium erit igitur. FH . apotome. **R**ursus remitto. diatessaron. HI intendo diapente. KI tonus igitur. E . HI erat autem tonus. HCE . semitonium igitur minus est. IB . sed erat tonus. DB . erit igitur. ID . apotome. Rursus intendo. diatessaron. FM . semitonium igitur est. BM . Remitto diatessaron. IN . Semitonium igitur est. NA . per consonantiam igitur sumptasunt circue. AB . Diatessaron duo semitonice. BM quidem acutum. Nam uero ad grauiorem partem totumque minus est quam diapente constat enim ex. V . semitonis & apotome geminata ex trib. igitur tonis et trib. semitonis minorib. et quoniam duo semitonice unum tonum implere nequeunt. Sed relinquitur comatatum. m . spacium minus est spacio. Diapente consonantiae uno comatate quod facillime diligens lector intellegit.

Sed quoniam paululum de cōmā ratione p̄dixim non est defugiendū & in quacūq;
ppor-tione idem ipsū cōmā continetur ostendere. Est enim cōmā q̄d ultimū
cōphendere possit auditus. Dicendūq; est semitonium minus ac semitonium
maius quā ut singillatim cōmatib; constare uideantur ipse quoq; tonus quā ut
rursus cōmatib; coniungatur. ac primum hinc conueniens sumatur initium.

Demonstratio archite supparticularis inaequae diuidi n̄ posse

Supparticularis ppportio scindinae quā me ppportio eiusq; rēphensio. Jx
tionalit̄ int̄positio numeronā potest. id uero posterius firmā demonstra-
bitur quā enī demonstrationem ponit. architar nimum fluxa est. haec uero
est huiusmodi inquit supparticularis ppportio. $\frac{a}{b}$. Sumo in eadē ppportio-
nē minimos. $\frac{c}{d}$. qm̄ igitur minimi in eadē ppportione. $\frac{c}{d}$. et sunt
supparticulares. $\frac{d}{e}$. numerus. $\frac{c}{d}$. Numerum parte unce succēus que
transcendit sic haec. $\frac{d}{e}$. duo qm̄. $\frac{d}{e}$. n̄ erit numerus. sed unitas. Si enim
est numerus. $\frac{d}{e}$. et pars ē ei quae est. $\frac{d}{e}$. mittitur. $\frac{d}{e}$. numerus. $\frac{d}{e}$. nu-
merū quā circa. et. $\frac{c}{d}$. numerū metietur. quos it. ut. $\frac{c}{d}$. quoq; metiāt.
Utrūq; igitur. $\frac{c}{d}$. & $\frac{d}{e}$. numerus metietur. $\frac{d}{e}$. numerus q̄d ē. in pos-
sibile quoniam sunt minimi in eadē ppportione quib; libet aliis nu-
meris. hi primi ad se inuicem sunt et solā differentia retinent uni-
tate. Unitas igitur ē. $\frac{d}{e}$. hic igitur. $\frac{d}{e}$. numerus est. Numerū uni-
tate transcendit quā circa nullus incidit medius numerus qui eā
ppportionē aequalit̄ scindat quos it uincet int̄ eos qui eandē huius pppor-
tionē tenent medius possit numerus collocari qui eandē pro-
portionem aequaliter scindat.

$\frac{c}{d}$ | $\frac{d}{e}$
 $\frac{c}{d}$ | $\frac{d}{e}$

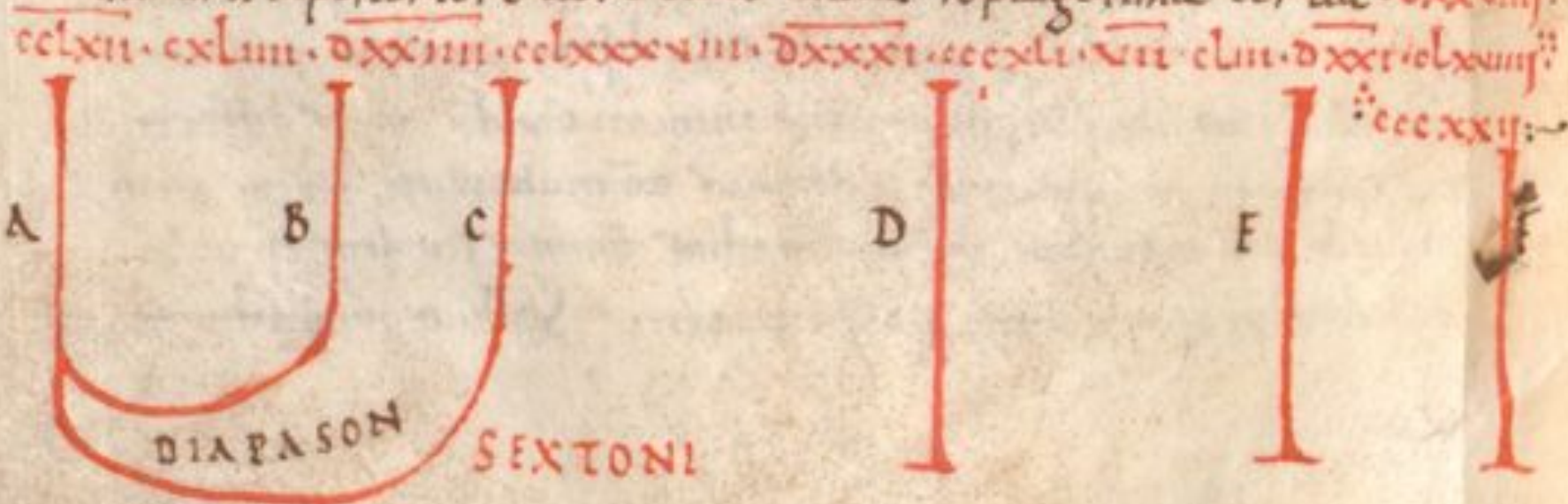
Et scdm archite quidem rationem. idcirco in supparticulari
nullus medius t̄minus cedit qui aequalit̄ diuidit ppportionē.
qm̄ minime in eadē ppportione solā differ̄ unitate quasi uero
non & in multiplici ppportione minimi eandē unitas differen-
tia sortiantur cū plures uideamus ēē multiplices p̄t̄ eos qui in
radicib; collocati sunt int̄ quos medius t̄minus scindens aequalit̄
eandē proportionem possit capari. Sed huc qui arithmeticos

nos diligenter inspexerit facilius intelligit. ad dandum uero est id
ita euenire in archita putat in sola supparticulari ppor-tione.
Non aut uniuersaliter est dicendum. nunc adsequentia conuertamur.

xi

In qua numerorum ppor-tione sit comae et qm in ea
qua maior sit quae lxxv. ad lxxiiii. minor quae lxxiiii. ad

Primū igitur dico qm in numeri. qui coma continent maio lxxiiii.
re in se retinent ppor-tionē quae lxxv. ad lxxiiii. minore quae lxxiiii.
ad lxxiiii. id uero ita demonstrabitur ac primo quidem illud reminis-
cendū est qd vi. toni diapason coma transcendent. Sit igit. A.
quidem. celxii. cxliiii. B. aut diapason adeū continens consonantiā
induplici scilicet constituta. dxxiiii. celxxxviii. ē. uero sex tonis.
ab. A. numero discedet. et sit dxxxi. ccccxli. quae omnia ex secundis
uoluminis tonorum dispositione sunt colligenda. est igitur. B. inter
atq. ē. coma ppor-tio continetur aufero igitur. B. numerū denume-
ro. ē. Relinquitur. d. in vii. clui. unitatib. collocatus. qui d. numerū
maior quidem est quā sit lxxiiii. pars. B. numeri minor uero quā
ut eiusdem. lxxiiii. sit. Nam si eundem. d. numerū qui est in vii. clui.
septuagies ter multiplicem. fit mihi est numerus in dxxxi. clxxx
viii. unitatib. constitutus. Si eum septuagies quāt multiplicem sit
f. numerus dxxviii. cccxii. quorum quidem est qui p lxxiiii. auctus
est. minor est. B. numero. f. aut qui p lxxii. maior est. B. numero
recte igitur dictū ē si qd ē. B. minorem quidem ēē quā lxxiiii. partē
maiorē uero quā lxxiiii. quocirca et. c. numerus. B. numerū
minorem quidem partē ei quod est. B. eundem. B. superat quā lxxiiii.
Maior uero quā lxxiiii. Maior uero quā lxxiiii. eius igitur qd ē.
ē. ppor-tio ad id qd est. B. maior quidem est quā lxxv. ad lxxiiii.
Minor uero quā lxxiiii. ad lxxii. Nam in priore unitas lxxiiii. ē.
minori in posteriore uero eadē unitas septuagies ter.

[Faint, mostly illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side. The text appears to be organized into several lines.]

[Faint, mostly illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side. The text appears to be organized into several lines.]

Haec igitur speculatio in istis ceptulis id est .xi. xii. hoc de monstrare contendit q in maioribus
numeris minor quonitas e ppositionis in vi. et .iii. num. si euz differentia id binarius utrisq
apponatur. fient. viii. & .vi. sed .iiii. & .vi. sesquialtera opant ppositione. viii. u. & .vi. sesq. tra
idem sit si euz differentia auferatur minorati in ppositionib. cresunt. hoc quoq. obseruare debet
in maiorib. numeris in se comparatis. & haec est q de maiore ppositione e. in lxx. iii. &
lxxiiij. q in lxxv. et lxxiiii. quilibet unitas sit utroruq. differentia. sed si dici potest maior
est unitas q lxxiii. pars est que lxxiiii. numeratur. Decies nouies xiii. fiunt cc. xl. vii. Semis
uero si addatur id est xiii. dimidius q se vi. & semis unitatis fiunt cc. l. iij. & unu dimidium.

Autem pa primitus incipit in par hīpate meson genere diatō diapente ppositione. deinde
in hīpate meson descendit. transit semitonio. Deinde in trichanos hīpaton tono transit. pho
terū redit tono in hīpate meson. deinde remigrat iterū in trichanos hīpaton. ptonū & inde
se defleat in pr lambanomen duobus tonis & dimidio.
Plagis pa. incip ubi autem desinit in pr lambanomen & inde cadit tono inferius. ex hinc iterū
surgit in pr lecto. & uadit inde in trichanos hīpat chromatico genere. phoe transit in primum
hemitoniu ad hīpate meson ad trichanos hīpat eide generis id chromata est tono distans &
exinde redit iterū ad trichanos hīpat chrom. & inde fletens in pr lecto desinit.

Idem idē explicandū illo prius p̄sumpto quod sicui proportioni p̄prie
 numerū differentie aequalit̄ augētur minor int̄ eos qui post
 additionem sunt. p̄por̄tio continebitur quā int̄ priores qui ante
 additionem ullā quādiā p̄por̄tione distabant. Ut sex et quattuor
 fuerisq. differentia succ. id est binarius apponatur fient viii. et sex.
 Sed int̄ vi. et iiii. sesquialtera. int̄ viii. et sex quatercia p̄por̄tio conti
 nebitur. Minor uero est p̄por̄tio sesquialtera sesquialtera p̄por̄ti
 one hoc igitur ita p̄dicto. disponantur superiores numeri qui p̄por̄tione
 cōmat̄s continebant. id est dxxxvi. cccc xli. et sic. ā. sic aliam. b. dxxiiii.
 cclxxxviii. horū differentia sit. c. vii. clm. c. igitur numerus maiorem
 numerū quiesc. ā. septuagies quinquies metiatur. Si ergo. c. numerum
 septuagies quinquies multiplicem fiet mihi. d. numerus quiesc. dxxxvi.
 cccc lxx. Igitur. d. numerus eū quiesc. ā. numero quiesc. antecedit id est
 v. xxxiiii. Rursus. c. numerus eum quiesc. b. metiatur. septuagies
 quāt̄ multipliceturq. fiet igitur numerus. f. d. xxviii. ccc xxii. qui f.
 eo quiesc. b. maior est eodem. e. numero quiesc. d. xxxiiii. ergo. d.
 numerus eū quiesc. ā. transcedit numero. fit aut̄ numerus ab eo
 qd̄ est. b. uincitur eodem est numero. Si igitur. e. numerū. ā. nu
 mero apponamus fiet. d. Si uero. b. numero eundem. e. apponam̄
 fiet. f. sed. d. numerus septuagies quinquies auctus. e. p. c. scilicet
 multiplicatū. f. aut̄ septuagies quicq. multiplicato. c. creuit
 op̄tinent igitur int̄ se p̄por̄tione. d. atq. f. quā habent lxxv.
 ad lxxiiii. Sed. d. atq. f. sunt ā. atq. b. uno eis addito est
 maiorem igitur necesse est p̄por̄tione contineri int̄. ā. atq. b.
 quā int̄. d. atq. f. Namq. ā. atq. b. Numeris uno est addito ef
 fecti sunt. d. atq. f. minor igitur p̄por̄tio est. est int̄. d. atq. f.
 quā int̄. ā. atq. b. Sed int̄. d. atq. f. eadem p̄por̄tio est quā int̄
 lxxv. et lxxiiii. int̄. ā. igit̄ atq. b. maior p̄por̄tio ē quā int̄ lxxv.
 et lxxiiii. atq. ā. atq. b. cōma continent. Maior igitur p̄por̄tio
 est cōmat̄s. quam lxxv. ad lxxiiii.

cccc xxii.

dxxxvi. cccc xli. dxxiiii. cclxxxviii. vii. clm. dxxxvi. cccc lxx. v. xxxiiii. dxxviii.

A B C D E F

Quoniam igitur ostendimus comatus proportionem maiorem esse quam eam quam lxxv. continent. ad lxxiii. comparati. Nunc ostendendum est quemadmodum minorem inter se proportionem contineant numeri spacium continenter quam lxxiii. ad lxxiii. comparati. Id uero monstrabitur hoc modo. Reminiscendum prius est. qui in uolumine dixerim cum de mensura differentiae loquebatur. Si enim ex qualibet proportionem differentia eorum numerum qui eam continent auferamus hi qui relinquuntur maiorem optinebunt proportionem. his numeris qui erant ante differentiae diminutionem. Sunt enim viii. et vi. ab his propriam aufero differentiam. id est. duo fiunt vi. et iiii. Sed in superioribus. sequitur tunc in hac sequentia proportio continetur. Maior uero est sequentia proportio sequentia proportionem. Sunt igitur eidem a. atq. b. qui sunt superius descripti quorumque differentia. c. multiplico differentiam. c. Numeri septuagies quater fit mihi numerus f. scilicet. dxxxviii. cccxxii. quem numero comparatus uincitur numero. g. scilicet. ii. cxviii. Rursus idem. c. multiplicatur septuagies ter efficiunt numerum k. id est dxxii. cxlv. qui comparatus. b. numerum uincitur eodem. g. eidem. ii. cxviii. Sublato igitur. g. de numeris. a. atq. b. effecti sunt. f. atq. k. minorem igitur proportionem retinebunt. a. atq. b. quam f. atq. k. sed f. atq. k. eam retinent proportionem. quam lxxiii. ad lxxiii. his enim multiplicato. g. effecti sunt. Maior est igitur proportio. a. atq. b. numerorum comitum continentium quam lxxiii. ad lxxvi. Sed paulo ante monstratum est eandem comatus proportionem minorem esse quam lxxv. ad lxxiii. Monstrati sunt igitur numeri qui comitum continent. maiorem quidem inter se habere proportionem quam lxxv. ad lxxiii. Minorem uero quam lxxiii. ad lxxiii. quod oportebat ostendere.

dxxxvi. cccxli. dxxiii. celxxxviii. vii. clvi. dxxxviii. cccxxii. dxxxii. clxx. ii. cxviii.

a	b	c	f	k	g

xii **Q**uod semitonium minus maius quidem sit quam xx. ad xviii minus uero quam xviii ad decem & octo.

Quod si ced semitonium minus talis speculatio conuertat eius quaq. propor-
tionē facillime repperiem. quae constat int. cc. lvi. et cc. xliii.
S itigitur. celvi. ā. ccxliii. b. horū differentia xiii. ē. dico qm. ā. ad b. minore
retinē pportione quā xviii. s. ad xviii. s. Metiat enī. c. id qd. ē. ā. decies
nouies semis. id est multiplicet. c. decies nouies semis fuit. cc. lvi. s. qd sit. d.
qui scilicet cōparatur. ad. ā. eundē. ā. duob. semis q. transcendit. Sitq. haec dif-
ferentia. f. scilicet. ii. s. Rursus eundē. c. differentia. b. numerū metiatur
octies deoies. semis. id est multiplicet. octies decies semis. fient ccxl. s. Qd sit
ē. igit. ē. cōparatur ad. b. eundē. f. transcendit. id est duob. semis. d. igitur ab eo
qd est. ā. et rursus ē. ab eo qd est. b. eundē. f. differentia. sunt minores. Sub-
trahe igit. f. ab eo qd est. ā. atq. b. faliit. d. atq. ē. maiorem igit. tenent
pportione int se. d. atq. ē. quā. ā. atq. b. sed. d. atq. f. eandē pportione
int se retinent quā xviii. s. ad xviii. s. ā. igit. ad. b. minore retinent
pportione quā xviii. s. ad xviii. s. qd apar. erat ostendere

cc lvi ccxliii xiii celvi ccxl ii

Videt tam eadē pportio celvi. ad ccxliii. maior ē ab ea quā continent
xx. et xviii. Sint enī. ā. b. c. id est qui superius descripti. metiat igit
c. differentia. ā. tminū uicies fient. c. lx. qui sit. d. qui cōparati ad id qd. ē.
ā. eundē quāternario transcendunt hie sit. f. Rursus idem ē. metiat. b. decies
nouies fient. cc. xl. vii. hie sit. ē. qui cōparati. ad. b. eundē. f. transcendunt
d. igit. numerus. ā. numerū. et. ē. Numerus numerū. b. eundē. f. trans-
cendunt. Adieeto igit. f. his quae. ā. atq. b. faliit. d. atq. ē. Maior
igit. ē. pportio eorū quae. ā. atq. b. quā eorū qui. d. atq. ē. Sed. d. atq. ē.
uicies. ac decies nouies multiplicatur. c. numerus efficit. Maior igit. ē.
pportio eorū quae. ā. atq. b. quae scilicet semitonium continent quā ea quae. ē. xx. ad xviii.

celvi. ccxliii xiii celvi ccxlvi iii

Demonstratū igit. ē. semitonium minus maiorem quidē habere pportione
q. xx. ad xviii. Minore uero q. xviii. s. ad xviii. s. Nunc idem minus semitonium

cōmati cōparem. qđ est ultimū aditū subiacens ultimaeque proportio.

Semitoniū min⁹ maius quidem ēē trib. cōmatib. minus uero

Igitur demonstras dū est pponim⁹ semitoniū minus mai⁹ **quattuor**
quidem ēē cōmatib. trib. minus uero. vñ. qđ hinc facillime possis agnos-
cere sint tres numeri ita dispositi ut in se pportione contineant. dia-
pason et ea quae dī sex tonoy. sit enim. ā. cclxxii. cclxiii. intendantur
igitur ad b. quide. v. toni continui. et sit. b. cccc lxxii. ecc xxi. ad c.
aut diapason consonantia referat. et sit. c. dxxxiii. cclxxxviii. ad d.
aut. vi. toni intendant. sitq. d. dxxxvi. cccc xli. his ita positis et constitu-
tis manifestatū est. int. c. atq. d. cōma constitui eorū q. differentia. vii.
cliii. id aut sit. b. Remittant dū toni ab eo qđ est. b. ad id qđ ē. e. &
sit. b. ccc lxxii. ccc lxi. Rursus ab eo qđ ē. e. b. intendo diatessaron.
qđ ē. f. cccc xcvi. dclxiii. Qm̄ igitur int. e. atq. b. duosunt toni. int.
e. atq. f. Diatessaron int. b. igitur atq. f. minus semitoniū repperit. Sub
lati enim diatessaron consonantia duob. tonis fit reliquum semitoni
um minus qđ in primis numeris constare p̄dixi. cclvi. et cclxiii. quos
eodē numeros si nulli nongentier quadragies ēq. multiplices. b.
atq. f. numero explicat quas necesse ē eandē pportione superius
dictis numeris continere quoniam atq. eodē numero id. m̄. dccc xliiii.
partē multiplicat creuerit itē ab eo qđ ē. f. intendo diatessaron scilicet
ad g. et sit. g. dclxiii. dlii. Rursus ab eodē. g. remitto ad p. Duos tonos
et sit. p. dxxxiii. cclxxxviii. Qđ p̄necesse est ut eundē sonū quē. numer⁹
exhibeat. ad eequale tate nāq. ē taliratione pgressus ē. v. tonis ac duob
semitonius minorib. ab. vi. tonis cōmate superatur. ab eodē igit. ā. t̄mino
numerus. p. v. tonis ac semitoniū duob. recessit. hoc m̄ ab eo qđ ē. ā. usq.
ad id qđ ē. b. v. numerū colligunt toni. ab eo qđ ē. aut. b. usq. ad id. qđ ē.
f. minus ēē semitoniū p̄notatur. f. uero atq. p. idem rursus semitoniū
minus includunt. ā. igitur usq. ad p. v. tonos ac dua semitonia minora p
dux iure igit. p. atq. c. eisdem numeris conscribuntur. Sed qm̄ int.
f. atq. c. semitoniū minor est. Videamus haec quae sit eorū diffe-
rentia ut eā cōmati cōparemus. Est aut eorū differentia xxvi. de
xxiii. et sit haec. m̄. Igitur. b. cōmatis differentia est; m̄. aut semi-
toni minoris. Si igitur. b. numerū t̄cio auxerimus fiet numer⁹ xxi.

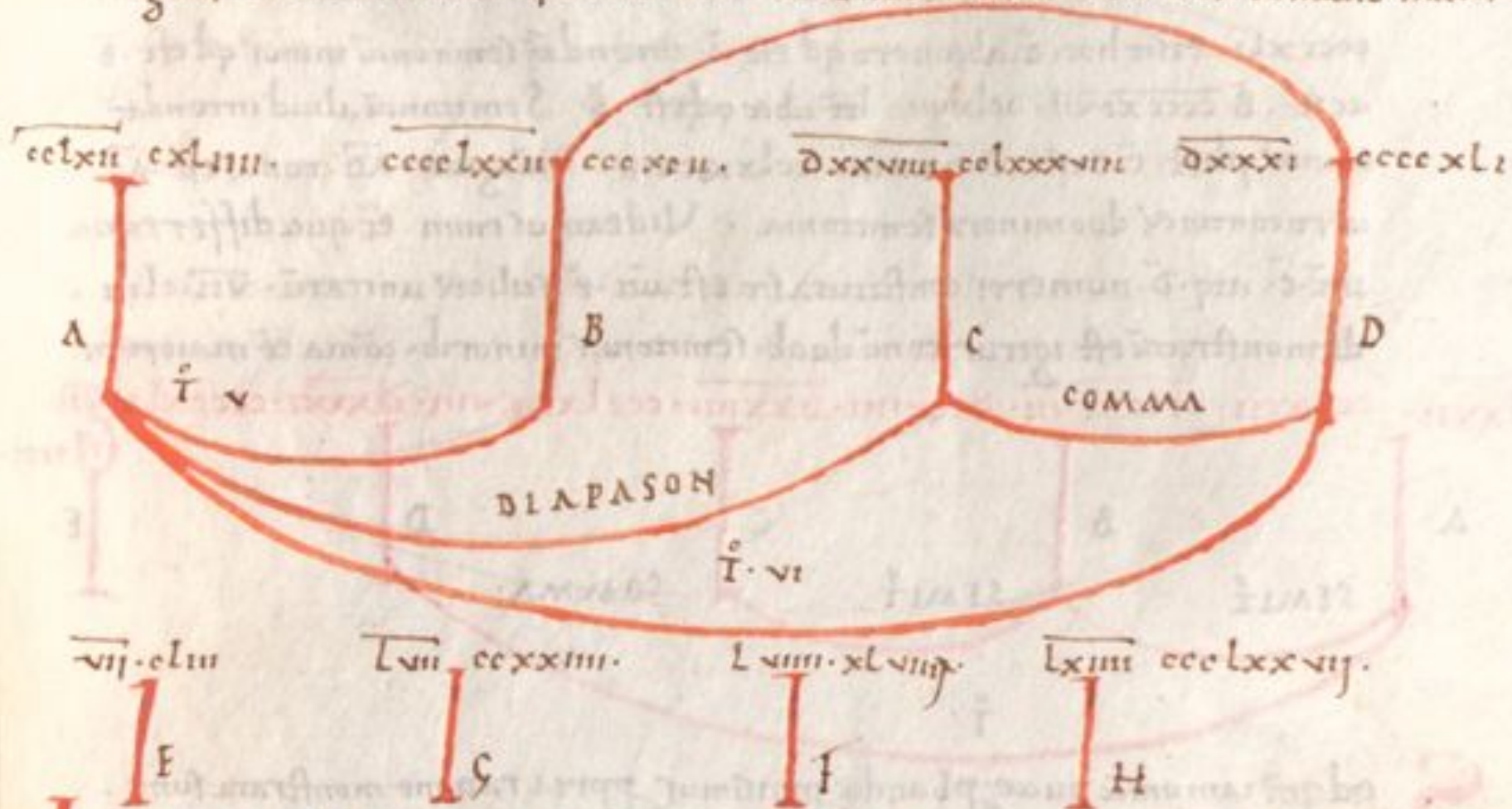
decclxxvii. hic aut sit. e. sederat comatus differentia vii. cliii.
 hic sit. f. Sugitur. f. id quod est coma quin quies multiplicem fient
 milii. xxxv. decclxxv. et sit hoc. g. Si vero xii. cliii. id est. f. quater
 multiplicem. f. k. numerus quies. xxviii. dexii. g. igitur ab eo qd
 est. e. maius est. k. minus. Sed f. quin quies autu e coma. k. vero
 quat. e. aut apotome differentia est. Lure igitur dictu est apotom
 minare quidem esse quicquinq. coma. maiore vero qua quattuor
 Ex hoc igitur coprobatur tonu maiorem quide ee quam sunt viii.
 comata minorem vero qua viii. Nam si minus semitoniu. maius
 quidem est quatua comata minus vero qua viii. Apotome aut ma
 ior quidem est quam quattuor comata. Minor vero quam quinq.
 iunctu semitonium. minus semitono maiori qd est apotome. erit
 omne minus quide viii. comatib. minus vero viii. Sed apotome
 atq. semitonium minus unu efficiunt tonu. tonus igitur maior quide
 est viii. comatibus. minor vero nouem.

clxii. cxliiii. cccclxxii. ccc xen. cccc xevii. delxiii. dxxxvccccxli

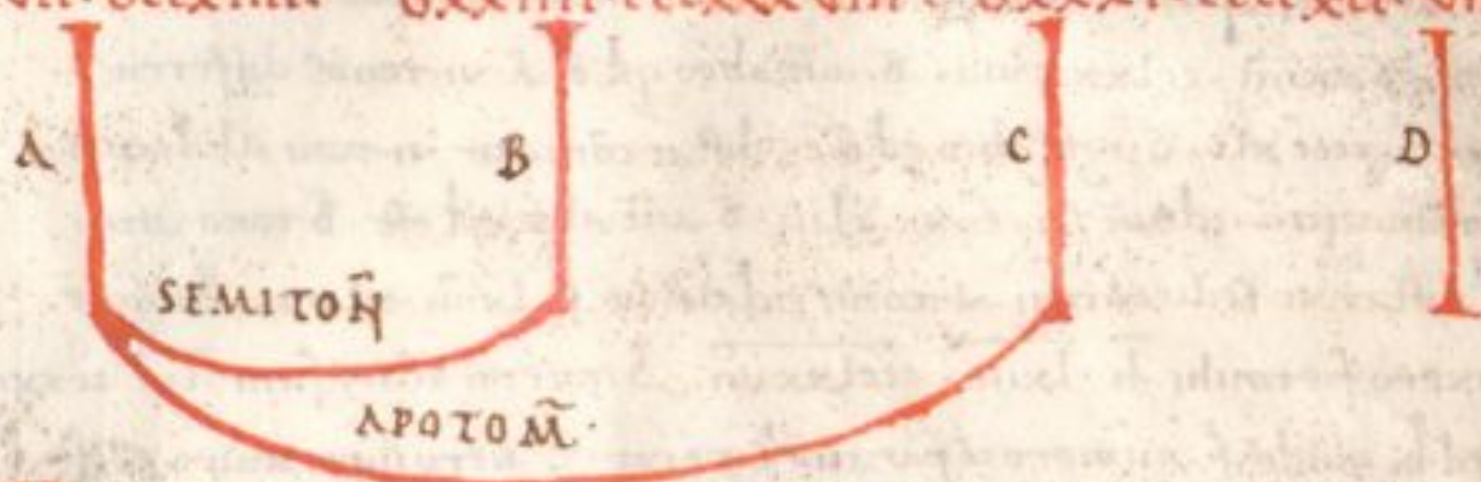
xv
SUPERIUS DICTORU PER NUMEROS DEMONSTRATIO.
 Sed quicquid phanero rationatione demonstratu sit que admodum
 tonus comatib. copereet. Ne tam quasi segnib. de lusscendu quomin
 pse hanc contra comata coparatione retineret tonus ipse monstreret.
 Sit igit. a. quidem celxli. cxliiii. b. aut. ab eo distans tonis. cccclxxii.

cccxxii. ē. ueradicapason adid qd est. ā. continens symphoniam scilicet
 innumeris. dxxiiii. celxxxviii. d. aut ab eo qd ē. ā. vi. tonos different
 tonos. dxxxii. cccc xli. d. igit ab eo qd ē. c. distat cōmate vi. toni ab dicapason
 scilicet consonantia. id aut sit. ē. vii. eliii. d. aut ab eo qd est. b. tona inte
 gerrimo distat. vi. scilicet toni. v. tonis. id aut sit. f. lvi. xlvi. Sugit ē.
 nauies auxero fiet mihi. h. lxiiii. cccclxxiiii. Si uero octies fient. lvi. cccxxiiij.
 id sit. g. sed. h. quid ē. f. numero cōparatur superat. g. uero superatur. & est. f.
 Tōnidifferentia. h. aut nauies. multiplicatū cōma. g. uero octies demonstratur
 igitur est tonus minor quidem viii. cōmatib. eisdē uero viii. cōmatib. maior.

In his pmissis licet maius semitonium minore semitono cōmate distare
 monstratū sit tam idem quoq. p se et p subiectos numeros tali ratione pbe
 batur. Sit. ā. numerus cccc xcvi. de lxiiii. ab eo uero minus semitonium
 distans. Sit. b. numerus qui tam sup quoq. descriptus est dxxiiii. celxxxviii.
 A potōm uero distet ab eo qd est. ā. is numerus qui colligitur unitatib. dxxxii
 cccc xli. et sit hic. c. qm igit. ā. b. minus semitonium ā. c. maius. differentia
 ei quod est. b. ab eo qd est. c. pquirenda est. ea est vii. eliii. id sit. d. sed hic
 numerus dudum commē monstrabat. In maius igit. semitonium ac minus
 commē differentiam facit.

ccccxvii. delxiii. dxxiiii. cclxxxviii. dxxxii. ccccxli. vii. eliii.

Rursus demonstrandum pportuonū duob. semitonis minorib. solacommate ēē maiorē. sit. A. numerus. cccclxxii. cccxeni ab hac intendat. ton. dxxxii. ccccxli. et sit hoc. D. ab eo uero qd est. A. intendat semitonū minus qd est. B. ac sit. B. ccccxvii. delxiii. hē ab eo qd est. B. Semitonū aliud intendat minus qd est. C. et sit. C. dxxiiii. cclxxxviii. Qm igitur. AD. tonus est. AC. uero continet duominora semitonica. Videamus enim. ēē quā differentia int. C. atq. D. numeros constituta sit. est aut. ē. scilicet unitatū. vii. eliii. demonstratū est igitur tonū duob. semitonis minorib. cōma ēē maiorem.

Sed qm iam omne quae pbanda pmissimus ppria ratione monstrata sunt. Nunc qd sup. ē. musicae institutioni. Regularis monochordie est facienda partitio. quam rem. Qm longior tractatus extendit. in posterioris cōm. tarii disputatione censuimus transferendam. **DE MUSICA IDESTAR MONICA INSTITUTIONE LIBER. III. EXPLICIT INCIPIUNT CAPITULA LIBRI QUARTI.**

- i. V acum differentias in quantitate consistere
- ii. D iuersae de int. uallis speculationes
- iii. M usicarū p. gressas & latinas litteras nuncupatio
- iiii. M usicarum notarū puocū conuenientes dispositio in tribus generibus
- v. M onochordi regularis partitio in genere diatonico
- vi. M onochordi notarū hipholeon p. tria genera partitio.

R atio superius de gestis descriptionis	vii
M onochordi netarū die Zeugmenon per tria genera partitio	viii
M onochordi netarū srnēmenon per tria genera partitio	ix
M onochordi meson per tria genera partitio	x
M onochordi hipaton per tria genera partitio et totius dispositio descrip	xi
R atio superius disposita descriptionis	xii
D estantibus uocibus ac mobilibus	xiii
D e consonantiarū speciebus	xiiii
D ispositio notarū p singulos modos ac uoces descriptione	xv
D escriptio continens modorum ordinem ac differentias	xvi
R atio superius disposita modorum descriptiones	xvii
Q uē uel modū indubitanter musice consonantie aure diiudicari possint	xviii

Vocem differentias in quantitate consistere

Etiam nunc quæ demonstranda erant superioris libri tractatione digessimus. Nō penitus. tamē rursus eadē breuī memoriæ recolligendæ p̄stare cū quidā diuersitate tactatus ut huius rursus ad memoriā redeuntib. ad regulæ diuisionē quo tota tendit intentio ueniamus.

Si foris rerum omnium quæ est nullus auditū sonus feriret id aut fieret qm̄ cessantib. cunctis nullas int̄ se res pulsū cierent. ut igit̄ sit uox pulsū. est opus. sed ut sit pulsus motus necesse est antecedere. ut ergo sit uox motū esse necesse est. Sed om̄s motus habet in se tum uelocitatē tum etiam tarditatē. Sup̄ sit tardus in pellendo motus grauior redditur sonus. Nam ut tarditas p̄xima statione est. ita grauitas contigua taciturnitati. Velox uero motus acuta uoculā p̄stat. Præter ea quæ grauis est intentione crescit ad medium.

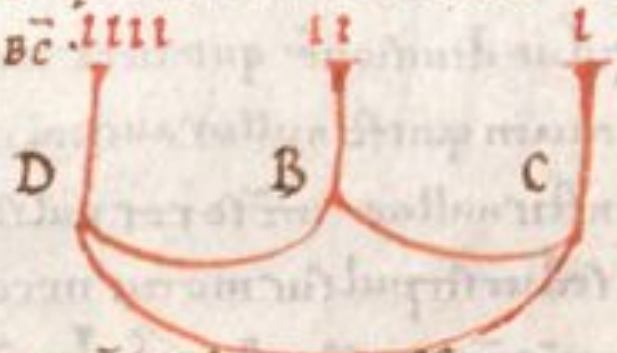
Quæ uero acuta remissione de rescit ad medium. Unde fit ut om̄s sonus quasi ex quib. dā partib. cōpositus eē uideatur om̄s aut partū coniunctio quidā p̄por̄tione cōmittitur. Sonorū igit̄ coniunctio p̄por̄tionibus constructa est. P̄por̄tiones aut̄ principalit̄ in duobus meris considerantur. P̄por̄tio uero simplex numerorū uel in multiplicib. uel in sup̄ particularib. uel in sup̄ paruenab. inuenitur.

Scđm multiplices uero p̄por̄tiones. uel sup̄ particulares consonæ uel dissonæ uoces exaudiuntur consonæ quidem sunt quæ simul pulsæ

suaue p̄mixtum q̄ int̄ se coniungunt sonum. Dissonae uero quae simul
pulsae non reddunt suaue. Neq̄ p̄mixtū sonū. His igitur ita
p̄dictis de proportionibus pauca dicemus. **DIUERSAE**

DE INTERVALLIS SPECULATIONES

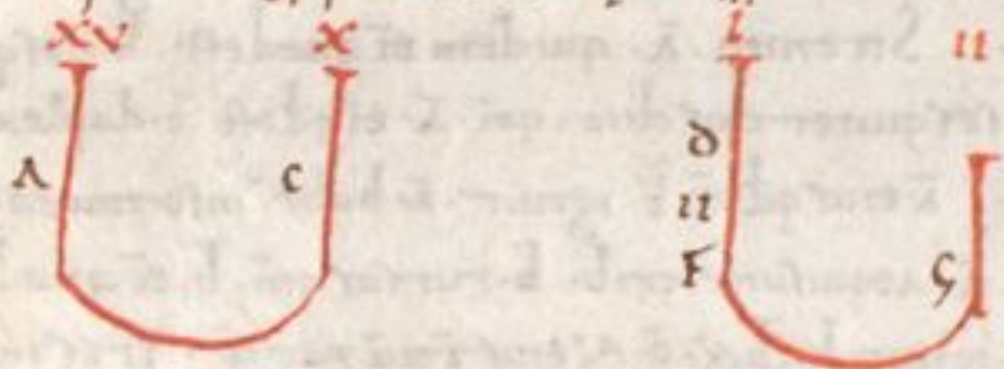
Sunt uallū multiplex binario multiplicetur id quod fit. ex hac
multiplicatione int̄ uallū multiplex erit. Sit multiplex int̄ uallū
B̄C. IITB. multiplex ē ei quod est. c. et fiat ut est. c. ad. b̄. ita. b̄. ad. d̄. qm̄
igit̄. b̄. multiplex ē ei q̄ ē. c. mittitur. c. terminus id q̄ ē. b̄. uel bis t̄uo
uel deinceps c̄ est ut. c. ad. b̄. ita. b̄. ad. d̄. metatur igit̄. b̄. terminus. id
q̄ ē. d̄. quocirca c̄ ē. c. terminus id q̄ est. d̄. metat̄. b̄. multiplex est
igitur. d̄. ei q̄ est. c. et est. d̄. int̄ uallū effectū ex composito copulataq̄.
sibi m̄ et p̄ binarium multiplicato. B̄C. int̄ uallo numeris quoq̄ idem
phatur. Si enim. b̄. ad. c̄. duplū ut binarius ad unitatē et fiat. ut. c̄.
ad. b̄. ita. b̄. ad. d̄. erit igit̄. d̄. quāternarius multiplex est aut̄. b̄. ad. c̄.
id est binarius ad unitatē multiplex igitur ē. d̄. quāternarius ad. c̄. uni
tatē est enim quādruplus quāternarius unitatis et binario multiplicata
medietas q̄ ē. int̄ uallo. B̄C. ^{IIII} ^{II} ^I

Sunt uallū binario multiplicatū multiplex effecerit int̄ uallū ipsum
quoq̄ multiplex erit. Sunt uallū. B̄C. et fiat ut. c̄. ad. b̄. ita. b̄. ad. d̄.
et d̄. sit. ad. c̄. multiplex dico quia. b̄. ei q̄ ē. c̄. multiplex est. qm̄ enim. d̄.
ei q̄ est. c̄. multiplex ē. metat̄. c̄. id q̄ ē. d̄. ostensū uero ē. qm̄ si sint
pporcionales numeri et prior fuerit ultimo cōparatus. si primū ultimū
fuerit mensus metietur et medium. C. igitur metietur id q̄ ē. b̄.
Multiplex ē. igitur. b̄. ei q̄ ē. c̄. id rursus ex numeris sit. c̄. unitas. d̄. uero
ex duplicata proportionē. B̄C. Sit quāternarius & est multiplex ei q̄ ē. c̄.
est enim quādruplus. Qm̄ igitur hic quādruplus ex duplicata. B̄C. propor
tione generatur. B̄C. pp̄portione dimidium ei erit igitur. B̄C. proportio
dupla est sed duplum multiplex ē erit. B̄C. pp̄portio multiplex.

Supparticularis int̄ uellū medius numerus neq. unus neq. plures pro
portionalit̄ int̄uenit. Sit enim. $b\bar{c}$. pportio supparticularis &
ineadem pportione minime sint. $d\bar{f}$. et \bar{g} . qm̄ $d\bar{f}$. et \bar{g} . minime sunt
ineadem pportione sunt eiusdem pportionis primi quocirca sola
eorū unitas metietur. Auferat̄ igit̄ \bar{g} . ab. $d\bar{f}$. et relinquitur d . hūc est
igitur utrorūq. mensura cōmunis. hęc igitur erit unitas quocirca
nullus int̄. $f\bar{d}$. atq. \bar{g} . incidet numerus quisit ab. $f\bar{d}$. quidem minor.
maior uero ab. \bar{g} . Sola enim int̄ est unitas quantū uero insupparticu
larib. pportionib. pportionalit̄ int̄ eiusdem pportionis minimas in
cident. Tot etiam int̄ ceteros eīdē pportionis incident. Sed nullus
int̄ $f\bar{d}$. atq. \bar{g} . minimos eiusdem pportionis int̄uenire potest. Nullus
igitur int̄. \bar{b} . atq. \bar{c} . pportionalit̄ cadet et annumeris sit quaelibet
superparticularis pportio ut sesquialtera hic uero sint x et xv. In
eadem uero pportione minimi. ii. et. iii. aufero de trib. binarium.
fit reliqua unitas eadem quae utrosq. metitur. Nullus erit igitur
int̄ binarium ternariumq. numerus quisit binario maior. Maior
uero ternario alioquin unitas diuiditur. quod est inconueniens. Quare
ne int̄ decē quidem atq. xv. quis quā inuenietur numerus qui talem
ad. x. optineat pportione quā eīdē uellū tenent xv.

Sint uellū n̄ multiplex. binario multiplicetur nec multiplex. ē. nec sup
particulare. Sit enim int̄ uellū n̄ multiplex. $b\bar{c}$. et fiat ut. \bar{c} . ad. \bar{b} .
sic. \bar{b} . ad. \bar{a} dico qm̄. d . eī qd̄ ē. \bar{c} . neq. multiplex ē neq. supparticularis.
Sit enim si fieri potest primū. d . eī qd̄ ē. \bar{c} . multiplex. et qm̄ cognitū ē
sint uellū binario multiplicatū sit et multiplex int̄ uellū creatum.
id. qd̄ multiplicatū ē. bis. int̄ uellū eē multiplex. erit igit̄. $b\bar{c}$. multiplex
sed non est positū. non igitur erit. d . eī quod est. \bar{c} . multiplex. nec uero super
particulare. Nam supparticularis pportionis medius pportionaliter
t̄minus nullus int̄uenit. Int̄. d . uero & \bar{c} . est pportionalit̄ t̄minus

constitutus. id est \bar{b} . nam ut est \bar{c} . ad \bar{b} . ita \bar{b} . ad \bar{d} . impossibile igitur
 erit. \bar{d} . ei quod est \bar{c} . uel multiplicem esse. uel sup. particularem quod
 oportet. et ostendere. & innumeris sit \bar{n} multiplex int. uellu. vi . ad iii .
 fiatq. ut sunt iii . ad vi . ita vi . ad adclum quidem quemlibet numeru
 hic erit igitur nouenarius qui quaternarius neq. multiplex neq. sup. particu
 laris est.

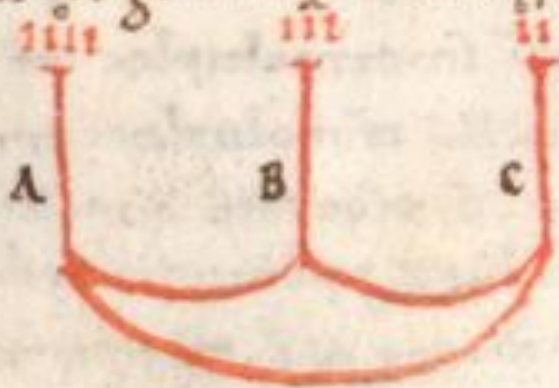

Sunt uellu binario multiplice. atq. id quod ex ea multi
 plicatione creabitur multiplex \bar{n} sit ipsu quoq. \bar{n} erit multiplex.

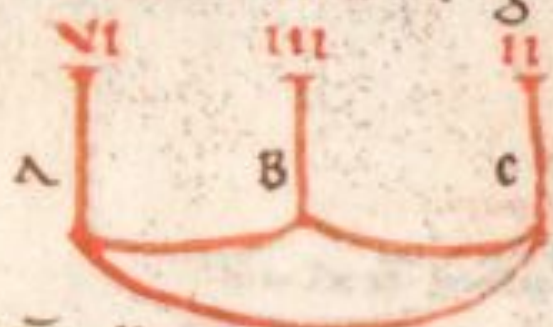
Sic enim int. uellu. \bar{b} . \bar{c} . fiatq. ut. \bar{c} . ad \bar{b} . ita \bar{b} . ad \bar{d} . et non sit \bar{d} . ei quod
 est \bar{c} . multiplex dico qm nec. \bar{b} . ei quod est \bar{c} . \bar{oc} . erit multiplex si enim \bar{e} .
 et \bar{d} . ei quod est \bar{c} . multiplex est. ad non est. \bar{n} erit igitur. \bar{b} . ei quod est \bar{c} . multiplex.

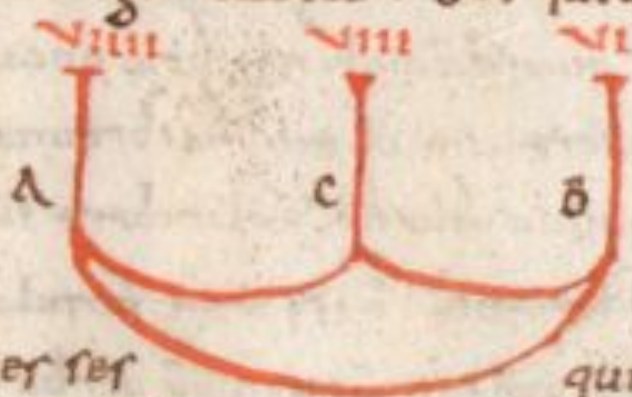
Duplex int. uellu ex duob. maximis sup. particularib. coniungit sesquid
 tero et sesquitercio. Sic enim. \bar{a} . quidem ei quod est. \bar{b} . sesquialt.
 \bar{b} . uero ei quod est. \bar{c} . sesquitercius dico. qm. \bar{a} . ei quod est. \bar{c} . duplex est.
 Qm igitur sesquialt. est. \bar{a} . eius quod est. \bar{b} . igitur. \bar{a} . habet in se totum. \bar{b} . ei q.
 dimidium. duo igitur. \bar{a} . aequi sunt trib. \bar{b} . rursus qm. \bar{b} . ei quod est. \bar{c} .
 sesquitercius est. \bar{b} . igitur habet. \bar{c} . & eius tria parte. Tres igitur. \bar{b} .
 aequi sunt ad. iii . \bar{c} . tres aut. \bar{b} . aequi erant duob. \bar{a} . duo igitur. \bar{a} .
 aequi sunt ad. iii . \bar{c} . unus igitur. \bar{a} . aequus est duob. \bar{c} . duplex erit igitur.
 \bar{a} . eius quod est. \bar{c} . & innumeris. Sic enim sesquialt. iii . ad. ii . Sesquitercius
 uero. iii . ad. iii . ergo. iii . ad. ii . duplices sunt

Ex duplici intervallo atq. sesquialtero triplex nascitur intervallum.
 Sit enim .a. ei qd est .b. duplex .b. aut ei quod est .c. sesquialter dico qm
 .a. ei qd est .c. triplex est. nam qm .a. eius qd est .b. duplex est .a. igitur
 aequus est duob. b. rursus qm .b. ei qd est .c. sesquialter est .b. igitur habet
 in se totum .c. et ei dimidia parte. Duo igitur .b. aequi sunt trib. c. sed .u.
 b. aequi erant .um. a. unus igitur aequus est trib. c. igitur .a. uno .c.
 triplex est et in numeris sit duplex quidem senarius ternario. sesquialter
 vero ternarius binario senarius igitur vel triplex est binario.

Sesquialtero intervallo sesquitercium demum fuerit intervallum erit
 quod relinquitur sesqui octavum. Sit enim .a. quidem eius qd est .b.
 sesquialter ad vero .c. ei qd est .b. Sesquitercium dico qm .a. qd est .c. Sesqui
 octavus est. qm enim .a. ei qd est .b. sesquialter est .a. igitur habet in se .b.
 et eius dimidia parte. Octo igitur .a. aequi sunt ad .xii. b. rursus
 qm .c. ei qd est .b. sesquitercium est .c. igitur habet in se .b. et tertiam
 eius parte novem igitur .c. aequi sunt ad .xii. b. Duodecima aut .b.
 aequi erant ad octo. .a. et octo igitur .a. aequi sunt ad novem .c. igitur
 .a. aequus est ei qd est .c. Octava ei parte .a. igitur ei qd est .c. sesqui
 octavus est et in numeris sesquialterum quidem intervallum
 sit novenarius ad senarium. Sesquitercium vero octonarius
 ad senarium novem igitur ad octo. Sesqui octava proportio est.

Sex proportiones sesqui octavae maiores sunt
 uno duplici intervallo. Sit enim quidam numerus .a. huius aut
 sit sesqui octavus .b. huius aut sesqui octavus .c. huius aut ses
 qui octavus .d. et huius sesqui octavus .e. eiusq. sesqui octavus.
 f. atq. huius sesqui octavus .g. id aut fiat scdm descriptum in

arithmetice modū et sint numeri. $\bar{a} \cdot \bar{b} \cdot \bar{c} \cdot \bar{d} \cdot \bar{e} \cdot \bar{f} \cdot \bar{g} \cdot \bar{h}$. et sit $\bar{a} \cdot \bar{c} \cdot \bar{e} \cdot \bar{g} \cdot \bar{i}$.
 $\bar{c} \cdot \bar{e} \cdot \bar{g} \cdot \bar{i}$. huius autē sesquioctauus quī est $\bar{b} \cdot \bar{d} \cdot \bar{f} \cdot \bar{h}$. Decece xii. huius autē
sesquioctauus quī est $\bar{c} \cdot \bar{e} \cdot \bar{g} \cdot \bar{i}$. Decece lxxvi. huius autē sesquioctauus
quī est $\bar{d} \cdot \bar{f} \cdot \bar{h} \cdot \bar{i}$. Decece xlvi. huius autē sesquioctauus quī est $\bar{e} \cdot \bar{g} \cdot \bar{i} \cdot \bar{k}$.
Decece lxxii. huius autē sesquioctauus est $\bar{f} \cdot \bar{h} \cdot \bar{i} \cdot \bar{k}$. Decece xxi. huius autē
sesquioctauus $\bar{g} \cdot \bar{i} \cdot \bar{k} \cdot \bar{l}$. Decece xli. et sunt $\bar{d} \cdot \bar{f} \cdot \bar{h} \cdot \bar{i} \cdot \bar{k} \cdot \bar{l}$. quod est \bar{h} . plus quā
duplex. ad $\bar{c} \cdot \bar{e} \cdot \bar{g} \cdot \bar{i} \cdot \bar{k} \cdot \bar{l}$. milib. $\bar{c} \cdot \bar{e} \cdot \bar{g} \cdot \bar{i} \cdot \bar{k} \cdot \bar{l}$. qd ē \bar{a} . Sex igitur sesquioctauus
ppor-tiones ampliores sunt uno duplici inter uallo.

Musice utrum per grecas ac latinas litteras notari nuncupatio

Restat utrum sumus neruū scdm p̄dictas consonantias p̄regulā diuisuri.
qm̄ quas necessarios trib. sonus generib. cantalene exhibebit ista par
ticio musicas interim notas apponere. uttū diuisā lineā his dem notulis
signauerim qd̄ unicuiq. nom̄ sit facillime possit agnosci. Veteres enim
musici pp̄ cōpendium scriptiōis ne integrasēp nominare necesse eēt ap
pone exco-gitare notulas quas dē quib. neruorū uocabula notaret
easq. p̄ genera modosq. diuisere. simul etiā hac breuitate captantes.
ut si quando melos aliquos musicus uoluisse describere sup̄ uersū. rhythmi
tica metri cōpositione distentum. has sonorū notulas adscriberent.
ita mirō modo repperientes utn̄ tantū carminū uerba quot litteris ex
plicarentur. Sed melos quoq. ipsū quot his notulis signaretur in
memoriā posteritatē q. duraret. Sed ex his omnib. modis unū interim
lūdium eiq. notulas p̄ tria genera disponamus. In reliquis modis idem
facere intēpus aduū. Differentissimē si quando dispositionē notarū

grecarū litterarū nuncupatione descripsero lector nullae nouitate
 turbetur. Grecis enim litteris inquam libet parte. nunc in minutis.
 nunc etiam inflex. tota haec notarū descriptio confectata est. Nos
 uero cauemus aliquid ab antiquitatis auctoritate transferre. Erunt
 igitur priores ac superiores notulae dictionis. id est uerbarū. Sedae
 uero atq. inferiores percussionis. Proslamba nomenos quia ad quistur dici
 potest. Zeta. n̄ integrū et cē. iacens. ζ. h̄r pate h̄r paton quae est
 principalis principalū gamma conuersum et gamma rectum.
 1 par h̄r pate h̄r paton. id est subprincipalis principalium. δē. n̄ integrū
 et gamma supinū. C h̄r paton enarmonios quae est principium enar
 monios. A. supinū et gamma conuersū retro habens uirgulā. 7. H̄r paton
 chromaticae quae est principalū. A. supinū habens lineā et gamma
 conuersū. duos habens lineas. 7. H̄r paton diatonos quae est principa
 liū extentae. p̄ h̄i. grecā et digammon. φ. f. H̄r paton meson quae est
 principalis mediarū. cē. et cē. 8. par h̄r paton meson quae est sub prin
 cipalis mediarū. pē. et cē. supinū. 9. Meson armonios quae est medie
 rum enarmonios p̄i. grecū. et cē. conuersum 10. Meson chromaticae
 quae est mediarū chromaticae. p̄i. grecū habens uirgulā. et cē. conuersū
 p̄ mediu habens uirgulā 11. Meson diatonos quae est mediarū extenta
 M r̄ grecū. et p̄i. grecū diductū. 12. Mese quae est media iota. et labda
 iacens. 13. Trito s̄nēmenon quae est tertia coniunctarū. THETA. & LABDA.
 supinū. 14. S̄nēmenon enarmonios quae est coniunctarū enarmonios.
 H̄ ETA. grecū. et labda iacens conuersū p̄ medium habens uirgulā. 15.
 S̄nēmenon chromaticae quae est coniunctarū chromaticae. N̄ ETA.
 grecū habens uirgulā. et labda conuersū habens uirgulā 16. S̄nē
 menon diatonos quae est coniunctarū extenta. gamma. et en. 17.
 N̄ etes̄nēmenon quae est ultima coniunctarū. ω. quadratū supinum.
 & X̄. T̄. 18. paramesos quae est submedia. ZETA. et p̄i. grecū iacens
 19. Trito diezeugmenon quae est tertia diuisarū. ē. quadratū. et. p̄i. grecū
 supinū. 20. diezeugmenon. enarmonios quae est diuisarū enarmonios.
 Δ̄ ETA. et p̄i. grecū iacens conuersū 21. diezeugmenon chromaticae quae
 est diuisarū. chromaticae. Δ̄ ETA. habens uirgulā. & p̄i. grecū iacens
 conuersum habens lineā angulārē. 22. diezeugmenon diatonos quae est

diuersarū tonos. ω. quadratū supinū. & ζετα. Ξ. nete Zeug-
 menon quae est ultima diuisarū. φηι. iacens. & εν. inuersū diduc-
 tum. ὤ trite hīpboleon quae est tertia excellentium. γ. dearsū
 respiciens dextrū et semi. Ἄ. Sinistrū fursū respiciens. Ὡ. Hīper-
 boleon enarmonios. quae est excellentiū enarmonios. τ. supinum.
 et semi. Ἀ. dextrū supinū. **Ι** Hīpboleon chromaticae quae est excel-
 lentiū chromatice supinum habens lineā et semi. Ἀ. dextrū supinū
 habens retro lineā. Ὡ. Hīpboleon diatonos quae est excellentium
 extēta. Ἀ. grecū habens acutū. et πī. diducta habens acutū. ΜΤΥ.
 Nete hīpboleon. ιοτα habens acutū. et ιαβδū iacens habens acutū. Ξ.

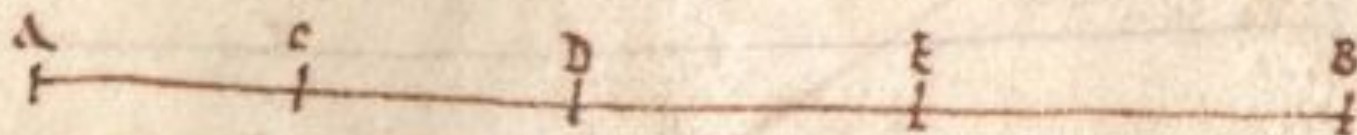
**MUSICARUM NOTARUM PERUAACES CONUENIENTER DISPOSITIO
 IN TRIBUS GENERIBUS.**

π	proclambanomenos
φ	hīpate hīpaton
ψ	par hīpate hīpaton
χ	līchanos hīpat enarmon
ζ	līchanos hīpat chrom
η	līchanos hīpaton diat
θ	hīpate meson
ι	par hīpate meson
κ	līchanos meson enarmonios
λ	līchanos meson chromaticae
μ	līchanos meson diaton
ν	meson
ξ	trite synōmenon
ο	paranete synōmenon enarmonios
π	paranete synōmenon chromaticae
ρ	paranete synōmenon diaton
σ	nete symmenon
τ	parameson
υ	trite diezeugmenon
φ	paranete diezeugmenon enarmonios
χ	paranete diezeugmenon chromaticae

W	paranete die zeugmenon diatonos
X	nete die zeugmenon
Y	trite hēpboleon
Z	paranete hēpboleon chromatica
A	paranete hēpboleon diatonos
B	nete hēpboleon

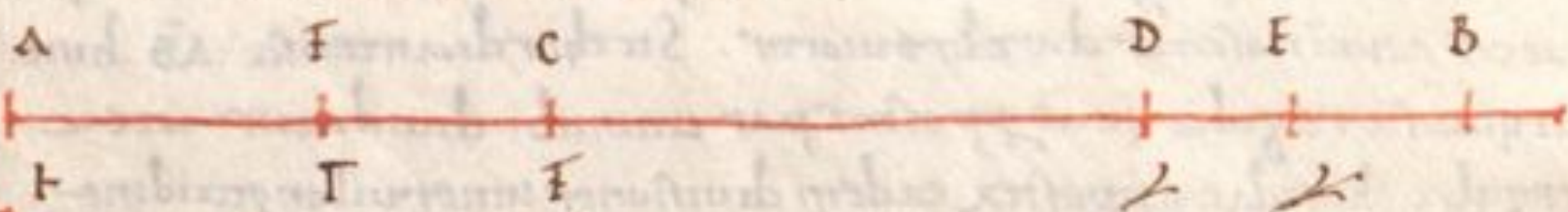
Monochordi regularis partitio in genere diatonico.

Sed iam tempus est ad regularis monochordi diuisionē uenire. de qua res illud est p̄dicendū. qđ siue in mensura nerui. siue in numeris atq. in eorū p̄por-tione statuatur describenda diuisio maius spaciū chordae et maior numerus multatudo sonos grauiorēs efficiet. ac si fuerit nerui longitudo contractior et in numeris n̄ multa pluralitas acutiores uoces edi necesse est. atq. ex hac cōparatione quantū unaquaeq. fuerit uel longior uel plurimū numerorū. aliaq. contractior uel paucioribus signata numeris. Tanto uel grauior uel acutior inuenitur. Nec leuiter est sperilla uel res cantus hoc qđ intendentes saepe spacia p̄por-tionū numero maiore signauimus. Remittentes minore. cum intentio acūm. faciat remissio grauitatē. illic enim p̄por-tionū tantū spacie signabamus. Nihil enim de grauitatis aut acuminis p̄prietate laborantes. atq. ideo & in acumen maiorib. numeris intendim̄ et in minorib. in grauitatē saepe remissimus. tūc uero ubi chordarū spacie sonos q. metietur naturā rerū sequi necesse est maioriq. Longitudini chordarū. ex quo grauitas existit ampliores. Minoru uero ex quae uocis acūm nascitur dare breuiorēs. Sit chorda intēsa. AB. huic aequa sit regula quae p̄positis partitioib. diuidatur ut et regula chordae appositae eadem diuisiones in nerui longitudine signent̄ quas antea signauerimus in regula. Nos uero nunc ita diuidimus quasi ipsam chordā et n̄ regulā partiamur. Diuidatur igitur. AB. in quattuor partes p̄ tria puncta quae sunt. coe. Erat igitur tota quidem. AB. dupla ab his quae sunt. DB. AD. Singillatim uero AD. DE. duplae sunt ab his quae sunt ac cō. DE. EB. Erat igitur AB. quidem grauissima. id est proslambanomenos. DB. autē mese est enim dimidia totius et sicut. AB. ab ea quae est. DB.

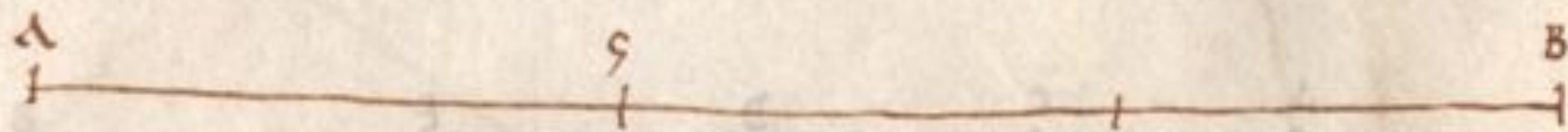

duplex est spacio. ita. DB . ab ea quae est. AB . Duplex est acumine.
 Nam ut superius dictum est spaciū. & acumini si sepe ordo conuersus est.
 Nam tanto est chorda maior in acumine. quanto fuerit minor in spacio
 quocirca erit. EB . Neque hīpboleon. quoniam EB eiusque est. DB . dimidiatque
 deest in quantitate. dupla uero est in acumine. Rursus quoniam eadem. EB .
 eius quae est AB quarta pars in spacio quae quadrupla erit ab eadem in acumine
 ab ea quae est mese. mese autem duplex in acumine ab ea quae est proslambanomenos.
 BQ . Consonabit igitur proslambanomenos ad mesen diapason
 mese adneten. Hīpboleon diapason proslambanomenos adnetent.
 Hīpboleon bis diapason. rursus quoniam aequae partes sunt AC . CD . DE . EB .
 Est autem AB . quattuor earundem partium. CB . autem trium. AB . igitur
 sesquialtera est ab ea quae est CB . Rursus quattuor est aequalium partium
 CB . Sed. DB . Duarum erit igitur CD . sesquialtera eius quae est. AB .
 Rursus quoniam. CB . est trium partium aequalium. qualis est una. EB .
 Tripla igitur est. CB ab ea quae est EB . Erunt igitur CB . līchanos hīp
 paton diatonos. consonabuntque proslambanomenos quidem ad
 līchanon. Hīpaton diatonos consonantia. diatessaron. Eadem uero
 līchanos. Hīpaton diatonos consonabit ad mesen consonantiam.
 Diapente eademque. līchanos diatonos consonabit adneten. Hīpboleon
 diapason et diapente. Rursus si de tota. AB . nonam partem auferā
 eam quae est. AF . erit partes. viii. FB . erit igitur FB . hīpate hīpaton
 ad quā sesquialtera uel contineat proportionē AB id est proslambano
 menos in musica uero tonon.

Superior descriptio. inferiora signa quae continet eius sunt descrip
 tionis ubi chordis notulae apposuiimus quoniam earum nomina longum fuit
 adscribere. Item si AB . tribus incisionibus partiamur erit pars
 tertia. AC . Duae igitur eiusdem erunt CB . consonabit igitur
 AB . proslambanomenos ad CB quae est hīpate meson diapente
 consonantiam in proportionē sesquialtera constituta. CB . autem ad CB .
 erit sesquialtera. & continebit tonū. idque ordine cecidit. Nam

l'rchanos h'rpaton diatonos idest. c̄b̄. a deam quae est. h'rpaten meson
 idest ḡb̄. continent tonū. Rursus āb̄ quidem prorsum lambanomenos ad c̄b̄.
 l'rchanon h'rpaton. diatonon. habet consonantiā. Diatessaron. āb̄ autē
 prorsum lambanomenos ad ḡb̄. h'rpaten meson habet consonantiā diapente
 item c̄b̄. ad d̄b̄. idest l'rchanos. h'rpaton diatonos ad meson habet
 consonantiā diapente. ḡb̄. autē ad d̄b̄. idest h'rpaten meson ad meson
 habet consonantiā diatessaron. l'rchanos autē h'rpaton idest c̄b̄ ad h'rpa
 ten meson comparata idest ḡb̄. distabit tono. Si autē eius quae est c̄b̄
 quartā partē sumpsero erit. c̄k̄. igitur c̄b̄. ad k̄b̄ optinebit. sesquialterā
 p̄portionē. k̄b̄. autē c̄b̄ quae est d̄b̄. sesquialterā p̄portionē distabit
 erit igitur k̄b̄ quidem diatonos meson & erit c̄b̄ idest l'rchanos h'rpa
 ton diatonos ad k̄b̄. idest diatonos meson diatessaron continens conso
 nantiā. Rursus si eius quae est d̄b̄. nonā partē sumpsero erit mihi d̄l̄.
 igitur. l̄b̄. erit parameso. Si autē eius quae est d̄b̄. parā partē sumpsero
 erit d̄m̄. igitur. m̄b̄. erit netessinemenon. Si autē eius quae est d̄b̄.
 tertā partē sumpsero erit d̄n̄. igitur. n̄b̄. erit netessinemenon
 si autē k̄b̄. in duas partes aequas fuerit diuisa erit. k̄x̄. eritq. c̄x̄b̄
 parane te h'rperboleon.

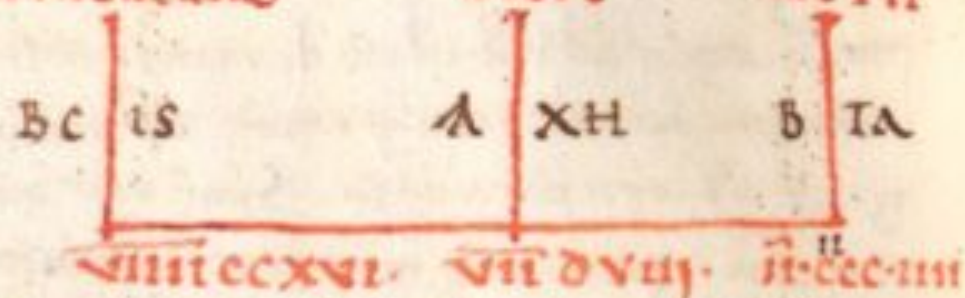
A F C G K D I M N X E B
 H I J C P Q R Z H P A

¶ vi.

monochordi netarū h'rperboleon p̄triagenera partitio

Nunc igitur diatonici generis descriptio facta est in eo scilicet modo quae est
 simplicior ac princeps quem l'r dium nuncupamus. De quibus modis nunc
 differendum non est. ut uero p̄triagenera curat mixta descriptio &
 omnib. p̄pria numerorū pluralitas apponatur ad conseruandas scilicet
 p̄portiones atq. diatessaron. ex cogitatus ē numerus qui haec omnia possit
 explere. Ut maximus quidem ad prorsum lambanomenos describatur
 quisit. viii. cexvi. Minus uero. ii. ccc. iiii. Reliquorū uero sonorū
 p̄portiones in horū medietate texentur. Sane ab inferiore p̄cedimus
 omniumq. nomina chordarū. n̄ solā nominib. uerū etiam appositis
 litteris demonstramus. Sed ita utq. trium generū est faciendae
 partitio neruorūq. modos litterū numerū excedit. ubi defecerint
 litterae easdē rursus geminamus hoc modo ut quando. ad. x. fuerit

usq. puentū ita describimus reliquos nervos. bis. A. A. et bis. B. E. idest
 BB. et bis. ce. idest. cc. Sit igitur primus quide numerus maximus q.
 qui proslambanomeni optineat locū. viii. cc. xvi. Sitq. totus chorde
 modus ab eo qd est. A. usq. ad id quod est II. hanc idest. A. proslamban
 nomenon viii. cc. xvi. diuido dimidiū ad. o. ut sit tota. A. dupla ab
 ea quae est. o. item. o. sit dupla ab ea quae est. II. erit igitur. A. qui
 dem proslambanomenos. o. o. aut mese. et II. nete hīpboleon hae
 bebūt igitur. A. quidem. viii. cc. xvi. o. uero horum dimidium idest
 iiii. dc. viii. Ut mese ad proslambanomenon diuisionem consonantia
 conueniat ea uero quae est. II. dimidium mese ut sit proslambanomenos
 symphonice sitq. ii. ccc. iii. **PROSLAMB** **MESE** **HETH**

S igitur xii. ccc. iiii. octauā abstrulere parte. idest cc. lxxxviii. Eisdemq.
 adiecero fiet mihi. ii. dc. xii. eritq. NN. ii. dc. xii. quae sit paranete
 hīpboleon adneten. hīpboleon optinens distantia tonū Rursus eius quae
 est. NN. idest. ii. dc. xii. aufero octauā quae est. ccc. xxviii. eam quae est
 quorū est octaua subiungo. eritq. ii. dcccc. xvi. fietq. mihi. ff. tria hīp
 boleon diatonos in diatonico scilicet genere. ii. dcccc. xvi. tonū quidem
 distans ab ea quae est nete hīpboleon. eade uero. ff. erit in chromatico
 genere tria hīpboleon chromatica. in armonio uero paranete hīp
 boleon enarmonios qd facilius agnosceatur. eare ueniat cū triū generū
 tria prima tetrachorde. A nete. hīpboleon in chaantia descripse
 rimus. Qm uero si a sesquitercia ppor tione duas sesqui octauas ab
 stulero. Relinquetur mihi semitonium minus sumo tercia. eius quae est
 II. idest neten. hīpboleon sunt dcc. lxxxviii. Horeisdem adicio fiet m.
 iii. lxxii. quorū est. dd. nete diezeugmenon continens adnetem
 hīpboleon semitonium minus qm nete diezeugmenon adnetem hīp
 boleon diatonos. A nete hīpboleon ab ea ditonium distat. Relinquitur
 spaciū qd ē. mē neten. diezeugmenon. et tria hīpboleon semi
 tonium minoris. Qm igitur tetra chordū hīpboleon diatonici

generis expleuimus. Nunc chromatici & ermanii tetrachordae
supplenda sunt hoc modo. Quoniam paranete hypboleon adneten hyp
boleon in diatonico quidem genere tona distat. in chromatico uero trib.
semitoniis. In enarmonio uero duob. tonis si distantiā paranetes
hypboleon et netes hypboleon diatonici generis sumpserimus eiq.
dimidium paranete hypboleon quae est diatonici generis apponam.
Ita habebimus numerū trib. semitoniis ab hypboleon nete distantem.
& erit haec in chromatico genere paranete hypboleon. Aufero igit
de .ii. dxxii. id est paranete hypboleon diatonici generis .ii. ccciiii. id est
nete hypboleon. Relinquitur mihi .cc. lxxxviii. Hoc diuido. et ex lvi.
easdem duo. dxxii. Adiungo fient. .ii. dcccxxvi. Ita accertit paranete hyp
boleon chromatica. Rursus quoniam trite hypboleon uel diatonice uel chromatica
duos tonos distat a nete hypboleon et in enarmonio genere paranete hypbo
leon duob. tonis distat ab ea quae est nete hypboleon. eadem erit in enarmo
nio genere paranete hypboleon quae est .ii. diatonico uel chromatico trite
hypboleon. Sed quoniam trite hypboleon diatonici generis et chromatici adne
ten die & eugmenon min. semitoniū seruauit. Constat enim tetrachordum
enarmonii generis ex duob. integris tonis et diesi ac diesi quae sunt dimidia
spacia semitonum minoris distantia. Eamque est in neten die & eugmenon
et paraneten hypboleon enarmonian sumo. Sed quoniam nete die & eugmenon
ē. .iii. lxxii. Paranete aut hypboleon enarmonios. .ii. dcccxxvi. horū dis
tancia erit. clvi. horū sumo dimidia partē quā lxxxviii. hos adicio. .ii.
dcccxxvi. fient. .ii. dcccxxviii. Ita accertit. trite hypboleon enarmo
nios descriptū ē igit secundum tria genera tetrachordū quod est hypboleon
cuius formam subter addicimus.

nete & eug. trite hypboleon.		paran hypb diat		nete hypbot.	
D D		N N		L L	
iiij. lxxii.		iiij. dxxii.		iiij. ccciiii. diat	
I		I		I	
nete trite hypb chrom		paran hypb chrom.			
iii. lxxii. ii. dcccxxvi		ii. dcccxxvi		chroma.	
ii. dcccxxvi.					
nete die		paran hypb enarmon			
iii. lxxii		ii. dcccxxvi.			
D D		I		I	
trite hypb enarm.					

Ratio superius digestae descriptionis

Tria igitur tetra chorda talinobis ratione descripta sunt. Tetra chordum enim omne diatessaron resonat consonantia. igitur ne te hīpboleon et ne te diezeugmenon utrib. generib. id est uel in diatono uel in chromate uel in armonio diatessaron continet symphoniam. Diatessaron autem consonantia constat duob. tonis. et semitonio minare id hoc modo per tria genera in superascrip̄tis tetra chordis diuisū est. in diatonico autem genere quod est primum paraneta hīpboleon. id est. ii. dxcii. ad neten hīpboleon. id est. ii. ccc. iiii. optine & distantia. tonū quod talinotulec inscripsimus **T**. Rursus trite hīpboleon diatonici generis quae est. ii. dccc xvi. ad paraneten hīpboleon diatonici generis quae est. ii. dxcii. Rursus optine & differentia tonū quae simili **T** notulec insignauimus. Ne autem diezeugmenon ad neten hīpboleon id est. iiii. lxxii. ad. ii. dccc xvi. semitonium refert. quod talinotulec signauimus. **T** & hoc est tonū spacium. Ne te diezeugmenon et ne te hīpboleon duorū tonorū ac semitonio. Sed idem duo toni ac semitonium in chromatico genere hac ratione diuisi sunt. Scdm enim genus quod est chromaticū hoc modo descriptū est. Paraneta enim chromatica hīpboleon quae est. ii. dccc xxxvi. ad neten hīpboleon quae est. ii. ccc. iiii. cōparata continet spacium paranetes hīpboleon diatonici generis ad neten hīpboleon diatonici generis ad neten hīpboleon quae est unus tonus id est duo semitonia maius ac minus et diuisum. Rursus spacium paranetes hīpboleon diatonici & netes hīpboleon ita enim factū est quae est dimidiū tonus sed non integre quia ut sup̄ aberrime monstratū est. Nō potest tonus in duo aequo parti. Consignabim igitur hoc spacium in triū semitoniorū id est toni ac semitoni hoc modo. **ttt**. Rursus paraneta hīpboleon chromatica ad neten hīpboleon retinet partē toni. id est semitonium quod reliquū fuit ex duob. tonis qui continentur in trite hīpboleon diatonica et ne ten hīpboleon. Subtrahis uero iiii. semitonius reliquū ex toto tetra chorda spacium semitonii est quod continet in neten diezeugmenon et triten hīpboleon. Constat igitur & hoc tetra chordū ex duob. tonis ac semitonio diuisū in una quidem spatio trib. semitonis. In duob. autem spaciis duob. semitonis. In maiore spaciū neruis continetur iiii. in armonio uero genere summa est id p̄noscedi.

nece die q	tripe h p b.	parane h p b	nece h p b.
diff. clvi.	diff. cccxxiii.	diff. cclxxxviii.	
lxxii. $\frac{1}{2}$	ii d cccc xvi. $\frac{1}{2}$	ii. dxxii. $\frac{1}{2}$	ii. ccciii.
diff. clvi.	diff. clxxx	diff. cccc xxxii.	
iii. lxxii.	ii d cccc xvi. $\frac{1}{2}$	ii. de cxxxvi. $\frac{1}{2}$	ii. ccciii.
		exlvi. $\frac{1}{2}$	cclxxxviii.
diff. lxxviii.	diff. lxxviii.	diff. de xii.	
enarm. iii. lxxii. $\frac{1}{2}$	ii. d cccc xiiii. $\frac{1}{2}$	ii. d cccc xvi. $\frac{1}{2}$	ii. ccciii.

demonstratio diatessaron per tria genera inter trachordo h p b
boleon

In parane diat. diff. & paran chrom cclxiii.

Difference cclxxxviii.
cccc xxxii.
eadē difference ē. int. diff.
parane h p b. & n. h p b
h p b diatonic generis. &
diff. parane. & n. h p b
chrom generis. i. cclxiii.

facilitas ab ea enim quae est nete hīpboleon idest duo .ccc .iiii . paranete
hīpboleon enarmonios idest .ii . deccc .xvi . Duos tonos integros distat
quos hoc modo notabimus $\dot{\text{I}} \dot{\text{I}}$. relinquatur igitur extonus tetrachordi
duobus tonis ac semitono . Unum quidem semitonium . qđ continetur
intēneten die zeugmenon et paraneten . hīpboleon enarmonios .
Qđ scilicet diuisimus inducis dies . trite hīpboleon enarmonios medice
intēneten spacium quae dies hoc modo signauimus . Qđ ita igitur
nobis hīpboleon tetrachordon descriptum est quo pacto addie
zeugmenon tetrachordū ueniamus . Nec immorandū idem com
memorationib' in ceteris cum ab hac descriptione etiaminalis
sumi possit exemplum . *Mono chordi netarum die
zeugmenon per tria genera partitio*

Nete igitur die zeugmenon quae est .iii . lxxii . Si dimidium summa
erit .ccc .xxxvi . quae isdem additis fiunt .iiii . de .iiii . quae ē . mese
quā o . littera designamus qđ fieri de nete die zeugmenon . idest
o . scilicet .iii . lxxii . Auferam tertiā partem erit .i . xxiii . quae isde
coniuncta facient .iiii . xcvi . quae uocabitur paramese . x . littera sub
notata . Nete igitur die zeugmenon . idest .iii . lxxii . ad meson idest .iiii .
de .iiii . qm̄ in sesquialtera cōparatione consistit diapente consonabit
simplioniam . Eadem uero nete die zeugmenon id . ē . iii . lxxii . ad
paramesen idest .iiii . xcvi . Quae ad eam in sesquialtera pporatione
cōposita est diatēseron . retinet consonantiā . Sugitur ab ea quae est
nete die zeugmenon . iii . lxxii . Octauā auferā partē idest .ccc . lxxxiii .
eisq' adiciam fient .iiii . occc . lvi . eritq' hęc paranete die zeugmenon
diatonos . cc . litteris pnotata adneten die zeugmenon optanens tonū
ab hac uero si octauā auferā partē idest de .iiii . cccclvi . quae est cccc
xxxii . eosq' eadem adiungam . Erunt .iiii . deccc . lxxxviii . eritq' ea . v .
trite die zeugmenon diatonos . Sed qm̄ nete die zeugmenon ad para
mesen sesquialtera opnebat pporationē . Trite autē die zeugmenon
diatonos ante tēdie zeugmenon duos tonos ab ea est . continebitur intē
trite die zeugmenon et parameson semitonium minus . Diatonum
igitur genus in hoc quoq' tetrachordo ac penta chordo ita expleū est .

ut tetrachor di. quidem eius quod est netes die zeugmenon ad paramesen
diatessaron consonantia sit pentachor diuerso eius quod est netes die zeugme-
non ad mesen diapente sit consonantia. In armoniū uero atq. chromaticū
genus haeratione texemus. Summa distantia netes et parametes die
zeugmenon diaton. idest. iiii. lxxii. et. iiii. cccc. lvi. est eorū differentia
ccc. lxxxiiii. hanc diuido. et. c. xc. ii. Hanc sumā ei quae est paramesē
die zeugmenon. diatonos adiungam. idest. iiii. cccc. lvi. fiet. iiii. dc. xlviii.
Haec ac erit parametes die zeugmenon chromatica. bb. geminatis litteris
adnotata distans. anete die zeugmenon tono et semitonio idest tribus
semitoniis continens ad triten die zeugmenon dudū quidem diatoniceū
nunc uero chromaticū. idest. iiii. dccclxxxviii. Semitonium reliquū
ab eotono quod diuisum est in parameten. diatonon die zeugmenon et
triten diatonon die zeugmenon. et sit aliū reliquū ex tetrachor do se-
mitonium in triten die zeugmenon. chromatica. et paramesē
quod scilicet ex diatessaron. consonantia relinquitur. ea quae est in triten
die zeugmenon et paramesen. subtrahitis duob. tonis quos netes die
zeugmenon chromatica continebant. quae aut in diatonico genere
Iritē die zeugmenon diatonica est. In chromatico aut trite die
zeugmenon chromatica ea in armonio genere parametes die zeug-
menon enarmonios dī. Inegros enim duos tonos distat ab ea quae
est netes die zeugmenon et notatur. aa. et in triten die zeug-
menon et parameten enarmonion die zeugmenon. Nulla inter
est chorda atque ideo parametes uocabulum nuncupatur. Semito-
nium uero quod est in parameten enarmonion die zeugmenon et
paramesen idest in aa. et x. haeratione patimur ut fiant duae
diessis. Summa differentia parametes enarmonion die zeugmenon
et paramesen. idest. iiii. dccclxxxviii. et. iiii. xcvi. ea est. cc. viii.
hanc diuido fiet c. iiii. hoc appono. iiii. dccclxxxviii. fiet. iiii. dc. ccc
xcii. ea erit trite die zeugmenon enarmonios. Z. littera pnotata
huius igitur tetrachor di. tria genera descriptione subit adiecti
superiusq. dispositi in hypolean tetrachor don aggregauit ut esset
utrorumque unce descriptio ut paulatim iuncta dispositio
totius formae con. surgeret.

diatonos uocabatur. In σ inemmenon aut tetrachordo id est coniuncta
rum sit ne σ inemmenon in trib. generib. constituta. $\bar{\nu}$. littera p
notata et ab ea octaua pars auferatur quae est ccc xxxii et siq. appo
natur fient. iiii. dccc lxxxviii. Pars sumatur octaua ea quae est. cccc.
lxxxvi. Haec ac summa si eisdem quorū octaua est adgregetur fient. iiii.
cccc lxxiiii. Quae est tri σ inemmenon diatonos. id est q . Sed qm̄ ne σ ine
menon ad mesen id est. iiii. ccc c. lvi. ad. iiii. de viii. Sesquitercia optinē
pporcionē. quae est diatessaron. Tri σ inemmenon & ne σ inemmenon
menon id est. iiii. ccc lxxiiii. ad. iiii. cccc lvi. duorum tonorum optinē
pporcionē.
Relinquitur tri σ inemmenon diatonos ad mesen pporcio semitonii & con
iunctū est. Hoc tetrachordū cū mese atq; ideo σ inemmenon quasi continuū
& coniuictū uocatur et diatonici quidem generis hoc modo est facta ppositio
Chromatico uero talis diuisio est sumo ne σ inemmenon et paranete σ ine men
diatonici id est. iiii. cccc lvi. et iiii. dccc lxxxviii. differentia mea cccc xxxii.
Hanc diuisio ut semitonii fiat fient cccxvi hanc adicio. ccd. iiii. dccc lxxxviii.
ut tria semitonia fiant. Erunt. iiii. ciiii. quae est paranete σ ine men
chromatica cui littera. $\bar{\varsigma}$. sup̄ apposita est ab hac igitur id est paranete
 σ ine men chromatica. ad tri σ inemmenon. Prius quidem diatonicā
nunc uero chromaticā semitonii est aqua σ ine men. chromatica
usq; ad mesen aliud semitonium repperitur. Sed qm̄ anete σ ine men
usq; ad tri σ inemmenon diatonon. t chromatica. duorum quae est in
diatonico uel chromatico generib. Tri σ inemmenon diatonos uel chro
matica eadē in genere enarmonio paranete σ ine men enarmonios
est habens sumā. iiii. cccc lxxii et sit. $\bar{\alpha}$. aqua usq; ad mesen semitonii ē.
Hoc paratior induat diesis hoc modo. sumo differentia paranete σ ine men
menon enarmonii. et mesen id est. iiii. cccc lxxiiii. et. iiii. de viii. ea est. cccc
iiii. Hanc diuisio fient cccxvi. hanc adicio paranete σ ine menon en
armonio id est. iiii. cccc lxxxiiii. fient. iiii. cccc xci quae. \bar{p} . littera
pnotat et sit tri σ inemmenon. enarmonios erit q . semitonii qd con
tinet in paraneten. σ ine men. enarmonii et mesen id est. iiii. cccc lxx.
iiii. de viii. diuisum p tri σ inemmenon. enarmonion ea scilicet quae est
iii. cccc xci. Quocirca huius quoq; tetrachordi expeditatio nunc aut
facienda ē. descriptio. iuncta tam cū ceteris id est hīpboleon ad die
sigenon ut paulatim fiat dispositionis rata progressio.

[illegible]

Monochordi meson per tria genera partitio

Ex his igitur quae praedictae sunt inceteris non arbitror diutius esse laborandum ad horum
enim exemplar etiam reliquae tetrachorde meson atque hypaton texendae sunt.
ac primum quidem diatonici generis meson tetrachorde habitudine describemus.
Meses enim quae est .o. iiii. de viii. Sumo tertiae parte ea est .i. a xxxvi. hanc eadem
copulo fiet .v. cxi. ea sit .h. Hypate meson diatessaron ad meson . continens
consonantiam . haec duobus tonis ac semitonio ita diuiditur . Sumo enim mese id est .iii.
de viii. octavae partem quae est d lxxvi. hanc eidem iungo .v. clxxxiii. Ea est lichano
nos meson diatonos id est .m. cuius iterum pars sumatur octava ea est de xlvi. Hanc
eidem adiungo fiet .v. dcccxxii. ea sit .i. parhypate meson diatonos tonum
optinens ad lichanon meson diatonon . Duobus autem tonis distans a mese . Relinquitur
igitur semitonium inter hypate meson diatonon et parhypate meson diatonon
constitutum id est inter xl cxi. et .v. dcccxxii. Item uero tetrachorde meson
atque hypate meson in chromatico genere taliratione partimur . Sumo mese
differentiam ad lichanon meson diatonon . id est .iiii. de viii. ad .v. clxxxiii. ea est .
d lxxvi. Hanc dimidia pars aor fiunt .ccc. lxxxviii. eadem adicio numero
maiori adest .v. clxxxiii. fiet .v. dccc lxxv. quae sit .n. lichanos meson
chromaticae . Relinquuntur igitur duo semitonica unum inter lichanon meson

monochordi hīpaton p̄trū genera par̄tito & totius dispositio descriptio

Nunc uero hīpaton et tetrachor don p̄trū genera diuidendū ē sumo hīpates meson.] xi
 id est. vii. cxiij. dimidia pars quæ sit. iii. lxxii. hanc eadē si adiecero fiet vii. cxxvi.
 Quæ est p̄trū lāba nomen ad hīpatem meson diapente consonantiā seruans eiusdē autē. ii. xlviij.
 eidemq. adiecero fiet vii. cxcii. & hec ē. d. hīpate hīpaton. Igit̄ hīpates meson ad p̄trū lāba
 nomenon diapente ē. consonantiā ad hīpatem. hīpaton uero diatesseron. Ab hac igit̄
 hīpate meson id est vii. cxiij. pars auferat̄ octauā ē. dcc. lxviij. Hanc eadē si q̄ adungat
 fiet. vii. dccc xii. quæ ē. l̄chanos hīpaton diatonos ad hīpatem meson toni op̄tens
 p̄portione. Rursus de. vii. dccc xii. pars auferat̄ octauā ea est. dccc lxviij. hæc si eadē
 copulet̄ fiet. vii. dccc lxxvi. quæ ē. c. par hīpate hīpaton diatonos. ad l̄chanon
 hīpaton diatonon ad hīpatem meson duor̄ tonor̄ distantia seruans. Relinquit̄ igit̄
 semitonium int̄ par hīpatem hīpaton diatonon. & hīpatem hīpaton id est int̄ vii. dcc.
 lxxvi. et vii. cxcii. et diatonos quidem generis hīpaton tale tetrachor dum est.
 Chromaticū uero taliratione diuidim. Sumo enim differentia hīpates meson & eius
 quæ est l̄chanos hīpaton diatonos. id ē. vii. cxiij. & vii. dccc xii. ea est dccc lxviij.
 hanc dimidia pars. ut duo efficiat̄ semitonica fiet. cccc lxxxviij. hanc adicio
 vii. dccc xii. ut tria semitonica fiant. ē. vii. ccc xvi. hæc erit. f. l̄chanos hīpa
 ton chromaticæ ab ea quæ est hīpate meson trib. semitonis distans. Relin
 quuntur ergo duo semitonica. unū quidē int̄ l̄chanon hīpaton chromaticæ. &
 et par hīpatem hīpaton chromaticæ id est int̄ vii. ccc xvi. & vii. dccc lxviij.
 Aliud uero int̄ par hīpatem hīpaton chromaticæ. & hīpatem hīpaton id est
 int̄ vii. lxxxvi. et vii. cxcii. Restat enarmonium gen̄ cui adsuperius ex
 emplar talis diuisio est. Qm̄ enī par hīpate hīpaton diatonos t̄ par hīpate
 hīpaton chromaticæ. quæ vii. dccc lxxxvi. unitatib. insignita est duob. tonis
 distat ab ea quæ ē. hīpate meson eadem erit. in genere enarmonia l̄chanos
 hīpaton enarmonios. quæ ab hīpate meson duob. int̄trib. differat tonis. Restat
 igit̄ ex diatesseron consonantiā semitonium qd̄ ē. int̄ l̄chanon hīpaton
 enarmonion & hīpatem hīpaton id est int̄ vii. dccc lxviij. et vii. cxcii. hoc inducis
 dies ita diuidim. Sumo differentia ei q̄ ē. l̄chanos hīpaton enarmonios. & hī
 pates hīpaton id ē. vii. dccc lxxvi. et vii. cxcii. ea est cccc xvi. Huius dimidia sumo
 sunt. ccc viij. hanc adicio vii. dccc lxviij. fiet vii. dccc lxxxviij. quæ sit. d. par hīpate
 hīpaton enarmonios. Sunt igit̄ duæ dies unacquidem quæ ē. int̄ l̄chanon hīpaton
 enarmonion et par hīpatem hīpaton enarmonion id est int̄ vii. dccc lxviij. & vii. dccc lxxxviij.

$\frac{1}{2} \times 10^{-10}$
 $\times 10^{-10}$

integrata pfecta q. de feri pioduifi poma monochorda regularis.

RATIO SUPERIUS DISPOSITAE DESCRIPTIONIS

In superiore igitur forma optinent quidem consonantiae diapason proslambanomenos admesen. mese uero adneten hypboleon. Bis. sc. diapason proslambanomenos adneten hypboleon. Diatessaron autem consonantiam seruant. hypate hypaton adhypaten mesohypate admeson. Mese adneten. synemmenon paramese adnete diezeugmenon. Nete diezeugmenon adneten hypboleon. Atque hoc ita ut in his consonantiis integras tetachordas numeremus. Atque ut clarius omnis in hac forma respiciatur ordo neruorum secundum tria genera. 4. tantum notantur esse tetachorda primum atque grauissimum. Hypaton cuius est princeps hypate hypaton ultima hypate meson secundum uero mesen cuius est princeps hypate meson. extrema uero mese. Tertium synemmenon cuius est princeps mese finalis nete synemmenon. Quartum diezeugmenon cuius est prima parameses. Nete uero diezeugmenon extrema. Quinta uero est hypboleon cuius est quidem princeps nete diezeugmenon. Adneten uero hypboleon terminatur extrema. **De statib. uocib. et mobilibus.**

Harum uero omnium uocum partim sunt intotum immobiles partim intotum mobiles partim uero nec intotum immobiles nec intotum mobiles sonant. Intotum immobiles sunt proslambanomenos hypate hypaton hypate meson. Mese nete synemmenon parameses nete diezeugmenon. nete hypboleon idcirco quia in omnibus tribus generibus eadem sunt nec loca nec nomina permutantur. Siue pentachorda siue tetachorda contineant. Pentachorda quidem ut proslambanomenos adhypaten meson et mese adneten diezeugmenon. Tetachorda uero ut hypate hypaton adhypaten meson & hypate meson admesen. Mobiles uero sunt quae secundum singula genera permutantur hoc modo ut paranete et lichanos diatonici et chromatici trite et parhypate enarmonii. Alia est enim paranete hypboleon chromatica alia trite enarmonios. Diuersae sunt autem paranete diezeugmenon diatonos atque chromatica. nec eadem quae in generibus ceteris trite diezeugmenon enarmonios. Neque eadem est paranete synemmenon diatonos et chromatica & trite synemmenon enarmonios. Hisque sunt in reliquis generibus trite distant & lichanos meson

307
diatonos et lichanos meson chromatices et parhypate meson enarmonios.
Nulla aliorum generum parhypate similis inuenitur nec eorundem locos ac numeros
seruant lichanos hypaton diatonos et lichanos hypaton chromatices.
Nam parhypate hypaton enarmonios aliorum generum parhypatis repperit
esse dissimilis. Non intantum immobiles aut mobiles sunt quae in duabus
quidem generibus manent. id est chromatico et diatonico sed in enarmonio
mutantur. Id autem sic consideratur triton hypoboleon
diatonos et triton hypoboleon chromatices eadem in superiore forma
descripta est isdem numerus. id est deccccxvi. At uero cum enarmonium genus
aspicimus triton aliam repperimus. id est. id est deccccxxiii. Quae igitur uox
duobus fuit generibus communis eadem in triton permutata est idem est et indit
zeugmenon tetrachordo. Nam triton diezeugmenon diatonos et triton
diezeugmenon chromatica eadem sunt sibique consentiunt. Triton
autem diezeugmenon enarmonios a superioribus distat in synemmenon
etiam idem est. Triton enim synemmenon diatonos et triton synemmenon
chromatices eadem sunt. Sed triton synemmenon enarmonios est diuersa.
Item parhypate meson diatonos et parhypate meson chromatica eadem notantur.
Sed in enarmonio genere sic superius triton. Itaque parhypate iuxta hypatas meson quidem inueniuntur
vi. autem actioni acumine diuersae sunt ceteris. Rursus parhypate
hypaton diatonos et parhypate hypaton chromatica eadem est.
Sed non eadem est cum in enarmonio genere quaeritur. Sed ut harum
non plenam mutabilitatem clarius conliquescat ad hyperboleon tetrachordum
redeamus in hoc igitur quae in diatonico atque chromatico genere.
Triton hypoboleon est eadem mutatur in enarmonio et fit
paranete. Item quae triton diezeugmenon in diatonico uel chroma-
tico genere uocabatur paranete in enarmonio dicitur. Quae triton
synemmenon in chromaticis uel diatonico fuit in enarmonio in para-
netem transit. Quae uero parhypate meson in chromatico uel diatonico
uidebatur. eadem lichanos meson in enarmonio repperitur. Quae
autem parhypate hypaton in enarmonio nuncupatur ut in diatonico uel
in chromatis lichanos hypaton dicebatur. Sunt igitur immobiles
quidem pro lambanomenos hypate hypaton hypate meson mese

nete synemmenon parameses nete diezeugmenon. nete hipholeon mobiles
 uero quas lichanus uel paranetes uel diatonicas uel chromaticas uel en-
 armonias uocamus. Non immo mobiles aut immobiles quas parhypatas
 tritas in diatono uel chromate. Lichanus autem uel paranetas in
 enarmonio genere dicimus. **De consonantiarū speciebus.**

Nunc de speciebus primariū consonantiarū tractandum est. primae
 autem consonantiae sunt diapason. diapente diatessaron. Species autem ē.
 quaedam positio propria habens formā secundum unam quāque genus in unius
 cuiusque proportionis consonantiā facientis terminis constituta
 ut in diatonico genere. Nam si diezeugmenon tetrachor dum inter
 hipholeon tetrachor dum mesenque ponamus erunt xv. nerui. At si
 ab his praeter lambanomenos detrahatur erunt xiiii. Hic ergo disponantur
 hoc modo. Sit. A. hypate hypaton. B. parhypate hypaton. C. hypa-
 ton lichanos. D. hypate meson. E. parhypate meson. F. lichanos
 meson. G. mese. H. paramese. K. trite diezeugmenon. L. paranete
 diezeugmenon. M. nete diezeugmenon. N. trite hipholeon. X. para-
 nete hipholeon. O. piete hipholeon. ab hypate igitur ad meson diapason
 consonantia ē. ab eadem uero mese ad lichanon hypaton diapente amese
 uero ad hypaten meson diatessaron. Erit igitur diapason quidem octo
 chordarū. Diatessaron uero. iiii. Diapente autem quinque ac phoc
 habebit. diatessaron quidem species tres. Diapente autem species. iiii.
 Diapason uero species xii. Semp̄que una minus species erit quā fue-
 rint uoces uterum amese cetera sordiamur. Diatessaron consonantiae
 species sunt tres hoc modo. Una quidem species erit ab. G. ad. D.
 secunda uero ab. F. ad. C. tertia uero ab. E. ad. B. & hucusque diatessaron
 species per gradiuntur idcirco quod hucusque species binos continent
 neruos eiusdem diatessaron. ut G. quidem eas qui sunt. E. F. & F. eas
 qui sunt. E. D. et E. B. eas qui sunt. E. A. Si uero his adiecerō diatessaron. D. A.
 diuersa erit. ab ea quae ē. G. D. unū enim solū. G. D. consonantiae neruū conti-
 nebit. id ē. solū. Excessit igitur. G. D. consonantia atque idem diatessaron. tres
 species habere phibet. et tunc ceteris quidem consonantiis idem est diapente
 aut. iiii. species erunt hoc modo. Una quidem ab eo quod est. H. ad. D. alia
 uero ab eo quod est. G. ad. C. Alia ab eo quod est. F. ad. B. alia autem ab eo quod est

111X
E. ad. A. Diapason uero consonantiae .xii. erunt species hoc modo. Prima
q̄d. ē. o. ad. g. Secunda uero ab eo q̄d. ē. x. ad. f. tertia ab eo q̄d. ē. n. ad. e.
Quarta ab eo q̄d. ē. m. ad. d. Quinta ab eo q̄d. ē. l. ad. c. Sexta ab eo q̄d.
ē. k. ad. b. Septima ab eo q̄d. ē. h. ad. a. Quae igitur ex his quae dicta
sunt diatessaron consonantiae se mel tantū immobilib. aē statutis uocib.
contineri. Nam sub hīpate hīpaton incipiū erit. aō. id est ab hīpate
hīpaton in meson hīpaton. ea quae est in hac ordine prima. Nā ceterae
nō statutis uocib. terminantur ut. bē. cē. Nam et par hīpate hīpaton.
et par hīpate meson et dychanos hīpaton et dychanos meson mobiles eē
monstratē. Qd si rursus ab hīpate meson diatessaron consonantiae
inchoemus erit species diatessaron statutis uocib. terminata. q̄d. o. ea
quae est prima id est ab hīpate meson in meson reliquae minime
ut. eh. et f. k. Nam par hīpate meson. et dychanos meson. et terte
die & eugmenon nō pbant immobilis. Rursus si eandē diatessaron paramese
suscipiat ordiendū eritq. statuas coherceatur sonis diatessaron species
hīm. id est a paramese in neten die & eugmenon quae est prima. Nam
ceterae quae ē. k. n. & l. x. mobilib. terminantur sonis. Nam terte die
& eugmenon et paranete die & eugmenon et terte hīpboleon mobiles
uoces eē p̄dixim. Item dicente consonantiae duas tantū modo spe
cies tenet quae statutis uocib. includuntur ut si ab hīpate meson or
diamur una quidem est. dh. id est ab hīpate meson in paramesen ea quae
ē. prima. Altera uero. gm. id est amese in neten die & eugmenon. In
haec uero est quarta. reliquae uero id est. eh. fl. minime statuas uocib.
clausae sunt. Nam par hīpate et dychane et terte et paranete instabiles
approbantur. Similis autē ratio erit si anete die & eugmenon. in grauiorē
partem id est amesen consonantiae huius species considerentur.
Et idem enim immobilibus uocibus quae superius dictae sunt continerunt.
Siue autem ab hīpate meson se amese. seuparamese. siue etiā anete
hīpboleon consonantiae grauiorem partem ducamus. Duarum
quae statutis uocib. coherceantur non poterit esse distinctio.
Diapason uero consonantiae siue ab hīpate hīpaton in paramese. siue
anete hīpboleon in meson ardo sumatur. Tres tantū modo
species optinebit quae immobilibus uocibus coherceantur. Nam hīpate

hīpaton ordientib. una est. al. ea quae est prima ab hīpate hīpaton in
 paramesen altera. dñ. ea quae est quarta ab hīpate meson in ne te
 die & eugmenon de hinc. qd. haec septima est amese in ne ten hīpboleon
 & reliquarū uero specierum uocis ex istis nullamodo constitutae sunt.
 Nam par hīpate et līchamiae et trite et paranete ut supra quoque
 dictū est immobiles non sunt. Similiter autem et per eandem uo
 ces si ab hīpboleon ne ten ar dicuntur speciemur ordo contextitur.
 Quorum omnium intelligentiam subiecta descriptio faciet te notio rem.

A	hīpate hīpaton
B	par hīpate hīpaton
C	hīpate līchamiae
D	hīpate meson
E	par hīpate meson
F	līchamiae meson
G	amese
H	paramese
I	trite die & eugmenon
K	paranete die & eugmenon
L	nete die & eugmenon
M	trite hīpboleon
N	paranete hīpboleon
X	nete hīpboleon
O	

modos ac uoces.

Demodorū exor dū in quodis positio notarū p singulos. J xv

Ex diapason igitur consonantiae speciebus existunt quae appellantur modi
 quos eadem tropos & tonos nominant. Sunt aut tropi constitutiones
 in totis uocum ordinibus. & grauitate. & acumine differentes. Constitu
 tio uero est pleni ueluti modulationis corpus ex consonantiarum can
 iunctione consistens quod est. & diapason et diatessaron. uel bis dia
 pason. Est enim diapason constitutio. a prope lamba nomen non
 in meson ceteris quae sunt mediae uocibus. ad numeratos uel amesen.
 Rursus in ne ten hīpboleon cum uocibus inter iectis uel ab hīpate meson
 in ne ten die & eugmenon cum his quae extreme uoces medias claudunt.

Sinemmenon uero constructio taeft quae a proslamba nomenon inniten
sinemmenon cum his quae mediae inter iettae sunt constae bis dia
pason autem proslamba nomenon inneten hīpboleon cum his quae
in medio sunt inēpositae consideratur. Has igitur constitutiones si
quis totas faciat acutiores uel ingratius totas remittat. secundū
supradictas diapason consonantiae species efficiet modus septem.

Quorum nomina sunt haec hīpodorū. hīpophrygius. hīpolidius.
dorū. phrygius. lydus. mixolydius. Harum uero sic ordo
procedit sic in diatonico genere uocum dispositus a proslambae
nomenon inneten. hīperboleon atque hic sit. hīpodorū modus

Siquis igitur proslamba nomenon
in acumen intendat tono hīpaten
quae hīpaten eodem tono attenuet
ceterasque omnes tono faciat acuti
ores acutior totus ordo pueniet
quam fuit prius quam toni suscipe
ret intentionem. Erit igitur
tota constitutio acutior effecta
hīpophrygius modus. Quod si in
ipso phrygiotoni rursus intentio

nem uocis acceperint hīpolidi modulatio nascetur. At si hī
polidium quis semitonium intendat durum faciet et aliter quidem
similis est in acumen intentionemque processus quorum non ut
intelligentiae solum ratio comprehendatur uerum aculis quoque
forma possit agnosci ab antiquis traditamusicis descriptio sub
ponenda est. Sed quoniam sed per singulos modos a ueteribus musicis
unaquaeque uox diuersis notulis insignata est de

scriptio. Prius Notularum uidetur

esse potuerit idcirco ut his pri

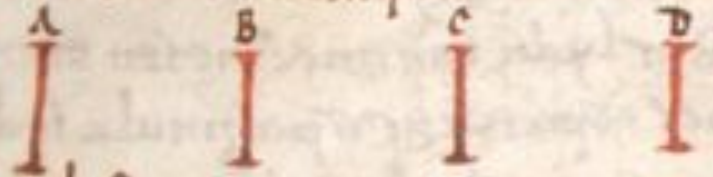
mum per se cognitas in mo

dorum descriptione

facilis possit

et dispellat.

Septem quidem esse diximus modos sed nihil uideatur incongruum
 quod octauus superadditus est. huius enim adiectionis rationem paulo posterius elo-
 quamur. Nunc illud est considerandum quam haec paginulae quas inter se
 rectus linearum ordo distangunt. aliae quidem habent notulas musicas. Aliae
 uero minime uelut in eo modo qui scribitur hīpmixolīdius prima quidem
 paginula. ω. tertia. φ. litteris adnotatur. sed a notulis uacat. In hac igitur
 inter capitulum notulae cūtonos inter esse monstratur. Quod uero φ. tertiae atq. v.
 quartae paginae notae in paginula diuidit sed uersus recto ordine deductus semi-
 tonum eas differre pronuntiat quod probatur hoc modo. Nam si. ω. pro lamba nome-
 nos ē. φ. hīpate hīpaton. γ. par hīpate hīpaton. necesse ē. inter pro lamba
 nomenon quod ω. et inter hīpaton hīpaton quod φ. tonum distantiam inter hīpaton
 aut hīpaton. quod φ. et par hīpaton hīpaton quod γ. semitonii differentiam
 contineri. Itaque hoc regulam incunctas est considerandum ut si uocum notulas
 integra paginae desegregauerit. toni. inter eas sciamus esse distantiam si uersus
 notulas ac in pagina distinguat semitonii nō ignorem esse distantiam. Huius igitur ita
 promissis. si duo ordines in his diapason consonantiae constituti sibi inuicem com-
 parentur ut qui ordo sit grauior possit agnosci. Si pro lamba nomeno
 fuerit grauior tunc quaelibet alia uox eiusdem loci uoce grauior pronotebitur.
 In eodem scilicet genere constituta tonūq. necesse ē ordinem esse grauiorem.
 tam id melius sumet a media quae est mese. Duorum enim ordinum his dia-
 pason consonantium cuius mese fuerit grauior ei de totus quoque ordo gra-
 uior erit. Nam celer singulae singulis comparatae grauiores. nihil omnia
 inueniunt. Itae mediae celerum educto tono. aut acutior uideatur aut gra-
 uior. Omnes quoque nerui. si in eodem genere sint singuli singulis sibi inuicem com-
 parati tono grauiores esse uidebuntur. Quattuor autem mediae si primae ad quicquid
 diatessaron distantiam seruet primae uero a secunda tono differat. Secunda quoque
 a tertia eodem differat tono. Tertia ad quartam semitonii faciat diffe-
 rentiam hoc modo sint quattuor mediae. A. B. C. D. & A. ei quae est. D.
 comparata seruet ad eam sesquialtera uel proportionē quae ē. diatessaron.
 Item. A. A. B. distet a tono. B. A. C. distet a tono relinquitur. ut ē. ad. D.
 semitonii. distantiam seruet.

Etsi. γ. sint mediae eodem modo.
 Si enim prima a quinta sesquialtera defuerit proportionē primae quo-

secunda ac secunda tertia tertiaque. Quarta singulis destituerint
tonis quarta id quinta semitonii facit & differentia. Item quaecumque
media aliorum modorum proslambanomenis accedunt. Hae grauior
modos operiantur quaecumque neque ille acutiores efficiunt. Quingentus
in superiore pagina descriptis modis parte sinistram. Legentis primi
proslambanomeni tenent. Dextera uero legentis extremis clauditur
neque. erit omnibus quidem acutior modus qui inscribitur. hīp mixolydius.
Omnibus uero grauioribus qui hīp adonius nos uero grauiusimo id est hīpo
dorio inchoantes ceteros quicquid se habeant differentia designabimur
namque in hīp adonio modo mese quae est. ω. ab ea mese quae est in modo
hīpophrygiotono distat quod in eo facile perspicitur. Siquis uero mesen
hīpophrygi. quae est. φ. eiusdem hīpophrygi. ω. comparat quae
est hīp adonii. quid ē mese in hīpophrygio aut lychanos meson.
Nam. φ. atque. ω. tono differunt quod pagina interiecta demonstrat. Item
mese hīpolydii ab ea quae est mese hīpophrygi toni differentia
facit. Namque. ε. quae est mese hīpolydii tono distat. Αφ. quae est in
hīpolydio quidem lychanos meson in hīpophrygio aut mese. nē mese
hīpolydii quae est. ε. ab ea mese quae est adonii. semitonio distat quod hinc
poterit agnoscere quoniam ordinē rursū pdeuntē eius mese quae est hīpolydii
atque eū ordinē insursum pdeuntē eius mese quae est adonii. Unus uer
ticulus in pagina distinguit. Quos ut mese ut adonii. ab ea mese
quae est adonii. integra diatessaron consonantia distat idque probat hoc
modo. Namque. ε. mese. ω. in hīp adonio eadē. ω. in adonio hīpate meson
ab ea quae est mese in quouis modo uel genere diatessaron consonan
tia differens. Item mese adonii quae est π. ab ea mese quae est hīpo
phrygi id est. μ. distat tono. namque est mese in adonio. π. eadem in
hīpophrygio lychanos meson. Rursus mese phrygi. μ. ab ea mese
quae est lydi. id est. ι. distat tono. Namque in phrygio est. μ. mese
in lydio est lychanos meson. Rursus mese lydi modi ab ea mese
quae est mixolydi id est. ν. Semitonio distat etenim hī ordo qui
restitur lydi continet mesen et ordinē qui restat mixolydi mesen
habet cōsecratur in pagina sed uersu disiungitur. ea quoque mese
quae est mixolydi. id est. ν. ab ea mesen quae est hīp mixolydi.

ideft. Γ . tunc differentia facit. Idcirco qm. α . quae in mixolydio mese ē.
eadē est in hipor mixolydior lichanos meson. unde fit ut mese dorii ab ea
mese quae est mixolydu diatessaron consonantia distet. id probatur hoc modo.
Nam mese quae est dorii idest π . eadē ē. mixolydu. idest π . hipate meson
quae ad eum libet modum meson diatessaron consonantia seruat tñ mese
dorii idest π . adeā meson quae ē. hipmixolydu quae ē Γ . diapente
consonantia seruat. Ea enim mese quae est dorii idest π . in ordine
hipmixolydul lichanos hipaton est lichanos aut hipaton ad mese ē.
indiatonico genere in qualibet modo sicōparetur. diapente consonantia
distat cur aut octauus modus qui est hipmixolydior adiectus est
hinc patet sit bis diapason consonantia. et ita huc.

Diapason igitur consonantia seruat. α . ad id qd. α . octo enim uocibus
continetur. primū igitur dixim. ē. speciem diapason eā quae est. α .
Scdā uero. β . tertiā γ . quartā δ . quintā ϵ . Sextā. ζ . Sep
timā. η . relinquuntur igitur extra η . quae ut totus ordo implere Γ .
adiecta ē atq. hic ē octauus modus quem ptholomeus sup adnexit.

QUEM AD MODUM INDUBITANTER MUSICAE CONSONANTIAE AURE DIUDICARE POSSINT.

Jxvi

Vt uero. Γ . dubitantē consonanticarū ratio colligatur talibrevissimo
ac simplici effici poterit instrumto sit regula diligentē extensa. α .
cui duos semipheria quae magadae grēci uocant insup apponantur.
aut ab ea quae ē. ϵ . curuatur ad id qd. ē. β . deducta linea rectos ut cum se
angulos efficiat item ab ea quae ē. ζ . curuatur. ad id qd. ē. δ . punctū
deducta linea rectos circūse angulos reddat. Si uero huc aequalit
undiq. hippolytē & ad eisdem usus. sunt eisdem aliae aequales pa
rate sup has intendat neruus aequalis undiq. usq. ϵ . α . ϵ . ζ . δ . Siquid
diatessaron consonantia quaelibet reperire uoluerit hoc modo faciat
ab ϵ . puncto quā neruus semis pherum tangit usq. ad ζ . punctū quorū
sus ab alia parte neruus semis ferio iungitur diuido spacium qd. est κ .
ē. igitur. ϵ . κ . ad ea quae est. κ . ζ . sequitur tñ. Siquid ad κ . aequū
superiorib. semis pheris apposuerit. atq. alterutra uicissim ζ .

E K

^A & les plectro ^B adhibito pellant diatessaron distantia consonabit. Sinuero
 utrasq. simul percussero diatessaron consonantiam naseo. q. si diapente efficere uolum
 quinq. partib. tota diuido ac. iii. unipor-tione. duas uero relique dabo atq. ita posito
 semis pherio sedm superius modu consonantias dissonantiasq. ppendo. ne si diapason
 consonantia ceptare uoluero tota trib. partib. seco atq. in unam duasq. distribuens
 easdem simul uel alterutram pulsans quid consonet. uel quid dissonet utrasq. cognosco tripla
 uero quae ex p mixtis consonantiis nasentur ita redditur ut totu. iiii. partium diuisi
 onib. particemur atq. inter se & una tota nerui puxitas diuidatur itaq. semis
 pherium trib. appositu triplae ppor-tionis dissonantia & consonantia reddet.

EXPLICIT DE MUSICA IDEST ARMONICA INSTITUTI
 ONE LIB. QUARTUS. INCIPIT LIBER QUINTUS.

- i. Prahemium. :: ptholomeus esse dixerunt.
- ii. Deui armonicae quae sint ei instrumto iudiciu etq. usq. sensibus oportebat credi.
- iii. Quid sit ut armonicae regulae uel quae intentione armonici phitagora. uel aristoxenus uel.
- iiii. In quo aristoxenus uel phitagorici. uel ptholomeus grauitate atq. acum constare posuerint.
- v. De sonorum differentiar ptholomei sententiae.
- vi. Quae uoces armonicae sint cepte.
- vii. Quem numeru ppositionu phitagorici statuac.
- viii. Quod reprehendat ptholomeus phitagoricus in numero proportionum.
- ix. De monstratio sedm ptholomeu diapason & diatessaron consonantiae esse.
- x. Quae sit proprietas diapason consonantiae.
- xi. Quib. modis ptholomeus consonantias statuac.
- xii. Quae sint aequisonae quae consonae uelque emmelis.
- xiii. Quem admodu aristoxenus inter ualla consideret.
- xiiii. Descriptio octachordi quae ostendit diapason minorem esse sexetoni.
- xv. Quomodo diatessaron consonantiae tetrachordo continetur.
- xvi. Quomodo aristoxenus uel tonum diuidat uel genere.
- xvii. Quomodo architar tetrachorda diuidat eorumq. descriptio.
- xviii. Quem admodu ptholomeus & aristoxenus & archite tetrachordoz diuisiones reprehendat.
- xviii. Quomodo ptholomeus tetrachordoz diuisione fieri dicat oportere.
- xx. Quem admodu ex aequalitate fiat inaequalitate proportionum.
- xxi. Quae admodu ptholomeus diuidat diatessaron inducas partes.
- xxii. Quae sunt genera spissae quae minime & his quomodo sint ppor-tiones aptande.

De armonii diuisio et ptholomei.

Chromatis mollis & diuisio ptholomei.	xxiii
Chromatis incitati diuisio & ptholomei.	xxiiii
Dispositio spissorum generum ptholomei cum numeris et proportionibus.	xxv
Diatonici mollis diuisio et ptholomei.	xxvi
Diatonici toni et ptholomei diuisio.	xxvii
Diatonici incitati ptholomei diuisio.	xxviii
Dispositio diuisorum generum cum numeris et proportionibus.	xxviiii
Diatonici aequalis ptholomei diuisio.	xxx

PROHEMIUM.

Post monochordi regulatam diuisionem adicienda est arbitror ea in quibus ueteris musicae doctores sententiae diuersitate discordant habendumque de omnibus subtile iudicium atque id proposito deest operis medicis doctrinae dispensatione subplendum est. Potest enim alia quoque esse diuisio in qua non unus tantum modo neruus accipitur qui positus proportionibus diuidatur. Verum ista atque huiusmodi facit cithara ut pluribus et quantum necessarii sunt nerui tota proportionum ratio quasi oculis subiecta cernatur. **Dei armonicae et quae sint eius instrumenta iudicium et quo nam usque sensibus oporteat credi.**

Sed de his paulo post loquemur nunc dicendum est quae sit uis armonicae de qua tractare instructum quattuor impleuimus libros. Naturam uero eius uimque exprimendam in huius quinti uoluminis seriem distulimus. armonica est facultas differentiae aliorum et grauium sonorum sensu ac ratione ppendens. Sensus animi ac ratio quasi quaedam facultas armonicae instrumenta sunt. Sensus namque confusus quiddam ac proximae tale quate est illud quod sentit. Ratio uero diiudicat integritatem atque ipsa persequitur differentiam itaque sensus inuenit quidem confusa proxima ueritati accipit uero ratione integritatem. Ratio uero ipsa quidem inuenit integritatem accipit uero confusam ac proximam ueritatem similitudinem namque sensus nihil concipit integritatis sed usque ad proximam uenit. Ratio uero diiudicat uelut si quis manu circulum scribat. fortasse eum uero circulum oculus esse arbitretur. Ratio uero nullo modo esse id quod simulatur intellegit. Hoc uero idcirco est quoniam sensus circummetitur ueritatem. Speciesque in ea comprehendit quae ita sunt fluidae atque inperfectae nec determinatae atque ad unguem expolitae sicut est ipsa metrica. Quare sensum quoque confusio sequitur mentis uero atque rationem quoniam metrica non moratur species quidam prae subiecta communione inuenitur. Atque ideo ea integritas committatur. Ac ueritas

potiusq. qđ in sensu aut peccatur aut minus ē. aut em̄ dat. aut implet. For-
tasse autē id qđ sensus nō integre se deconfusa atq. aueritate minus quasi quidam
in callidus aestimator agnoscat. In singulis minus habeat ueritatem collecta uero
multiplicant insūmā atq. idcirco maximā faciunt differentiā. Nā si duas
uaculas tonū sensus distare arbitretur neq. distent. rursusq. ab una earum
tonū distare putet tertiā. Neq. sit integra ac ueritatem distantia. Itē res
quartaq. soni sensus differentiā putet atq. in eadem quoq. erret. Neque sit
differentia toni ab hac etiā quarta quinta distare semitonium putet.

Neq. uere atq. integre aestimet in singulis fortasse minus uideat erratum.

Quero in primo tono sensus reliquit atq. id qđ in secundo et tertio atq. in quarto
semitonio est peccatū in unū congregatū atq. collectū officiat ut prima uox
ad quintā uocē diapente nō contineat consonantiā qđ oportebat fieri. Si &
tres tonos ac semitonium sensus integre iudicasset. Qđ igit in singulis
tonis minus prouidebatur id collectū. in consonantiā eundem apparuit. atq.
ut prouideatur sensū quidē confusū colligere. nullamodo autē ad integritatē
rationis ascendere sic consideremus. Datis enim lineis maiorem mino-
remue alicū repporire nihil est difficile sensui. Proposita uero mensura
ut tanto maiore tantoque minore repperiat id non faciat sensus prima con-
ceptio sed sollers rationis inuentio. Uel si rursus datā lineā ppositū sit
uel duplicare uel dimidū secare id fortasse licet paulo difficilius quā con-
fusa maiore minorem uo repperit poterit. tamē rursus in uentione constitui.
Si uero impere tur ut pposita lineae triplicata uel octupla pars tertia
recidantur. uel quadrupla constituatur. uel pars quarta resecetur.
Nonne impossibile sit sensui integritas rationis accedat. Hoc ideo quia p-
cessus quidē rationis locus accrescit deficit sensui. Si enim octauā partē
pposita lineae auferre aliquis impere tur tenusdē octuplā dare cogatur.
Totius quidem dimidiū sumere cōpellitur dimidiūq. dimidiū latē ut sit
quarta quarta dimidiū ut sit octaua. Rursusq. totius duplā duplex.
duplā ut sit quadrupla quadrupla q. duplā ut sit octupla. Itaque
ut tanta rerū numerositate nihil esset sensus cuius omne iudicium subitū
atq. in superficie positū integritatē pfectionē quae nō explicatur. Idcirco ē.
aurum sensui dandū omne iudicium. Sed exhibendum est etiam ratio
quae errantē sensū rogat ac tēperet qualisbens sensus deficiens que-

112
uelut baculo innitatur. Nam ut singulae artes habent instrumenta quaedam
quib. partim confusae aliquid informant ut aciculae partem uero quod est
integrū deprehendant. Ut circinū ita etiam armonice uis habet quas iudiciū
partes unā quidem huiusmodi p quā sensu comprehendit subiectarū differentias
uocū. Ad uero p quā ipsarū differentiarū integrū modū mensuram q. consideret.

*Quid sit armonice regulae uel quae intentio armonici pythagorei.
uel aristoxeni et ptholemei esse dixerunt.*

Fiii

Huiusmodi igitur instrumentū in quorationis ab habito modo sonorū dif-
ferentiae pquirunt uocatur armonica regulae in quare multo doctorū
scientiae discordia fuit. quidam enim qui pythagoricis disciplinis maxime
credider. hanc intentionē armonicae eē dicebant. ut cuncta ratione con-
sentanea sequerentur sensum enim dicit quaedā quodāmodo semina cognitio-
nis. rationē pficere uero. Aristoxenus uero et contraria ratione quidem
comitē. ac secundariā eē dicebat cuncta uero sensus iudicio terminari. Ad
eī modulationē consensū q. eē tendendū. Ptholemeo aut alio quodcon-
modo armonici definit intentio easelice ut nihil aurib. rationiq. possit eē
contrarium. Idem scdm ptholemeū armonicus uidetur intendere. ut id
sensus iudicatio quoq. ppendat. At ratio pportionis inueniat utne sensus
reclamat duorūq. horū concordia omis armonici intentio misceatur. Atq.
ineo maxime aristoxenū ac pythagoricos reprehendit quod aristoxenus
nihil rationis sectantū sensibus credit. Pythagoricos aut qui a minimū sensib.
plurimū tam pportionib. rationis inuigilent. *In quo aristoxenus uel py-
thagorici et ptholemei grauitatē atq. acū constare posuerunt.*

Iiii

Quā uero sonū esse omis consentiunt aeris p cussionē grauitatis atq. acuminis
differentiā diuersa ratione ponebant aristoxenū secuti et pythagorici.
Aristoxenus quippe sonorū differentias scdm grauitatē atq. acū arbitra-
batur in qualitate consistere. Pythagorici uero in quantitate ponebant
ptholemei aut pythagoricos pprior uidetur. Idcirco qm ipse quoq. graui-
tatē atq. acū nīn qualitate putat sed in quantitate constare. Etenim
spissiora ac subtiliora corpora acū rariora et uastiora edere grauitatē
ut nihil nunc de intensiōis relaxationis quē modo dicitur. Quāquā
Nam cū relaxatur aliquid quasi fit rarius atq. grassius. cū uero in-
tenditur spissius redditur subtiliusq. tenuit.

IV

DE SONORUM DIFFERENTIIS PTHOLOMEI SEN

His ita igitur expeditis differentiis sonorum ptholemeus dicitur **TENTIA**
 hic hoc modo uocum. Aliae sunt unisonae. alie minime unisonae sunt
 quarum sonus unus est uel grauius uel in acuto. Non unisonae uero quando e.
 alia grauior. alia acutior. Horum partim ita sunt ut earum inter se. diffe-
 rentiae communi fine iungantur non enim discretae sunt sed a graui in acutum
 ita deducuntur ut continuu uideatur. Aliae uero sunt non unisonae quarum
 differentia silentio interueniente distinguitur. Ut uero uoces communi fine
 iungantur sic hoc modo sicut enim cum in nubibus. arcus aspiciatur et color
 sibi in se sunt proximi ut non sit ceptus finis cum ab altero disgregantur.
 Sed ita uel bigrauius rubro descendit ad pallidum. ut per continuam mutationem
 in sequente uertatur colore. Nullomodo cer. toq. interueniente quatuorq.
 distinguitur. Ita etiam fieri solent in uocibus. ut si quis percutiat neruum eumq.
 dum percutit torqueat euenit ut in principio pulsus grauior sit. Dum
 torqueatur uero uox illa tenuetur. continuusq. fiat grauis uocis so-
 natus & acutus. **Quae uoces armonicae sint apte.**

Cum igitur non unisonorum uocum aliae sint continuae. aliae disgregate
 continuae quidem tales sunt ut inter se earum differentiae communi fine
 iungantur. Nec habeant locum designatum uox acuta grauiusq. quae teneant.
 Discrete uero habent proprios locos uel in coloribus impmixti. quorum
 differentiae uisus suo quoque loco constituta. Continuae quidem non aequi-
 sonae uoces ad armonica facultate separantur. Sunt enim sibi ipsis dis-
 similis. nec unum aliquid personantes. Discrete uero uoces armonicae
 subiciuntur arti. Potest enim distantium sibiq. dissimilium uocum differen-
 tia deprehendi in quibus. qui uult effecere melos possunt emine. et hoc
 dicitur ex melore aut quibus. iunctis melos effici non potest. **Quae numerum propositi**

VII

Consonae autem uocantur quae copulatae omnia pythagorici statuunt.
 mixtos suauesq. efficiunt sonos. Dissonae uero quae minime et hoc quidem
 est ptholemei de sonorum differentiae iudicium. Nunc autem quid accideris in
 consonantiarum positione distiterit dicendum uidetur. Pythagorici enim con-
 sonantiae diuidentes ad diuidentes non simplices arbitrabantur. atque ex his una
 diapason consonantiam iungunt. Esset etiam diuidentes ad diuidentes et bis dia-
 pason illa tripli hanc quae quadrupli. Diapason uero ad diuidentes non

consonantia eē n̄ aestimant. idcirco qm̄ non in supparticulari uel multiplici
cadit cōparatione. Sed in multiplici suppartiente est enim haec ppositio
uocū utroq; ceteris. Siquis enim hororū in mediū quattuor ponat efficiet
terminos hos viii. iiii. iii. Quorū alio ad quattuor diapason efficiunt
consonantia quattuor ceteris diatessaron alio uero ceteris in multiplici
suppartiente constituntur. Quae tū sit multiplex suppartiens cōpara
tio ex arithmeticiis libris cognoscendū est et ex his quae secundo huius ex
stitutiones libro gessimus. Pythagorici autē consonantias in multiplicibus
ac supparticularib. ponunt sicut eadē libro secundo quartoq; p̄dictū est. Asup
partientib. uero ac multiplicib. suppartientib. consonantias separant.
Quib. autē modis diapason quidem duplici. Diatessaron uero sesquitercio
ac diapente sesquialtero coniungunt pythagorici ex secundo huius in
stitutionis musicae libro et quicquid petendum est. *Qd̄ reprehendat ptho*

Jviii

le meus pythagoricos innumeros pro portionum.

Reprehendit autē pythagoricos ptholemeus tota q. eā quā p̄dictis libris ex
posuimus demonstrationē plurib. modis in quo totū illud et iā qd̄ dia
tessaron ac diapente sesquialtero et sesquitercio coniungunt reli
quis uero supparticularib. cū eius dē sint generis nullas omnino ap
plicent consonantias. *Demonstratio scdm̄ ptholemeum diapen
son & diatessaron consonantiae esse.*

Jviii

Probat autē ex diapason ac diatessaron quidē fieri. symphoniam
hoc modo. qm̄ diapason consonantiae talē uocis efficit coniunctionem
ut unus atq; idem neruus eē uidetur id q. pythagorici quoq; consenti
unt quocirca si quae consonantiae fuerit addita integra uiolataq;
seruatur ita enim diapason ceditur consonantiae tamquā uniuerso.
S it igitur diapason consonantiae quae contineatur in hīpate meson
et neten die & eugmenon utraq; haec ita sibi consistat atq; coniungatur
sono. Ut una uox quasi unus nerui n̄ quasi duarū mixta pellat auditum.
Quacūq; igitur huic diapason consonantiae consonantia iunxerim seruā
integra. quia ita iungitur tāquā uniuoculae ac neruo. Si igit hīpate
meson et nete die & eugmenon duae in acutū diatessaron fuerant iunctae
sicut iungitur. Nete quidem die & eugmenon e quae est nete hīpboleon
hīpate autē meson ea quae est mese utraq; ab utramq; consonabit

Admese adnetē die zeugmenon. Ad eadem mese adhipatē meson.
 Admetē hīpboleum adnetē die zeugmenon. Adhipatē meson.
 Item si ad grauiorē partē utriusq. diatessaron consonantiā relaxent
 erit admese quidem hipaton diatessaron retinent consonantiā hī-
 pate hipaton. adnetē autē die zeugmenon paramese consonabit que-
 ethipate hipaton adhipatē meson. Adnetē die zeugmenon ad
 paramesen adnetē die zeugmenon ethipatē meson. Sed eodem
 ut grauior quae est ad sibi quidem proximā diatessaron retineat con-
 sonantiā. Ad alteriorem uerū diatessaron ad diapason ethipate
 hipaton adhipatē meson diatessaron adnetē die zeugmenon dia-
 tessaron. ad diapason. Item netē hīpboleum quae est acutior ad sibi
 proximā netē die zeugmenon diatessaron consonantiā adhipatē
 meson diatessaron ad diapason. *Quae sit proprietas diapa-*

X
Hoc uero idcirco euenire contendit qm̄ son consonantiae.
 diapason paena unauocula est. talisq. consonantiae est. ut unum
 quodāmodo effingat sonū. et sicut denario numero qui fuerit ad-
 ditus intra eū positus. integer inuolutusq. seruatur. cū in ceteris
 idcirco minimae eueniat. ita et in hac consonantia. Nam si duob.
 trib. adiciat quinq. continuo reddat et numeri species immutata est.
 Si uero eisdem denario addas ad xij. feceris. et binarius iunctus de-
 nario conseruatur est. Itē ternarius ceterisq. eodem modo ita gīt
 symphonice diapason quācūq. alia suscepit consonantiā seruat.
 nec immutat. nec ex consona dissonā reddit. Nam sicut diapente
 symphonice iuncta diapason consonantiae in tripla scilicet ppor-tione
 diapason ad diapente consonantiā seruat. Itae tūc diatessaron
 cum sit consonantiae iuncta cū diapason alia consonantiā reddit.
 et sit scdm̄ ptholemeū alterius consonantiae additio ei quae est
 diapason ad diatessaron in multiplici suppartiente constructa ē.
 quae ea ppositio duplici sup bi partiente ut octo ad. iiii. habent enim
 ternarium octo bis duasq. eius partes id est duces unitates.

XI
Quib. modis ptholemeus consonantias statuit.
Et de pthagoricoz quidem opinione ptholemeus ita iudicat.
 quib. uero modis ipse consonantiarū ppor-tiones numerosque

ue fage. hinc ordiendum est uoces inquit inter se uel unisonae sunt
uel non unisonae. Non unisonarum aut uocum aliae quidem sunt equi
sonae. aliae consonae. aliae emmelis. aliae dissonae. aliae ec melis. Et
unisonae quidem sunt quaecumque atque eundem singillatim pulse reddunt
sonum. Aequisonae uero quae simul pulse unum ex duobus atque simpliciter
quodammodo efficiunt sonum ut est diapason ea quae dupliciter quae
est bis diapason. consonae aut sunt quae con prau pmixtu quae suauem
tam efficiunt sonum ut diapente ac diatessaron emmelis aut sunt
quae cum quae consonae quidem non sunt possunt aptari tam recte ad
melos ut sunt utraque consonantiae iungunt. Dissonae uero sunt
quae non recipiunt in consonantiarum coniunctione. De quibus paulo
posterius in diuisione tetra chordorum dicemus. Quoniam igitur uniuocis
quidem comparationibus pmixtae sunt aequisonae. Necesse est ut quis
numerus et numerorum inaequalitas adiungat quae est proxima equis.
Et ita iuxta aequitatem numerorum ea quae est duplex non est prima
multiplicitatis species est. et minor numerus cum minore superuenit equo
bum ipsi minori transcendit ut duo unum uno transgrediantur quae de
unitate aequalis est. Iure igitur duplex proportio aequisonis capitur
id est diapason. bis diapason uero bis duplici id est quadrupli. Quae
aut proportionem diuidunt duplicem proportionem primae ac maximae
his aptandae sunt consonantiae quae diuidunt diapason aequisonantiae.
unde fit ut diapente quidem sesquialtera diatessaron uero sesqui
tertae comparatio non copulante. Iunctae uero consonae cum equisonis
aliae efficiunt consonantiae ut diapente uel diapason in triplo dia
tessaron ac diapason in ea proportione quae est .xiii. ad .iii. Emmelis
aut sunt qui diapente ac diatessaron diuidunt ut unus ceteraeque
proportiones de quibus paulo posterius in diuisione tetra chordorum
loquemur simplices earum scilicet partes. Quae sunt equisonae

Jxii

Igitur aequisonae quae consonae quae emmelis.
quidem sunt diapason. ac bis diapason quoniam earum temperamento mixtu
raque unus ac simplex quodammodo efficitur sonus consonantiae aut
sunt primae quidem in super particularibus sesquialtera et sesquitercia

id est diapente ac diatessaron & diapason ac diapente et diapason ac
diatessaron. haec compositae eaeque coniunctae exaequisonis et consonantibus.
[melius autem sunt reliqui qui inter haec poni possunt. ut inter diatessaron ac diapente
differentia tonos iunguntur q. quodammodo. aequisonae quidem consonantibus.
ut diapason ex diatessaron ac diapente consonantiae aut ex his qui in
melis. sanuacant. ut ad diapente et diatessaron tonos coherisq. poste-
rius dicendis proportionibus. Sed quomodo quidem horum omnium proportio colligi
possit ex eo loco sumendum est quem q. quartum volumine in fine descripsimus
ubi in uisus semis phoractende batur ubi eni de phoractiditur adq. sonatio
diapason. ac his diapason et consonantiae simplices. diapente ac diatessa-
ron et consonantiae compositae diapason ac diapente & diapason ac diatessa-
ron. Et qui sunt enim melis. sanuacant. ut in tonis differentiae consistentes.

XIII

Quē admodū aristoxenus inter ualla considerat

Quid uero de his aristoxenus sentiat breuiter apeririendum est illae enim qm
minime tractatur rationi consistunt. sed aurium iudicio permittit. Id
circo uoces ipsas nullis numeris notat ut earum colligat proportionem sed
earum in medio differentiam sumit ut speculationem non in ipsis uocibus. sed in eo
q. inter se differunt collocat nimis inprouide quid differentiae se se arbitret
earum uocum quarum nullam magnitudinem mensuramus constituat. Hic
igitur et diatessaron consonantiae duorum tonorum ac semitonii est proportio
et diapente trium tonorum ac semitonii et diapason sex tonorum q. fieri
non posse superioribus. uoluminibus. demonstratum est. **Descriptio octa-**
chor di quā ostenditur diapason minare esse sextonum.

XIII.

Docet autem ptholemeus prout dicitur octachordi diuisionem diapason intra sex
nos cadere haec modo intendant enim octachordiae id est. a. k. b. c. d. e. f. g. h.
fiatq. sesqui octaua. a. k. eiusque est. b. l. et b. l. eiusque est. c. m. & c. m.
eiusque est. d. n. et d. n. eiusque est. e. ex. et e. ex. eiusque est. f. o. et f. o. eiusque est.
g. p. erunt igitur sex toni. Rursus. h. diuidatur uisus medius. ad. r.
erunt igitur. a. k. duplices ab eo q. d. e. h. r. pulsae igitur simul. a. k. h. r. dia-
pason aequisonantiae consonabunt. Si uero aliquis. g. p. percussit sepe erit
paulo acutior quam est. f. r. ac per hoc transcendunt sextam diapason.
consonantiae. Si enim. a. k. et. g. p. diapason pulsanti resonant
tonorum sex esset diapason consonantiae. Si uero his non consonantibus. a. k.

& h. r. diapason consonantem. & h. r. acutior eēt quā g. p. diapason
consonantia sex tonos excederet. nunc uero quia consonantib. a. k. &
h. r. diapason consonantem. & h. r. acutior eēt quā g. p. diapason consonantia
sex tonos excedere. Nunc uero qe consonantib. a. k. et h. r. eadem. h. r.
ab ea quas. e. g. p. grauior inuenitur n̄ potest quin sex tone diapason conso
nantia excedant. atq. ita sensu quoq. potest colligi diapason consonantia
intra sex tonos cedere. Sic igitur aristoxeni error sine dubitatione con
uincitur.

Diatesaron consonantia tetrachordo contineri.

XXV

Nunc tetrachordarum diuisione dicendū & nunc diatesaron con
sonantia quattuor efficiēt neruis. Ideo & diatesaron nuncupat
ut igitur duob. neruis ab intrinsecus positis ad diatesaron symphonica conso
nantib. fiat tetrachordon duas necesse est statui in medio neruas
qui ad se inuicem atq. ad extremas tres p. portiones efficiant.

Quomodo aristoxenus uel tonū diuidat. uel genera ei q. diuisio

Hoc igitur diatesaron aristoxeni p. generalis ratio *n̄ dispositio*.
ne paritur. uidet enim tonū in duas partes atq. id semitonū uocat.
diuidit in tres cuius tertia uocat dies in chromatis mollis diuidit in m̄.
cuius quarta cū p. propria medietate id est cū octaua totius toni appellat
dies in chromatis hemialu. Cum igitur haec ita sint. cū q. generū diuisio
scdm cū sit duplex unum quidem genus ē mollius aliud uero incitatus &
mollius quidem ē. en armonium. incitatus uero diatonici. In h. uero
consistit chromaticū incitatione molliaceq. participans sunt igitur scdm
hunc ordinē differentiae p. mixtorū generū. vi. Una quidem en armoni
tres aut chromatici. id est chromatici mollis. et chromatici hemialu &
chromatici toniae. Duae uero reliquae diatonici mollis atq. incitati quorū
omniū talis scdm aristoxenū diuisio est. Qm̄ enim quarta pars toni dies
en armonio nuncupari p. dictū ē. Qm̄ quae aristoxenus n̄ uoces ipsas in se
cōparat sed differentia uocum in uallū quae mittitur et scdm eū ton. xij.

unitatū. Huius igitur erit pars quarta diesis et armonios tres. quā
uero ex duob. tonis ac semitono diatessaron consonantia iungitur
erit tota diatessaron ex his xii. ac lx. unitatib. constituta. Sed quā
saepē sit utriusq. ad octauas uel m. deducere partes n̄ integros nu
meros sed aliquas partiales incurram. idcirco faciendum quidem ē.
tota diatessaron lx. at uero xxiiii. tonos semitonū xii. pars. iiii.
quae diesis et armonios dī. vi. viij. aut tres. sunt uero xiiij. cū m.
vi. scilicet cū trib. ut faciat diesis chromatis hemialu. et. viij. His igit
ita constitutis tria genera et armonium chromaticū diatonicū has
aristoxenouidentur habere proprietates ut alia eorū dicant spissa alia
minime spissasunt. Quarū due grauiorē ppor tiones unam eam
quae ad acutū appositae est magnitudinē non uincunt. non spissa uero
quarū due ppor tiones unā reliquā poterant superare. Est autē et
armonium et chromaticū spissū. diatonicū uero non spissum. Itaq.
et armonium scdm aristoxenū diuiditur sic. vi. vi. xlviij. ut inter
grauem neruū ac prope graue sit. iiii. pars toni quae dī diesis
et armonias cū sit tonus xxiiii. unitatib. constitutus. Item scdm
intē uellū intē scdm grauiorē uo ad acutū sit eadē. iiii. pars toni sex.
Reliqui uero qui restant et lx. quatuor ppor tiones sunt intē ter
tium a graui neruo atq. acutissimū quatuor ponunt. xliij. et due
ppor tiones ad graue positae id ē. vi. ad vi. unā reliquā ad acutum
locatā id est xlviij. n̄ uincunt chromatis uero molli hanc facit di
uisianē. viij. viij. xliij. Ut viij. atq. viij. sint tertiae partis to
norū. Est enim tonos ut dictū ē. xxiiii. unitatū et dī toni pars. iiii.
diesis chromatis mollis. Itē chromatis hemialu. diatessaron ite
pate. viij. viij. xliij. Est enim diesis chromatis hemialu pars. viij.
tonicū. iiii. id est ex xxiiii. sex cū trib. Item chromatis toni et talis
scdm aristoxenū partio ē. xii. xii. xxxvi. scilicet ut in duob. intē
uallis singulae semitonice constituant et qd est reliquū in ultimo atq.
in his omnib. due ppor tiones grauiorē neruo sunt pxiimae. Reliquā
quae ad acutū positae est minime magnitudinē superant. Sunt enī
ut dictū est spissorū generū. Spissa quippe genera sunt et armoniū
atq. chromaticum. Diatonicū uero diuisio ipsa quoque est duplex

et mollis quidē diatonici diuisio est haecmodi xii. xxiii. xxx. ut xii. semi-
tonium sit. x. et xii. semitonium et quarta pars toni xxx uero quod
reliquum est quarū x & xii. atq. xii. efficiunt ccxxx. nec superant
ab ea parte quae reliqua est. Itē diatonici in octaua talis partitio est
ut semitonium a duo. habeat integros tonos. id est xii. xxxiii. xxiii.
Ex quib. xxiii. et xii. id est xxxvi. non superantur a reliqua parte
quae ad acutū. ē. sed potius uincunt. Est igitur scdm aristoxenū tetra-
chordorū p̄dicta partitio quae subiecta descriptione monstrabitur

xlvi	xlvi	xlvi	xxxvi	xxx	xxiii
vi	vi	vi	xii	xviii	xxiii
vi	vi	vi	xii	xii	xii
lx	lx	lx	lx	lx	lx

Enarm.: chrommatt.: chrhemol.: chr.: tog.: diatmatt.: diat in octaua.:.

Quomodo architas tetra chorda diuidet eorū descriptio:

xxvii

Architas uero cuncta ratione constituens n̄ modo sensū aurium in pri-
mis consonantiis obseruare neglexit. uerū etiā maxime in tetra-
chordorū diuisione rationē secutus ē. sed ita ut neq. eā quā quere-
bat efficacit̄ expedere neq. sensui p̄posita ab earū consentiē
ille enim tria genera eē arbitrat̄ enarmonū diatoniciū. chro-
maticū in quib. eorūde grauissimō statuit. atq. acutissimos sonos in
omnib. quidem generib. grauissimos sonos faciens. ii. xvi. acutissimos
ueros xii. in hos interib. generib. neruū grauissimō p̄ximū
collocat eū. scilicet quisit. i. dcc. ccliiii. ut ad eum. ii. xxi. sesqui xx. iiij.
optineat p̄portionē. Post hunc uero infra acutū neruū tertiuū uero
a grauissimō eū collocat in enarmonio genere quisit. i. dccc. xc. atque
i. dccc. xliii. Sesqui xxx. iiij. p̄portionē iungant. Idemq. i. dcc. v. xc.
ad acutissimū. id ē. i. dxii. in se qui. iiij. p̄portionē sit constitutus
tē in diatonico genere. tertiuū quidem a grauissimō neruo. Scdm
uero ab acutissimō eū ponit quisit. i. dcc. i. ad quos. i. dccc. xliii.
sesqui iiij. p̄portionē coniuncti sint. Ipsi aut. i. dcc. i. ad acutissimū
i. dxii. sesqui iiij. In chromatico uero genere tertiuū a grauif-
simo et scdm ab acutissimo eū ponit. qui ad. i. dcc. i. qui est secundus

agratissimo indiatonico genere eam optineat pporuonem qua optineat
celui. ad ccliii. hic autem est .i. dcc xen. qui est secundus ab acutissimo po
situs. habetq. pporuonem scdus ab acutissimo indiatonico genere
ideft .i. dcc. ad scdm ab acutissimo in chromatico genere. idest dccxiiij.
ea qua habent ccliii. ad cclvi. earuq. tetrachordoru secundum
architae sententia diuisoru formam monstrat subiecta descriptio.

E ω D XII
ω D CCC XC
ω D CCC XLIIII.
II. XVI.

ENARM.

E ω D XII
ω D CCL IIII
ω D CCL
ω D CCC XLIIII.
II. XVI.

DIA TON.

E ω D C XL
celui
ω D CC XII
ω D CCC XLIIII
II. XVI.

CHROMA.

**Quemadmodum ptholemus Aristoxeni Architae
tetrachordorum diuisionem reprehendat.**

Sed utrasq. tetrachordoru diuisiones ptholemeas ita reprehendit architae.
quidem primo qm secundus ab acutissimo neruus in chromatico genere
ideft .i. dcc xen. ita est collocatus. ut nec ad acutissimu .i. dcc. nec ad pro
ximu grauiori .i. dccc xluii. Vlla supparticulari efficiat pporuonem
cu architae tantu supparticularib. coparationib. habuerit dignitatem
ut eas etia in consonantiaru ratione susceperit. Dehinc qd prima agrauis
sima neruo pporuonem in chromatico qdem maiorem sensus ee deprehendat qua
fecerit architae. hic naq. in chromatico genere .i. dccc xluii. ad .ij. xvi.
distare fecit. Sesqui xxviii. pporuonem cu secunda consuetu chroma
tici generis modulatione sesqui xxi. ee debuerit. Item en armonia
genus ea pporuonem qua prima agratissimo scdm architae retinet diuisi
one talis est ut longe minor ee debeat qua in ceteris generibus inueniatur.
Hic autem aequa ea ceteris generib. statuit dum primas agrauis pporuones
interib. generib. sesqui xxviii. ponit. Aristoxenu uero culpae qm in chro
mate molli et chromate hemialio talis posuerit primas secundasq. agrauis
neruo pporuones quae a minimo et quantum sensus n possit int noscere
distarent. Est quippe pporuoprima in chromatis molli diuisione scdm
aristoxenu. octaua in chromate. hemialio nouem sed vii. ad viii. uni
tatis differentia distant. Est autem totus tonus xxiiii. unitatib. scdm
positionem quoru unitas xxiiii. est. Prima igitur agrauis int se pro

portiones chromatidis molles et chromatidis hemioli ^{xxiij} parte toni
distant q^{ue} propt^{er} breuitate differentie nullomodo sentiri audiri.
I demetiam aristoxenū reprehendit cur diatonici generis duas tantū
fecerit diuisiones. ut in molle incertū q^{ue} diuideret cum possint alie
quoq^{ue} diatonici generis species inueniri.

*Quemadmodū pthole
meus tetrachordorum diuisionē fieri dicat oportere.*

[XVIII]

Ptholemeus enim tetrachorda diuersaratione partitur. illud in prin
cipio statuens utinē duos alteri insecus sanos tales uoculæ aptentur quæ se
supparticularib^{us} pportionib^{us} excedant inaequalib^{us} tam^{en} qm̄ supparti
cularis ppositio n̄ potest inaequæ diuidi dehinc ut omnis cōparatio quæ
sit ædeum neruum qui est grauiſſimus in trib^{us} minor sit ceteris quæ
acutis uocib^{us} conuunguntur. Sed in his ea quæ spissa nominemus
taliter esse debent ut duæ pportiones quæ grauiſſime sunt pxi
minores sint ea pportione quæ relinquuntur ædeum. n̄ spissis
uero ut in diatoniciſ generib^{us} nusquam

UNA. hic de p^{re} ad huc p^{re} m^{la} h^o v^l lib^{er}.

helicophanes q. mepia uacis cōpositio

51 1875

helicoph

IN NOMINE S^UME ET INDIVIDUAE TRINITATIS INCIPIT MIKPO
 AGVS ID^E BREVIS SERMO IN MUSICA: *Thacten altis:*

Gymnasion musis placuit reuocare solutas. Vt pateant parum habite uix
 iudicet telum p^{ri}mat dilectio cecū. Dna q^udē pestis tulit om̄a cōmoda t^{ri}s.
 Ordine me scripsi: p^{ri}mo q^u carmina finxi. INCIPIT EPLA VVIO

D^IVINI TIMORIS TOTI q^u p^{ri}u. NIS AD TE VDA DV EP^O.
 D^Ignis fulgore clarissimo dulcissimo patri reuerentissimo
 domino TE VTA LO SACDOT^U AC P^{RI}SULU dignissimo. Vido suor mo
 nacho: utinā munim^u quicq^ud seruus & filius. Dū solitarie iuxta
 salti modica exsequi cupio quantitatem ur̄e benignitatis dignam
ad sacri uerbi studium meā sibi sociare uoluit paruitatē. n^{on}
 q^u ur̄e defint excellentie multi & maxime spūales uiri & uirtu
 tū effectib^{us}: abundantissime roborati & sapientie studiis plenis
 sime adornati. q^u & cōmissa plebē una nob^{is} cōpetent^{er} erudiant
 & diuine cōtēplationi assidue & feruent^{er} inherant. Sicut me
 paruitatis & m^ultis & corporis iⁿbecillitas. ur̄e pietatis & pat^{ri}n^uitatis
 fulcat^{ur} munita p^{ro}sidio. Vt si quid in diuinis utilitatis accesserit
 dⁱmpu^{er}et ur̄o merito. *q^uere cōmū a ecclesiasticis utilitatib^{us}* ageret
 exercitiū musice. art^{is} p^{ro}q^u fauente dō n^{on} cassū desudasse me memi
 ni. ur̄a iussit auctoritas p^{ro}ferri iⁿ publicū. & sic eccliam beatissimū
 donati epⁱ & martiris. cui *ur̄e dⁱgnitas* p^{ro}sidetis. mirabili
 numiū scemate p^{ro}gissis. ita eidē ministros eccliae honestissimo
 decentissimo q^u quoddā p^{ri}uilegio *q^uo dⁱgnitas* clericis spectabi
 les redderetis. Et reuera satis habebit miraculi *q^uo dⁱgnitas* cūp^{er}
 aeccliae etiā pueri iⁿmodulandi studio p^{ro}fectos alic^uq^u usq^u q^u;
 ocoz sup^{er}ent senes. Vt q^uq^u honoris ac meriti p^{ro}plurimū cumu
 labitur celsitudo. cū p^{ri}ores p^{ro}ter tanta actib^{us} aeccliae
 puos studioz p^{ro}uenit claritudo. Itaq^u: q^u ur̄o tā cōmodo p^{ro}cep
 to nolui contrarie. ne ual^u offero sollertissime pat^{ri}n^uitati *ur̄e dⁱgnitas*
 sicce artis regulas quanto laeidiū & breuius potui explicatas
 philosopho neq^u; eadē uia ad plenū. neq^u; eisdē iⁿsistendo uerbi
 gis. id solū p^{ro}curans q^u aeccliastice oportunitati ur̄isq^u sub
 ueniat paruulis. Idō enī hoc studiū hacten^u latuit occulta
 tum. quia cū re uera esset arduū. n^{on} ē aq^ulibet humilit^{er} expla
 natū. Qd^u qua occasione olī ag^ussus sim. quauē utilitate & in
 tentione p^{ro} pauca absoluā. *PROLOGVS*

Q^uoniam me & natalis conditio & bonoz imitatio cōmunis
 utilitatis diligentē faceret: cepi italia musicā pueris tēdere.
 tandē affuit diuina grā. et q^udā eoz imitatione chorde ex
 n^{on}arū notarū ysu. ex exercitatu ante unū m^usis spatiū iⁿuisos &
 inauditos cant. ita primo intuitu idubitant^{er} cantabant. ut
ur̄e dⁱgnitas p^{ro}beret. q^ud tam q^u n^{on} potē facere. q^u fronte
 se musicū & cantatōrē audeat dicere. Maxime itaq^u; dolui
 deniq^u cantorib^{us}: & si centū annis incanendi studio p^{ro}seueres
 nunqua tū iⁿ minimā antiphonā p^{ro} se ualent p^{ro}ferre. sēp dis

centes ut ait apls. & nunquā adscientiā ueritatis puenientes
 Cupiens itaq; tā utile nr̄m studiū ī cōmunē utilitatē expen
 dere. de multis musicis argumētis que ad uitore dō puaria tēpora
 conquisiui. quedā que cantorib; p̄ficere credidi. quāta potū bre
 uitate p̄strinxi. Que enī de musica ad canendū min' p̄fē. aut si q̄
 ex us que dñr̄ ualent ītelligi. nec memoratu digna iudicauī
 ncurans de his si quorundā. luescat iuidia. dū quorundā p̄ficiat
 disciplina. **EXPLICIT PROLOGVS. INCIPIT CAPITVLVS**

Anm

i	Qd faciat qui se ad musicā disciplinā parat. Que uox.	xi	et quare ī cantu
ii	Que t̄ quales s̄ notae t̄ quot		optineat p̄ncipatū
iii	Dispositio earū ī monochordo		optineat p̄ncipatū
iiii	Qd. vi. modis sibi ī uicē iungant uoces	xii	De diuisione īi mo
v	De diapason 7 cur septē tantū sint notae		doz p̄ viii. Itate
vi	Itē de diuisionib; 7 ītēptatione earū	xiii	De viii modoz agniti
vii	De affinitate uocū p̄ iiii. modos.		one. acumine & qu
viii	De alus affinitatib; & b. h	xiiii	Itē de tropis 7 iure mu
	Itē de similitudine uocū quarū		sice s̄ modulatione
	diapason sola p̄fecta ē.	xv	De cōmoda 7 cōponenda
x	Itē de tonis 7 falsi meli agnitione	xvi	De multiplici uarietate
	& correctione.		sonoz 7 neumarū

ON Y KPO A O G V S I N O I V S I C A

f1

Igitur qui nr̄am disciplinā
 petit. aliquantos cantū nr̄is no
 tis descriptos addiscat. In mo
 nocordi usu manū exerceat
 hasq; regulas sepe meditetur.
 donec uicē natura uocū cognita
 ignotos ut notos cantū suauit̄ canat. Sed q̄a uoces que hui
 artis p̄ma s̄ fundamēta ī monochordo meli' intuem' q̄ modo
 eas ibidē ars naturā imitata discreuit p̄mit' uideam'.

fii

Notae aut ī monochordo. Que t̄ quales s̄ notae t̄ quot
 he s̄. In p̄mis ponitur. Γ. grēcū amodernus adiunctū. Secun
 t̄. vii. alphabeti lit̄ae gr̄es. Idēq; maiorib; lit̄is īsignitae
 hoc modo. Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ζ. Η. Post has eadē lit̄ae acutē
 repetunt̄. s̄ minorib; lit̄is describunt̄. In quib; t̄n̄ it̄. Α. 7 b. Quā
 b̄ ponim' quā rotundā facim'. Altā ū quadrāum ita. b. Α. b. b. c.
 d. e. f. g. Addim' eis dē lit̄is. s̄ uariis figuris tēte cordū supacu
 tarū ī quos duplicauim' ita. **α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω**. h̄c amultis sup̄flue
 dñr̄. nos aut̄ m̄glum' abundare quā deficere. s̄ iunt itaq; om̄s
 simul. **α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω**. Quārū dispositio ad octorib; aut tacta aut nūma
 obscuritate p̄plexa. ad ē & iā p̄uētis breuit̄ ac plenissime ex
 plicata. **DE DISPOSITIONE EARUM IN MONOCHORDO.**

fiii

Gōma itaq; in primis afixa ab ea usq; ad finē subiectū corde
 spatū p̄nouē partire. & ī t̄muno p̄mēnone partis. Α. lit̄am

pono. i q omis antiq fecere pncipiū. hē ab A ad finē nona parte
collecta eodē m. B. litam iange. P. hē ad F reūrens. ad finē
asq; metire p. iiii. 7 ipmē partis tmino iuenies. Eadēq; diuifi
one pūi sic cū F iuentū ē. E. simili m. p ordinē cū A iuenies
D. Cūm. B. iuenies E. Cū E. iuenies. F. 7 cū D. iuenies. G. & cū
E iuenies. A & cū. F. b. rotundā. Que ū secant simulū & earūde
omis pordinē medietate facile colligunt. ut puta. a. B. ad finē
i medio spatio pone aliā. b. similiter q; C. signabit aliā. c. & D. sig
nabit aliā. d. & E. aliā. e. & F. aliā. f. & G. aliā. g. & relique eo
dē m. Posses ita īfinitū pgrēdi sursū & deorsū. nisi artus pcep
tū sua te auctoritate cōpesceret. De multiplicib; diuisisq; mo
nochor diuisionib; unā apposui. ut cū de multis ad unā inten
deret. sine scrupulo capet. pferri cū sit tantę utilitatis. ut
facile intelligatur. & intellecta nix obliuiscat.

Alius ū diuidendi mod' sequit. q. **LITER**
& si memorie min' adiungit. eo tam monochordā uelo
ciori celeritate cōponit hoc m. Cū pmū a. f. ad finē *vni passus, facias.*
pm passus tminabit i. a. Scd' uacat. Tti i. d. Quart' uacat. Quint'
i. a. Sext' i. d. Septim' i. a. reliqui uacant. hē cū ab A ad finē
nouem parturis. pm passus tminabit i. b. Scd' uacat. Terti' in
E. Quart' uacat. Quint' in b. Sext' in e. Septim' i. f. reliqui uacant.
hē cū a. f. ad finē quatuor diuidis. pm passus tminabit i. e. Scd'
i. g. Terti' in g. Quart' finit. a. f. ad finē similiter quatuor pas
suū pm tminabit in. e. Scd' i. c. Terti' i. e. Quart' finit. ab f. ū
quatuor passuū pm tminabit i. b. rotundā. Scd' i. f. Et de
dispositionib; uocū. hi duo regularū modi sufficiant. quoz qdē
modus. ad memorandū facillim'. hic ū extat ad faciendū celer
rum. Insequētib; ū omis diuisionū modi. in breui patebunt.

Dispositis itaq; uocib; int uocē **VI MODIS SUB IVIC VOCEB; VNQ; QUIT**
& uocē. alias mai' spatiū cernit. **VI. F. 7 A. 7 it A 7 B. alias**
min' **Vint B. 7 C. & reliq; & mai' quidē spatiū ton' dr. min' ū**
semitoniū. Semis uidelicet id ē nplenus ton'. hē int aliqua
uocē 7 ttiā ad se. dition' ē. id ē duo toni. ut a. c. ad e. Tu semi
dion' qui habet tantū tonū & semitoniū. ut a. d. i. f. & reliq;
Diatesseron aut ē cū int duas uoces q cūq; m. **duo sunt.** toni &
unū semitoniū. ut a. A ad d. & a. b. i. e. & reliq;. Dyapente ū
uno tono maior p. cū it quaslibet uoces tres sunt toni 7 unū
semitoniū. ut ab a. i. e. & a. t. i. g. & reliq;. habes itaq; .vi. uo
cū csonantias. i. tonū. semitoniū. ditionū. semiditionū. dia
tessaron. & diapente. In nullo enī cantu aliis modis uox uo
ci iungit. t intendendo. t remittendo. & cū tā paucis clau
sulis tota armonia formet. ut illimq; ē atq; eas memorie cō
mendare. & donec plene uicānendo sentiānt & cognoscant
ab ex exercitio nusquā cessare ut us uelut clauib; habitis
canendi possis ptiā sagacit. idōq; facilius possidere.

ma uel vnum uocem. Si oratio quidē in psona quē & quocis lē. si studiosus pferu. aut. cōsequenter. ut
piter. & si & diuif. p certa uocū subductio. quē quia nunquā admittit. n. cū quarta. aut. septima. i. f.
atq; ptiā. pducit. Idō amīno amīsim' de ea loqui.

Diapason autē ē inq̄ diatesseron ⁊ diapente iungunt. Cū enī ab A in
d sit diatess. & ab eadē .d. i a acutā. sic diapente. ab A quā
altā. a diapason existit. Cuius ē eandē litā utroq; latē ha
bere ut a B i b. A c i c. A d in d. & reliqua. Sic enī utq; uox
eadē litā notat. Ita p̄ om̄a ei dē qualitatis p̄fectissimeq; simi
litudinis utq; habetur & creditur. Nā sic finitis. vii. dieb; eos
dē sēp repetim; ut sēp p̄mū & octauū eundē dicam; ita octauas
sēp uoces easdē figuram & dicim; quia naturaliter eas cōcordia cō
nate sentim; ut d. d. utq; enī tono & semitonio ⁊ duob; tonis
remittit. Et itē tono & semitonio ⁊ duob; tonis intendit. Vnde
in canendo duo aut tres aut plures cantores put possibile
fuerit. si p̄ hanc speciem differentib; uocib; eandē quālibet
phonā. incipiant & decantent. miraberis te easdē uoces di
uisis locis. s; minime diuisis habere eundēq; cantū quē & acutū
& sup̄ acutū tam uniuoce resonare hoc modo.

SE	DE	SE	N	E	E	N	S	N	A
GA	A	GA	A	H	C	H	A	GA	A
GA	A	GA	A	B	C	B	A	GA	A
Sunt milite si ar chan gei le mi chahel									

aueris. eadē uocū unitas apparebit. Vnde uerissime poeta
dixit. vii. discrimina uocū. & si plures sint t̄ fiant. n̄ ē aliq̄
adiectio. s; earundē reuocatio & repetitio. Hanc nos de
causa om̄is sonos scdm̄ boetii ⁊ antiquos musicos. uulitū figu
ram. cū moderni quidā nimis incaute. iiii. tantū signa p̄osu
erit ut quintū & quintū uidelicet sonū. eodē ubiq; karaktere
figurantes. cū i dubitant uerū sit. qd̄ quidā soni astus q̄ntis om
nino discordent. nullq; son' cū suo quinto p̄fecte cōcorde
t. Vnde de diuisione monochordi ip̄ paucis multa p̄stringam sēp
diapason duob; ad finē passib; currit. Diapente trib; Dia
tesseron. iiii. Ton. viii. Que q̄nto passib; numerosiores. tan
to breuiiores spatio. Alias a diuisiones p̄t̄ has. iiii. uenire
n̄ poteris. Dyapason aut de om̄ib; siue qd̄ om̄s habeat uoces. siue
quia antiquit̄ cithare octo p̄t̄ fiebant chords. In hac specie
quor uox habet duo spacia. acuta unū. ut A ⁊ A. Diapente
d̄ de quinq; s; enī i ei' spatio uoces. v. ut a. d. i. a. s; quis ei'
uox tria habet spacia. acuta duo. Diatesseron sonat de iiii.
riā ⁊ iiii. habet uoces. ⁊ quor ei' uox. iiii. habet spacia. acuta
i tria. ut a. d. i. b. has tres species simphonas. i. suaves uocū
copulationes memineris ēē uocatas. Quia i diapason diuise
uoces unū sonant. Diapente i & diatesseron diaphonice. i.
organū iura possident. & uoces utq; similes reddunt. Tonū
ab intonando. i. sonando nom̄ accepit. q̄ maiori uoci nouē
minori i. vii. pass constituit. Semitonū & ditonū ⁊ semi
ditonū. & si uoces ad canendū cū iungunt diuisione tam nul
la recipiunt DE AFFINITATIBVS VOCY p̄ iiii MODOS

Nulla enim uox
cū altā p̄t̄ vni
p̄fecte con
cordat
DE DIVISIO
NE & EARV
IN I P TATI
ONE

Cū autē vii sint uoces q̄ alie ut dixim' s̄ eedē. septenas sufficit ex
plicare. Que diuīsoꝝ modoz & diuīsa ſ̄ qualitātū. Prim' mod' uocū ē.
cū uox tōno deponit. 7 tōno ſemitōnio ſ̄q̄ tōnū itendit. ut. A. 7 D.
Scd̄s mod' ē. cū uox duob; tōnis remiſſa. ſemitōnio 7 duob; tōnis iten
ditur. ut B. 7 E. Tci' ē q̄ ſemitōnio 7 duob; tōnis deſcendat. duob;
ū tōnis aſcendat. ut C. 7 F. Quart' ſ̄ deponit tōno. ſurgit autē p̄ duos
tōnos & ſemit. ut G. Et nota q̄ ſep ordinē ſecunt. ut p̄m' i. A.
Scd̄s i. B. Tci' i. C. Itē q̄; p̄m' i. D. Scd̄s i. E. Tci' i. F. Quart' i. G. Itē q̄; no
ta haſ uocū affinitateſ p̄diateſſeron 7 diapente c̄ſtructaſ. A enī
ad D. & B ad E. C ad F. Aq̄uib; diateſſeron. Ab acutis ſ̄ diapente
c̄iungit hoc m̄. Om̄s itaq; ſ̄ q̄ ſc̄d̄a ſibi iungit.

DE ALIIS AFFINITATIB;

Si que alie ſ̄ affinitateſ
ſeron & diapente ſe
cerunt. Nā cū dia

paſon i ſe diateſſe
ron & diapente habeat. & eaſdē littaſ latere utroq; c̄tineat. ſep in
metho ei' ſpatio aliqua ē litta. que ad utrūq; diapāſon lat' ita uenit.
ut cui littaē aq̄uib; diateſſeron reddit. eidē in acutis p̄ diapente
conueniat. ut ſupiori figura notat. & cui aq̄uib; diapente contulit.
eidē a ſupiorib; diateſſeron dabit. ut A ſ̄ A. A enī & E i de poſitione
c̄cordant. quia utraq; duob; tōnis ſemitōnio q; conficitur. Itē q;
G cū ad C. & D. peade ſpecieſ reſonet. uni de poſitione & alii ele
uatione ſup̄ſit. Nā C. & G. duob; parit' tōnis & ſemitōnio ſurgit
Et D. 7 G. tōno & ſemitōnio pariter inflectuntur. b ſ̄ rotundū
q̄ min' ē regulare q̄. adiunctū t̄ molle dicunt. cū F habet con
cordiā. 7 idō additū ē. quia F cū quarta a ſe. b tritono differen
te nequibat habere c̄cordiā. Vtrāq; autē b h̄ in eadē neuma ne
iungat. In eo ſ̄ aut cantu maxime. b. molli utim'. In q̄. F f am
plius continuat' quīſ tacita ubi 7 quanda c̄fuſionē 7 tranſfor
mationē uidetur facere. ut. G. ſonet p̄tū. A. deuterū. cū ipſa
b ſonet tritū. Vnde ei' amulotiſ nec m̄cio facta ē; Alia ſ̄ b i cō
mune placuit. Qd̄ ſi ipſa. b. mollē niſ om̄ino n̄ habere neumaſ
inquib; ipſa ē tēpa ita. ut p̄ F. G. a. & ipſa. b. habeat haſ littaſ
G. A. b. c. Aut ſitaliſ ē neuma q̄ p̄. D. E. F. in eleuatione uult
duoſ tōnoſ 7 ſemitōniū. q̄ ipſa. b. fac. aut p̄. D. E. F. inde
poſitione. uult duoſ tōnoſ. p̄. D. E. F. ſume. a. b. c. que i dē ſ̄
modi. & p̄dictaſ de poſitioneſ & eleuationeſ regularit' h̄nt
hui' modi enī de poſitioneſ & eleuationeſ i tē. D. E. F. & a. b. c
clare diſcernit c̄fuſionē maxime contrariā tollit. De ſimi
litudine uocū pauca p̄ſtrinxim'. q̄ q̄ntū in diuīſis rebus
ſimilitudo conquirit' tantū ipſa diuerſitaſ p̄ qua menſ c̄fu
ſa diutius potat laborare minuit. Sēp enī adunata diui
ſiſ faciliuſ capiunt'. Om̄s itaq; modi diſtinctioneſq; modoz

hiſ in aptant' uocib; Diſtinctioneſ autē dico eaſ que a pleriq; differentiaſ uocant' Diſſar
autē d̄r. eo q̄ diſcernat' t̄ ſeparent plagat ab autentiſ. Ceterū ab uſu uē d̄r. Ergo om̄ſ alie
uocē cū hiſ aliqua h̄nt c̄cordiā ſeu i de poſitione ſeu i eleuatione. Nulle ſ̄ in utroq; ſe
exhibent ſimileſ cū aliſ niſ in diapāſon. Si hoꝝ ſimilitudinē om̄iū i hac figura quā ſub i tē
quīſ quīſ queſierit reſp̄re poterit.

VIII
potat linea

ta qd seqt ignoras. Finito eni q pcesserit uides. Itaq; finalis
uox e. qua meli' itueni. Deinde si eide cantu. uersu aut. psal
ma. aut aliqd uelis subiungere ad finale uoce pmaxime op e
coaptare. n ad pme tabaru adeo inspectione redire. Ad dte
qq; & illud q accurati cant i finale uoce maxime distincti
ones mittunt. Nec miru regulas musice a finali uoce sume.
cu & in grammatice partib; pene ubiq; ai sens i ultimis lais
t sillabis p casus. numeros. psonas. cpra discernim. Igit q &
omni laus cant i fine. iure dicam. q omni cant ei sit modo
subiect. & ab eom regula sumat qe ultimū sonat. A finali itaq;
uoce usq; ad quintā in qlibet cantu iusta e depositio. & usq;
ad octauas eleuatio. licet cont hanc regulā sepe fiat. cu
ad nonā decimā ue p gdiā. Vnde & finales uoces statuerit
D E F G. qd his p mū p dictā eleuationē t depositionē mo
notordi positio cōmodauerit. habet eni deorsū unū te
r chordū gūā. sursū ū duo acutarū. DE DIVISIONE III

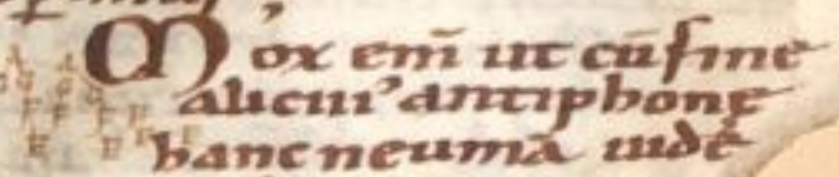
Intea cū cant uni modi utpote p modorū in octo
ti ad coparationē finis cū sint gues & plani tu acuti & al
ti. uers & psalm & siqd ut dixim. fini aptandū erat. uno
eodē q; n. planū diūsis aptari n potat. Qd eni subiungebat
si erat gūe. cū acutis n conueniebat. si erat acutū. agūb;
discordabat. Consiliū itaq; fuit. ut qsq; modus partiret in
duos. id ē acutū & gūe. distributis q; regulis acuta acutis. &
quia ē ueniret gūb; & acut' quisq; modus diceretur autem
id auctorialis i pnceps. gūis aut plaga uocaret. id ē latialis
i minor. Qui eni dī stare ad lat' meū. minor me ē. Ceterū si
eet maior. ego aptius diceret stare ad lat' ei. Cū q dicat au
tent' pti i plagis pti. i similit' de reliquis. q natalit' i uocib;
erant iiii. i cantib; factis. viii. Abusio aū ēdidit latinis di
cē p autento pti i plagis pti. p m' & scds; p autento deuterio
i plagis deuteri. tti; quart. p autento tertio i plagis tti.
quint' i sext'. p autento tetrardo. i plagis tetrardi. septim'
i octauus DE OCTO MODOR' AB INITIATIONE. ACUMINE ET GRA

lxii

Igit octo s modi & octo partes orationis. & VITATē
octo forme beatitudinis. p q s omis cantilena discurrens
octo dissimilib; qualitatib; uariat. Ad q s i cantib; discer
nendos. & iā quēdā neome i uentes. ex quarū aptitudine
ita modū cantionis agnoscim. sic sepe ex aptitudine
corporis. que cui sit tūca repimus.;

lxiii

Mox eni ut cū fine
alicui antiphonē
hanc neumā uide
primum querite regnum dei
q autenti pti sit. nō ē dubitare. sic & de reliquis
Ad hoc & iā plurimū ualens & uersus nocturnalis

um responsorioꝝ & psalmi officioꝝ & omnia que in modis formulis
 p̄scribunt. Quisq; n̄ nouit. mirū ē si quā partē horū que dñr̄ intelligit
 l̄ bi enī p̄uideret quib; uocib; singuloꝝ modorū cantū rari sepi ue īcipi
 ant. 7 ī q̄b; minime id fiat. ut ī plagis quidē minime licet t̄ p̄nci
 pia t̄ fines distinctionū ad quintas itendē. cū ad quartā praro so
 leat euenire. In autem uisū p̄t̄ deutum eadē p̄ncipia 7 fine distin
 ctionū minime licet ad sextas itendē. Plage aut p̄t̄ t̄riti ad
 t̄ritas itendē. Et plage si q̄dē deuteri t̄ t̄tr̄di ad q̄rtas itendē. Me
 mineris p̄tea q̄ sic usualiū cantūū attestatione p̄hibet. q̄ au
 tenti uix a suo fine plus una uoce descendit. Ex q̄b; aut t̄ritus ra
 rissime id facit p̄p̄t̄ subiectā semitonii īp̄fectionē uidet. Ascendit
 autem ad octauā & nonā t̄ etiā decimā. plage ū ad q̄ntas remit
 tunt 7 itendunt. Sed intentioni 7 sexta auctoritate tribuit. sic
 in autem nona 7 decima. Plage ū p̄t̄ deuteri 7 t̄riti Aliq̄ndo
 in a. b. c. acutas necessario finiunt. Sup̄ dictas aut regule p̄
 maxime cauem̄ in antiph̄ 7 responsorioꝝ quorū cantū ut psalmi
 7 ū sib; coaptent̄ oportet cōmunibus regulis fulciant. Alio
 quin plures cantū inueniesā quib; a deo ē fundit̄ gūtas & acu
 m̄. ut n̄ possit adūti cui magis autem an plage ēferant
 p̄tea & ignotoꝝ cantorū īq̄sitione p̄dictarū neumarū 7 subiecti
 onū app̄positione plurimū adiuuant. cū taliū aptitudine soni
 cuiq; p̄petatē p̄ uim tropicā itueim̄. Est aut trop̄ species can
 tionis. qui 7 mod̄ dict̄ ē. & ad huc de eo dicendū ē. Ite DETRO
 PIS ET IVRE MUSICAE. **H**orū quidā troporū exercitati ita
 p̄petates 7 discretas. ut ita dicā facies. exēplo ut audierint re
 cognoscunt. sic p̄t̄ gentiū corā positis multis habit̄ eorū itue
 ri potē 7 dicere. hic grec̄ ē. ille hyspan̄. hic latin̄ ē. ille reuioni
 cus. iste ū gallus. Atq; ita diūsitat troporū diūsitati mētū coap
 tat. Jun̄ autem deuteri fractis salub; delectet. Alii plage t̄ri
 ti eligat uoluptatē. Un̄ autem t̄tr̄di garrulitas magis pla
 cet. alē etiā plage suauitatē p̄bat. sic & dereliquis. Nec om̄
 si uarietate sonorū audit̄ d̄lectat. cū uarietate colorū q̄tule
 tur uis. uarietate odorū foueat̄ olfact̄. mutatisq; saporib; lin
 gua ē gaudeat. Sic enī p̄ fenestras corporis habiliū rerū suau
 itas intrat mirabilit̄ penet̄lia cordis. Inde ē q̄ sic q̄dā saporib;
 & odorib; t̄ etiā oculoꝝ intuitu salus tā cordis quā corporis
 t̄ minuitur t̄ augebit. Ita q̄ndā legit̄ quidā freneticū canen
 te asclepiade medico ab īsania reuocat. Et itē alī quidā soni
 tu citharē itantā libidine icitat. ut cubiculū puellē quere
 ret. effringere dem̄tat. Moxq; citharedo mutante modū
 uoluptatis penitencia ductum recessisse ēfusu. Itē 7 dauid
 saul demoniū cithara mitigabat. & demoniā ferita
 tē huius artis potenti uia suauitate frangebatur. Que
 tam uis solū diuine sapientie ad plenū patet. Nō sū
 que t̄ ī enigmatē ab inde p̄cepim̄. s̄ q̄ de artib;

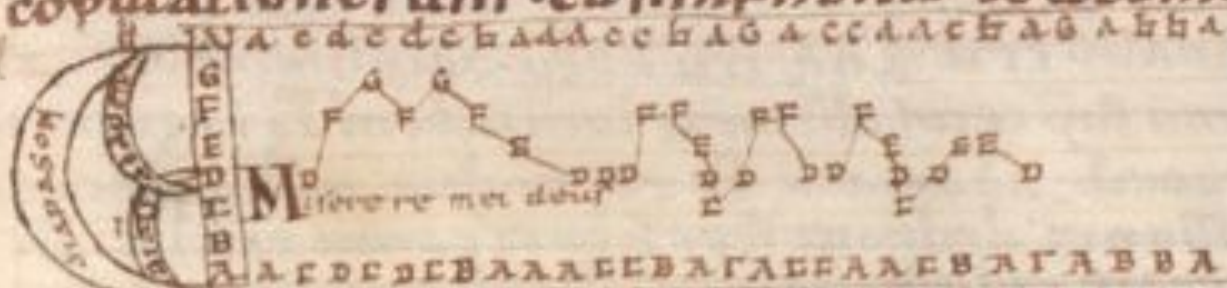
t si quā affine ei pīpsa elegerint pene om̄s distinctiones curant. & ea
 dē aliquando. sic & uox neumas om̄s. aut p̄ plures distinctiones finiat
 aliquando & incipiat. q̄lia ap̄ ambrosiū si curiosi sis inuenire licebit
 Sē ū q̄si p̄saici cant. q̄ hec min⁹ obseruant. ī quib; n̄ ē curae si alie
 maiores. alie minores partes ⁊ distinctiones p̄ loca sine discretionē
 inueniant. more p̄sarū. Metricos aut̄ cant. dico. q̄ sepe ita canim⁹
 ut q̄si ūs pedib; scande uideam⁹. sic fit cū ipsa met̄ canim⁹. In q̄b; ca
 uendū ē ne sup̄flue ētinuent neume. dissillabe sine admixtione
 trissillabarū ac tēt̄ sillabarū. Sic enī lyrici poetae nō hos. nō alios
 iungere pedes. ita & q̄ cantū faciunt rationabiliter discretas ac diuisas
 neumas cōponant. Rationabilis ū discretio ē. si ita sit neumarū &
 distinctionū modata uarietas. ut tam neume neumis. & distinctiones
 distinctionib; q̄dā sēp similitudine sibi cōsonant̄ respondeant. id ē
 sit similitudo dissimilis more p̄dulcis ambrosii. N̄ aut̄ parua simi
 litudo ē metris ⁊ cantib; cū neume loco sint pedū. ⁊ distinctiones
 loco sint ūsuū. ut pote ista neuima dactilico. illa ū spondaico. alia
 iābico more decurrit. ⁊ distinctionē nō tēt̄ metrā. nō pentame
 trā. alias quasi exametria cernas. multa alia ad hē modū. Itē ut
 ī unū t̄minēt̄ partes ⁊ distinctiones neumarū atq; ūboy nec
 tenor long⁹ ī q̄b; dā breuib; sillabis. aut breuis tenor ī longis ob
 scenitate paret. q̄ tam raro op̄ erit curare. Itē ut rerū euent⁹
 sic cantionis imitetur effect⁹. ut ī tristib; reb; quē sint neume. mūn
 quillis iocunde. ī p̄p̄is exultantes ⁊ reliq̄. Itē sepe uocib; quē
 & acutū accentū supponim⁹. q̄ sepe aut̄ maiori ī pulsū aut̄ mino
 ri efferim⁹. Adeo ut ei dē sepe uocis repetitio ⁊ eleuatio t̄ depōsi
 tio eē uideat̄. Itē ut ī modū currentis eq̄. sēp ī finē distinctionū
 uoces rari⁹ ad locū respirationis accedant. ut q̄si qui more ad
 repausandū lassē pueniant. Spissi aut̄ ⁊ rari⁹ p̄t̄ oportet no
 tae cōpositae hūc sepe rei poter̄ iudiciū dare. Liquefunt ū in
 multis uoces more litarū. ita ut īcept⁹ uocis unī ad altā limpi
 do t̄nsiens nec finiri uideat̄. Porro liquefcenti uo ei punctū q̄si
 maculando subponim⁹ hoc modo $\overset{\circ}{g}$ $\overset{\circ}{f}$ $\overset{\circ}{c}$ $\overset{\circ}{a}$ $\overset{\circ}{a}$ $\overset{\circ}{g}$

Si eā uis plen⁹ p̄ferre liquefaciens Ad te leuam
 nihil no cet. Sepe aut̄ magis placet & om̄a quē dixim⁹. nec nimis
 raro. nec nimis ētinue facias. si cū discretionē. **DE MULTIPlici**
Illud ū n̄ debet mirū uidi. **VARIEtATE SONORū ET NEUMARū**
 cur tanta copia tā diūsoꝝ cantū tā paucis formata sit uocib;
 quē uoces n̄ nisi. vi. modis ut dixim⁹ sibi iungant̄. tā peleuatio
 nē quā p̄depositionē. cū & de paucis litis. & si n̄ p̄ plures c̄fici
 ant̄ sillabe. potē enī colligi numer⁹ sillabarū. Infinita t̄n partū
 pluralitas concreuit ex sillabis. Metris de paucis pedib; quā
 plura s̄ ḡna metrorū. Iunī ḡnīs metrum plurimis uarietati
 b; īuenitur diūsu. ut ex ametrū. Qd̄ quom̄ fiat uideant
 grāmatioi. nos si possum⁹ uideam⁹ quib; modis distantes ab
 inuicē neumas constituere ualeam⁹. Igit̄ motu uocū q̄. vi.

utrum quisq; eū cantū sonori multo pronuntiat. quē scdm sue mētis
iſtā qualitātē pbat. Quē omāsi dictis argumētis assiduō exera
tio i heseris. ignorare nō poteris. Immo & argumētis utendū ē
donec ex parte cognoscim. ut ad plenitudinē scientiē pueni
am. Si q; hec i longū pſeq; pposita breuitas nō expoſcit. pſerā
cū ex his p plurima ualeant colligi. decanendo iſta ſufficiant
lā nē diaphoniē pcepta breuit̄ exeqm̄. Diaphoniē idē ORGA

XVIII

Diaphonia uocū diſiunctio ſonat quā nī pcepta
nos organū uocam. cū diſiuncte ab inuicē uoces & cōcordi
t̄ diſſonant & diſſonant cōcordant. quā quidā ita utunt. ut ca
nenti ſep quarta chorda ſuccedat. ut A ad D. Vbi ſi organū p
acutū. a. duplices. ut ſit A D a reſonabit A ad D. diateſſeron
ad diapason. D ū ad utraq; Aa diateſſeron & diapente a
acutū ad quiores diapente & diapason. & q; he tres ſpecies tan
tā ſe ad organi ſocietate ac ſua uitate pmiſcent. ut ſup̄ uo
cū ſimilitudines feciſſe monſtrāt. ſi phoniē idē apte uocū
copulationes dñr. cū ſymphonia & deſcāntu dicatur. Dic

tae diaphoniē hoc
est exemplum

Potes & cantū cū organo & organū cū cantu quantū libuerit
duplicare p diapason. Vbi cūq; enī ei cōcordia fuerit. dicta
ſymphonia aptio nēceſſabit. Cū itaq; iſa ſatis uocū patefacta
ſit duplicatio. quē acanente ſuccentū more q; noſ utim̄ expli
cem. Supior nēpe diaphoniē mod' dur' ē. nī ū mollis. Ad quē
ſemitonū & diapente nī arctum. Tonū & ditonū & ſemitonū
cū diateſſeron recipim. ſi ſemitonū i his iſimatu. diateſſ ū
optinet pncipatū. his itaq; in cōcordis diaphonia cantū ſub
ſequit. Tropoz ū alij apti. alij aptiores. alij aptiſſimi exiſtunt
Apti ſ q; p ſolā diateſſ quartis aſe uocib; organū reddunt. ut
deutus i B & i E. Aptiores ſ q; nō ſolū quartis ſc̄tis & ſc̄dis ptonū
& ſemitonū licet raro reſpondent. ut p̄ i A & D. Aptiſſimi ū q; ſe
piſſime ſua uq; id faciunt ut tētrū & tritū i E & F & G. he enī
tono & ditono & diateſſ obſequunt. Quoz atrio i quē iſimis
diſtinctionū ad uenerit t̄ quipxi iſi ſimalitati ſubert. ſub
ſecutor tam nūquā deſcendere debet. nī illo iſeriores uoces
cantor admiſerit. Atrio enī i ſimo. atq; iſimis pxiime ſubſti
tuto deponi organū nūquā licet. Cū ū iſeriores uoces admi
ſerit c̄ quo loco p diateſſeron organū deponat. Moxq; ut illa
diſtinctionis gūtas ita deſerit. ut repeti nō ſpēt. quāp̄ ſi ha
buerat locū ſubſecutor repetat. ut ſimali uoti ſi iſe de uene
rit cōmaneat. & ſi ſup̄ ſe. eucmo decent occurat. Quoccur
ſus tono melius fit. t̄ no. nī adeo ditono. ſemitono nūquā. Ad

Idem plagaliter inuenies usurpatum uidelicet ut ad E & D ita h subsequat sic
ad G & A subsequat f hoc modo
e c d de de didie

Venite adoremus
e c ccccc b b c

e f f f f g a a g a o f g f f e d e e d
Hodie fecistis

e e e e f d e e d e d c d c e e e e e d
V a a a a a a a g a g g e f g a

Venite exultemus domino iubilem
e f f e e e e e d e d d c c d e

g a g g f g a g e f e d
deo saluari nostro

d e d d e d e d e f e d
Vides itaq; quomodo

subsequat p diatesseron
& discretio facta in pto
d iungat in simul

Curiosus itaq; existas & iusu exercitundo
uertas. si simphonia hab eas satis t here
gule diaphonia dab. De origine musice
artis. q; rude lectore uidim. i p mis tacium.
q; ia exercitatio magisq; scienti i fine tri

buius. Quo modo Musica ex malleo sonitu sit inuenta

Erant antiqua istruimenta incerta. 7 cantionu multitudo si ceca
Nullus eni uocu diffas 7 simphonie descriptione potat aliq
argumentatione colligere. Neq; posset unqua certu aliqd de hac
arte cognoscere. n diuina tandem bonitas. qd seqt suo nutu dispo
neret. Capytagoras qda magn' philosoph' forte ita geret. uentu e
ad fabrica iq sup una incude. quinq; mallei feriebant. Quor' sua
ue e cordia mirat' philosoph' accessit. p muq; i manu uarieta
te spani ui soni ac modulationis existere. mutauit malleos
q facto. suauitas q; secuta e. Subtracto itaq; qui disson' erat ace
tis. alios ponderauit. Miruq; i modu diuino nutu pm xii. scds
viii. fci. viii. Quare. vi. nescio quib; ponderib; appendebant
Cognou itaq; i numeroz pportione 7 collatione musice uer
sari scientia. Erat eni eacstatio iiii. malleis. que e m iiii.
litis A D E A. Deniq; si A habeat xii. 7 D viii. sint q. iii. ter
nari ppassib habeat A i xii. tnarios. iiii. 7 D i viii. tna
rios. iiii. ecce diatess. Rursu cu habeat A. xii. si E teneat
viii. qtnarios pass tres habeat. A. duos u. E. 7 diapente pa
tet. St cum xii. i A 7 sex i altam. A. Senari e medietas
duodenari. Sic A acuta altius. A. medietate colligit. ad e diapason. cuius A ad
ad E diapente. alti a diapason reddit. D q; ad E tonu. Ad D diatesseron
utrūq; A a diatesseron & diapente sonat. & E. & D. tonam
vtri q; A a diapente t diatesseron mandat. A acuta cu A
diapason. cu D diapente. cu E diatess sonat. que i sup dictis
numeris re idē curiosas pscrutator inuenit. hinc eni icipiens
boeti panditor hui' artis. multamūq; & difficultatē hui' cū numerorū

pportione concordia demonstrant;

7 7 N 7 F F I F 7 7 7 7 6 6 X 6 7 7

Quid plura: p̄sup̄ dictas species uoces ordinans monochordū
p̄m̄ ille pythagoras cōposuit; i q̄ q̄ n̄e lasciuia s̄ diligen
t̄ apta artis notitia sapientib; i cōmune placuit. atq; usq; i h̄e
die ars paulatim crescendo cūaluit. ipso ductore sēp̄ humanis
tenebras illustrante. cui sūma sapientia p̄cuncta iugēt s̄ctam
Explic̄ onkrologvs id̄ brevis sermo i musica edit̄ ap̄mo
Gvidone pitissio no musico et venerabili monacho vi
rectvs ad te otaldu retiane civitatis epo

Oenerando amice di benedictæ & amatoꝝ
Ordinar unde tuos sacdos obenedictæ triāphos
Virtutū cumulos ordinar unde tuos
Glesunt corda meis hoūm mollita camentis
Vna in aurt² numeratos etulit iet².
In celis hūmo q̄tissima carmina fundo
Dans aule xpi man² cū uoce ministri
Ordine me scripsi p̄mo q̄ carmina finit

Musice & cantus magna est distantia
 Nesciunt illi sciunt que componit musica
 Nam quod facit quod nescit definit bestia
 Ceterum tonantis uocis si laudent acumina
 Superabit philomela tuocalis asina
 Quare enim esse suum tollit dialectica
 Hinc decantata rustice multitudo plurima
 Donec frustum uultu mira laborat isima
 Dum sine magistro nulla discent antiphona
 Notis quod illis sprete quibus uulgus utitur
 Quisne ductore nusquam utere pergit
 Septem istas discere notas septem caretibus;

Г А В С D E F G

a b c d e f g a

Nāq; alie septene quiescunt postea
Nāq; alie p̄ una replicant regula
Quia noctū ut diēti equet̄r ebdomada
Quasi sic audiunt̄ uis uidere oculis
Ore t̄m̄m silente manualis op̄is
Anguntū fiat certis diffinitū numeris
Gama grecū qdā ponunt ante p̄mā litteram
Ad passib; partitūm tota linea
Vbi p̄m̄ passus finit p̄ma erit l̄tā
Modo simili ap̄ma pass' fiant totidē
Ex sedē loc' patet sup̄ dicto ordine
Qua ē cordia sonoz tonū dicunt musici

Rurſus tota gōne
corda diuide p̄m
Tria confefſi canet
ſede uicinior
Tancillū d nob; tom
plus ē diateſſeron
Semtoniū uocat
ipſū breuē ſpatū
Ton' n̄ ē quē fec nor
ma vni partiū
De q̄rnis habet dia
teſſeron uocabulū
I p̄ſton' ſi addatur
diapente oritur
Qd de quinq; nom̄ g
cū ilatnū uertit
Nā ſi paſſ' t̄nos fac v.
ē ſtat uocib;
Inde p̄ma dabit q̄r
tae q̄rnis idicūm
Et ſcda ſeruat q̄nte
peundē numerū
Tria ē dūc ſextā neq;
mutat calculū
Cauſa ſeptime aq̄ma
ſac potius mediū
Tē ap̄ma ſio octaua
locū ſumit p̄pūm
Immo p̄ma ſit ap̄ma
neq; mutat numerū
Sic ſcda dat ſcdam
Triaq; triam
Quarta q̄rtā quinta
q̄ntā qq; ſuā altam
Grāuū acutā ſignat
peandē lit̄am
Vocis p̄me ad octauā t
eandē lit̄am T̄nominat
hanc ē cordā ſonq; diap̄ſon
Cui nom̄ ē decunētis tr̄ſlatiō
lit̄am T̄ lineam v
Im̄ quid habet uoceſ t̄ q̄rton

¶ Que duo sparte passim eandē lītā
fabulq; geminata monochordū tūminat
Quinq; habet ipsa tonos duo semitonia
habet i se diapente atq; diatesseron
Maxima simphoniarū uocū ē unitas
Miror q̄tuor fecisse q̄dā signa uocib;
Quasi q̄nte sint eedē q̄rū quedā dissonant
Quedā q̄uis sint affines n̄ p̄fecte c̄sonant
Itē gāme denouerni passib; q̄s dixim
Sic primā pass p̄m. sic dat q̄rtā t̄ti
Primā q̄nt quartā sext. p̄mā rur̄ septimā
P̄mē q̄q; pass p̄m ut sedm statuit
Sic d̄ t̄ti i quintū finē suū tūminat
Quintū itē dat sedm. sext quintā renouat
P̄m q̄q; de q̄tū gāme duob; passib;
Sic t̄tiā demonstrat. sic sed̄ septimā
T̄tiā eandē signat triplicatā septimā
T̄tiā q̄q; q̄drando ut sextā efficiū
Sic mox alio ipassu t̄tiā rescribim
Quā quadrando rur̄ sextā altam p̄ficiū
S̄ q̄ addunt iacutis iuxta p̄mā altam
S; gregorio n̄ patri placet. hec lasciuia
Et moderni sapientes hanc neq; cōmemorant
Quā uis q̄ ap̄ q̄dā ipsa fiat uocula
Ap̄ multos t̄n iure d̄r̄ sup̄flua
Alia ū sedā sep̄ ē autentica
Nota caute om̄s toni. vni fiunt passib;
Diatesseron q̄tū sic sup̄ dixim
Diapente sep̄ trib; diapason duob;
Isto m̄ monochordū facile ē fieri
At si cymbala foremunt musicoꝝ ope
he m̄sure s̄ eandē maxime ipondere
his m̄suris cōparant̄ 7 cantora organa
Et q̄cūq; ite fiunt musicoꝝ nascula
his m̄suris dō cant̄ tota nē ecclā
Om̄s uox sedē sibi iungit̄ t̄tiā
Quartē ū atq; q̄ntē n̄ iungit̄ alit̄
Nisi diatesseron sit ibi t̄ diapente
Tono semitono uē uox sedē iungit̄
Dixim ū n̄ semitono uocabit̄
Sic uox ult̄ sedam t̄tiā aggreddit̄
Diatesseron n̄ habet. eū ad quartā q̄d̄
diapente noat. v. cū cōiungent̄
Nisi morib; his sem̄ nulla uox mouebat̄
Om̄s q̄ cantilena q̄ his efficitur

amen

Moneo te prudens canit̄ hos p̄fecte
discere. sic cantu dubitat
Nā q̄ hos plene cognoscit nil
Et q̄q̄ter eleuat̄ q̄uari poter̄
P̄mā t̄tiā q̄rtā q̄ntā atq; septimā
Sextē ū sedē nē hec licentia
Hā sedā ad subq̄rtā minime quabit̄
Atq; sup̄q̄ntā nūq̄ eleuabit̄
Sup̄ quartē 7 subq̄ntē sextā nē
iungit̄. T̄mā
Semitonia 7 toni q̄ dissimilit̄
Septē soni coaptant̄. vii t̄ discerni
V nulli uocis son̄ idē sit iacta
Vocib; t̄n i vii. q̄dā ē c̄ cordia
Seper t̄n si n̄ sep̄ eadē antiphona
Dissimulant̄ soni. nec mutat̄ armonia
Nep̄. iiii s̄ modi i septem uocib;
Magnacum cognoscendi q̄s grecor̄
regula. T̄noant
p̄tā de uocū t̄rtū ac t̄rtū dū
p̄ p̄m. 7 sed̄ n̄ oāt de uocib;
T̄rtū t̄ti uocāt̄ q̄r̄ ū t̄rtū dū
Ordinati disponunt̄ talib; i uocib;
Nāq; p̄mā uox i q̄rtā p̄mū modū
p̄hibent. I septima
At sedm dat sedā atq; q̄ntā parit̄
T̄tiā collata sextae sepe cantat̄ eadē
Quartū modū his adiungit̄ singlis
q̄ t̄n uel euando sonat sic t̄rtia
Descendendo i q̄rtā p̄hibet sonitū
I p̄tea cū p̄mā ualde q̄ntā similib;
S; id eponendo t̄n nāq; si notaueris
Semitonia 7 tonos hec ut audis iuderis
Reliq; ū uoces sibi ualde dissident
Sua quq; fac̄ neuma alit̄ dissimile
Neq; sic sedā locū neume dat̄ extr̄
Auḡ t̄n curios a ualde erit utile
S; autas 7 cognoscas armonia q̄l̄
iiii cantat̄ modis t̄n transformata facie
iii ex q̄b; modis. vii. debine facim̄
Quia q̄ntā 7 alia cantica discernim̄
Cū autem p̄s atq; plagas more q̄o d̄m̄s
Alti cantis s̄ autenti q̄ue plagas n̄ oant
Dū q̄m̄ i tonis hoc utrūq; supputant

V

771 1 111 V 1 111 V 111
 Γ A B C D E F G
 1111 11 1111 VI 11 1111 VI 1111
 1 111 V 1 111 V VII 1
 b h c d e f g A
 11 111 VI 11 111 VI 111 11

F in secula

F F G G F G F F F G F E D D

Adversarium nostrum in nomine domini
Causam breuandi neque solent
fieri. Quasi curiose fiant habent
pluris hoc amabo disponantur
ne litae cum lineis

E	E	A
A	D	G
G	E	E

 --- 1 1 1 --- 1 ---

Spera in domino & fac bonitatem
 Dehinc studio crescente et duas lineas
 vox et ponat. unanimes quia ratio
 uarus ut sit in rebus uariapositio d

Sancti spiritus ad sit nobis gratia
 Ut ppetas sonarū discenat clari
 Quasda lineas signa uim uariis colorib;
 Ut q loco q's sit son' mox discenat oculis
 Ordine triuocis splendet sero radiat
 Sexta ei s'affinis flauor rubet minuo
 la hec sit affinitas colorū reliq's iudicio
 Et silta t colorū neamus n' int' erit
 Tale q'si funē dū n' habet putens
 Cui aq' q'as multarū nil p'udentib;
 Illud q'q; q' p' dixi ualde erit utile
 Simul is figae neumas sicut es i' spicere
 Locis uariis & modis q' diu'se resonent
 A p'itudine neumarū facile itelligis
 Quidā ponunt duas uoces duas int' lineas
 Quidā ternas. quidā u' nullas h'nt lineas
 Quib; labor cū sit q'uis error ē g'us sim

Quiloco q'sit son' i duob' lineis
Vt sit si frequens imodoy formulis
Culmodi symphonius symphoniae cunct.
Et mod' siphoniā ipsā eē noneris.
Quare .viii. mela cunctis subdim' antiphonē
Plures uoces breui fiant mecastit ut
Signū ē sequēti neume q' loco ponenda sit
Suo loco neponat cū necesse fuerit
Quāuis aut quisq; cantū psonet memorit
Si n' cunctos ei mot' nonos memorit
Qui 7 q'les sint psonat nū se dicat sape
hacten' latentes musas ilucē pduxim'
Et beniuolis pstantes iuidos offendim'
Ad honore sumi di pque sum' uiuim'
Cōstitutionū formas breuit apiam
Aliquay sic sonoy nōat copula
Cū tētio ē sola t'c' remissio
De duob; erit sonis pma cōstitutio
At scda fit de trib; .t'cia de q' tuor
Quarta ū fit de .v. uocib; q'b; libet
Quarū pma extat simplex duplicat altā
T'cia narietates .iiii. iclamitat
Quarta octo sonat modis diapente c'sonit
Vni cōstitutioni modulis t'omib; sunt
Vox si una aduungat .modi; totidē
Tollat sonos si sedos ruit siem totidē
Cōstitutio flo omis nascit exalta
Nā 7 pma dat scdam 7 scda t'cia
T'cia fac q'rtā ut h'cemonstrat pagina
T'bmisē i q'b; cūq; regulis c'cordia
Cōstitutionū formas q'slibet associant
Donec spatia formarū diapason rep'mat
Spatiosis nāq; formis maximeq; uacuis
Raro utim' icantu breuiore spatio
Atq; mui' it'ruptas frequis us' appbat
Cūq; forme sint maiores facte de minorib;
Nē dubiū q'siq's minimas cognouert
De maiorib; neq'quā dubitare potit
Rurs' q'libet i forma magna situarietas
Si uox q'libet icantu in simplex resonat
Modo semet rep'culsa duplicat triplicat
Voces de idē affines q's demonstr' regula
harū cōstitutionū n' p'nt c'cordia
Quinsit idē sep melū i una 7 altā
Fecit regulas aptas q' antiphonariū
Regularit' p'fectū cōtū u' cantorib;
Quale nunquā habuer' reliq's t'p'ib;
P'cor uos beati fr's p'ntas laborib;
p'me misero guidone m'is q; aduitorib;

Et tōn inuimus supant ut .viii. nouenis
Semiton cui denōe nom' ademit
Diton atq; semis diatesseron omē tenebit
Idq; fac notū q'dro discrimine totū
Cui sup adde tonū uideas diapente sonorū
spatio atq; trib; fissū totū signabit id ipsū
Imedio sume diapason signat utriq;
Adde duplex senos uideas not' diatriton
Diton 7 semis q' diton alt' habet
Notib; his cursū fac sine musica nullū
Caligo fatū numero modulante relatu
idq; latet fixū patet itendendo remissū
Est mod' ad reliq's p'ongi collatio p'ongos
Dant collata modū sibi met discrimina uocū
Quāton 7 semis seq' uox p' habetur
Deutus 7 t'rit' q'd sit sap' ordo uicinus
hisq; tōno tantū placuit differre t'c'dū
Diton 7 semis cui mox uirta secunt
Musica uox hoy nulla ē sine lege modoy
Quos tantū uulg' sentit define potulcū
Quatuor autenti plagas gemmant adepti
Niq'rt' simplex septē discrimina firmet
Vnde poeta canit .vii. discrimina uocū
Septimi octauo similis q'pp' ad hesit
Ex q'b; autenti q'ues discrim' adepti
Cā plage uoces tenues cupiantq; minores
In quib; ad modicū t'c' 7 collatio distat
Citharē mē mē sonos claudat signatq; remoto
ccordant flexu diatess' addita nexum
cōparat itentos diapente relatio q'ss
lus tenet āharū spatiū diapason i harū
Refert alt' cū suscip' altā uires
Vnde duo signū uariant loca cū id ipsū
Itag' disponunt uoces ut un' q'sq; son' q'ntū
libet icantu rep'at i uno sep' 7 suo cō
dine i ueniat . Quos ordines ut meli'
possis discernere . spisse ducunt lineas
q' q'dā ordines uocū i ipsi's fiant lineis
Quidā ū it' lineas i medio it' uallo & spa
tio linearū . Quanta cūq; q' soni i una
linea t' i uno s' omis simul sonant
Vtāū & illud itelligas quante lineae
t' spacia unā habent sonū q'b; dā lineis
t' spatis q'dā litae demono c'borbo
Piam dominū exorare nob' sit p'p'itius
operisq; scriptore adiuuante p'cibus
p'magistro exorare eū ad uirtorio
auctor indiget & scriptor gl'a sit dno am.

DE MODIS
ABUSIVE
TONI dnt

Quos si forte
duos uis scribere
uoci.

Quatuor i reliq's
p'matū
delce
tenebit

fol. 129

Quasi aut li
 neis t spaciis
 diuisi sunt
 facta enou
 neq qua simi
 les sonant

i	A	ii
vii	G	viii
v	F	vi
iii	E	iiii
i	D	ii
v	C	vi
iii	B	iiii
i	A	ii
vii	G	viii

pfigunt. Atq; etia colores supducunt. Vnde dat itelligi q; itoto antiphona
 rio nōmīcanti qntecūq; lineae t spacia unāeandēq; hnt lītām t eundē
 colorē. ita pōmā similit sonant. tanq si omī i eadē linea fuissent. Quasi
 linea unitatē sonoy. ita pōmā lītā t color unitatē significat linearū
 aop hoc etiā sonoy. Qd si scdm ordinē sonoy ab ipsa lītā t colorata linea
 ubiq; inspicias. & illud apte cognosces. q; i omib; sedis ordinib; eadē uocē
 t neumarū ē unitas. Similit de tto t qrtō ordine t reliq; itollege. siue
 supiores siue i feriores ordine cernas. Igit certissime cstat. q; omī linea
 mē t soni i eadē lītā t coloris lineis similit positi. t ab similit lītā aut
 colorata linea partē elongati pōmā similit sonant. Idō quauis pfecta sit
 positura neumarū. ceca omīno ē. nihil ualet sine adiunctione lītārū
 t colorū. Duas enī colores pōmā crocū scilicet t rubeū p q; ualde itile
 regulā tdo p qua cognoscat omī neuma t unāq; uox de q; tōno sit. ite q; lītā
 monochordi. sitū monochordū t tonoy formulas itreqnta habeat usu. Septē
 ū lītāes monochordi. sic plenī postea demonst bo. Vbi cūq; uideris crocū. ipsa
 ē lītā t tta. t ubi cūq; uideris minū. ipsa ē lītā sexta. siue ilineis. siue it lineis
 p pā ducant colores. Igit t tto ordine sub croco pma ē lītā. t tōn p m t sed s. Sup
 hanc iuxta crocū sedā lītā. i q; tōn t t t t qrt. Deide i pso croco ē uox t lītā t tta
 i q; tōn qnt t t t t. Vicina sup crocū t tta sub mino ē lītā qrtā i q; tōn p m
 t sed s. Pma sub mino qntā i q; tōn i i t u i. In ipso ē mino. v i i q; tōn v i
 t v i. Iuxta sup minū septima ē i q; tōn v i t v i i. Deide pma repet t tto ordine
 sup minū. & t tto sub croco. i q; tōn p m t sed s. qd dictū ē. P q; omī alie rō
 iterant p orib; i nullo dissimiles. Qae omīa plenī hnt
 ite figura docebit.

Quauis aut duo sep toni i unā sint lītā t uoce. tū
 multo meli t itreqnta ē ueniant singulis neamis
 ac sonis formulas toni sedī. qrtā. sexta. octauā
 Nā formulas p m i. t t i. qntā t septimū nēueniunt
 n cācant ab alto descendens i q; tōn de uenerit finē
 illud tū cognosce. q; si uis i his notis pficere. necesse
 ut aliquētos cant ita memoriē discas. ut p singulas
 neumas. modos t sonos q; t qles sint memoriē sentā
 Qm qd ē longe aliud ē memoriē sapē quā memoriē
 canē. cū illud soli habeant sapientes. hoc ū sepe facias
 i prudentes. Et si plucb; qd ē ad cognoscendas simplici
 neumas ista sufficiant. Quom aut liquecant uoces. &
 an adherentes t discrete sonent. q; ue sint morose t

tremule t subitaneae t qm cantilena distinctionib; diuidat. an uox se
 qns ad pcedentē quor t acutior t edsona sit. facili collo qo i p pā neumarū
 figa monst tur. si sic debent ex i dūstia cōponant. Ad ueniendū ignotū
 cantū hec regula uulgaris ē. i pma si lītā q; quelibet neuma habuerat
 i monochordo sonaueris. ite discere potis. S; hec regula puerilis ē. t icipien
 tib; bona pseuerantib; mala. Vdi multos philosophos. qā i hac sola regula
 cōfisi s. neq; musicos neq; cantores effici. N debem sep i ignoto uocē hōis t
 istrumēta querere. s; sonoy omīū. de positionē & eleuationē diūstares me

& finis

quod ut exemplo pateat in cōmune diffusa ē grātia. **ITē** alie vvidonis de ig
Tēporib; nrīs sup̄ omīs. **NOTO CANTV REGVLAE IDENTIDē IN ANTI PHONARI**
homines fatui s̄ cantores. In omī enī arte ual. **SVI. p. LOGV. PLATAE**
depluast̄ que nrō sensu cognoscim; quā ea que a magistro didicim;. Electo
enī psalterio solo. omīū librorū lectiones cognoscunt pueruli. & agricultu
rae scientiā subito intelligunt rustici. Qui enī unā uinea putare. unā ar
bustulā inserere. unū asinū onerare cognouerit. sic in uno fac. in omib; simi
lit̄ & iā meli' facere n̄ dubitabit. Misera biles aut̄ cantores cantoz q; discipuli
& iā si p̄centū annos cotidie cantent. nunquā p̄ se sine magistro unā t̄ salti
paruulā cantabunt antiphonā. tantū tēp̄ incantando p̄dentes. in quanto.
& diuinā & secularē scriptam potuissent plene cognoscē. & qd̄ sup̄ omīa ma
la magis ē piculosum. multi religiosi ordinis clerici & monachi psalmos & sacras
lectiones. & nocturnas cū puritate uigilias & reliq; pietatis opa p̄ que ad sem
piternā glām p̄uocam; & ducim; negligunt. dū cantandi scientiā quā c̄ seq
nunquā possunt labore assiduo & stultissimo p̄secunt;. Illud q; quis n̄ defleat
quod tam ḡuis ē in scā ecclā error tamq; piculosa discordia. ut quando di
uinū officiū celebram; sepe n̄ dñm laudare. si int̄ nos certare uideam;. Vir
deniq; unū concordat altī. n̄ magistro discip̄s. nec discip̄s condiscip̄to. Vñ
factū ē ut n̄ iam unum. aut saltē pauca. s̄ tam multa sint antiphonaria. quā
multis p̄ singulas aecclās magistri. Vulgo q; iā d̄r antiphonariū n̄ gregori
sed leonis aut albi. aut cuiq; altius. Cūq; unū discē sit ualde difficile de mul
tis n̄ ē dubiū quin sit ip̄ possibile. Quā in re cū p̄ sua ipsi uoluntate multa cō
mutent. aut parū aut nihil in indignari debent. si a cōmuni usu ut in
paucis abscedo. ut ad cōmunē artis regulā uniformit̄ omīs cantilena re
currat. Qm̄ ū hec omīa mala & multa alia eoz culpa eueniunt q̄ antipho
naria faciunt. ualde moneo & contestor. ne ampli' p̄sumat aliquis anti
phonariū neumare. n̄ q̄ scdm̄ subiectas regulas bene potē. & sapit ipsā
artē p̄ficere. Alioquin certissime erroris magist. q̄ ōuq; n̄ p̄us fuerit
discip̄s ueritatis. Talit̄ enī dō auxiliante hoc antiphonariū notare
disposui. ut p̄ hoc leuē aliq̄s sensat̄. & studios cantū discat. De q̄ si q̄s me
m̄iri putat. ueniat expiat̄. & uideat quia tales a p̄nos hoc pueruli faci
unt. q̄ psalmoz & uulgarū lit̄arū ignorantia seu a adhuc flagella suspi
ciunt. q̄ sepe & ipsi antiphone quā p̄ se sine magistro recte poss̄ cana
re. uerba & syllabas nesciunt p̄nuntiare. Qd̄ enī adiutorio leuē sen

lat' & studios' aliquis potit facere. sicū quanto studio ne me disponant' curq' & vide
 agnoscere. **EPILA GUIDONIS MICHAELI MONACHO DE IBNOTO CANIV** fol. 129
 Beatissimo atq; dulcissimo frī. M. G. p. am fract' multos deiet' DIRECTA. ad signum

Beatus. Aut duras tēpora. aut diuinae dispositionis obscurae discrimina
 dū & ueritatē fallacia. & caritatē sepe ceculcoq' iuidia. quae nri ordinis uir de
 serit scitātē. q' philistinoy contio israheliticā puniat pūctatē. nesi mox
 fiat q' qd ut uolum'. ad eo in se confidens pūctus decidat anim'. Tē enī ē
 uere bonū id qd facim'. cū nro factori ascribim' omē qd possum'. Inde ē qd
 me uidet p'lixissimib; exulatū ac te ipsum ne trespire quidē possis in
 uidoy laqueis suffocātū. Quā in resimillimos nos quidā dico artifices. q'
 cū angusto cesari in eo parabile & cunctis in auditū seculis thesaurū flet
 ibile uidelicet utrū offerret. quia aliqd supom' potuit. idō q; aliqd
 supom' pmereri credidit. pessima sorte iussus ē occidi. nesi ut ē mi
 rabile utrū possit ēē durabile. regiū omēm thesaurū. qd dedūsis
 erat metallis. fieret ex t'plo uitabile. neq; ex illo tēpore. maledicta
 semp inuidia sic quondā parady sū. & hoc q; mortalib; abstulit cōmodū. Nāq; inuidia
 artificis nullū uoluit edocere. potuit regis inuidia artificē cū arte pūmere. Vnq;
 i spirante dō karitatē nō solū ē s; & alus quib; cūq; potui sūma cū festinatione ac
 sollicitudine. ad eo m' idignissimo datā ē tūli grām. ut q; & ego & om' anteme sūma
 cū difficultate aecclasticos cant' didicim' p'sos posterū sūma facilitate discētes
 m' & t'. ac reliq's adiutorib; meis aetnā optent salutē. faciatq; p'miam dī peccatoy
 nroy remissio. t' modica tantoy ex caritate oratio. Nā si illi p'suis ap' dīm deuotis
 sime intēdunt magistris. q' hacten' ab eis decennio uir cantandi impfectū scien
 tiā ē seq' potuer'. qd putas p'nob nrisq; adiutorib; fiet. qui annali spacio. aut si
 biennio multū p'fectū cantorē efficiam'. Aut si hoūm cōsuetamiseria beneficis
 tantis ingra extiterit. nunq' uis d's laborē nri nō remunerabit. An q' d's totū
 hoc facit. & nos sine ullo nihil possum'. nihil habebim'. Absit. Nā & apl's cū grā dī
 sit id qd sit. cantat tam. Bonū certam certam. c. c. fi. s. d. r. re ē m. c. iustitiae. Se
 curi q' de spe retributionis. istam op' tantae utilitatis. q' p' multas tēpesta
 tes. reduit dū optata serenitas. nauigandū ē felicit'. s; q' diffida de tua lib
 tate captiuitas. rei ordinē pandā. Sūme sedis ap'licae iohannes q' m' roma
 nā gubnat aeccliam. audiens famā nrae scēle. & q' m' p'nra antiphonaria in au
 ditos pueri cognoscerent cant' ualde mirat' trib; nuntius me ad se iuitauit
 Adū g' romā cū o Grimaldo reuerentissimo abbate. & o petro aretine. ac

clae canonicorum pposito. uiro p nritēporis qualitate scissimo. Multū itaq; pontifex
 meo gūlat ē aduentu multa colloquens & diuersa pquirens nr̄m uelut qddā p di
 giū sepe reuoluens antiphonariū p̄fixarum in anstregulas n̄ p̄s dēstret. Aut de lo
 co in q̄ sedebat ab secessit. donec unū uisculū in auditū sibi uoti cōpos ediscere. ut
 qd̄ uir credebatur talios. tā subito in se ree cognoscere. Quid plura. Infirmate co
 gente romę morari n̄ potām tmodicū estiuo feruore in locis maritimis alpe
 stris. 7 nob̄ minante exitiū. Tandē condixim̄ max hime redeunte me illuc
 debere reuerti. quatin̄ hoc op̄ p̄libato pontifici suo q; clero debeam p̄palare
 Post paucos dehinc dux patrē ur̄m atq; meū Guidonē pomposiae abbate. ur̄o
 dō & omib; merito uirtutis & sapientiē karissimū ut patrē animę uidere cu
 piens uisitau. q̄ & ipse uir p̄spicacis ingenu nr̄m antiphonariū ut uidit. exiti
 plo & credidit. nr̄isq; emulis se quondā cēsisse penituit. & p̄p̄te ueniū postu
 lauit. suadens m̄ monacho eē p̄ferenda monasteria episcopatib; maxime p̄po
 ra qd̄ m̄ ē p̄ di grām 7 reuerentissimi Guidonis industriā. in italia p̄mū. Tanti
 itaq; patris orationib; flexus & p̄ceptis obediens p̄s auxiliante dō uolo hoc
 ope tantū & tale monastium illustre. meq; monachū monachis p̄stare. cū p̄
 ferti si monacha heresi m̄ p̄p̄e cunctis damnatis ep̄is timeā in aliq̄ cōmu
 nicari. S. quia ad p̄stēs uenire n̄ possum. int̄im̄t de ueniendo ignoto cantu
 optimū dirigo argumētū nup̄ nob̄ ad dō datū. & utilissimū cōpbatū. Dereliq̄
 d martinū p̄ore scāe ēgregationis nr̄m q; maximū aduocorē plurimū salu
 to. cuiq; orationi memiserū p̄ce cōm̄do. Fratresq; p̄ memorē memoris
 eē cōmoneo. q̄ nr̄o lacte nutriti n̄ sine labore maximo agresti uescit̄ or
 deo. & post aurea pocula uini. confusū bibit acetū.

Pponunt ut pote con' tono pponit alius q̄libet mot' alii C^o E^o D^o

Supponunt Supponit E^o D^o

Intponunt ut D^o F^o E^o

Apponunt D F F D

Miscunt C F F D F E

morie cōdare. habetis argumētū ad inueniendū ignotū cantū facillimū & pbatū. si itaq;
 n̄ scripto. s̄ poti⁹ familiari collocacone. iuxta rīm morē nouerit aliqūē docere. Si quā uo
 cē t̄ neuā uis ita memorie cōdare. ut ubicunq; uelis ingēunq; cantū quē nescias t̄
 scias t̄ mox possit occurrere. q̄tin⁹ mox illū r̄ id ubi cantē possis enūciare. debet ipsā uocē
 alicui notissime symphonie notare. Et p̄ unaq;q; memorie cōdanda hui⁹ modi sym
 phoniā quā dūcī in p̄mptu habē. quē ab eadē uoce incipiat. ut pote si hęc symphonia
 q̄ ego docendis pueris in p̄mis. etiā iulianis utor

Ut queant laxis resonare fibris mira gestorum Famuli tuorum Solue polluti labi rectum sancte

[illegible]

Α 7 D 6 cōi
 3 ante 11
 3 ante 11

Α 7 Ε ωρί
οοδαίρε
ινδερσι
τιονε

E76 condor
dante m. h. e.
maximo

L7F écorde
indép. paroi
télévation

B7E 600
dant part
t dopot
part i m
leu amang

D 7 G écor
a) sanctidip

Elimination
of

Alme rector mōres nobis da sacatos

Summe pater seruis tuis miserere

Salus nra honor noster esto deus.

Deus, iudex iustus fecit & patient
ita vii ſuoces in musica. Alii uero que
ſimilit̃ canunt in nullo diſſimiles. n̄
g̃ueſ. vii uo cam' acutas. vii autē li
hoc m. **Q**ui

Tibi totus seruat mundus une deus

^F Stabunt iusti ante deum sempleta

Domino laudes offus creatura dicat

Sic om̃i scripta xx & iii lit̃as. ita
om̃i cantu septē tantū habem⁹ vo
ces. Nā sic. vii. sūt dies in ebdomada

Qui uero monochordū deficiat facere & qua-
litates, quantitates similitudines, dissi-
militudines sonorū tonorum ue discernere
paucissimas quas subieciū regulas sumope stu-
deat intelligere. In monochordo autē istis m-

A	B	C	D	E	F	G
i	ii	iii	iiii	v	vi	vii
a	b	c	d	e	f	g
i	ii	iii	iiii	v	vi	vii

furis disponunt. I grecū h' ē latinū pono ī capite 7 inde incipiens totā latīcā que
 sonanti chorde subiace p viii partire. 7 ubi pma pars fecerit finē iuxta gāma pma
 litā pone. A. Ab ipsa prima similiter usq; ad finē pte p viii 7 ubi pars fecerit sedam
 litā. B. adiunge. Post hęc ad gāma reuertens ab ipsa usq; ad finē diuide iiii partes
 7 ipse pars finē etiā litā C. pone. Similiter apma a diuide p iiii 7 similiter ipse par
 tissine signabit qrtā D. litā. Eodē m sic apma a in pma fine quartę partis posita ē
 qrtā D. litā. ita aseda. B. diuide in quatuor. & in fine pme partis quinta litā E.
 pone. Similiter cū a tta a incipies diuide p iiii. & a c ipse partis fine sexta litā F. po
 ne. & cū a qrtā litā D diuides p iiii in fine pme qrtę partis septimā litā G. pone. De
 idē rediens ad pma ab ipsa usq; ad finē ī medio spatio iuenies altā pma A. & similiter
 cū sēda iuenies altā sedam. Si ab ea usq; in finē īduo diuides & ī medio spatio altā
 sedam pones. Et cū tta. altā ttiā. Sic & deinceps ad eundē modū. Et ut de diui
 sione monochordi paucis multa pstringā. om̄s toni usq; ad finē viii passib; currit
 Dyatesseron a sep. iiii pass' fao. Dyapente iiii & dyapason duob; qz his tantū iiii diui
 dunt modis. Deinde nota qd int sedam 7 ttiā & int quinta 7 sexta paruissima spacia
 ueniunt que semitonia uocant. B. C. ton D. E. F. G. Int alias uoces maiora
 int ualla sē & dñr toni. lungunt toni ad se inuicē uoces. vi. modis. tono. semito
 nio. ditono. semiditono. Diapente & diatesseron. De tono aut 7 semitono sup
 duci. Diton aut ē cū int duas uoces duo sē toni. ut int ttiā 7 int quinta 7 reliq's
 Semiditon aut dr qz minor ditono. cū int reliquas duas uoces ē un' ton 7 unū semi
 toniū. D. E. F. Dyatesseron aut dr de. iiii. cū int aliquā uocē 7 qrtā ase iiii toni
 7 unū semitoniū. D. E. F. G. Dyapente dr de. v. cū int aliquā uocē & quinta
 ase sē tress toni 7 unū semitoniū. D. E. F. G. A. Nālit quā bis vi modis uoces
 iunctae cōcordant. atq; hi dñr. vi. mod' uocū quib; ad se inuicē uoces mouent
 Cū concordia quē int quē aliquā litā 7 eandē acutā sic apma A ipma
 a t aseda. B ī sedam. H. diapason dr h' ē de om̄ib; . Habet enī om̄s uoces. 7 tonos
 v. cū duob; semitonis. hoc ē diatesseron 7 dyapente. Hęc diapason int tantū con
 cordes facit uoces ut nēas dicam̄ similes. s. easdē. Om̄s aut uoces int tantū s. simi
 les. & faciunt similes sonos 7 concordēs neumas in quantū similiter eleuant.
 & deponuntur scdm dispositionē tonoy 7 semiton. ut puta pma uox 7 qrtā si
 miles 7 unū modi 7 unū modi dñr. quātq; in depositione tono. ī eleuatione
 ū habent tonū 7 semitoniū & duos tonos. atq; hęc ē pma similitudo i uoci
 b; id pma mod'. Sed s. mod' ē i ii. 7 quinta. habent enī utq; ī depositione
 duos tonos. in eleuatione semit 7 ii tonos. Tertiū mod' ī ttiā 7 vi. Ambe enī
 semiton 7 duob; tonis descendunt. duob; ū tonis ascendunt. Sola ū vii
 qrtā modū faciet que ī depositione. unū tonū 7 semiton 7 duos tonos. in
 eleuatione ū duos habet tonos 7 semitoniū. Qui plene exercitatis in hac
 arte possunt quālibet simphonā scdm hos quatuor uariare modos. ut
 puta si quis unā simphonā pma in uoce pma. & postea eandē incipiat i uo
 ce sēda. deinde int ttiā. & scdm qd ipse uoces diuisa habent tonorū 7 semito
 norū positionē. sic uariis modis scdm unū cuiq; p pte ea p nuntiet. qd
 quidē facere ualde ē utile & ualde difficile hoc modo
 Igitur curiose ē intendendū de om̄i melo scdm cui modū p pte sonet siue
 in pncipio. siue in fine. quāuis de sola fine dicere soleam'. Quedā aut neume
 repte quarū aptitudinē hoc solem' aduertere. ut Primū querere regnā
 dei. Secundū aut simile ē huic.

Cū enī finito aliquo cantu hanc neumā in ei' fine bene uideris conueni
 te. statim cognoscis quia cant' ille finit' sit in pmo modo. & pmo t quarto so

quod in his duobus sonis primus est modus
Sola autem hac neuima solemus primus
modum discernere. quavis in alia
qualicunque symphonia. que in eun-
dem sonum incipit. hoc possit similiter &
aliquando melius fieri. Cuius enim modi

symphoniarum. quolibet alia symphonia aptatur
et modi esse cognoscitur. Sicque intelligis an bene
aliquam neuima pronunties. cum ea ei modi sympho-
nia in quo in nota fuerit competenter aptari con-
spexeris. Nota autem quoniam modos dominus ea spatia que
inter uoces in formulis tonorum non propter si abusiue
nominantur tamen cum modi tropi propter dicantur in quibus
integra symphonia continetur. Illud debes agno-
scere quoniam in omnibus modis cumque fuerit melius. gra-
uibus aptatur melius tamen modis. Idcirco quod habes in formulis
modorum duas formulas in uno quodque modo. Prima &

secunda formula primi est modi. Tertia & quarta secunda
Quinta & sexta tertii modi. Septima & octaua quarti. Idcirco octo dantur toni
quia octo habent formulas. prima autem formula & tertia Quinta & sexta
quatuor modorum altos continet cantus. Secunda uero & quarta. sexta & octaua eorum
de modorum quia tamen in alta optinent cantica. Unde greci multo melius propter
modos secundo. autentum dicunt primum & plagum primum. Primum & quarto autentum de
uterum & plagum deuterum. Quinto & sexto autentum tertium & plagum tertium. Primum
& octauo autentum tetrardum & plagum tetrardum. Quod illi dantur primum deuterum tri-
tum tetrardum nos dominus primum. & autentum nos dominus maiorem & altum tamen acutum
Plagum uero latine subiugale tamen minor est & quod possumus appellare. Has itaque
modorum octo formulas debet scire. quisquis canendi primum uult habere. ut quilibet
singulorum modorum cantibus; quolibet uoce tamen neuima sonet possit agnoscere. Primum
ea quavis prima. secunda. & tertia uoce. cum quarta & quinta & sexta concordare
dixeris in eo tamen differre. neque omnes neuimas similiter faciunt. quoniam A B C hinc
post se in depositione. in tonos. Antese uero in eleuatione duos tonos. A uero D
E F unum tantum tantum in depositione habet. tres uero tonos in eleuatione. Idcirco
quod multi cantus eisdem modis. si non eisdem sonis. Quidam autem minus plene prouidentes
istam diffinitionem adiungunt. unam uocem in acutis in primam & secundam. ut sint due
secundae. & ueniant duos toni & unum semitonium per D E F. sic sunt per a b c in
eleuatione. Et rursum de f acute possit deponi duobus tonis. sic ab. c. quatenus nulla sit
diffinitio D. E. F. & a b c quoniam id quod cantatur in a b c & in D E F possit cantari
Ut autem singulis uocibus; suauitas maneat. melius est ut cantum natam inspiciat
7 cum cantus hos. in tonos uidetur admittitur fiat hoc in f. G a b. Cum uero per duos tonos
non in semitonium sumitur. fiat in c. d. e. f. cum per uocis additamento maxima confusio
nascatur simplicibus. Nam si due secundae sint per primam. cum ad altum semitonio. ad altum
si tono prima ipsa uingatur. facile est uidere. ac per hoc & alij contragunt uoces. in
habeant tonos. ut potest prima si ea semitonium sequitur. de primo tamen in se uocem. Si autem
duos & plurimorum modorum unam uocem esse liceat. uidebitur hanc artem nullo fine excludi

nullis certis terminis coartari. Quod quia sit absurdum nullus ignorat. cum se per sapientiam confusa queque infinita sponte repudiet. Quod dicit hanc uocem idem esse addendam. ut quisque subiecta ad super quartam possit ascendere. et eadem. vi. ad quintam descendere. illud quodque debet recipere. ut in. vi. & septimam alia uox addat. ut naturalis scilicet quarta quousque eleuetur ad quintam. et eadem quinta acuta deponatur ad quartam. Quod quia anemine est factum hoc quodque anemine est faciendum. Igitur sic ex ipsa monstratur uaria. & phœdri gregoriū diuina prestat auctoritas septem uoces. sic septem sunt dies. Vnde & prudentissimi poetarum vii cecinit discrimina uocum. quā sententia & philosophi pari concordia firmauerunt. In tea curandū ē. ut sciat de qualibet neuma in quantis et quibus sonis esse possit tunc possit ut puta;

E	E	A
D	A	G
F	G	F

Potest enim fieri in tertio & sexto & septimo sono. quia hi tres toni duobus partibus tonis ascendunt & ipsa symphonia duobus tantum fit sonis. Preterea vii. uox cum tertia in eleuatione concordat. Utque enim duobus tonis & semitonio. et ite duobus tonis eleuat eademque septima cum quarta concordat uno tono in eleuatione. et in depositione tono & semitonio. et duobus tonis in utroque cantat similiter.

QUE VOCES
SIMILITER
VENIUNT DE
PONTANT

DE ASCENSU
DE DESCENSU
AUTENTICORUM
DE SUBOCTA
LIVON

Spiritus alme illustratur hominum. Spiritus domini repleuit orbem terrarum. Prima cum quinta omnes dispositiuas neumas communiter facit deponunt duo bis tonis & semitonio. itaque he uoces similes faciunt neumas. prima cum quarta. scilicet quarta cum quinta. tertia cum sexta. & septima cum octaua. Nulla autem uox. uel in eleuatione sicut de positione habet. quia non potest quari taceri. non ad secundam tertia t quartam t quintam. secundum sex species que sunt super diuina. id est tono semitonio ditono semitonio. diatesseron & diapente. Nam cum uox aliqua ad secundam mouetur. aut fit tono aut semitonio. Cum uero ad tertiam ditono t semiditono. ad quartam & quintam. non fit nisi per diatesseron & diapente. Intellege preterea quod in autentis. ad octauam cantus ascendit. descendit non nisi uno tono. excepto tertio. quia suo fine non deponit. quia non habet subse tonum. sed semitonium. In plagis uero a finali uoce ad quintas descendit & ascendit. non sit plitior cantus. qui & plagale de positione. & autenticam eleuationem admittat. quod tam raro fit. Principia quoque cantuum. in omnibus illis uocibus esse possunt. que secundum predictas vi. consonantias cum finali uoce conueniunt. Si quod aliter in ueneris. ex ipsa raritate cognosces. quod auctoritate precepta. non autem sunt regulæ firmitate diuina. Illud autem quis non intelligat quod de uocibus que sunt syllabe & partes. distincti ones sunt uersus fiunt. que omnia inter se mira suauitate concordant. tanto sepe formulis rhythmicis & psalme dicta. musice artis ostium breuit forsitam & sufficiens aperit. Si quis autem curiosior in his fuerit. libellum nostrum cum non mi crologus est querat. librum quoque enchiridion. que reuerentissimum oddo abbas luculentissime composuit plegat. cui in solis figuris sonorum dimisi quia paruulis condescendi. Boetium in hoc sequis cuius liber non cantori bus. sed philosophis utilis est.

et exemplum

VII I III V I III V VII I III V I III V VII I
F A B C D E F G A B C D E F G A
VII II III VI II III VI VII II III VI II III VI VII II
V R M F S L V R M F S L V R M F S L

REGVLAE TONORV SOBO GVIDONF

NONE NOE ANNE
Seculorum amen

Primum querite regnum dei
Canite tuba Ave maria
Adinuatim pmi hec antiph pont. Mox eni
ut cū fine alicui antiphone ineundē melū
beneuideris conuenire: depmo eā eē tono n
ē opus dubitare. Qm ū diūsa sunt principia
antiphonarū: uariat psalm i suo fine in suo
fine: ut cū antiphonę pncipio beneualeat cū
nure hoc m

Diei domini Erunt praua
Gloria seculorum amen Bōnū certamen certau

Leua iherusalem oculos
Seculorum amen Lazarus amicus noster

Tues discipulus meus
Hodie cristus natus est

Domine dominus noster
Seculorum amen Reges tharsis Volō pater

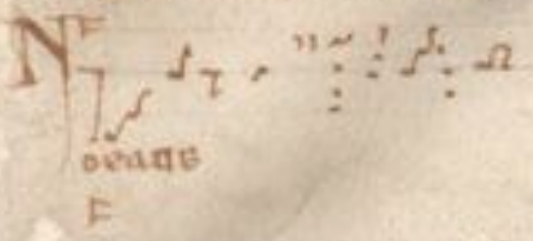
Seculorum amen
Seculorum amen O beatum pontificem

Eccē nomen domini
Seculorum amen Senex puerum

Germinebit radix iesse
Eccē tu pulchra es O crux

Dominus ueniet
Seculorum amen Diffusa est gratia: Agnus. Ite dicit

Seculorum amen. Christi uirgo. Speciosus
 finit modus primus. Incipit scds q grece dr pla
 gis pti. id pars pmi. na in ea uoce finit in qua
 & pmi. nihilq; ab eo differt nisi qd grauiore
 & minus acutas antiphonas recipit

N

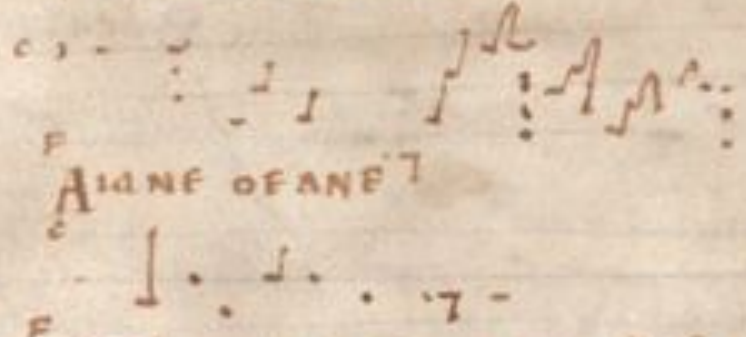
Secundum autem simile est huic
 Gloria seculorum amen

Gloria seculorum amen. Ante luciferum

Seculorum amen. Consolamini

Hic annotandum e q scdm q sda dili
 gentius pspicientes multa e anti
 phonae quartae modi maximeq; oms
 q; id uob; formulis subscribuntur
 amultis pnuntiant i uoce pma. Que
 uox qua uis deponat duob; tonis ad
 similitudine quartae toni. tn ppt ele
 uatione uidet ee scdi modi. Quia sup
 dictae antiphonae hnt duos tonos
 in depositione. & rursum tonu semito
 nu in eleuatione. q p pma pmi modi
 pme uocis. que quide a quib; da int sym
 phonias pme uocis annumeratae sunt
 si simodoru omiu qltas intueatur. &
 placet istas simphonias subeadere regula
 construngi. magis ptenent ad tetrdu
 autentico. qua ad plagam deuteri tpti
 Certissime em est. qd deuteri semitonio
 & n tono eleuat. cu q isti ptonu & semi
 tonu eleuent. Scdm q pnuntiat acan
 torib; erit pmi modi pme uocis. qm licet
 eu deponi ad similitudine deuteri. & eleua
 ri ad similitudine pti. q deuteri omino
 caret. Et ite plagis pti ee n licebit. quo
 quarto loco a finali uoce oms distincti
 ones mittit. & ia & diffam naturale
 cu plaga pti n quarto. si ttiio loco a se

diffas & distinctiones oms recipiat
 Finalis q uox huc simphonie depo
 nat tono. & mox apparebit certis
 sime eate quarta modi septimifuo
 cis. Notandu qq; e qm hii q ea pnun
 tiant de pte deuteri incipiunt i
 ipsa simphonie iuxta pma uoce
 duas diuisas uoculas. qd quasit absur
 dum nullus qui natam agnoscat ignorare poterit
 FINIT scds modus.

A

Tertia dies est quo hec facta sunt

Gloria seculorum amen. Inter natos mulierum

Domine mi rex Seculorum amen. Tubethleem

Seculorum amen. Et respicientes Accipiens

Seculorum amen. Multa quidem

Seculorum amen. Quid terra est mandatum

Seculorum amen. Omnia quaecumq; uoluit
 DE RESPONSORIIS. O magnu. Dne. bla

Hic notandum e q tti mod' maluit cont omem
 usu & regula incipe sua diffam i supiori sex
 ta. a suo fine qua in quinta. q uox scda que
 sapei fine e quinta. qua uis ipsi fini possit oue
 nre. discordabat tam a sexta a fine hui toni
 que e prima uoci scdae. Consultet q agens
 ttius mod' abiecta sororecula. h neuicina
 amitteret. 6. hinc apparebit nulli eemo
 di illa uoce. b. qua quida addiderunt in
 monochordo. Na si illa regularit addo
 modus ttius hanc penuria n pateret
 Se aut q & h locu embare uolentes ean
 de antiphona ita incipiant
 Sic eum uolo manere. FINIT TTIUS
 INCIPIT PLAGIS DEUTERI.

Novane

Seculorum amen Benedicetur sicut mirra

Quarta vigilia uenit ad vos

Seculorum amen Egrelietur ut cognoscatur

Gloria seculorum amen

Seculorum amen Domine suscipe me Tunc
Finit quartus modus Incipit v. qui grece dicitur
tentio. id auctorialis tertius.

Emissiones tue

Neane

Quinq; prudentes intraverunt ad nuptias

Seculorum amen

Gloria seculorum amen Montes & omnes colles

Rubum quem uiderat moyses

Seculorum amen Ecce iam ueniet

Secus decursus aquarum

Seculorum amen haurietis aquas FINIT QUINTVS
OROSVS. INCIPIT. VI. q. q. d. plagis tritici. sub iugalis
triti appellat.

Seculorum amen

Annes Sexta hora sedet sup puteum

Habitabit in tabernaculo tuo

Gloria seculorum amen Ipse inuocabit me verbum

Seculorum amen

Seculorum amen Benedictus d. israel
Finit. VI. modus. Incipit. VII. qui q. d. tetrardus

Auro in quo

No nannes

Septem sunt spiritus ante

Seculorum amen

thronum dei

Gloria seculorum amen

In mandatis Expugna

Veterem hominem

Seculorum amen

Seculorum amen

Seculo ueniet

Seculorum amen Tunc quatuordecim

nisi diligenter omori

[illegible]

potentia. sed si quis dicit per uocem istam ut domus est diuisibile est et ipsum quod ad se habet que de se
in. ma. nu. et est imp. et. cu. diuis. q. ista breues. g. m. c. distinetur de p. sione
et ip. cu. uoces ul. q. et p. p. cu. longi. manet et m. q. m. q. d. i. s. u. s. a. r. t. i. b. z. m. a. n. e.
logi. p. s. i. o. n. i. s. u. o. c. a. n. t. u. r. e. o. q. a. p. s. i. o. n. e. t. n. e. c. o. s. t. a. n. t. i. s. n. h. e. r. e. s. i. n. p. l. i. c. e. t. o. q. s. b.
c. u. d. i. m. e. n. t. e. l. o. g. i. t. u. d. i. s. u. n. i. t. p. u. o. c. a. l. a. c. a. n. t. i. s. i. m. o. r. a. t. u. s. q. u. m. e. s. t. i. n. p. r. o. p. r. i. a. t. a. m. a. n. y.
e. o. q. n. d. u. o. t. p. i. g. e. n. t. e. a. t. u. s. a. l. l. i. m. i. t. a. t. e. i. s. t. u. m. a. p. p. l. e. h. a. t. e. m. l. o. g. i. t. u. d. i. s. u. n. i. t.
c. u. i. n. q. d. i. o. n. e. n. i. l. l. a. c. a. n. t. p. r. e. p. a. d. i. p. s. u. m. p. r. e. h. a. c. e. s. t. q. n. e. m. o. p. u. n. i. t. i. s. t. u. s. p.
u. n. i. t. a. t. e. p. p. r. e. q. d. c. o. c. e. d. i. m. s. i. n. a. e. x. p. u. n. i. t. i. s. u. n. i. t. i. s. n. p. o. s. s. i. t. c. a. n. t. p. r. e. p. a. d. i. p. s. u. m. p.
o. s. t. e. n. d. o. o. p. t. i. n. i. s. q. n. c. o. n. c. l. u. d. e. b. u. n. i. t. i. s. m. e. t. e. r. l. o. g. i. t. u. d. i. s. e. p. e. i. t. u. n. i. t. a. t. e. i. s. t. u. e. s. i. n. i. t. a. l. l. i. g. e. n. t.
e. o. u. n. d. e. s. i. q. e. x. e. s. t. p. r. e. s. e. n. t. a. m. e. n. t. n. p. r. e. a. b. s. t. r. a. c. t. u. s. o. s. t. e. n. d. o. c. o. m. p. l. a. n. t. d. i. c. i. m. u. s. r. e. s. p. o. n. d. e.
t. e. s. q. f. a. l. s. u. s. s. u. p. p. o. n. e. b. a. t. q. n. n. o. q. u. i. p. r. e. h. a. c. e. s. t. i. l. l. e. u. o. c. e. s. s. i. n. t. o. i. m. p. p. r. e. c. a. l. i. s. a. t. p.
s. e. n. p. s. i. m. p. l. e. c. o. d. i. c. i. m. u. s. q. u. i. s. i. h. o. c. e. s. t. u. n. i. t. a. m. a. n. e. s. b. r. e. u. e. s. e. a. n. t. s. i. n. i. m. p. p. r. e. c. a. l. i. s. q. d.
f. a. l. s. u. s. e. s. t. n. a. s. i. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. i. n. u. o. t. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. r. e. c. t. a. b. r. e. u. i. s. d. i. c. i. t. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. m. i. s. t. a. f. a. c. t. a. e.
m. a. n. e. s. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. q. u. e. d. i. c. i. t. u. r. e. o. p. m. p. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. a. c. t. u. s. i. n. p. o. t. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. u. r.
s. i. n. t. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. e. x. e. s. t. a. c. t. u. s. n. u. a. l. e. o. r. d. i. n. a. r. i. s. s. i. n. t. e. s. t. a. l. l. o. n. g. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. d. i. c. i. m. u. s. e. x. a. u. r. e.
s. i. a. p. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. a. l. i. q. u. i. s. q. u. e. e. x. e. s. t. a. c. t. u. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. p. o. t. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. o. r. d. i. n. a. r. i. s. d. i. c. i. m. u. s. r. e. s. p. o. n. d. e. n. t. e. s. q.
s. i. n. p. o. t. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. e. x. q. u. i. s. i. n. u. n. a. a. p. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. d. i. c. i. m. u. s. p. e. r. n. e. s. s. e. t. e. s. t. m. a. n. e. s. b. r. e. u. i. s. a. n. t.
m. a. n. e. s. b. r. e. u. i. s. i. n. d. u. e. n. t. e. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. a. n. t. l. o. c. u. s. o. n. i. b. z. p. r. i. n. c. i. p. a. l. e. s. q. u. i. t. a. l. e. s. l. o. n. g. i. s. a. n. t.
l. o. g. i. t. u. d. i. s. u. n. i. t. e. x. t. a. t. i. o. n. e. s. l. o. g. i. t. u. d. i. s. e. x. e. s. t. e. s. t. s. i. c. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. u. n. a. e. a. n. t. a. l. i. q. u. i. s. i. n. t. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. p. o.
t. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. c. o. n. d. u. c. t. u. r. i. s. s. i. c. q. n. i. l. l. a. e. s. t. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. d. i. c. i. t. u. r. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. d. e. c. l. a. r. a. t. u. r. i. s. u. n. t.
p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. d. i. c. i. m. u. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. q. u. a. d. m. o. d. u. n. i. t. e. s. s. i. c. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s.
e. x. s. e. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. e. x. a. m. i. o. r. l. o. n. g. i. s. e. m. a. i. o. r. i. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. h. a. n. t. a. l. i. q. u. i. s. i. n. o. b. s. e. r. u. a. t.
e. x. h. i. s. q. u. i. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. u. n. i. t. a. n. t. d. i. c. i. t. u. r. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. d. i. c. i. m. u. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. p. r.
e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s.
m. a. n. e. s. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s.
m. i. l. l. a. n. t. u. o. c. a. n. t. e. s. q. u. i. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s.
e. x. s. e. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. a. b. r. e. u. i. s. p. r. e. s. e. n. t. a. t. i. o. n. e. s. i. n

[illegible]

de p. agn. de p. in eis q. de imp. ad hoc dicuntur respondentes q. n.
scilicet in hoc loco eo q. imp. n. h. t. forma d. n. h. l. e. u. u. o. p. p. h.
agit. p. de p. d. n. e. i. p. p. o. n. a. u. l. u. g. a. t. a. i. o. p. o. n. i. p. m. a. g. e. n. d. i. m. e. d. i. a. t. e.
de imp. d. n. e. l. i. g. a. t. a. t. u. e. m. i. t. p. e. m. i. m. p. e. m. e. t. i. d. n. h. e. m. e. d. i. u. a. p. p. o.
n. e. d. a. l. i. e. h. i. q. d. i. m. p. e. m. i. q. a. d. f. o. r. m. a. p. e. p. o. n. e. d. i. s. t. i. n. e. i. h. o. c. a. b. d. i. s. t. i. n. e. r. e. m. o.
t. e. q. i. p. a. l. p. o. s. t. a. l. i. u. s. p. o. s. t. a. l. i. u. s. d. e. c. r. e. t. u. m. e. d. i. u. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i.
i. m. p. e. m. i. t. e. s. a. n. u. c. p. e. p. u. a. t. e. s. e. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. i. p. a. g. i. t. d. e. m.
p. p. a. t. e. m. i. t. e. s. i. n. p. l. d. e. i. m. p. e. m. i. t. e. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. p. e. m. i. t. e. s.
i. n. t. e. s. e. q. u. i. p. u. e. s. q. u. i. c. u. e. n. t. e. s. t. e. i. l. l. e. p. a. r. t. e. r. e. m. a. n. e. t. i. d. i. s. e. h. p. r. a. l. l. a. m. q.
i. g. i. t. d. e. p. p. a. t. e. s. e. i. n. p. p. a. t. e. s. i. n. p. l. d. i. s. e. i. p. a. g. i. t. d. e. p. p. e. s. e. p. p. e. d. o. n. e. i. p. o.
p. p. o. n. a. t. i. n. s. i. n. p. l. d. e. p. h. a. t. q. i. n. f. i. n. e. o. m. n. i. s. f. a. l. o. c. u. i. t. e. r. e. m. e. t. d. e. p. n. e. a. t. u. i. o. p. a.
a. u. d. o. p. p. m. a. g. i. t. q. m. p. p. a. t. e. s. e. s. a. v. o. r. e. q. p. o. n. a. t. i. s. e. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s.
p. p. e. s. p. e. l. e. n. d. o. q. u. i. d. i. c. i. t. i. n. q. u. i. p. p. h. a. t. a. c. m. e. d. i. o. n. e. m. d. e. p. p. a. t. e. s. e. p. p. e. s.
p. p. a. p. h. a. m. i. n. p. l. d. e. e. i. s. q. u. e. s. u. n. t. i. n. p. p. e. s. i. n. d. i. a. t. u. b. i. a. d. e. e. i. s. q. u. e. s. u. n. t. p. e. r.
o. p. p. o. n. a. t. i. s. p. e. s. p. g. m. a. g. i. t. q. m. p. p. a. t. e. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s.

D uce ligaturae que proprietatis sit earum;
Nam p. ascendit uel descendit dabo sensum;
primo punctum uidens ascendere uictu;
Me ligaturae semidens dabo. Atz figura;
unc cu descendit. inc puct ad prima tendit.

Propter hoc et in accedat ad ad op. d. n. e. n. o. t. i. a. p. e. s. u. n. t. i. p. m. i. n. o.
e. i. t. q. e. a. r. e. p. e. s. e. n. t. a. t. e. q. u. o. a. d. s. i. g. n. a. q. u. i. a. b. i. n. u. e. d. i. u. i. t. r. e. p. u. i. d. e. p. p. a.
t. a. q. u. i. o. m. i. t. e. s. i. n. p. l. d. e. p. o. n. a. t. i. s. p. p. o. n. a. t. i. s. a. u. t. p. o. p. p. o. n. a. t. i. s. p. p. o. n. a. t. i. s.
h. i. q. d. e. i. n. s. i. g. n. a. o. m. n. i. s. f. a. l. o. c. u. i. t. e. r. e. m. e. t. h. i. g. a. t. u. r. n. o. b. i. s. n. o. t. i. a. s. u. n. t. m. a. n. i. f. e.
s. t. i. t. u. t. q. u. i. t. e. s. q. u. o. s. i. g. n. a. n. o. b. i. s. s. u. f. f. i. c. i. a. t. e. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s.
t. e. n. e. t. e. s. q. u. o. q. u. a. d. m. o. d. u. a. c. e. s. s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. s. q. u. i. b. z. o. p. p. o. n. e. d. u. c. i. t. a. u. g. m. i. n. i. s. t. i.
d. i. p. m. i. t. e. s. i. n. p. l. d. e. p. r. i. m. a. s. o. l. i. n. s. p. p. o. n. e. s. i. t. e. s. o. p. p. o. n. e. e. p. h. a. t. n. a. r. a. t. i. o. n. i. s. d. i. a. m.
q. a. d. s. i. g. n. a. e. d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s. o. l. i. n. s. p. p. o. n. e. n. t. i. a. s. a. d. h. o. c. u. t. s. i. g. n. a. s. i. g. n. a. t. i. s. r. e.
s. p. o. n. d. e. a. t. i. t. o. m. o. d. o. e. t. q. u. o. d. i. g. n. a. t. u. r. e. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. q. u. i. d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s.
p. p. o. n. a. t. i. s. q. u. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. p. e. n. i. t. e. s. r. e. p. e. l. l. i. p. o. p. p. o. n. a. t. i. s. p. p. o. n. a. t. i. s.
o. p. p. o. n. e. s. e. s. e. r. e. e. x. h. o. c. q. u. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. p. u. a. r. i. a. p. p. e. c. i. e. s. e. s. p.
o. p. p. o. n. a. t. i. s. p. p. e. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. s. i. c. r. e. p. u. g. n. a. t. e. s. q. u. i. d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s.
e. i. n. s. i. g. n. a. t. i. s. q. u. i. n. s. i. g. n. a. t. i. s. o. m. n. i. s. u. i. d. e. n. t. e. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. e. x. h. i. s. s. i. g. n. a. t. i. s.
u. t. i. n. d. e. n. t. e. s. e. o. q. u. i. d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s. q. u. o. a. d. d. u. o. s. o. l. i. n. s. e. i. n. q. u. i. d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s.
e. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. s. i. c. h. a. n. t. u. t. p. a. t. e. s. u. n. t. e. x. h. i. s. s. i. g. n. a. t. i. s. s. i. c. p. e. s.
s. i. c. d. e. l. i. g. a. b. a. l. i. u. d. a. q. u. i. t. e. s. r. e. m. o. u. i. n. s. i. c. d. i. a. m. s. q. u. i. n. e. u. t. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. i. m. a. u. i. d. e. n. t. i. a. s.
a. u. e. n. t. i. a. n. e. c. e. s. s. a. r. i. a. u. i. d. e. n. t. i. a. s. s. i. c. u. t. p. a. t. e. s. u. n. t. p. p. a. t. e. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. q. u. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s.
a. u. g. m. i. n. t. q. u. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. e. o. q. u. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. d. i. a. m. s. q. u. i. r. e. p. u. g. n. a. t. i. s. i. n. e. o. d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s.
d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. a. d. s. i. g. n. a. t. i. s. s. i. c. d. e. l. i. g. a. b. a. l. i. u. d. a. q. u. i. t. e. s. r. e. m. o. u. i. n. s. i. c. d. i. a. m. s. q. u. i. n. e. u. t. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. i. m. a. u. i. d. e. n. t. i. a. s.
n. i. b. i. t. u. r. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. q. u. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. q. u. i. n. e. u. t. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. a. d. s. i. g. n. a. t. i. s. s. i. c. d. e. l. i. g. a. b. a. l. i. u. d. a. q. u. i. t. e. s. r. e. m. o. u. i. n. s. i. c. d. i. a. m. s. q. u. i. n. e. u. t. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. i. m. a. u. i. d. e. n. t. i. a. s.
e. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. s. i. c. h. a. n. t. u. t. p. a. t. e. s. u. n. t. e. x. h. i. s. s. i. g. n. a. t. i. s. s. i. c. p. e. s. e. o. q. u. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. d. i. a. m. s. q. u. i. r. e. p. u. g. n. a. t. i. s. i. n. e. o. d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s.
p. o. n. a. t. i. s. e. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. s. i. c. h. a. n. t. u. t. p. a. t. e. s. u. n. t. e. x. h. i. s. s. i. g. n. a. t. i. s. s. i. c. p. e. s. e. o. q. u. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. d. i. a. m. s. q. u. i. r. e. p. u. g. n. a. t. i. s. i. n. e. o. d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s.
d. i. a. m. s. q. u. i. n. e. u. t. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. s. i. c. h. a. n. t. u. t. p. a. t. e. s. u. n. t. e. x. h. i. s. s. i. g. n. a. t. i. s. s. i. c. p. e. s. e. o. q. u. i. s. i. n. p. l. d. e. i. o. p. a. o. r. d. o. p. p. m. a. g. i. m. i. t. e. s. d. i. a. m. s. q. u. i. r. e. p. u. g. n. a. t. i. s. i. n. e. o. d. i. s. t. i. n. e. n. t. i. a. s.

T oca che dms cu p. p. e. t. e. ligaturae;
sensu uir sine tractu sine figure;
i sic descendit et proprietatis ibi tendens.

Q^{ua} potio care tot meris multiplicare
 Q^{uarta} P^{er} q^{uatuor} sex. Septe. n^{on} n^{on} q^{uam} q^{uod}
 Q^{cto} tenet de. ne none. qual dena sequet;

[illegible]

uncte q̄ dāt h̄ sine sine p̄p̄tate :

uncte q̄ dicit si sint sine p̄tente

n scandente foris tinct' ab fronte poris.

10. nullum vestrum descendens dicitur a fratre; inquit

unige duas q; dare si sint sine p̄tate.

longa prior dicitur brevis aut summa tenet.

res ita si ungram media sep fore loxam.

ico. breues alie sunt & lege sophie: tollit

[illegible]

n alii punct^{us} sit ibi sic respice unctus
 emblemes esse tales reor esse necesse:
 i trib^{us} hec datur loc^{us} iuria longa videtur
 ū pfecta datur. si no. lucius illa locatur
 i p^{ri}mo expletes sit semibene q^{ue} p^{ro}ces:

uatur hoc tractu pfecto ut sit i actu :

Punctus vocatus 2. d. ex quo te signis 2. p. m. b. om. signis lignis 2. d.
equi g. m. b. 2. d. 2. h. o. b. u. v. a. r. i. a. s. d. i. a. g. 2. p. e. r. m. a. g. n. i. l. u. r. m. u. l. t. a. c. a. l. l. i. g.
re c. i. t. d. i. a. s. q. u. o. a. d. f. i. n. e. d. i. c. t. u. s. q. d. d. u. e. s. u. t. d. i. s. t. i. n. c. t. i. o. n. e. c. a. u. s. c. a. u. s. m. a. g. n. i. t. u. d. i. n. e.
s. u. t. p. r. i. m. a. a. u. t. 2. i. p. s. e. q. u. o. m. a. g. n. i. t. u. d. i. n. e. i. l. l. a. f. i. g. u. r. a. p. r. i. m. a. 2. f. i. g. u. r. a. c. u.
i. l. l. a. m. p. u. n. c. t. u. s. a. u. t. p. r. e. n. d. i. t. u. r. s. u. p. p. u. n. c. t. u. m. d. i. s. t. i. n. c. t. i. o. n. e. c. a. u. s. c. a. u. s. m. a. g. n. i. t. u. d. i. n. e.
u. l. e. i. l. l. a. p. u. n. c. t. u. s. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. p. e. n. u. l. t. u. s. i. f. i. g. u. r. a. d. i. s. t. i. n. c. t. i. o. n. e. c. a. u. s. c. a. u. s. m. a. g. n. i. t. u. d. i. n. e.
s. i. c. u. t. p. r. i. m. a. 2. i. p. s. e. c. u. s. p. r. i. m. a. s. e. n. e. d. i. c. t. i. o. n. e. s. u. t. u. n. i. t. u. s. f. i. g. u. r. a. c. a. u. s. l. o.
n. e. p. r. i. m. a. s. e. n. e. d. i. c. t. i. o. n. e. s. u. t. u. n. i. t. u. s. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s.
c. a. u. s. u. l. u. t. p. r. i. m. a. a. d. u. l. p. o. s. s. i. b. i. l. i. t. a. t. e. p. r. i. m. a. p. r. i. m. a. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s.
s. u. l. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s.
a. u. t. f. i. g. u. r. a. p. r. i. m. a. 2. i. p. s. e. c. u. s. p. r. i. m. a. s. e. n. e. d. i. c. t. i. o. n. e. s. u. t. u. n. i. t. u. s. f. i. g. u. r. a. c. a. u. s. l. o.
p. r. i. m. a. 2. i. p. s. e. c. u. s. p. r. i. m. a. s. e. n. e. d. i. c. t. i. o. n. e. s. u. t. u. n. i. t. u. s. f. i. g. u. r. a. c. a. u. s. l. o.
p. l. a. c. e. p. e. r. e. c. u. s. p. r. i. m. a. s. e. n. e. d. i. c. t. i. o. n. e. s. u. t. u. n. i. t. u. s. f. i. g. u. r. a. c. a. u. s. l. o.
u. n. i. t. u. s. e. q. u. o. m. a. g. n. i. t. u. d. i. n. e. s. u. l. p. u. n. c. t. u. s. l. i. g. n. a. t. u. r. s. u. l. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s.
u. n. i. t. u. s. p. r. i. m. a. r. e. s. p. e. c. t. u. p. u. n. c. t. u. m. a. p. e. r. f. i. n. i. s. c. a. u. s. c. a. u. s. m. a. g. n. i. t. u. d. i. n. e. u. l. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s. a. d. i. n. g. r. e. d. i. t. u. r. u. l. u. n. i. t. u. s.

[illegible]

unc alius tractu nunc prima respice scin;

unc datur extreme unc illis undiqz deme

unc t dogma dabit mod' hay et referat ;

ut tibi dogma dabo. sensu qz meū reseruo

Quod tunc longitudo et de his uult de hoc tunc de pte operatione pte et naturam in
dant rō spūalēs. qz pte et qz qz tref. se. ad suo ad me dispoite p longa siphac
sūt repte. pte. qz qz p illa qz hōt tēta siue cruidi. obliq in pām sō
finit. late dēf. sō p hōt. et nō q. due ptes uoces uolēt. vni epō. sul
tā ualē tū qz due ptes nō nūc a. qz. et hoc qz p longa duoz epō
ut pzo aliq. i. cōpōlēt tū in sūt repte. et a. p longa tū epō in pzo aliq.
i. cōpōlēt spāl. reponat. et si ead forma sū pōtōne. tūc uolēt ead
duo epō pōmēt et due ptes nō vni cū reuēbūt. nūc a. pōmō. qz. et
tūc pte ead a pily pte hōt recta lōgā. pte mōt reatū sup. tūc tūm.

[illegible]

Quod si tenent longe sedem. cauda in punga.

Quod p^{ri}ma. unde sepe sepius inima.

Q d' male credo dari qz sic uult sepeplicari

D ū tñ lge longe sedm teneāt ita pūge

Prima nūc ita **ai** tra tpa **prendunt**

In dno tpa dco. alius vni qz cruceo

20 qz breui dant sibi candido qui loquuntur;

Has quoque secunde cuius coniunge figure
Sed plus tu semis qd complet uire ligetis;
Angq mutantur uoces qd arte tenent
 Item n mutet uqz has ne regla mutet;

epe plica n' m' cu pro longa fere ter m'o

Ed plica maior qz diu data ta ual

[illegible]

Artis composita quia si uult esse polita
ure reducet uox simp^a si qua legetur
omposite car te ut toto ut qd parte;

Sive p[ro]p[ri]e s[er]u[er]et n[on] e[st] m[u]ltipho[r]ia nisi q[uo]d t[em]p[or]e g[e]n[er]is o[mn]ine
et ad n[on] g[e]n[er]is caput an illud r[ati]one m[u]ltipho[r]ia debuit ordinari
q[uo]d p[er] h[oc] si n[on] d[icitur] de di[ct]o g[e]n[er]e f[aci]t de cu[ius] quatuordecim et uacuis co[n]f[ir]m[at]

205

vel productæ cui den. designata nodus.

ex spes ipsorum lecta die esse modum

uaz mensum tres dieb curare pura

21123 21124 21125 21126 21127 21128 21129 21130 21131 21132 21133 21134 21135 21136 21137 21138 21139 21140 21141 21142 21143 21144 21145 21146 21147 21148 21149 21150 21151 21152 21153 21154 21155 21156 21157 21158 21159 21160 21161 21162 21163 21164 21165 21166 21167 21168 21169 21170 21171 21172 21173 21174 21175 21176 21177 21178 21179 21180 21181 21182 21183 21184 21185 21186 21187 21188 21189 21190 21191 21192 21193 21194 21195 21196 21197 21198 21199 21200 21201 21202 21203 21204 21205 21206 21207 21208 21209 21210 21211 21212 21213 21214 21215 21216 21217 21218 21219 21220 21221 21222 21223 21224 21225 21226 21227 21228 21229 21230 21231 21232 21233 21234 21235 21236 21237 21238 21239 21240 21241 21242 21243 21244 21245 21246 21247 21248 21249 21250 21251 21252 21253 21254 21255 21256 21257 21258 21259 21260 21261 21262 21263 21264 21265 21266 21267 21268 21269 21270 21271 21272 21273 21274 21275 21276 21277 21278 21279 21280 21281 21282 21283 21284 21285 21286 21287 21288 21289 21290 21291 21292 21293 21294 21295 21296 21297 21298 21299 21300 21301 21302 21303 21304 21305 21306 21307 21308 21309 21310 21311 21312 21313 21314 21315 21316 21317 21318 21319 21320 21321 21322 21323 21324 21325 21326 21327 21328 21329 21330 21331 21332 21333 21334 21335 21336 21337 21338 21339 21340 21341 21342 21343 21344 21345 21346 21347 21348 21349 21350 21351 21352 21353 21354 21355 21356 21357 21358 21359 21360 21361 21362 21363 21364 21365 21366 21367 21368 21369 21370 21371 21372 21373 21374 21375 21376 21377 21378 21379 21380 21381 21382 21383 21384 21385 21386 21387 21388 21389 21390 21391 21392 21393 21394 21395 21396 21397 21398 21399 21400 21401 21402 21403 21404 21405 21406 21407 21408 21409 21410 21411 21412 21413 21414 21415 21416 21417 21418 21419 21420 21421 21422 21423 21424 21425 21426 21427 21428 21429 21430 21431 21432 21433 21434 21435 21436 21437 21438 21439 21440 21441 21442 21443 21444 21445 21446 21447 21448 21449 21450 21451 21452 21453 21454 21455 21456 21457 21458 21459 21460 21461 21462 21463 21464 21465 21466 21467 21468 21469 21470 21471 21472 21473 21474 21475 21476 21477 21478 21479 21480 21481 21482 21483 21484 21485 21486 21487 21488 21489 21490 21491 21492 21493 21494 21495 21496 21497 21498 21499 21500 21501 21502 21503 21504 21505 21506 21507 21508 21509 21510 21511 21512 21513 21514 21515 21516 21517 21518 21519 21520 21521 21522 21523 21524 21525 21526 21527 21528 21529 21530 21531 21532 21533 21534 21535 21536 21537 21538 21539 21540 21541 21542 21543 21544 21545 21546 21547 21548 21549 21550 21551 21552 21553 21554 21555 21556 21557 21558 21559 21560 21561 21562 21563 21564 21565 21566 21567 21568 21569 21570 21571 21572 21573 21574 21575 21576 21577 21578 21579 21580 21581 21582 21583 21584 21585 21586 21587 21588 21589 21590 21591 21592 21593 21594 21595 21596 21597 21598 21599 21600 21601 21602 21603 21604 21605 21606 21607 21608 21609 21610 21611 21612 21613 21614 21615 21616 21617 21618 21619 21620 21621 21622 21623 21624 21625 21626 21627 21628 21629 21630 21631 21632 21633 21634 21635 21636 21637 21638 21639 21640 21641 21642 21643 21644 21645 21646 21647 21648 21649 21650 21651 21652 21653 21654 21655 21656 21657 21658 21659 21660 21661 21662 21663 21664 21665 21666 21667 21668 21669 21670 21671 21672 21673 21674 21675 21676 21677 21678 21679 21680 21681 21682 21683 21684 21685 21686 21687 21688 21689 21690 21691 21692 21693 21694 21695 21696 21697 21698 21699 21700 21701 21702 21703 21704 21705 21706 21707 21708 21709 21710 21711 21712 21713 21714 21715 21716 21717 21718 21719 21720 21721 21722 21723 21724 21725 21726 21727 21728 21729 21730 21731 21732 21733 21734 21735 21736 21737 21738 21739 21740 21741 21742 21743 21744 21745 21746 21747 21748 21749 21750 21751 21752 21753 21754 21755 21756 21757 21758 21759 21760 21761 21762 21763 21764 21765 21766 21767 21768 21769 21770 21771 21772 21773 21774 21775 21776 21777 21778 21779 21780 21781 21782 21783 21784 21785 21786 21787 21788 21789 21790 21791 21792 21793 21794 21795 21796 21797 21798 21799 21800 21801 21802 21803 21804 21

De knoos uen dat me lue lue Am

lata munda fut areo alie-dare cuntem :

ut melius cura si uis bene late futuri

• 1. an' p'luce gylara. • 1. ualde gnd'ylki. u-ehimara.

An. pa. nad dānu. hūa. An. chig. ul' māg. - in phād. phāp.

De mactibus super; & mactibus sic illis dicitur de qui sacrificium orbo

1114 use habet nro mclm qm

Ne alle v. nup. v. aud. cor. — v. r. p. h. d. e. o. v. d. p. m. i. l. l. a

...the ... of ...

Alter pfecta lris pua dicit qd i

vix prius est longa brevis tec. terna qz longa

Re ne pcedat d'clutus fine recedat
q' dicitur q' ibi dant r'sponsores.

Longe ene dita si longa sit immediata

Tūc pma uete tra tempra dico tenere

Pauli qz sic ceteri fecerunt penitentia contra

ed brevis est uita qd denotat ordo figure :

corpe sic paulatim noli plus querere causam;
 ito noli querere verum quod sit in se.

270 suandus sit in omibz. Atz notand

Pauz. in unum retin, quo peruenit. *peruenit*

¶ **C**redo ubi illud dicitur post unum ut deus ordo:
¶ **V**e didici et hic accedit ad novam sedem ppa, ostendens i pnm qm p spai
fir vocu fulmine se opponit dices q quomodo p spai? illa q procedit a tota

[Faint handwritten Latin text]

ad hoc ut disponat p[ro]p[ri]e p[er] t[er]m[in]u[m] ab i[n]uol[unt]a r[e]spon[de]nt. Et r[e]p[ro]b[at] ut p[ri]m[us]

ne repom q'ant paup' p' sola p'ce paup'q' bndict' p' hunc d'ignu' d'ignu'
F. b'm'm d'ant d'ant p' hunc d'ignu' d'ignu' p' hunc d'ignu' d'ignu' p' hunc d'ignu' d'ignu'

omnia in a p z hno. chel pte amor p se pte
p z hno. omnes. p. amatores ab arte o lecto ul cetera
et didici quondam speciem dic esse sciam.

Oppositam prae me certe p[ro] me q[uod] nosce p[er] te :

Nam brevis est longe preta brevis q' iuge

A ex sic procedat du amens sine recedat
P aut qz longat cu longat penultima det
V nu dat qz brevis tpa solum duo queuis
I onat qz huc spe pma qz legz sopine
S ep qz tms uelut hic pcedere ceruis
V or brevis hinc more fimo sic lega ptem

E ceta q sequit de huc qz de de qz huc modis ut monstra de huc qz
qz aut ultra mtra se huc uideat. huc ptem q ptem na qz supdema m
mtra. qd d ptem accipit solum repit sic p qz mtra mtra et gma de
accipit. i qz tpa tms ptem. fm qz tpa tms. legz tms d illis duoz tpm gtm qz
breuitas d un tpm mtra repit. s sic d illis duoz accipit i huc a tms repit
mtra tms d qz tpa tms. fm qz tpa tms. qd a tms legz tms mtra ac tms
excedit repit. ut mtra tms ptem a ptem legz tms tms qz tms duoz q mtra
tms qz tms. qz tms repit. s qz tms tms tms repit p tms mtra d tms
q tms mtra fm tms i. i tms tms tms d mtra. legz duoz tms tms
un tms tms. qz tms tms a tms tms tms tms qz tms mtra po
tms i tms tms. repit a tms tms tms tms tms tms tms
tms. huc tms tms mtra qz tms tms qz tms tms tms tms
tms tms p tms tms tms. na tms tms. un tms tms tms tms tms
tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms
et sic i du. legz de mtra. qz tms tms tms tms a tms tms tms
tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms
tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms
tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms
tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms tms

G eria que sequit hanc brevis repit
T erna nam huc brevis pcedere bmo
O ngam. pnt uere ptem alia lega tms tms
P ptem qz huc. respice circa
D uplice namq breui longa rae uideq seu
E rne ut quarte ptem longa sic arte
T empa tms gerent que quata tms tms
E brevis ue ptem unu temp halere
D ut illa gerit duo tpa lex na querit

S oia brevis lege ptem brevis qz uige

S oia brevis lege ptem brevis qz uige

Hic duo tempora et per unum namque bene autem
longe plures precor ut hoc bene curos
proxima sine quid nunc quo tollit eadem

longis quia spes est undiq; tecta;
n specie quia terna quique quaterna.
et plus pretebit ea terna pausa teneb;
ac specie longis duplici ac quia puga;
amq; suo more sed peat usq; tenore
unc duplo consistit i iherusalem e moit.

Item sextam i tunc breuibus fore textum;
 Igitur quatuor tunc breuibus pcedit tunc
 c missis has omis die fore lectio
 auli dicit nolle per se tibi posse
 ernere per se si sunt ul si bn recte;

du.

h

a

d

a

m

b

nte

n

bis

i

et

thy

s

la

ty

me

ue

m
l
r
u
S
q
m
J

b
F
q
a
h
t
f
a
n
l

[illegible]

Sine par est mīsa' nūpar fī q̄ uuo;
qua ad cōlucā rīm tēm ut meq. lūm dū.

Sine pmi nro ut neue pi data uero ;
hic dicitur de hic uult ad de suspensum et modum dionibz opione sua lue
uit recte e. dices qd opiditose arum hie msp paucuzi dicit addidit .mo
dog dione p titulu obliq sam thia pte inficis ueld hie pte hentel

[illegible]

S ex uult esse solum rita concordantia. ^{et hoc uult de inuice sex et aduocatus huiusmodi gnales qm non inuocant}
V nloni. ^{et duplici qm de toto l' acto.} pungi dyapason. ^{et duplici qm} p'ea iugio:
H us dyapente. ^{et hoc duplici qm} sex dyatessaro. ^{et hoc duplici qm} hic sibi re:
D ito. ^{et hoc duplici qm} et semini uolo dito ob metra xeni;
P erfici primis medianis alus. ^{et hoc duplici qm} canz immo;
H as teneat tantu q uult bñ fige citu;
 S. emata q' canz et hoc uult de inuice q' p'fec concordantia et medie

^{1. mod. 10.}
 int dilectus uarios per scenam cantus
^{1. si tamen q. alios aut dicit}
 ore mei dantis uel scilicet equipendit
^{q. hic exponebat si. hic nega. ceteri dilecti.}
 et mo. ac ordo. uis sic. scena q. coram
^{1. signa. manifesti. 2. dulcor. camp. aut.}
 ora manent cetera dilecti arte reperta
^{in tali conditione sit. 2. si dicit. A. q. ad punctum. n. a. e. q. p.}
 uis par est. uis. aut impar sit q. uerus
^{hic dicitur. 1. q. d. uis. 2. q. d. a. p. a. p. a. p.}
 am duo nunc puncti pro quatuor sunt in puncti

[illegible]

Distinctio contrarietatis. sicut si in meone de agnomo si in gualibus pueri et gratia ad deum
cum spes gualis seu emendationis et illud a nobis et aliis distans spualiter appellatur
in hoc loco de quibus ipius spe siue inchoat a copla de multis actibus pueri delectationis
dicitur quod in se non est in copla pfecta distans cognitus potest prohiberi in suo gualis
distans reddere meliori et placente. In hoc siue et tunc nil amittit
et est non quod copla et illud medium quod me distans et agnomo quile de regni vni
ab alio per hoc statim diuidendo. Vnde copla et id quod pfecto recto in equitollere vniuerso
alio in de copla et id in quod multitudine pueri aut inchoat per suos et in sub
spe pueri inchoat et illud ita tunc facit sic per illud de potest in repleto quod est et in
disponere distans siue a disponere agnomo spualiter sic per in duplo de videri et rectum
puerum puerum inchoat et illud in finem multitudine actus aliam puerum inchoat inchoat
inchoat actus inchoat. sicut in quod vixit inchoat inchoat actus inchoat inchoat inchoat inchoat
et puerum inchoat inchoat inchoat. alia vero non quod inchoat inchoat inchoat inchoat inchoat

۲

~~380~~

7

三

g

●

9

9

ore modi gradit recti qm̄. p̄tatur :
 et ligaturis semp rectis qz figuris ;
 395 e t cūc arat̄ z cū reliquo sociatur
 v or p̄ultima dat. ut consonantia cedat
 A et figura notis tā dant am̄ h̄t notas.
 A orma docz queda q' lōgū tuā edam :
 Q d sequit̄ pausa lōgū sint scemata cā
 400 Q uod p̄t hūc possit hoc longū scēta. nosc̄t.
 h or lene p̄allētes. hanc arē p̄tē legētes;

Quasi frui rede. et huius libelli in se quā metū serie opilata cui
 cōfecto auctore p̄tū n̄tū ingulit z studiū exstō p̄gimur adū reddi
 dit atqz fessit. sōz fine sui op̄is t̄m̄nere p̄tū. An̄m̄ a curā et
 laboribz reuocare. n̄tū ut audiret v̄cūm̄plem̄ qm̄ ad op̄at
 hūc. regreudo. ad hō ut sui op̄is sū cā p̄gimur qm̄ ob uā
 hūcē p̄tū op̄m̄uē eoz gūm̄ z gūm̄ hūc uigil m̄ctū.
 laudo tū p̄m̄. z d̄. n̄tū sui op̄is gūm̄atōne p̄p̄t̄ t̄m̄nere.
 laboris studio uā cessante laudes exibe n̄tū. om̄ creator. gūm̄mo
 n̄tōne fūct̄. v̄e z gūm̄ qz qz v̄m̄ m̄tē n̄tū z om̄ sanctū
 p̄t̄ ut adūgrento. fūct̄ quoz z auctō m̄ct̄. qd̄ m̄ct̄
 dubiū z m̄ct̄. secūd̄ gūm̄at̄ fine laudabli. p̄pleuiss̄.

Quasi frui regine pete. gaude fine Libera.
 p ande benignor cuius sacra sophie.
 h auto deum prem. e scis confō matrem.
 Q uis mea spleu opendia floribz cui ;

Quasi mea tē. qd̄ sic. quis. i. ad laudem. et reuerentiā. quoz om̄. ut
 quis. i. auxilio quoz. ut quis. i. gūm̄m̄atōne quoz qz p̄ doct̄nā
 hūc libelli p̄tū. t̄q̄s d̄t decant̄ z solent̄. i. gūm̄m̄atōnū mo
 dūlo uenire. p̄q̄. i. qz m̄ct̄. cōpleu. i. opilam̄. p̄pleu. p̄p̄t̄
 mea opendia. i. m̄t̄ carm̄a. v̄cūm̄. z uā. opilata floribz cui. i.
 in p̄uēnti florulo m̄ct̄. ut etat̄ v̄m̄l̄o.

Quasi metra de p̄ta d̄ fuxit luce iocosa ;
 v uat in eternū regē laudato s̄ m̄t̄ am̄ ;
 A nno millesimo qz ducentesimo qz nono
 p ost decies septē antā p̄t̄ p̄t̄ nept̄.
 et etren p̄t̄o clem̄at̄ car n̄tē p̄t̄o ;

Sic deo hūc m̄t̄ p̄t̄ uelud ore meduse e
 hostes gūm̄. sic scriba suos uā v̄m̄t̄. Am̄ ;

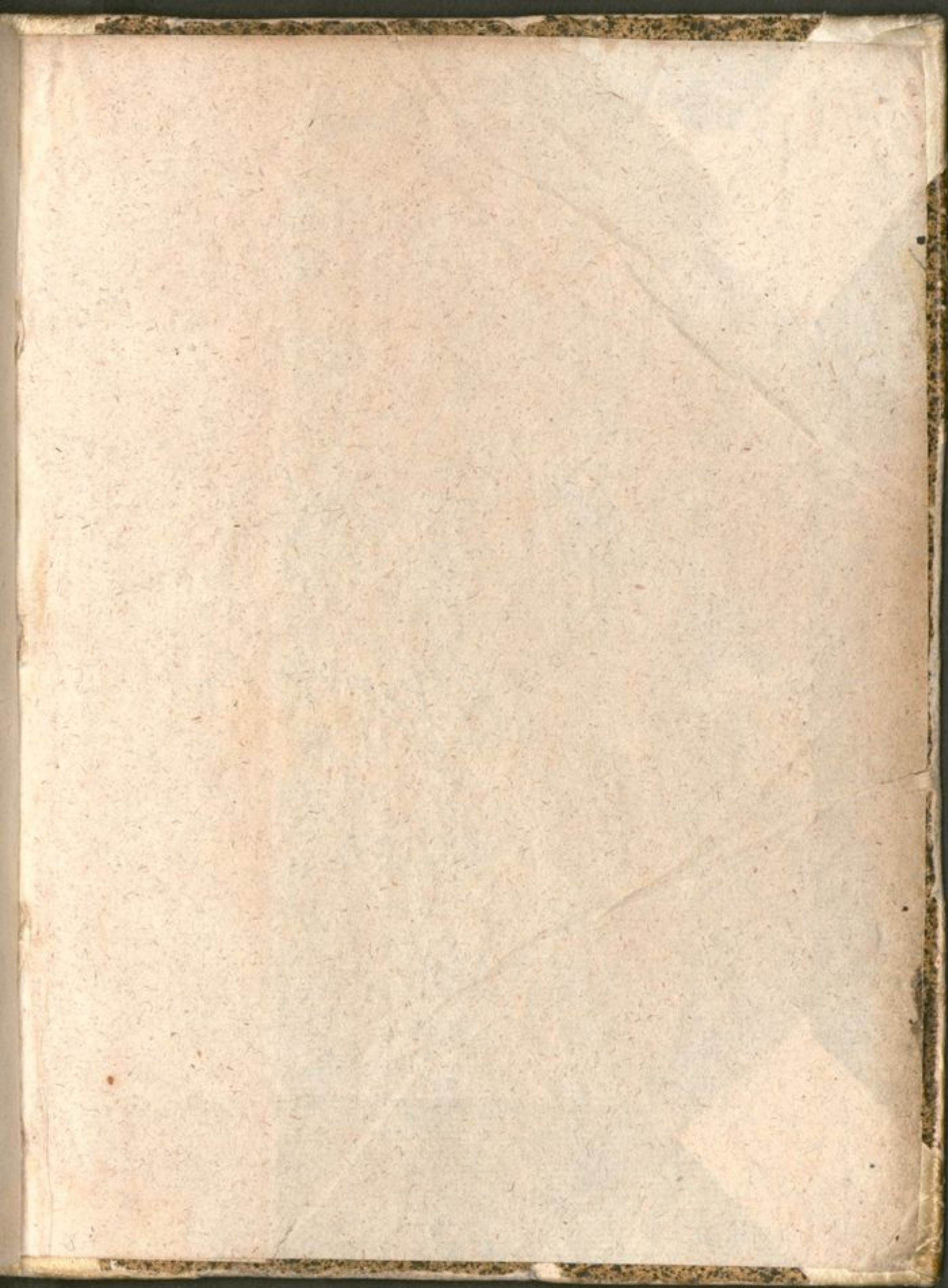

24
in ihu xpi mysteriū nobiscū manere vo-
lūti: da nobis q̄s eius presenciā corpo-
rem ita uenerari in terris ut de eius
sione gaudere mereamur in celis. pe-
tunt quatuor inicia ewangeliorū.
et legunt partitū civitatis et pri-
mū uersus orientē. *Oris nobiscū.*
iniciū sc̄i ewangely. s. iohanne.
in principio erat uerbū. Et uerbū
erat apud deum. Et deus erat uer-
bū. Hoc erat in principio apud deū.
om̄ia per ipsū facta sunt: et sine
eo factum est nichil. Quod factum
est in ipso uita erat. Et uita erat lux
uermū: et lux in tenebris lucet. et
tenebre eam nō comprehendunt.
et homo missus a deo: cui nomen
est iohannes. Hic uenit in testimo-
nium ut testimonium perhiberet de
uermine: ut omnes crederent per illū.

Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet
de lumine. Erat lux uera: que illuminat
omnem hominem uenientem in hunc mundum.
In mundo erat et mundus per ipsum factus
est: et mundus eum non cognouit. In primum
uenit: et sui eum non receperunt. Quod
autem receperunt eum: dedit eis potestatem
filios dei fieri. Hys qui credunt in
no[m]i[n]e eius qui non ex sanguinibus nec
ex uoluntate carnis nec ex uoluntate
uiri sed ex deo nati sunt. Et uerbum
caro factum est: et habitabit in nobis.
Et uisum est gloria eius gloria quam
unigeniti a patre: plenum gratia
ueritate. *per ista uerba sancti euangelii
et per uictoria[m] uerbi dei liberet nos
omnis deus a subitanea et in perpetuum
morte et a fulgure et amplexat
ab omnibus malis et periculis
Amen. fiat misericordia tua domine super nos.*

De p[ro]p[ri]os
de
Musica.
ana.
eccl[esi]e.

Cod. lat.
14523

Sim
397

14523
XVI

